

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Martin Fatura

**Metodologie výkladu
vícejazyčných právních
předpisů**

DISERTAČNÍ PRÁCE

Školitel: prof. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Studijní program: Teoretické právní vědy

Teorie, filozofie a sociologie práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. 01. 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 379.200 znaků včetně mezer.

V Praze dne

Martin Fatura

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé diplomové práce prof. JUDr. Zdeňkovi Kühnovi, Ph.D., LL.M., S.J.D., za odborné a trpělivé vedení mé práce.

Obsah

Úvod - podstata vícejazyčných právních předpisů	1
1 Úprava vícejazyčnosti na území českých zemí před I. sv. válkou	6
1.1 Vývoj jazykového práva s ohledem na autentické znění právních předpisů a princip publicity v habsburské monarchii	8
1.1.1 Obnovené zřízení zemské	8
1.1.2 Jazykový vývoj v období osvícenského absolutismu	12
1.1.3 Jazykový režim ABGB	18
1.1.4 Období následující rok 1848 do okamžiku vydání tzv. „prosincové ústavy roku 1867“	20
1.1.5 Jazykové právo Rakouska-Uherska	24
1.1.6 Úprava užívání češtiny v úředním styku po roce 1869	26
1.2 Výklad vícejazyčného práva rakouské monarchie současnými soudy na příkladu právní úpravy státního občanství	29
2 Výklad vícejazyčných smluv v mezinárodním právu veřejném	49
2.1 Smlouvy řídící se Vídeňskou úmluvou o smluvním právu .	51
2.1.1 Vídeňská úmluva o smluvním právu, její působnost a aplikace	52
2.1.2 Články 31 a 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu	55
2.1.3 Článek 33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu - vodítka pro výklad vícejazyčných smluv	60

	Výklad smluv autentických ve vícero jazycích v případě určeného rozhodného znění	61
	Výklad smluv ve více autentických zněních se stejnou interpretační autoritou	63
2.2	Smlouvy mezi mezinárodními organizacemi	66
2.3	Mezinárodní smlouvy, na které se nevztahuje VÚSP	67
3	Mnohojazyčnost EU - cesta k porozumění či nový Babylon?	72
3.1	Od kořenů mnohojazyčnosti k pluralitní společnosti - historie vícejazyčnosti práva EU	78
3.2	Tvorba předpisů práva EU	83
3.2.1	Přípravná fáze	83
3.2.2	Vyjednávání o návrzích právních předpisů na úrovni Rady a Evropského parlamentu	87
3.2.3	Vybrané metodické dokumenty pro přípravu právních textů	92
	Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů:	93
	Společná rukověť pro prezentaci a redakci aktů přijímaných řádným legislativním postupem	93
	Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů Evropské unie	94
3.2.4	Dílčí závěr	96
3.3	Základní východiska pro interpretaci práva EU	97
3.3.1	Odůvodnění	98
3.3.2	Nařízení 1/1958 a jeho důsledky	101
3.3.3	Aplikace obecných právních principů a Listina základních práv EU	103
3.3.4	Autonomní výklad práva EU	105
3.3.5	Srovnávací jazykový výklad	107
3.3.6	Teleologický výklad pomocí zásady <i>effet utile</i>	109

3.3.7	Vliv vícejazyčnosti na aplikaci zásady legality a zásady publicity v kontextu práva EU	113
	Rozsudek Skoma-Lux a jeho aplikace	114
	Aplikace pokynů EK na národní úrovni s ohledem na jazykový režim	117
	Případy aplikace právního předpisu EU nepublikovaného v příslušném jazyce vůči jednotlivcům	121
	Princip rovnosti jazyků v činnosti Úřadu pro ochranné známky	123
	Český příklad - rozhodování SD EU o způsobu aplikace tzv. „výjimky broadcastingu“	124
3.4	Způsob řešení rozporů vyplývajících z vícejazyčnosti v rámci činnosti Soudního dvora Evropské unie	130
3.4.1	Základní principy fungování SDEU	131
3.4.2	SDEU a jeho jazykový režim – jednací řád SDEU	132
3.4.3	Judikát <i>CILFIT</i>	135
3.4.4	Způsob řešení jazykových rozporů ze strany SDEU	139
	Jazykový výklad a úskalí jeho užití	142
	Teleologický výklad zaměřený na účel, použití zásady <i>effet utile</i>	148
4	Interpretační pravidla vybraných typů vícejazyčných textů	152
4.1	Historické vícejazyčné právní texty a jejich interpretace současnými soudy	153
4.2	Výklad právních textů v mezinárodním právu veřejném	155
4.3	Výklad práva EU Soudním dvorem EU	158
4.4	Vliv rozdílnosti v jazykovém vyjádření na spolehlivost výkladových metod	162
4.4.1	Jazykový výklad	162
4.4.2	Systematický výklad	163
4.4.3	Logický výklad	164
4.4.4	Teleologický výklad	165

4.4.5	Historický výklad	165
4.4.6	Specifické přístupy pro výklad vícejazyčných textů	167
	Závěr	169
	Seznam použitých zdrojů	177

Úvod - podstata vícejazyčných právních předpisů

Jak adresáti právních norem zjistí jejich obsah? Na první pohled banální otázka v kontextu moderních západních demokracií nutně vede k zásadě publicity coby jednomu z klíčových prvků právního státu. Předpokladem předvídatelnosti práva je existence psaného textu¹ právních norem, který je přístupný jeho adresátům. S jeho obsahem se seznámí za pomoci výkladu neboli interpretace tohoto právního textu. Obecná otázka výkladu a jednotlivých výkladových metod je proto podstatou mnoha akademických prací a právních publikací. Záměr autora této práce je výrazně skromnější - zabývat se případy výkladu, kdy je právní text, resp. právní předpis, autentický ve více než jednom jazyce.

Na právní jazyk je nutné pohlížet jako na nedokonalý prostředek vyjádření vůle, který přestože má svá pravidla, je s ohledem na obecnost a subjektivitu chápání významu slov v mnoha případech nepřesný. Pokud je text normy vyjádřen ve více než jednom jazyce, potenciál pro nepřesnost nebo přílišnou obecnost se násobí. Pro zjednodušení je možné přirovnat vícejazyčný text ke koláči. V případě, že tento koláč bude připravován v různých zemích na místní úrovni a z lokálních surovin, pak i při striktním dodržení stanoveného postupu a ingrediencí může chutnat odlišně. Jednoduše proto, že místní suroviny se mohou lišit. Obdobným způsobem se mohou lišit jednotlivá jazyková znění. Stejně jako jablka vypěstovaná v Řecku bu-

1. Převážně v historickém kontextu není možné vyloučit zveřejňování právních norem jiným než psaným způsobem. Pro účely této práce ovšem jiné než psané způsoby zveřejnění nejsou relevantní.

dou chutnat jinak než ta vypěstovaná v Čechách, Německu nebo Itálii, mohou „stejná“ slova v různých jazycích nést mírně odlišné významy. Čím více takových odlišností text obsahuje, o to rozdílnější zkušenost mohou zažít jeho „konzumenti“. V praxi tak v případech vícero autentických verzí právních textů dochází k potřebě jednak tyto případné rozpory a odlišnosti identifikovat,² jednak je vyřešit způsobem, který povede k optimálnímu výsledku, významu a smyslu, jež bude možné považovat v daném případě za správné a odpovídající.

Tato práce si klade za cíl rozebrat relevantní případy existence vícejazyčných právních textů, v daných případech analyzovat použitelné výkladové metody a nabídnout přehled ideálních postupů pro řešení jazykových nejasností a rozporů v závislosti na typu a původu dotčeného vícejazyčného právního textu.³ Do textu byla zařazena rovněž část, zaměřená na výklad vícejazyčných mezinárodních smluv veřejnoprávního charakteru. Přestože se nejedná o právní předpisy *per se*, s ohledem na jejich potenciálně normativní charakter byly zvoleny jako jeden z vhodných případů pro demonstraci metod výkladu.

Celý text je rozdělen do 4 částí. První tři obsahují vybrané příklady existence a výkladu vícejazyčných textů. Čtvrtá část obsahuje teoretické shrnutí popsaných východisek pro řešení jazykových rozporů a základní metodologii pro výklad.

První část nazvaná „Úprava vícejazyčnosti na území českých zemí před I. sv. válkou“ je historickým exkurzem vícejazyčnosti na území českých zemí. Tato část poskytuje základní přehled o vývoji jazykového práva na území českých zemí do začátku první světové války a popisuje základní předpoklady pro výklad historických právních textů autentických ve vícero

2.

„The first challenge facing interpreters of such texts is recognizing and acknowledging difference.“
– Sullivan (2004, str. 993)

3. Autor si je vědom faktu, že každá interpretace by měla být založena na konkrétním skutkovém základu, viz Wintr (2013, str. 11) a vytváření teoretických modelů má svá omezení. Proto i předkládaná metodologie postihuje pouze základní předpoklady, které musí být v praxi přizpůsobeny danému případu.

jazycích. Vyjma základních informací o přístupu k vícejazyčnosti v historickém kontextu nabízí tato část významný přesah do současnosti prostřednictvím restitučních sporů. V rámci některých dosud pravomocně nerozhodnutých řízení dochází k aplikaci právních předpisů platných a účinných za 1. republiky. Z důvodu recepce rakousko-uherského práva se tak i současné soudy mohou setkat s nutností aplikovat právní předpisy vzniklé v období rakouské monarchie.

Část druhá, věnovaná vícejazyčným dokumentům, které upravují vztahy mezinárodního práva veřejného, se zabývá základními metodami a postupy pro výklad mezinárodních smluv. Nejrozsáhlejší část je věnována výkladovým postupům dle VÚSP a aplikací postupů dle článků 31–33. Cílem textu je popsat, jaký je ideální postup pro řešení jazykových rozporů, a identifikace typických metod výkladu. Rozebrány jsou také varianty, v rámci kterých mohou strany vícejazyčnost upravit ve smlouvě.

Třetí a nejrozsáhlejší část je věnována právu EU. To je možné vnímat jako jakousi ideální „laboratoř“ pro výzkum a řešení otázek spojených s vícejazyčností. Přestože se jedná o specifickou nadnárodní organizaci se specifickým právním systémem, umožňuje detailně popsat některé principy vyskytující se v této oblasti s přesahem mimo právo EU. Část je rozdělena na čtyři kapitoly. První z nich je věnována historickému vývoji od okamžiku založení ESUO po současnost s důrazem na jazykové otázky. Druhá je věnována zjednodušenému popisu legislativní činnosti na úrovni EU se zaměřením na jazykový režim a způsob projednávání návrhů zákonů řádným legislativním postupem, kterým prochází většina obecné právní úpravy. Jsou zdůrazněny jazykové aspekty přípravy právní úpravy a momenty, kdy dochází k překladům návrhů právních textů. Popsány jsou rovněž některé postupy a dokumenty interní povahy, které upravují přípravu legislativy. Cílem třetí kapitoly je popsat základní přístupy a východiska spojená s výkladem práva EU. Prostor je věnován významnému postavení odůvodnění, která v rámci práva EU vymezují základní cíle právní úpravy, nařízení 1/1958 o užívání jazyků, obecným právním principům, autonomní terminologii EU či teleologickému výkladu s použitím zásady efektivity, respektive tzv. *effet utile*. Kapitulu uzavírá krátké pojednání o vlivu více-

jazyčnosti na předvídatelnost práva a princip formální publicity. Poslední, čtvrtá kapitola je věnována konkrétnímu řešení rozporů plynoucích z vícejazyčnosti práva EU v činnosti SDEU, resp. dřívějšího ESD. Jsou popsána základní rozhodnutí, která formovala způsob řešení jazykových rozporů a vnímání práva EU, stejně jako rozbor užívání jazykového a teleologického výkladu soudním dvorem.

Poslední samostatná část je věnována shrnutí naznačených postupů pro řešení jazykových rozporů vícejazyčných textů. V rámci prvních tří kapitol jsou rozebrány postupy popsané v předchozích částech s formulací obecné metodologie pro postup v jednotlivých případech. Zdůrazněny jsou také specifika každého z uvedených případů. Čtvrtá kapitola je věnována krátkému pojednání o vlivu vícejazyčnosti na spolehlivost výkladových metod a jejich praktickou využitelnost při řešení jazykových rozporů.

Práce záměrně nerozebírá situaci vícejazyčných států a jejich jazykových režimů. Důvodem pro to jsou výrazné procesní i právní odlišnosti, plynoucí z historického nastavení dané země, které znemožňují dostatečné zobecnění a vyvození obecně platných závěrů.

V textu jsou některé pojmy užívány specificky, je proto vhodné na tento fakt v několika odrážkách upozornit:

- Označení „právní texty“ je ve většině případů vztahováno k legislativním právním textům. V případech, kdy je zamýšlený význam odlišný nebo výrazně širší, je to v textu uvedeno.
- V textu se vyskytují pojmy mnohojazyčnost a vícejazyčnost. Přestože se z lexikálního hlediska nejedná o synonyma, v rámci textu nejsou rozlišovány a označují právní texty autentické ve dvou či více jazycích.
- Pojmem autentické právní texty jsou myšleny právní texty, které jsou považovány za formálně rovnocenné, tedy se stejnou právní silou. Někteří autoři používají pojmy odlišným způsobem, např. van Calster používá pojem „autentické texty“⁴ pro označení jazy-

4. V originálu „authentic texts“.

kových verzí, které jsou využívány prioritně v případě rozporu.⁵

- V textu je odkazováno na činnost SDEU, stejně tak jako ESD. Striktní rozlišování mezi SDEU a jeho předchůdcem ESD nemá v rámci práce funkční opodstatnění, mohou být proto využívány *promiscue*. Označení SDEU přitom (není-li výslovně stanoveno jinak) v rámci práce zahrnuje jak činnost Soudního dvora, tak Tribunálu.
- Pojmy gramatický a jazykový výklad jsou používány jako synonyma.

5. Viz citace:

„States may comprise texts of three principal types. Official texts are those in which the legislator has shown its intention, i.e, the texts adopted after the complete legislative procedure, or, for international treaties, the texts upon which the contracting parties have reached consensus and which have been signed and authenticated by them. Authentic texts are those which are deemed to prevail in case of a difference or incompatibility between the different versions. Official translations, finally, are translations which, after the coming into force of the law or the treaty, are prepared by the government(s) or by an official (international) body.”

- Van Calster (1997, str. 364.)

1. Úprava vícejazyčnosti na území českých zemí před I. sv. válkou

Jak bylo zmíněno v úvodu, nutným základem pro každou interpretaci právního textu je identifikace jeho autentického znění. Teprve v okamžiku existujícího a jasně definovaného textového základu je možné přistoupit k výkladu a zabývat se významem dotčené právní normy. V současnosti a v kontextu moderního právního státu působí tento předpoklad samozřejmě, přestože jasně definované psané a publikované právo je výdobytkem poměrně mladým.⁶ Panovník vyhlášoval svou legislativu či nařízení formou patentů, případně reskriptů a dekretů určených úřadům v jednotlivých zemích monarchie. Patenty byly ve velké míře tištěny už v době pobělohorské. Na území habsburské monarchie bylo nicméně užíváno až 12 jazyků.⁷ Proto ani tento fakt neznamenal jistotu ve vazbě na autenticitu cílového textu. Otázka interpretace právních předpisů tak byla s ohledem na různá jazyková znění a jejich odlišný status značně komplikovaná. Mimo to existovaly kromě oficiálního autentického znění také takzvané přetisky, které za autentické nebylo možné považovat. Ne vždy bylo přitom zřejmé, zda se jedná o původní znění, nebo přetisk. Již jen zjištění autentického znění právních předpisů, které by bylo možné vykládat, se v tomto kontextu stává i v současnosti úkolem doslova herkulovským. K tomu se přidává často nejednoznačná hierarchie právních předpisů ve vazbě na jejich právní sílu. Pro výklad a nalézání historického práva tak může být často důležitější

6. Princip formální publikace byl zaveden na území českých zemí až roku 1848, viz níže.

7. Latina, němčina, čeština, maďarština, srbština-chorvatština, polština, ukrajinština, slovenština, rumunština, slovinština, italština a také jidiš (v tomto případě se nejednalo o státem uznávaný jazyk).

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

úprava místních poměrů a způsob aplikace pravidel na lokální úrovni nežli formální obecná úprava na úrovni panovníka, aplikovatelná pro celou monarchii. A to navzdory sporné právní síle a formální závaznosti těchto lokálních pramenů práva. K těmto východiskům přitom musí přihlížet i současné soudy v případech, kdy interpretují tehdejší právní předpisy, viz níže kapitola 1.2. Ambicí této části je tak ve zjednodušené formě zmapovat vývoj vztahu jazyku a práva s důrazem na období právně zakotvené vícejazyčnosti na území českých zemí v rámci rakouské monarchie, především v 19. století. Dále také poukázat na východiska pro interpretaci tehdejšího práva současnými soudy.

Pro účely této práce budou zmíněny vybrané právní předpisy jazykového práva, mající vliv na autenticitu právních předpisů vydávaných především na úrovni monarchie. Zákony spadající do oblasti tzv. jazykového práva⁸ definují jazykovou politiku, a zpravidla uvádějí formální a procedurální náležitosti právních předpisů a pravidla pro jejich výklad. Jsou proto základem pro posouzení, zda právo skutečně má *de lege lata* vícejazyčný charakter. Jejich znalost je základem pro další rozbor přístupu k interpretaci práva habsburské monarchie. Krátce zmíněny budou také vybrané předpisy a okolnosti mimo oblast jazykového práva, které ovlivnily způsob přístupu k výkladu jako takovému.

S ohledem na poměry v českých zemích a rozdílnou situaci v Čechách, na Moravě a ve Slezsku bude pojednání v této práci zaměřeno primárně na dění na území Čech, nebude-li výslovně řečeno jinak. Pro pochopení situace v Rakousku-Uhersku, které je klíčové ve vazbě na interpretaci historického práva současnými soudy a analýzu způsobů interpretace práva s ohledem na jazykové aspekty, je přitom nutné vycházet z historických souvislostí po celou dobu trvání habsburské říše. Proto jsou zmíněny některé základní právní dokumenty již od okamžiku vydání Obnoveného zřízení zemského pro území Čech v roce 1627, které položilo ústavní základy v oblasti státního jazyka a jazykového práva.

8. Jazykovým právem lze rozumět „souhrn právních norem, upravujících veškeré vztahy vzniklé ze skutečnosti, že obyvatelstvo státu užívá ve vzájemných stycích několika jazyků,“ Horáček (1928, str. 4), nebo také „vymezením a způsoby užívání státního jazyka nebo užíváním jazyka národních menšin,“ Malý (2010, str. 291).

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Faktické využívání němčiny nebo češtiny, jazyků relevantních z pohledu této práce, mělo v různých oblastech společenského života vliv také na praktickou stránku výkladu právních předpisů. Pokud byl jeden z jazyků zakotven coby primární například v rámci soudního nebo správního řízení, ovlivnilo to v praxi využívané jazykové znění. Například zavedení němčiny coby vnitřního jazyka v rámci správních úřadů vytvořilo tlak na využívání německého znění právních předpisů; nehledě na otázku normotvorby, ke které docházelo ve valné části v němčině. Proto jsou v rámci textu zmíněny také tyto praktické okolnosti, přestože čistě formálně neměly na úpravu postupu při výkladu právních předpisů vliv.

1.1 Vývoj jazykového práva s ohledem na autentické znění právních předpisů a princip publicity v habsburské monarchii

1.1.1 Obnovené zřízení zemské

Bitva na Bílé hoře a její následky v podobě zavedení absolutistické vlády výrazně ovlivnily vývoj české společnosti a zažité právní pořádky. Zároveň došlo k faktickému zhoršení postavení českého jazyka. Čeština na území českých zemí přitom byla dominantní jazykem s výsadním postavením jak v rámci státní správy, tak na úrovni soudní soustavy již od 15. století.⁹ Toto zrovnoprávnění obou jazyků proto paradoxně znamenalo pro využívání češtiny v českých zemích zásadní obrat. Ve většině oblastí veřejného a úředního života se německý jazyk stal velice rychle jazykem primárním.¹⁰

Základem změny postavení češtiny a rovněž právním předpisem ústavního charakteru podstatného pro další interpretaci práva v Čechách se stalo **Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království českého z roku 1627** (dále jen OZZ).¹¹ Zrovnoprávnění češtiny a němčiny v rámci OZZ, po

9. Viz Ottův slovník naučný z roku 1896, který pod heslem „Germanizace“ uvádí, že čeština byla výhradní řečí úřadů až do roku 1627. Otto (1896, heslo "Germanizace").

Dále viz také Bartoš (2011, str. 19) nebo „Hulík (2011, str. 39).

10. Malý (2010, str. 155)

11. Pro Markrabství moravské bylo Obnovené zřízení zemské vydáno o rok později, tedy

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

kterém čeština ztratila své výlučné postavení, umožnilo postupné zavádění němčiny a užívání češtiny se v rámci oficiální komunikace postupně utlumovalo. Přestože pravidlo jazykové rovnoprávnosti mělo být vzhledem ke své ústavní povaze základem pro výklad práva v celé říši, praxe z rovnoprávnosti často nevycházela a v některých případech se němčina brzy stala jazykem primárním.¹²

V praxi bylo následně k jazykové rovnoprávnosti přistupováno různě a její zavedení do praxe bylo někdy interpretováno s ohledem na aktuální situaci a politické potřeby.¹³ Jazyková realita odpovídala teorii o propadlých právech, na které bylo celé Obnovené zřízení zemské postaveno. Rychlému šíření němčiny napomohl také příchod zahraniční šlechty, která s sebou přiváděla německy mluvící personál.

Samo OZZ pravidlo rovnoprávnosti teoreticky dodržovalo a bylo autentické jak v němčině, tak i v češtině, přestože se vydání české verze neobešlo bez komplikací.¹⁴ České znění, jež bylo vydáno roku 1627 pouze částečně,

roku 1628. Pro účely této práce a v rámci zjednodušení je odkazováno pouze na OZZ z roku 1627.

12. Viz výňatek ze Slovníku veřejného práva československého z roku 1929:

„Jazyk německý byl v Obnoveném zřízení 1627 a 1628 sice na roveň postaven jazyku českému, ale brzy němčina převládá, a to tak, že jako tzv. vnitřní řeč úřední byla zaváděna němčina, jakožto výlučný jazyk, a že i později za doby josefinské se tato prakse (sic!) rozšířila i na vnější jazyk úřední, t. j. na styk se stranami. Tak vnitřní řeč úřední byla zavedena v mor. tribunálu r. 1639 a v českém apelačním soudu 1648 byla česky vydávána jen vyhotovení rozsudku, když šlo o české strany; ale i to později odpadlo a vrchní zemský soud (nástupce apelačního soudu) úřadoval zásadně německy a česky jen, když strany nebyly mocny jazyka německého.“

- Hácha u. a. (1929, str. 62)

13. Schjerve (2003, str. 315)

14.

„Vedle vídeňské komise vznikla i komise z pražských úředníků a v průběhu roku 1626 šlo Obnovené zřízení zemské do tisku a české vydání zůstalo nedotiskované, což vedle možné technické příčiny signalizovalo i pokles významu českého jazyka, který se podle Obnoveného zřízení zemského stal namísto svého prioritního postavení „jen“ jazykem rovnoprávným češtině. Pro Moravu bylo Obnovené zřízení vyhotoveno za rok poté podle svého vzoru z Čech a jako jeho spiritus agens zde vystupoval olomoucký biskup a kardinál František z Ditrichštejna.“

- Hulík (2011, str. 40)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

však bylo zněním autentickým a vyhlásovací část v českém znění existuje ve dvou variantách.¹⁵

Předmluva OZZ je přitom důležitá právě pro výklad s ohledem na postavení různých jazykových verzí. Základní vodítka, která poskytuje, jsou:

- odkaz na původní právní úpravu a právní kontinuita;
- odkaz na přirozené právo;
- odkaz na původní judikaturu, která však není přímo závazná, ale má tvořit podklad pro případnou legislativní úpravu formou nařízení panovníka;
- odkaz na systematiku OZZ;
- zásada *lex specialis derogat generali*.¹⁶

Pokud jde o úpravu jazykové rovnosti, ta se v OZZ vyskytuje na několika místech. První zmínka, ze které je možné jazykovou rovnost dovodit, se váže k tzv. řezaným cedulím, které byly obdobou písemného dokumentu. Ten se vyhotovoval ve dvou stejnopisech na jediném médiu (zpravidla papíru či látce), které se uprostřed rozdělilo. Pravost dokumentu se poté prokazovala přiložením obou částí. Řezané cedule bylo možné po vydání OZZ vyhotovovat nadále nejen česky, ale také německy (vždy tak, aby adresát byl znalý příslušného jazyka).¹⁷ V rámci další úpravy se již nachází samotná klauzule vyjadřující vůli zajistit rovné podmínky také němčině, a to v ustanoveních trestního práva.¹⁸ Poslední zmínka míří na fungování soudů, které mají v rámci rovného přístupu povinnost zajistit možnost jednávání jak v češtině, tak v němčině.¹⁹

I přes obecně zakotvený princip rovnosti jazyků a zdánlivé zajištění procesních práv ve vazbě na jazyk žalovaného byla následně tato úprava, for-

15. Viz předmluva OZZ, Jireček (1888, str. III).

16. Blíže viz Jireček (1888, str. 4)

17. Viz OZZ B. XII., Jireček (1888, s 76).

18. Jireček (1888, str. 122.)

19. Jireček (1888, str. 194.)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

málně stavící němčinu naroveň češtině, prvním krokem upozad'ování češtiny. A to nejen v rámci legislativní tvorby, ale také v rámci úřední,²⁰ či soudní činnosti.²¹

Pokud jde o právní sílu OZZ, s ohledem na jeho věcný rozsah a působnost je nutné jej považovat za normu ústavního charakteru. V rámci hierarchie práva tak OZZ představovalo tehdejší zemskou ústavu, přičemž obsahovalo ustanovení práva občanského, správního i trestního. Obsahuje-li ustanovení o jazykové rovnosti, mělo by se jednat optikou dnešního fungování práva o imperativ pro výklad předpisů ve vazbě na jejich autentické jazykové znění. Teoreticky vzato by tak v případě striktního dodržování OZZ měly být veškeré právní předpisy s platností pro české země, které byly publikovány po vydání OZZ, autentické mimo jazyk německý také v jazyce českém. Tento předpoklad ovšem dodržován nebyl, stejně jako nebyly v praxi dodržovány základní hodnoty stanovené v OZZ. Do doby vlády Marie Terezie už k vydání žádné zásadní právní úpravy v oblasti jazykového práva nedošlo. OZZ bylo vydáno několikrát, např. na Moravě v roce 1628, ve Vídni v roce 1640 (včetně tzv. Novel a Deklaratorií) a v Praze v roce 1753. V platnosti zůstalo OZZ v podstatě až do revolučního roku 1848, kdy došlo k nastolení konstituční monarchie. Některá ustanovení platila ještě v roce 1888, kdy byla vydána Jirečkova edice Codex Iuris Bohemici.²²

20. Hulík (2011, str. 42), Malý (2010, str. 155)

21. Viz např.:

Reskriptem krále Ferdinanda III. z 10. února 1639 bylo nařízeno královskému tribunálu v Brně, že akta nutno vyřizovati v řeči, ve které jest učiněno podání a v téže řeči jest také vydati rozsudek; při poradách a při hlasování jest však užívati jazyka jen německého. Instrukcí téhož krále danou apelačnímu soudu v Praze z 26. listopadu 1644 se nařizuje, že spory jest vésti v jazyku, ve kterém bylo učiněno podání resp. kterého jest obviněný mocen a v témž jazyku jest také vydati rozsudek; porady však a hlasování se dějí jen v jazyku německém. Baxa (1935, str. 229)

Dále např. v rámci apelačního soudu se stala v důsledku přijetí patentu z 15. prosince 1651 němčina.

Vnitřní úřední řečí soudu, tedy řečí, ve které se konaly přednesy, a vedlo jednání, byla němčina (čl. 25 linecké instrukce).
- Šalák (2011, str. 27)

22. Jireček (1888)

1.1.2 Jazykový vývoj v období osvícenského absolutismu

Posun v užívání a postavení jazyků přinesl nástup Marie Terezie na trůn. Ten byl spojený s postupným zaváděním vlády osvícenského absolutismu, tj. primárně správními reformami Marie Terezie v letech 1740 - 1780, v nichž pokračoval také císař Josef II. Absolutistický způsob vlády přinesl v oblasti práva změny především tlak na centralizaci a sjednocení právní úpravy napříč ovládanými zeměmi.²³ Snaha o kontrolu panovníkem vedla k posilování principu subsidiarity v právu,²⁴ rozvoji psaného práva a výraznému nárůstu normotvorby.²⁵ Nově přijímaná legislativa přitom často neměla jednotný řád a do roku 1848 také neplatil princip formální publicity. Právní předpisy byly zaznamenávány ve sbírkách jak soukromého, tak úředního charakteru. Přitom prameny z doby předtereziánské je nutné hledat primárně ve sbírkách soukromých.²⁶ Účelem vzniku těchto sbírek bylo poskytnout základní vodítka o tom, co je nutné a vhodné považovat za právo. Marie Terezie si uvědomovala potřebu zprostředkovat prameny práva jazykem srozumitelným obyvatelům dané země. Také proto byla pod jejím patronátem vydána Sbírka zákonů Marie Terezie. Ve vydávání sbírek pokračovali také Josef II. a Leopold II. sbírkami Sbírka zákonů Josefa II. a Sbírka

23. Do přibližně poloviny 18. století byla legislativní činnost v rakouské monarchii roztržštěná a specifická pro jednotlivé země, viz Králík (2018, str. 2).

24. Geryk (2008, str. 94.)

25.

„Podstatně se mění i forma práva. Staré obyčejové právo ustupuje právu psanému, tak jak to ostatně potřebuje i absolutistický režim. Soudní nález jako pramen práva je definitivně odstraněn Obnoveným zřízením zemským a soudní rozhodování je podřízeno dokonalé kontrole státu, resp. panovníka. ... Určujícím rysem vývoje absolutistického práva je tendence k unifikaci (sjednocení) práva a k jeho kodifikaci, která se ovšem již realizuje v rámci česko-rakouském.“

- Malý (2010, str. 182)

26.

„Pokud jde o starší prameny, je nutné vycházet ze sbírek soukromých. Jako příklad lze zmínit sbírku Codex Ferdinando-Leopoldino-Josefino-Carolinus, novější zákony od dob Marie Terezie pak obsahují například Kropáčkova sbírka nebo Rothova sbírka.“

- Tilsch u. Spáčil (2012, str. 39)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

zákonů Leopolda II. Sbírký obsahovaly vždy předpisy, jež byly vydány za panování příslušného panovníka. Jejich pořadatelem byl právník z českých zemí Josef Kropatschek a nejednalo se ještě o sbírky úředního charakteru, ale o sbírky soukromé. Neměly proto žádnou vazbu na autenticitu právních předpisů.

Předpisy v nich byly uvedeny v němčině, která byla v té době rovněž autentickým zněním právních předpisů. Zároveň byly předpisy v českých zemích vydávány rovněž v českém překladu.²⁷ Přitom v počátcích vzniku osvětského habsburského státu to byli převážně právníci z českých zemí, kdo se podílel na zásadních legislativních změnách.²⁸

Pokud jde o praktické využívání češtiny na úřadech, došlo za vlády Marie Terezie v českých zemích k jejímu útlumu. Aby mohly být jednotlivé normy vymáhány, byla z důvodu centralizace, byrokratizace a celkové

27. Viz Kapras:

„Důležitější a obsáhlejší zákony byly tištěny a tištěné exempláře rozesílány. Opět a opět (1754, 1783, 1787) nařizována publikace zákonných ustanovení nejen německy, ale i v jazyku národním, což také u všech důležitějších zákonů se dělo. Jen méně důležitá nařízení publikována toliko německy. R. 1791 nařízeno, aby v hlavních městech zákony byly určitý den v měsíci na radnici veřejně předčítány, a byla-li publikace naléhavá, aby byly ihned vybubnovány; tištěné zákony měly se veřejně vyvěšovat. V menších městech se mělo vyhlásování to díti na radnici v neděli po odpoledních službách božích za přítomnosti faráře, purkmistra a syndika. Ve vsích měli býti vyhláše přítomni farář, rychtář a učitel, a zákony potom na dveřích chrámových měly býti přibity. Čím dále, tím více ovšem stávalo se zvykem publikovati zákony tiskem a vůbec a periodickými publikacemi zvlášť.“

- Kapras (1913, str. 116)

28.

V 17. a 18. století těžiště vývoje právnictví celé tvořící se habsburské monarchie bylo v Čechách a na Moravě (teprve později ve Vídni). S tím také souvisí, že v prvních fázích pokusů o společné právo habsburského soustátí byla převážná a nejvýznamnější část členů kodifikačních komisí z Čech. Nejen hospodářská vyspělost českých zemí, nýbrž také vyspělost zdejšího právnictví byla příčinou toho, že se ještě po celé 18. století přikládal v habsburských zemích takový význam českému právu a české právní praxi. Po stránce jazykové je ovšem třeba poznamenat, že veškerá tato právní tvorba dala se hlavně latinsky a německy.

- Geryk (2008, str. 93.)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

snahy o zlepšení práce úřednictva zavedena státním radou Geblerem roku 1774 jako jednotný dorozumivací jazyk ve státní správě němčina. Bez ohledu na to k užívání češtiny na úřadech až do počátku 19. století do určité míry docházelo. S ohledem na místní charakter tak mohlo být více či méně druhů specifických úředních dokumentů vedeno v češtině.²⁹ Rovněž byl v rámci přijímání úředníků kladen tlak na to, aby rozuměli jazyku příslušné země.³⁰ Přesto byl jednotný vnitřní jazyk úřadů nadále nutným předpokladem profesionalizace a zvýšení efektivity státní správy. Mimo to měl napomáhat centralizaci monarchie a omezení samostatnosti jednotlivých zemí.

Po ukončení vlády Marie Terezie přineslo období panování Josefa II. v oblasti jazykového práva dva základní trendy - jednak znamenalo větší snahu o zajištění základních náležitostí pro fungování principu publicity,³¹ jednak se prosazovala snaha zdůrazňovat roli němčiny. A to nejen v oblasti státní správy, ale například také ve vzdělávání.³² Zásadním momentem změny v oblasti jazykového práva ve vztahu k užívání češtiny v úřední komunikaci bylo vydání **Všeobecného soudního řádu** Josefa II. z roku 1781,³³ který zavedl možnost užívat před soudy tzv. „řečí v zemi obvyklých“. Formálně došlo k naplnění ústavního pravidla rovnoprávnosti zemských jazyků zavedenou OZZ. Přitom byla vyloučena dvě zásadní jazyková procesní pravidla v OZZ výslovně uvedená - povinnost žalobce podat žalobu v jazyce žalovaného a povinnost vést celé řízení včetně vydání rozhodnutí v tomto jazyce.

Nově tak byl žalobce oproti úpravě, stanovené již v OZZ zemském,

29. Berger (1999, str. 43)

30. Viz např. Hulík (2011, str. 68)

31.

„Od doby Josefa II. počala vláda pečovat o to, aby zákony a nařízení byly jednotnou úřední formou písemně publikovány a činěny přístupnými. Vznikly tak úřední pomůcky, jimiž se v periodickém sledu podávaly tiskem nové zákony a nová nařízení. Jejich funkcí především bylo souborně právní předpisy evidovat a dát státnímu aparátu možnost, aby je měl kdykoli pohotově k dispozici.“

- Geryk (2008, str. 96.)

32. Viz např. nový studijní řád pro pražskou univerzitu z roku 1784, který zavedl němčinu namísto latiny jako hlavní vyučovací jazyk, viz Janda (1933, str. 660).

33. Allgemeine Gerichts-Ordnung z 1. května 1781, č. 13 Sb. z. s.

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

oprávněn podat žalobu ve „vlastním“ jazyce, bez ohledu na jazyk užívaný žalovaným. Toto pravidlo (i přes svůj fakticky diskriminační charakter) značně přispělo k dostupnosti soudní ochrany a zjednodušení soudního procesu.³⁴ Ze strany panovníka se tak pravděpodobně nejednalo o snahu ochránit národní práva stran sporu, ale spíše krok ke zrychlení a zefektivnění soudního procesu. Jako další právní změnu s vlivem na užívání jazyka v něm obsaženou lze uvést např. ustanovení o jazyku obchodních knih. Ty měly být vedeny v „německé, vlašské, francouzské nebo v obvyklé řeči zemské“, v českých zemích tak připadalo v úvahu jejich vedení v češtině (coby „obvyklé řeči zemské“).³⁵ Obdobná jazyková rovnost byla stanovena v oblasti trestního práva (včetně úpravy v Trestním zákonu o zločinech a přestupcích, vydaného roku 1803).

Ve vztahu k autentickému znění zákona ovšem Josef II. zaujal odlišný přístup – výše uvedený Všeobecný soudní řád byl dvorským dekretem z 1. února 1782 prohlášen za autentický výlučně v němčině.³⁶ Že si ovšem Josef II. uvědomoval význam publicity práva, dokládá historika spojená publikací tzv. tolerančního patentu ze dne 13. října 1781. Jeho autentickým zněním bylo samozřejmě znění německé, k šíření na úrovni zemských vlád ovšem docházelo v jazycích v zemích obvyklých. V rámci Čech ale v tomto případě k rozšíření tolerančního patentu v češtině nedošlo, načež Josef II. výslovně nařídil zjednání nápravy.³⁷

34. Hulík (2011, str. 66.)

35. Tamtéž

36.

„Zákony zemské vyhlášovány česky a německy, za to dvorské dekrety a reskripty vídeňské byly převážně jen německé, na nejvýše jen překládány do češtiny. Za výhradný jazyk zákonodárcův povýšena němčina poprvé dv. dekretem z 1. ún. 1782, jenž prohlásil něm. text všeob. soudního řádu z 1. kv. 1781 za jediný autentický.“
- Otto (1896, heslo Germanizace.)

37.

„Zemské vlády rozesílaly Toleranční patent, jak jim bylo přikázáno, tištěnými oběžníky v řečích v zemi obvyklých. Na Moravě byl rozeslán německy i česky 27. října. V Čechách však kníže Egon z Fürstenberka, nejv. purkrabí, dal jej rozšířit 30. října jen německy a nikoli česky. Když byl od císaře za to volán k odpovědnosti, omlouval se, že se domníval, že v Čechách se týká jen cizozemců, a že nebylo lze mysliti, že by mezi

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Je vhodné zmínit se také k formě vydávání soudních rozsudků v té době. I v jejich případě se uplatnila jazyková rovnoprávnost a rozsudky byly vydávány v českém jazyce. S ohledem na jazykovou (ne)vybavenost soudních úředníků ovšem často byla užitá čeština velmi těžko srozumitelná, případně nebyla srozumitelná vůbec.³⁸ V oblasti státní správy byla němčina zavedena jako hlavní úřední jazyk od roku 1890.³⁹

Dalším zásadním milníkem spojeným s dostupností právních textů bylo zavedení úředních sbírek za vlády Josefa II. Existovaly tři, dle oblastí předpisů v nich publikovaných. První z nich byla tzv. Sběrka zákonů soudních (používá se pro ni zkratka J. G. S., z německého Justizgesetzsammlung nebo také Sb. z. s.).⁴⁰ Druhou ze sbírek byla tzv. Sběrka zákonů politických (zkratka P. G. S. ze spojení Politische Gesetzessammlung, nebo také Sb. z. p.).⁴¹ Tyto sbírky sloužily především jako způsob informování oby-

českými poddanými, kteří vesměs se nazývají katolíky, byli evangelíci. Císař pohněván, dal počátkem r. 1782 knížete narychlo předvolati do Vídně s dvěma rady, aby tu byli o věci poučeni a aby pak bez prodlení se vrátili do Prahy. A nejvyš. purkrabímu bylo nařízeno, aby podle moravského exempláře v českém jazyku rozšířil patent neprodleně. S datem 30. října 1781 byl pak v tom znění i v Čechách rozšířen.“
- Bednář u. Hrejsa (1931, str. 58.)

38. Hulík (2011, str. 66)

39.

Němčina dále zavedena jako řeč úřední, což dle guber. nařízení ze dne 27. bř. 1788 mělo se státi nejdéle dne 1. dub. 1790, a úřednictvu nařízeno, aby se přiučilo němčině, poněvadž by jinak nepostoupilo! (dvor. dekret z 2. června 1788). Germanisační předpisy po r. 1849 platily většinou i pro Halič. R. 1860 přinesl i Haliči obrat, zejména r. 1869, kdy min. nařiz. z 5. čce prohlášena polština za úřední jazyk c. k. úřadů a soudů v zemi; 25. čce t. r. zřízena pro Halič zemská školní rada jako nejvyšší úřad pro zemské školství obecné a střední. V Uhrách až do 2. pol. XVIII. stol. nevynikly rozpory národnostní; úřední řečí byla latina. Císař Josef II., odvolávaje se na všeob. řád soudní z r. 1781, dle něhož u soudů mělo se jednati řečmi »v zemi obvyklými (viz shora), zaváděl na místo »mrtvé« řeči latinské němčinu jako řeč soudní a úřední, pomíjeje jazyky v zemi ve skutečnosti obvyklejší.
- Otto (1896, heslo Germanizace)

40. Sběrka vydávaná od roku 1780 do 2. 12. 1848, celým názvem Gesetze und Verordnungen im Justitzfache. Tato sbírka upravovala činnost vztahy v působnosti soudních orgánů v oblasti soukromého práva. Za zmínku stojí způsob číslování, které se anulovalo vždy s nástupem nového panovníka.

41. Sběrka byla vydávána od roku 1790 také do 2. 12. 1848, celým názvem Politische Gese-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

vatelstva.⁴² Až následně o několik let později, za vlády Františka II., začala od roku 1819 vycházet třetí samostatná úřední sbírka zákonů, která obsahovala úpravu pro jednotlivé země monarchie. Tou byla tzv. „Provinciální sbírka zákonů“ čili německým názvem „textquotedbl Provenzialgesetzsammlung“. Upravovala činnost orgánů správních a pro české země vycházela ve dvou vydáních - pro Čechy a pro Moravu a Slezsko.⁴³ Vycházela do roku 1848.

Samotné uveřejnění právního předpisu v některé z uvedených sbírek ovšem stále nebylo možné považovat za publikaci *per se* a jejich vydání nebylo spojeno s platností nebo účinností dotčených předpisů. Princip publicity se dosud neaplikoval.⁴⁴ Fakticky se jednalo o dodatečné uveřejnění již platných a účinných právních předpisů.⁴⁵

Jazyky jednotlivých zemí byly z říšského pohledu chápány jako prostředek místní komunikace. Jestliže docházelo k publikaci ve znění předpisů v jazycích jednotlivých zemí, mělo spíše informační charakter a šlo běžně pouze o neautentické překlady z německého znění, které bylo zně-

tze und Verordnungen. Obsahovala předpisy práva veřejného.

42. Poprvé je možné o principu publicity hovořit až od okamžiku zavedení říšského zákoníku roku 1848, ve vztahu k těmto sbírkám pak pouze v částech, kdy na je výslovně odkazováno.

43. Králík (2018, str. 3)

44. Tilsch u. Spáčil (2012, str. 39)

45.

"Zařazení do sbírky zákonů soudních aneb do jiné úřední sbírky (viz svrchu čís. 49, I) nebylo samo publikací; zařazovalyť se jen zákony, které již jinak byly vyhlášeny, a to někdy dosti pozdě (na př. občanský zákoník ze dne 1. června 1811 nalézá se ve svazku, jenž má na titulním listě rok 1816). Zařazení do sbírky úřední zakládá tedy vlastně jen presumpci, že vyhlášení bylo jinak vykonáno; avšak dalším vývojem dostalo se zařazení do sbírky zákonů soudních významu většího. Dvorským dekretem ze dne 29. prosince 1785 č. 509 bylo totiž ustanoveno, že dle předpisů a vysvětlení, které byly sice dány jen jednotlivým úřadům na zvláštní jich dotazy, avšak zařazeny byly do sbírky zákonů soudních, mají se řídit i jiné úřady, vyskytnou-li se jim podobné pochybnosti. Pozdějším dvorským dekretem ze dne 20. listopadu 1818 č. 1519 bylo pak ve formě autentické interpretace dv. dekretu z r. 1785 vysloveno, že předpisy, zařazené do sbírky zákonů soudních, i kdyby původně byly vydány jen pro určité země, platí i pro ostatní země. Dosah této autentické interpretace je sporný."

- Tilsch u. Spáčil (2012, str. 47)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

ním autentickým.⁴⁶ Tato skutečnost pochopitelně neodpovídá předpokladům a principům ustanoveným v OZZ.

Kromě vydání ve sbírkách se legislativa šířila také za pomoci tzv. přetisků, které ovšem nebylo možné považovat za autentické znění.

„Autentické texty starších pramenů není někdy možno zjištění přímo, obzvláště není-li uvedeno, který exemplář je přetisk a který je tiskem původním. Proto je v nařízení ze dne 23. září 1907, č. 225 ř. z. uvedeno, že přetisky nutno označiti, aby se rozlišovaly od původních textů.“⁴⁷

1.1.3 Jazykový režim ABGB

S koncem vlády Josefa II. a vlády osvícenského absolutismu a nástupem Františka I. Rakouského na trůn došlo k zesílení tlaku na používání němčiny. S tím souvisí nárůst významu rakouského práva, které se uplatňuje ve všech zemích rakouské monarchie. Klíčovým předpisem nejen pro období vlády Františka I. byl kodex občanského práva - tzv. ABGB, Všeobecný zákoník občanský.⁴⁸

Autoři tohoto zásadního legislativního počínu ovlivňujícího zásadním způsobem také život v českých zemích si dobře uvědomovali důležitost praktického dodržování principu publicity s ohledem na příslušné autentické jazykové znění. Ve svém vyhlášovacím patentu v článku 1 uváděl ABGB interpretační klauzuli zmiňující nutnost dostupnosti vhodných jazykových verzí právních předpisů jejich adresátům:

„Uváživše, že občanské zákony, mají-li občanům zjednati klid co do bezpečného požívání jejich soukromých práv, mají býti netoliko podle všeobecných zásad spravedlnosti, nýbrž i podle zvláštních poměrů obyvatelů určeny, v jazyku jim srozumitelném vyhlášeny a řádnou sbírkou ve stálé paměti zachovány, pečovali jsme od počátku našeho

46. Schjerve (2003, str. 12)

47. Sedláček u. Spáčil (2012, str. 85)

48. ABGB, císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

panování neustále o to, aby úplný domácí občanský zákoník, jehož sestavení již naši předkové usnesli a započali, byl dokonán.“⁴⁹

Tím byl stanoven publikační princip, presumující nutnost umožnit adresátům se s danou normou seznámit. S tím byla ale výslovně zakotvena také zásada „neznalost práva neomlouvá“.⁵⁰ Samotný text kodexu tvořil přílohu tohoto vyhlášovacího patentu. Pro účely této práce ve vztahu k autentickému jazykovému znění jsou přitom podstatná ustanovení § 6 a § 7 ABGB:

§ 6 Zákona při používání nesmí býti dáván jinaký smysl, než jaký vychází z vlastního smyslu slov v jejich souvislosti a z jasného úmyslu zákonodávce.

§ 7 Nelze-li právní případ rozhodnouti ani podle slov ani z přirozeného smyslu zákona, jest hleděti k podobným případům v zákonech zřejmě rozhodnutým, a k důvodům jiných, s tím příbuzných zákonů. Zůstane-li právní případ ještě pochybný, musí býti rozhodnut podle přirozených zásad právních, se zřetelem k okolnostem pečlivě shrnutým a zrale uváženým.

Rok 1811 jakožto rok platnosti ABGB byl přitom dán vyhlášením tohoto předpisu. Samotné jeho uveřejnění ve sbírce bylo ale vykonáno až roku 1816.⁵¹

Dle úvahy Sedláčka⁵² je nutné považovat za autentický jazyk ABGB primárně jazyk německý. Důvodem pro to je fakt, že text ABGB tvořil přílohu vyhlášovacího patentu, který byl autentický v německém jazyce⁵³ a takto byl taky distribuován. Zajímavý je přitom fakt, že publikace ABGB v roce 1816 ve Sbírce zákonů soudních⁵⁴ nebyla autentickým zněním, ale „pouhým úředním přetiskem“.⁵⁵

49. ABGB, císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

50. Viz Králík (2018, str. 2).

51. Tilsch u. Spáčil (2012, str. 47)

52. Sedláček (1998, str. 123)

53. Viz odst. 10 vyhlášovacího patentu k ABGB.

54. ABGB byl publikován pod číslem 946.

55. Sedláček (1998, str. 123)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Úprava v občanském zákoníku byla následně do roku 1848 a zavedení říšského zákoníku pozměňována prostřednictvím tzv. dvorských dekretů.⁵⁶

1.1.4 Období následující rok 1848 do okamžiku vydání tzv. „prosincové ústavy roku 1867“

Revoluční rok 1848 přinesl možnost změn také v oblasti jazykového práva ve vazbě na postavení českého jazyka. Z důvodu odporu z německé strany ovšem nebyly naděje naplněny. Došlo k vydání tzv. kabinetních listů císaře Ferdinanda V. z 23. března a 8. dubna 1848. V těch panovník přislíbil úplnou rovnoprávnost jazyků v oblasti výkonu veřejné moci, tedy především češtiny a němčiny ve všech odvětvích státní správy. Doslova v nich bylo uvedeno toto:

„1) Národnost česká budiž položena za základ tak, že se česká řeč ve všech větvích státní správy a veřejného vyučování s řečí německou v úplnou rovnost staví.“

„10) Od nynějška mají v Čechách všickni ouřadové veřejní a všecky soudy obsazeny býti jedině osobami obojí řeči zemské mocnými.“⁵⁷

Přestože tyto dokumenty neměly žádnou vazbu na autenticitu psaného práva, znamenaly změnu vnímání postavení češtiny z úrovně panovníka. Výše uvedené přísliby nicméně s postupným příchodem bachovského „neoabsolutismu“ brzy vzaly za své a tyto ideje zůstaly nenaplněny.

Klíčový dopad v oblasti jazykového práva a na autenticitu českého jazykového znění mělo však vydání **císařského patentu ze dne 4. března 1849**

56.

„Dvorské dekry, vydávané o materiích práva občanského jsou aneb podávají se aspoň většinou pouze jako authentické interpretace anebo jako bližší určení předpisů občanského zákoníka. Zjevně se nic neměnilo, „aby poddaní snad nemyslili, že se jim dříve dělo bezpráví“ (odůvodnění toto, pocházející z doby tereziánské, hodí se ještě lépe do této doby).“

- Tilsch u. Spáčil (2012, str. 28)

57. Kabinetní listy císaře Ferdinanda V. z 23. března a 8. dubna 1848.

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

č. 153 ř. z., který zavedl říšský zákoník.⁵⁸ Jím došlo k naplnění principu formální publicity, poněvadž jak bylo uvedeno výše, ani v rámci do té doby existujících úředních sbírek neměla publikace právních předpisů vliv na jejich platnost nebo účinnost.⁵⁹

Zároveň došlo k republicaci do té doby vydaných právních předpisů od 2. 12. 1848, které byly vydány zpětně v doplňujícím svazku zákoníku. Na tyto právní předpisy se ještě stále vztahovala zásada materiální publicity.⁶⁰ Velkou novinkou byla zavedená zásada rovnosti a tím i autenticity všech jazykových verzí, v jazycích v Rakousku obvyklých. Tato bohužel trvala pouze do vydání patentu č. 260 ř. z. z roku 1852.⁶¹

Publikace předpisů v říšském zákoníku se tak stala podmínkou platnosti, a to nejen v případě předpisů s platností pro celou říši, ale také předpisů s místně omezenou platností například pro české země. To znamená, že publikace tzv. „zemských předpisů“ v zemských zákonících neměla žádné důsledky, neboť i tyto zemské předpisy se stávaly platnými až okamžikem jejich zveřejnění v německém jazyce v říšském zákoníku. Zároveň nelze vyloučit, že nemuselo vždy dojít k vydání všech jazykových verzí v jeden okamžik.⁶²

Ještě v témže roce došlo k úpravě způsobu vydávání různých jazykových verzí. **Patent č. 31 ze dne 7. prosince 1849** změnil výše uvedený patent č. 153 téhož roku tak, že nadále nebyla „v případech, kdež dle okolností přímo potřebí není, aby se bez odtahu ve všech desíti jazycích zemských současně vydaly,“ pro platnost a účinnost předpisu nutná publikace všech jazykových mutací ve stejný den. Jazyky, ve kterých nebylo publikováno se

58. Celým názvem „Obecný zákoník říšský a věstník vládní“, originálním názvem v němčině „Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich“.

59. Viz Hácha u. a. (1929, svazek 4, s. 175)

60. Hácha u. a. (1929, svazek 4, s. 175)

61. Blíže viz např. Pražák (1895, str. 25-27).

62.

„... Avšak již za platnosti patentu ze dne 4. března 1849 bylo dovoleno vydávati různé jazykové texty v rozličných dobách, aniž by se stala zmínka o právních toho následcích (cís. pat. ze dne 7. prosince 1849 č. 31 ř. z.).“

- Pražák (1895, str. 27, pozn. p. čarou)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

vydávaly později.

Nařízení ze dne 20. prosince 1850 č. 473 odstraňovalo povinnost obcí pořizovat říšský zákoník a stanovilo, že v zákoníku zemském mají být publikovány pouze předpisy relevantní pro danou zemi.

Ke změně jazykové rovnosti došlo příchodem zmiňovaného bachovského absolutismu. **Patentem ze dne 27. prosince 1852 č. 260 ř. z.** bylo za jediné autentické znění říšského zákona prohlášeno znění německé, které má být považováno za rozhodující v případě jazykových nejasností.⁶³ Rovněž je upravena možnost publikovat pouze uvozovací patent a v závislosti na působnost předpisu také publikované jazyky. Na zemské úrovni mají být zákony šířeny ve Věstníku vlády zemské,⁶⁴ přičemž jsou publikovány jak v autentickém německém jazyce, tak v překladu místního obvyklého jazyka.⁶⁵

Tato zásada byla navíc umocněna vydáním **nařízení ministra spravedlnosti ze dne 19. března 1853 č. 51 ř. z.**, které zavádělo retroaktivní pravidlo, dle kterého se výhradní autenticita německého znění vztahuje na všechny v říšském zákoníku již dříve vyhlášené předpisy.⁶⁶ Od účinnosti tohoto nařízení proto bylo nutné považovat veškeré předpisy za autentické pouze v německém znění.

Patentem 1 ř. z. z 1. ledna roku 1860⁶⁷ byla opět potvrzena autenticita německého znění právních předpisů. Veškeré zákony říše, včetně zákonů

63. Viz § 2 patentu č. 260 ř. z. ze dne 27. prosince 1852, dostupné na <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>

64. Viz § 9 uvedeného patentu.

65. Potvrzeno také v rámci činnosti prvorepublikových soudů:

“Před zákonem ze dne 15. února 1867, č. 13 č. z. z., jímž byl prohlášen jak český, tak i německý text norem, publikovaných v zemském zákoníku, za stejně autentický, nebylo výslovného ustanovení, který text při zákonech zemských je autentický; takové ustanovení bylo vydáno císař. patentem ze dne 27. prosince 1852, č. 260 ř. z. jen v příčině zákonů a nařízení, vyhlášených v zákoníku říšském, a to v tom smyslu, že za autentický má býti považován text německý.”

- rozsudek Nejvyššího správního soudu č. 16.877/35 z 21. června 1935

66. Viz např. Pražák (1895, str. 26-28).

67. Patent císařský, daný dne 1. ledna 1860, a platný od tohoto dne v celé říši, jímžto se činí některé změny u vyhlásování zákonů a nařízení. Dostupné na: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

zemských, mohly být nadále publikovány pouze prostřednictvím říšského zákoníku, což bylo podmínkou jejich vynutitelnosti. Zemské věstníky tak byly zrušeny. Přesto byly národní zájmy částečně zohledněny. U každého ze zákonů nebo nařízení mělo být do budoucna uvedeno, pro které země monarchie platí. V příslušných jazycích byly předpisy jako úřední překlady následně tištěny a distribuovány na zemské úrovni. Zemská nařízení byla tištěna a hrazena z místní úrovně a šířena v příslušném jazyce.

Další zásadnější změnu v jazykové politice a příslušné právní úpravě lze zaznamenat změnu až s koncem Bachova absolutismu. Prvním podstatným „pobachovským“ předpisem byla **tzv. únorová neboli Schmerlingova ústava ze dne 26. února 1861**. Byla tvořena třemi patenty,⁶⁸ které navázaly na vydání říjnového diplomu z 20. října 1860 a pokračovaly v obnově parlamentarismu. Zřízení parlamentu, resp. říšského zastupitelstva, se zákonodárnou pravomocí ovšem souviselo s centralistickým pojetím státu a na čas znemožnilo realizovat federativní plány národních obrozeneckých hnutí.⁶⁹

Z hlediska jazykového práva bylo podstatné rozdělení zákonodárné pravomoci, jež přinesla. Únorová ústava opravňovala k tvorbě práva celkem 3 subjekty:

- říšskou radu, tedy „hlavní zákonodárný orgán“;
- panovníka, který vydává předpisy buď coby výkonný orgán (tedy s kontrasignací), nebo coby panovník formou nařízení;
- zemské sněmy, které byly zákonodárným orgánem pro jednotlivé země. Je nutné podotknout, že zákony přijaté zemskými sněmy podléhaly schválení císařem.

Působnost zemských sněmů v legislativní oblasti byla poměrně široká – spadala sem veškerá zákonodárná pravomoc, která nepřínáležela říšské radě, mezi ní také jazykové otázky týkající se pouze českých zemí. Český zemský sněm měl ustaveny pro svá zasedání dva jednací jazyky, češtinu a němčinu, které byly v rovném postavení. Diskuze probíhající plynule

68. Jednalo se o patenty č. 20, 21 a 22 z roku 1861.

69. Malý u. Sivák (1993, str. 217)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

v obou jazycích, či shrnutí ve druhém jazyku na konci řeči, nebyly výjimkou. Pro oblast jazykového práva jsou uvedené změny podstatné s ohledem na fakt, že teprve od této doby začaly být důsledně rozlišovány říšské zákony, platné pro všechny země rakouské říše, a zákony zemské, vydávané zemskými sněmy.⁷⁰

S ohledem na politický vývoj nelze až do roku 1867, kdy došlo k rakousko-uherskému vyrovnání, zaznamenat další výrazné předpisy v oblasti jazykového práva. Až prosincová ústava opět zavedla princip jazykové rovnosti.

1.1.5 Jazykové právo Rakouska-Uherska

Období Rakouska-Uherska v letech 1867–1918 se nese ve znamení boje za český jazyk. Klíčovým milníkem jazykového práva se stala tzv. prosincová ústava, celým názvem **Základní zákon o všeobecných právech státních občanů č. 142 ř. z. ze dne 21. prosince 1867**. Tento soubor ústavních předpisů⁷¹ potvrdil rozdělení monarchie, v otázce jazykové pak zrovnoprávnil formálně všechny jazyky. Přitom nebylo zřejmé, jakým způsobem by tato rovnost měla být zajištěna, což vedlo z německé strany k tlaku na zachování statu quo.⁷²

Jazykové a národnostní právo bylo v rámci prosincové ústavy obsaženo v článku 19 zákona č. 142/1867 ř. z.⁷³ Toto ustanovení přitom samo o sobě

70.

„Důsledné rozlišování mezi říšskými a zemskými zákony nastalo tedy až od únorové ústavy. Před tím byl rozdíl mezi oběma druhy jen v odlišné územní platnosti, protože zákonodárce byl též panovník a žádné kooperace zemských institucí k vzniku zákona nebylo třeba.“
- Kindl (2018, str. 2)

71. Tzv. „prosincová ústava“ byla složena ze 7 předpisů s čísly 141 až 147 ř. z. z roku 1867.

72. Schjerve (2003, str. 24) nebo také Bartoš (2011, str. 22):

“Právní stav v oblasti jazykového práva před rokem 1918 byl předmětem kritiky především z důvodu svého formalismu. Jak je zřejmé, zákonná úprava sice nastolovala rovnoprávnost němčiny s češtinou, ovšem tato rovnoprávnost byla pouze formální, v praxi neuplatňovaná.”

73.

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

nepřinášelo v praxi tolik dostatečnou jistotu pro to, aby změnilo zaběhlou praxi. Problémem byla jeho obecnost a nekonkrétnost, přičemž způsob jeho realizace měl být uveden v rámci prováděcích předpisů.⁷⁴ Další problém byl spojený s interpretací obratu „řeč v zemi obvyklá“. Objevoval se argument, že české země jsou součástí říše, a tak je němčina v českých zemích všude jazykem obvyklým. Naproti tomu čeština není reálně užívána ve všech oblastech českých zemí stejně (např. není užívána na okresech a soudech s německou menšinou), a tudíž ji do kategorie „jazyk obvyklý“ nelze zařadit automaticky.

Způsob publikace zemských právních předpisů pouze na území Čech byl upraven v **zemském zákoně č. 13/1867 z. z. jímž upraveno vydávání Zákoníku zemského království Českého v jediném vydání**. Právní předpisy zemské tak měly být publikovány v obou jazycích, které byly oba považovány za autentické. Zároveň uváděl základní interpretační vodítka:

„Každý z obou těchto textů jest stejně autentický. V případech pochybných staň se vykládání zemských zákonů a nařízení úřadů zemských porovnáním obou textů dle jejich znění a smyslu“.⁷⁵

Viz čl. 19: „Všichni národové ve státě mají rovné právo a každý národ má neporušitelné právo chovati a vzdělávati národnost i řeč svou. Rovné právo všech v zemi obvyklých řečí ve škole, úřadě a v životě veřejném od státu se uznává. V zemích, v nichž bydlí několik národů, zřízena buďte veřejná učiliště tím způsobem, aby se každému národu dostalo náležitých prostředků, vzdělati se ve své řeči, aniž by byl kdo nucen učiti se druhému jazyku zemskému.“

- Článek 19, Základní zákon o všeobecných právech státních občanů č. 142 ř. z. ze dne 21. prosince 1867

74.

“Ustanovení jež na první pohled nenabízí příliš možností výkladu se ovšem velmi brzy stalo obětí relativizace ze strany německy smýšlejících kritiků. Ti namítali, že se jedná pouze o jakousi zásadu, princip, který je sám o sobě nevynutitelný a ke své realizaci vyžaduje vydání prováděcích předpisů. Z toho dovozovali, že do okamžiku, kdy nebude takový prováděcí předpis vydán se právní situace nezměnila a „zůstává v platnosti starý stav“.

- Bartoš (2011, str. 20)

Dále také viz např. Pacák (1897) nebo Malý (2018, str. 68).

75. Zákon č. 13/1867 z. z. jímž upraveno vydávání Zákoníku zemského království Čes-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Pravidlo rovnosti obou znění na zemské úrovni se udržela až do roku 1918.⁷⁶

Změna na úrovni říšského zákoníku přišla o dva roky později. Odlišné jazykové verze začaly být na úrovni Říšského zákoníku opětovně vyhlášovány na základě **zákona ze dne 10. června 1869, č. 113, o vyhlášení zákonů a nařízení zákonníkem říšským.**⁷⁷⁷⁸ Nejednalo se ovšem již o rovnocenné autentické verze právních předpisů, ale o pouhé oficiální překlady. Císařský patent z 27. prosince roku 1852 tak zůstal nadále v platnosti. Autentickým zněním je znění německé, ve kterém jsou zákony vyhlášovány.⁷⁹ Ostatní jazykové verze byly publikovány jako úřední překlady. Publikace německé autentické verze v říšském zákoníku je tak podmínkou platnosti a účinnosti, tj. pokud nedošlo k publikaci v jiných jazycích, nemá to vliv na platnost a účinnost předpisu.⁸⁰ Říšský zákoník měl být také dostupný na všech úřadech v příslušném jazyce.⁸¹ Došlo také ke změně jeho názvu a od roku 1870 se nazýval „Říšský zákoník pro království a země v říšské radě zastoupené“ (něm.: „Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder“).⁸²

Následná jazyková úprava až do konce první světové války již neměla na autenticitu jazykových znění zásadní vliv a týkala se zejména používání jazyka ve veřejném životě. Pro úplnost budou jednotlivé právní akty krátce zmíněny.

1.1.6 Úprava užívání češtiny v úředním styku po roce 1869

Jeden ze zásadních dokumentů české historie, projekt tzv. **Fundamentálních článků**, není v této práci detailně rozebírán, neboť zůstal pouhou ne-

kého v jediném vydání

76. Králík (2018)

77. Zákon, daný dne 10. června 1869 o vyhlášení zákonů a nařízení zákonníkem říšským (Obsaženo v část. XLVII. Zák. říš. čísl. 113, str. 443, vyd. a rozesl. 22. června 1869).

78. Kliment (1936, str. 34.)

79. Viz § 5 zákona o vyhlášení zákonů a nařízení zákonníkem říšským.

80. Blíže viz ustanovení § 6 zákona o vyhlášení zákonů a nařízení zákonníkem říšským, dle kterého má být na později vydaných jazykových verzích téhož předpisu poznamenáno datum vydání německého autentického textu. Podrobněji pak viz např. Pražák (1895, str. 25-27).

81. Tj. dle zákona v „jazyce obyčejném“.

82. Pražák (1895, str. 17-36)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

naplněnou vizí českého politického hnutí a neměl tak přímý vliv na jazykové poměry v českých zemích. Rovněž není nutné ani vhodné detailně rozebírat tzv. **Stremayrova jazyková nařízení** z roku 1880. Ta zrovnoprávnila češtinu a němčinu ve vnějším úřadování, nicméně neměla vliv na autenticitu právních předpisů. Vztahovala se na jednání úřadů, soudů i například zastupitelství.⁸³ Přesto jejich zavedení vyvolalo mnohé kontroverze již s ohledem na faktický stav na správních úřadech, neboť tento požadavek přinesl obrovské nároky na jazykovou vybavenost úředníků.⁸⁴ Přestože neměla vliv na autenticitu textu právních předpisů a jen velice těžko se prosazovala, stala se hlavním nástrojem prosazování češtiny ve veřejném životě až do konce 1. světové války.

Pražákova nařízení z 12. 10. 1882 a dále z 23. 9. 1886 přinesla jen drobné změny v používání českého jazyka. První z roku 1882 umožnila přijímání polských podání na Těšínsku, další poté odstranila povinnost vyhotovovat na pražském a brněnském vrchním zemském soudu rozsudek v němčině a umožnila jeho vyhotovení přímo v češtině.

Mnohé spory se vázaly k působnosti dalšího tzv. **Badeniho nařízení z roku 1897**, celým názvem Nařízení ministrů vnitra, spravedlnosti, financí, obchodu a orby ze dne 5. dubna 1897 týkající se užívání zemských jazyků při úřadech v království českém. V Markrabství moravském byla obdobná nařízení vydána 22. dubna. Badeniho nařízení vycházela ze Stremayerových jazykových nařízení a zaváděla jednu podstatnou změnu, kterou bylo zavedení češtiny jako vnitřní úřední řeči v českém království (vyjma vídeňských centrálních úřadů)⁸⁵ a s tím související povinnou dvoujazyčností úředníků (ta měla být prokázána odbornou zkouškou do 3 let od nastoupení do úřadu).⁸⁶ Oproti dosavadnímu stavu měla být jednání v rámci českého království vedena v češtině ve všech případech, tedy nejen pokud dochází ke komunikaci se stranami či jejich vyrozumění.⁸⁷ Výjimkou z užívání českého jazyka v českých zemích byl tzv. „nejvnitřnější služební ja-

83. Působnost byla vymezena termínem „politický úřad“.

84. Blíže viz Hulík (2011, str. 111).

85. Viz tamtéž – str. 23.

86. Viz ustanovení § 2 Nařízení 1997.

87. Pacák (1897, str. 29)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

zyk“. Tím je možné rozumět jazyk komunikace s ústředními orgány říše (např. s ministerstvy nebo nejvyšším soudem).⁸⁸ O ustanovení § 9, které toto pravidlo zavádělo, se vedly nemalé interpretační spory a bývalo zpochybnováno jako „příliš obecné“ a ne přímo aplikovatelné (objevovaly se argumenty, že mělo být provedeno nařízením).⁸⁹

Interpretaci Streamyerových jazykových nařízení se podrobně věnuje advokát a politik JUDr. Bedřich Pacák ve své knize Několik slov pravdy k jazykovému nařízení. Dle jeho interpretace byl do účinnosti nařízení veden v civilních věcech spor celý v češtině, jen v případě, že obžalovaný odpovídal německy, byl veden v obou jazycích. Po skončení sporu byl ale již zpracováván německy (výťah, porady – vše bylo vedeno německy). Rozsudek byl vydán česky. Nově podle nařízení by mělo probíhat v rámci Českého království celé řízení v češtině, a to „ve všech úředních jednání a u všech instancí“.⁹⁰ Přitom již nezáleží na tom, zda dochází k jednání se stranami. Soudní korespondence nižších instancí s vrchním soudem a naopak, popř. hejtmanství s místodržitelstvím, by měla probíhat v češtině, neboť korespondence by se měla řídit jazykem prvního podání.⁹¹ Přesto v některých případech stále komunikace probíhala v němčině.

Gautschova nařízení, přijatá 24. 2. 1898, byla dalším pokusem, jak prosadit používání češtiny ve veřejném životě. Vycházela z nařízení Badeniho, které novelizovala, přičemž okruh dotčených institucí byl užší.⁹² Změna spočívala ve vázanosti vnitřního jazyka nikoliv na jazyk prvního podání, ale na jazyk většiny obyvatel dotčeného okresu. Počet obyvatel byl určen dle posledního aktuálního sčítání lidu.⁹³ Rovněž byl odstraněn požadavek na dvojazyčnost úředníků v územích jazykově homogenních.

Ani tato novelizace, která měla uklidnit národnostní spory zejména v po-

88. Viz čl. 1 a 7 Nařízení 1897 (čl. 7 poslední odstavec - pro jednání s ústředními orgány platí dosavadní předpisy).

89. Pacák (1897, str. 27)

90. Pacák (1897, str. 31)

91. Tamtéž, str. 38.

92. Do působnosti Badeniho nařízení nespadala například Ministerstvo obrany, pošta nebo Ministerstva železnic, viz Hulík (2011, str. 127).

93. Zatímco v Čechách se jednalo o okresy jak čistě české, tak čistě německé a samozřejmě okresy s oběma jazyky, na Moravě existovaly jen okresy německé a smíšené).

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

hraničí, ovšem nepřinesla zásadní změnu. A tak již v říjnu roku 1899 došlo prostřednictvím **Claryho nařízení** ke zrušení Gautschových nařízení a návrat stavu před dobu účinnosti Badeniho nařízení.

Z uvedeného nástinu boje za rovnoprávnost českého jazyka je zřejmé, že systematika právního řádu a norem vyšší právní síly nebyla dodržována.⁹⁴ Tato skutečnost velmi dobře ilustruje také nadřazenost německého znění právních předpisů a právních textů v kontextu celé Habsburské monarchie.

1.2 Výklad vícejazyčného práva rakouské monarchie současnými soudy na příkladu právní úpravy státního občanství

Výše popsaný vývoj jazykového práva v rámci rakouské monarchie a příklady posunů ve způsobech publikace právních předpisů s ohledem na autentický jazyk není v rámci této práce samoučelný. Cílem této části je využít provedený rozbor jazykového práva jako základ pro aplikaci historických právních předpisů současnou soudní praxí. I přes fakt, že naprostá většina právních předpisů byla v důsledku změn v legislativě od 19. století ke dni finalizace této práce zrušena, stále může docházet k situacím, kdy je nutné předpisy 19. století aplikovat.⁹⁵ Ústavní zákon č. st. zák. č. 4/1993 Sb.,

94.

„Nemožnost používání češtiny jako vnitřní úřední řeči odporovalo tehdejšímu ústavnímu stavu, z hlediska de lege lata se přece čeština jako vnitřní úřední řeč mohla opírat o Obnovené zřízení zemské a o Kabinetní listy z 20. 3. a 8. 4. 1848 a o článek 19. Základního zákona o všeobecných právech občanů (Prosincová ústava). Souhrn těchto právních norem vytvářel ústavní jazykové právo. Skutečnost, že ani s jeho pomocí se nemohla čeština jako vnitřní úřední řeč prosadit, byla výsledkem dlouhodobé germanizace a prioritního postavení „němectví“ v rakouské říši. Tak se stalo, že ústavně zaručená rovnoprávnost českého jazyka s německým spočívala nakonec jen na odvozených normativních aktech nižší právní síly, začasto ani nevyhlášených ve sbírkách právních předpisů.“

- Hulík (2011, str. 123)

95. V době dokončení této práce probíhá z iniciativy Ministerstva vnitra a v návaznosti na usnesení č. 84 ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 10. října 2018 a na usnesení vlády ze dne 24. července 2018 č. 479 příprava zákona,

o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, přenesl do českého právního řádu předchozí právní řád se všemi jeho částmi včetně recipovaných norem z období rakouské monarchie. To přináší i v současné judikatorní činnosti situace, kdy je nutné aplikovat a vykládat tehdejší právní předpisy. A otázka správného jazykového znění může být v rámci jejich interpretace klíčová.

Tyto případy jsou pochopitelně provázány s právní realitou z doby I. republiky, kdy v důsledku recepční normy zůstala část rakouských předpisů účinná i na území Československa. V rámci české soudní praxe lze v době dokončení této práce považovat za nejčastější případ aplikace starých předpisů nutnost výkladu tzv. vystěhovaleckého patentu,⁹⁶ který může být klíčovým zejména v případech rozhodování o restitučních nárocích.⁹⁷

Klíčovým rozhodnutím (a to i přes fakt, že nebylo publikováno ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu) zahrnujícím otázku výkladu dobových právních předpisů, při němž bylo argumentováno autentickou jazykovou verzí rakouských předpisů, je případ usnesení Ústavního soudu, č. j. I. ÚS 43/03, ze dne 20. 12. 2004.

Věcně se případ dotýkal právní nástupkyně vlastníka majetku, zabaveného za II. světové války nacistickým režimem. Ta se v rámci restitučního řízení dle zákona o mimosoudních rehabilitacích domáhala jeho vydání. Jednou z hlavních podmínek pro vydání dotčeného majetku, jak je stano-

kterým by mělo dojít ke zrušení nepoužívaných právních předpisů, vč. předpisů z doby rakouské monarchie. Viz návrh zákona, kterým se zrušují některé obsoletní právní předpisy. Dostupné v <https://apps.odok.cz/> pod č. j. OVA 663/19.

96. Vystěhovalecký patent ze dne 24. března 1832, č. 2557/1832 Sb. z. s., v originálu „Allerhöchstes Patent über die Auswanderung und unbefugte Abwesenheit der kaiserlich Königlichen Unterthanen“.

97. Uvedená oblast není předmětem řešení pouze v rámci ČR. Také v jiných zemích bývalé rakouské monarchie jsou v současné době vedeny restituční spory, často závislé na výkladu vystěhovaleckého patentu. Mimo otázku toho, zda dotčená osoba disponovala požadovaným občanstvím (tedy zda byla občanem daného státu), může být klíčová také otázka opačná. V jednom případě řešeném v době dokončení práce ze současného Slovinska je třeba zásadní otázkou to, zda dotčená ztratila české občanství rozvodem spojeným s vystěhováním z českých zemí a opětovným nabytím občanství slovinského. V případě, kdy by se nepodařilo prokázat ztrátu občanství českého a byla připuštěna existence dvojího občanství, dědička dotčené osoby by právo nárokovat pozemky původní majitelky ztratila. Větší detail konkrétního případu bohužel není možné s ohledem na dosud neukončené řízení v rámci této práce poskytnout.

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

vena ustanovením § 3 odst. 1 dotčeného zákona, je české občanství osoby, jejíž věc přešla z uvedených důvodů do vlastnictví státu. Rozhodná doba pro posuzování splnění této podmínky je vymezena časovou působností zákona.⁹⁸

Městský soud v Praze v prvním stupni v návaznosti na uvedené dovodil, že žadatelka nespĺňuje podmínku českého státního občanství, kterého dle názoru soudu pozbyla v okamžiku sňatku za občana USA.⁹⁹ Určujícím předpisem byl dle názoru správního soudu dekret české dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835, obsahující **české znění tzv. vystěhovaleckého patentu**, který byl v době sňatku stále účinný.¹⁰⁰

Ústavní soud při pozdějším přezkumu tento závěr o účinnosti předpisů rakouské monarchie (s níže popsanou úpravou aplikovaného předpisu) potvrdil. Vycházel vycházel přitom především z dobových akademických textů a dostupné judikatury a s ohledem na skutkový a právní stav, který existoval v okamžiku uzavření manželství žalobkyně, dovodil účinnost dotčeného patentu.¹⁰¹

98. Viz ustanovení § 1 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích:

„Zákon se vztahuje na zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a s právními akty, učiněnými v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.“

99. Ke sňatku došlo 28. 2. 1947.

100. Text patentu byl do československého právního řádu recipován roku 1918 a zůstal platným do roku 1949, kdy byl zrušen (viz ustanovení § 10 odst. 1 bod 2 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbyvání československého státního občanství).

101.

„Jak upozornil obecný soud v napadeném rozhodnutí, nejen že byl vystěhovalecký patent z roku 1832 výslovně zrušen teprve zákonem č. 194/1949 Sb., ale je navíc soudobou právní literaturou první Československé republiky, stejně jako literaturou poválečné doby, běžně zmiňován jako předpis platný a aplikovatelný na vztahy toho druhu, o který se jedná i v přezkoumávané věci (srov. např. Rouček F., Sedláček J., Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, V. Linhart, Praha 1935, výklad k ust. § 32 OZO na str. 298).“

- Rozsudek Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2004, č. j. I. ÚS 43/03.

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Z hlediska Ústavního soudu, ale také pro účely této práce, byl proto posuzován charakter vykládaného předpisu s ohledem na jeho platnou a účinnou verzi, jeho existenci v právním řádu a také především s ohledem na okamžik, ve kterém došlo ke vzniku či změně dotčených právních vztahů.

Pro vyjasnění charakteru popisovaných předpisů je vhodné upozornit na fakt, že v části narace rozsudku Ústavního soudu je při popisu řízení u Městského soudu odkazováno na dekret dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835. Ve vlastních právních závěrech již ale Ústavní soud dále jen odkazuje na samotný text vystěhovaleckého patentu z roku 1832, aniž by objasňoval vztah mezi nimi. Lze proto mít za to, že znění právního předpisu aplikovaného Městským soudem v předchozím řízení nebylo původním, autentickým zněním. Z formálního hlediska je tak nutné rozlišovat mezi zněním ustanovení § 19 v původním právním předpisu z roku 1832, autentickém v německém znění, a dekretem z roku 1835,¹⁰² který **měl být jeho příslušným ekvivalentem** (přestože ne autentickým) **v českém jazyce**.¹⁰³ V rámci dokazování před Ústavním soudem se žadatelka domáhala provedení výkladu autentického (dle jejího názoru tedy formálně vzato správně německého) znění dotčeného právního předpisu, na základě kterého by dle jejího názoru měla být postavena hlavní argumentace v daném pří-

Dále viz též Kühn (2005)

Nebo také např. rozsudek Městského soudu v Praze z roku 2016:

„I tento patent byl do československého právního řádu recipován na základě zákona č. 11/1918. Ust. čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. konkrétně uvádělo, že „[v]eškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.“ Citované ustanovení je třeba vyložit tak, že se přebírá obsah říšských zákonů, avšak s ohledem na nové okolnosti. Bylo tedy nutné aplikovat obsah těchto zákonů i v případě, že se jejich autentický text vztahoval k rakouským (maďarským) realitám.“
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. srpna 2016, sp. zn. 3A 159/2015

102. Vystěhovalecký dekret dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835

103. V příslušném znění v českém jazyce:

„Ženské, kteréž zemského měšťanství požívají, a kteréž za cizozemce se provdají, an stav manželův následují, ztratí tím vlastnost rakouských poddaných.“
- § 19, Vystěhovalecký dekret dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

padě. Městský soud měl dle jejího názoru provést „adekvátní gramatický a teleologický výklad“ příslušné normy, která byla autentická v německém jazyce. Proto předložila stěžovatelka jako důkaz „odborné stanovisko k výkladu § 19 dekretu dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835, zpracované JUDr. H. Gaertnerem, tlumočnickem z jazyka německého“. Dle tohoto posudku vyplývá z originálního německého textu citovaného ustanovení, že žena pozbývala svého státního občanství v důsledku sňatku jen tehdy, pokud zároveň nabyla státního občanství svého manžela. Německé znění příslušného ustanovení 19 vystěhovaleckého patentu z roku 1832 v originálu zní:

„S. 19. Die Frauenspersonen, welche das Staatsbürger recht genießen, und welche sich mit einem Ausländer verheirathen, verlieren, indem sie dem Stande des Mannes folgen, hierdurch die Eigenschaft von österreichischen Unterthaninnen.“

Výklad zastávaný stěžovatelkou a podpořený odborným stanoviskem doktora Gaertnera by nicméně ani v případě aplikace německého znění na závěru Ústavního soudu velmi pravděpodobně (jak bude doloženo níže) nic nezměnil. Důvodem je, že by neobstál ani při výkladu příslušnými rakouskými soudy v 19. století.

Jedním z nejdůležitějších hledisek, ke kterým Ústavní soud při rozhodování přihlížel, byl přitom okamžik, ke kterému je nutné daný předpis vykládat. Při výkladu Ústavní soud zohlednil dobu, kdy mělo dojít k výkladu dotčeného předpisu (tedy okamžiku tvrzené ztráty občanství žadatelky). Je zřejmé, že po více než 100 letech působnosti právního předpisu existuje zavedená právní praxe z období první republiky, kterou je při výkladu nutné vzít v úvahu. Stejným způsobem tak učinil i Ústavní soud.

Při aplikaci dotčeného předpisu na území českých zemí, resp. následně na území Československa, vycházely příslušné úřady dlouhodobě z publikované české, tedy neautentické a neoficiální, verze. Kromě toho zohledňovaly tehdejší společenské poměry, které stěžovatelka shledávala optikou dnešní doby nespravedlivými a diskriminujícími. Z dobové judikatury na-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

příklad vyplývá, že provdaná žena nebyla způsobilá samostatně nabývat státního občanství.¹⁰⁴

Aniž by se Ústavní soud do hloubi zabýval gramatickým výkladem autentického znění původního patentu z roku 1832, přistoupil bez dalšího k historicky subjektivnímu teleologickému výkladu.¹⁰⁵

Dlužno podotknout, že posouzení aplikovatelnosti dotčeného předpisu přesto Ústavní soud věnoval pozornost. Pokud by totiž v daném případě došlo k aplikaci normy, která nebyla použitelná, mohlo by se jednat o „*porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny*“.¹⁰⁶ Posouzení aplikovatelnosti se pak omezilo výhradně na aplikovatelnost původního vystěhovalického patentu z roku 1832 a nezabývalo se přímo aplikovatelností dekretu z roku 1835, ze kterého vycházel Městský soud v Praze.

Důvody, pro které aplikovat českou verzi dotčeného předpisu, pak mohou být v zásadě dva. První z nich je výsledkem využití subjektivně-historického výkladu, který vychází z premisy používání pouze českého znění v období vzniku posuzované události (v tomto případě svatby dotčené ženy). Druhý leží v pozdější legislativní úpravě, která mohla mít vliv na autenticitu znění převzatých právních textů v rámci ČSR.

Pro posouzení druhé uvedené možnosti je nutné vzít v potaz výše naznačený vývoj jazykového práva s ohledem na autenticitu právního textu a výsledek vztáhnout především na právní úpravu z roku 1918, kdy došlo k recepci práva habsburské monarchie. Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve svém článku 2 uváděl, že „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“. Uvedené ustanovení přitom nespecifikuje jakékoliv změny ve vazbě na autenticitu

104.

„[ž]ena provdaná, jejíž manželství nebylo rozvedeno soudem ani prohlášeno za neplatné, nemůže samostatně nabýt státního občanství, nýbrž sleduje [...] v tomto směru svého manžela“
- citováno z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČSR Boh. A 2599/23.

105. Kühn (2005)

106. Kühn (2005)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

jazykové verze právního předpisu. V této souvislosti přitom lze odkázat na literaturu či judikaturu tehdejší doby, aniž by bylo nutné provádět vlastní samostatnou analýzu v rámci této práce.¹⁰⁷ Zkráceně řečeno byla recepčním zákonem převzata ta část právního řádu Rakouska-Uherska, která nebyla specificky upravena v rámci nově vzniklého Československého státu, a to včetně norem jazykového práva.¹⁰⁸ Je samozřejmě nutné zmínit také názor, dle kterého recepční normy nepřevzaly původní rakouský právní řád, nýbrž vytvořily nové normy (vycházející z rakouských) v kontextu československého práva.¹⁰⁹ V rámci tohoto přístupu by se pravděpodobně apli-

107. Ve vazbě na pozdější vydání po zřízení říšského zákoníku a převzetí předpisů monarchie do právního řádu první republiky viz např. Františka Weyra:

„Pokud jde o otázku jazykové autentičnosti, nelze mít za to, že zákony ze dne 2. listopadu 1918 a 13. března 1919 zrušily veškeré dřívější příslušné normy, zejména císařský patent ze dne 27. prosince 1852 a zákon ze dne 10. června 1869, čís. 113 ř. z., který **prohlásil německý text říšského zákoníku za autentický** (původní) a vydání jinojazyčná za úřední překlady (§ 2). **Toto pravidlo platí tedy i nadále pro všechny rakouské říšské zákony, recipované právním řádem československým.**“ - Weyr (1924, str. 102, pozn. pod čarou.)

Případně také viz Nermuth (1936, str. 473).

108. V případě, že došlo k pozdější nové úpravě určité oblasti, uplatní se samozřejmě základní kolizní pravidla, tj. zejména zásady *lex posterior derogat priori* a v podstatě také zásada *lex specialis derogat generali*.

V tomto kontextu je nutné zmínit také možnost, kdy došlo pouze k částečné úpravě v určité oblasti a na některé případy se tak mohly uplatňovat jak předpisy československé, tak původní předpisy rakouské. Viz Nermuth:

Mnohé z převzatých předpisů byly novelisovány předpisy, vydanými po 28. říjnu 1918, takže jejich původní autentický text německý nebo maďarský jest nyní změněn nebo doplněn autentickým textem českým nebo slovenským, takže vznikla nevídaná značná jazyková pestrost v autentickém textu těchto norem, která působí někdy přímo groteskně.

- Nermuth (1936, str. 474)

109. Viz Bartoš:

„F. Weyr upozorňuje na skutečnost, že norma, vyjádřená v čl. 2 recepčního zákona, navzdory svému formálnímu znění, ve skutečnosti (z materiálního hlediska) neponechává dosavadní předpisy v platnosti, ale vytváří nové, československé zákony, jejichž obsah je (právě v důsledku recepcce) totožný s obsahem dosavadních zemských a říšských předpisů rakouských. Viz WEYR, F. Československé právo ústavní. Praha: Melantrich, 1937. s. 84 a 85.“

- Bartoš (2011, str. 30, pozn. pod čarou č. 58.)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

kovala úprava sbírky zákonů dle zákona č. 139/1919 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení. V původním znění se za autentickou jazykovou verzi považovala verze česká, přičemž sbírka byla vydávána také v úředních překladech slovenském a německém. Po novelizaci zákonem č. 500/1921 Sb., kterým se mění částečně § 3 zákona ze dne 13. března 1919, č. 139 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení, však došlo ke změně. Novelizovaný text odkazoval na oficiální jazyk dle ustanovení § 1 zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a n., na jazyk československý. Po této novele tak autentickým zněním zákona bylo znění buď v jazyce českém nebo slovenském, a to dle toho, které z nich bylo uveřejněno ve sbírce. S ohledem na výše uvedené znění čl. 2 recepčního zákona je ovšem potřeba vycházet z faktu, že cílem příslušné normy bylo dočasné zachování existujícího právního řádu rakouské monarchie. Nikoliv jeho republikace. Uvedenou teorii je proto potřeba považovat za chybnou.

Argumentem potvrzujícím tento závěr je fakt, že již v tehdejší odborné právní společnosti se objevovaly hlasy, volající po republicaci recipovaných právních předpisů v českém jazyce. K tomu však nikdy plošně nedošlo, přestože se existovala alespoň snaha evidovat a sepsat, co všechno tehdejší československý právní řád tvoří.¹¹⁰ Je proto nutné vycházet z premisy, že převzaty byly také veškeré původní normy jazykového práva, včetně těch upravujících autenticitu jazykové verze. A to bez ohledu na znění zákona

110.

„Dva vyšší úředníci prvorepublikového ministerstva vnitra, vrchní odborový rada JUDr. Josef Hoffmann a odborový rada JUDr. Josef Danek, sestavili a v Praze r. 1936 uveřejnili „Rejstřík československého práva“. Rejstřík se skládá jednak z předpisů vyhlášených 28. října 1918 a později, které pochází z činnosti československých právo tvorných institucí, a jednak z norem bývalého rakouského (částečně i uherského) právního řádu, pokud se v důsledku recepce staly právní normou československou. „Byli jsme tehdy postaveni před úkol, který dosud žádný z autorů běžných u nás indexů k jednotlivým právním sbírkám nemusel zdolávat, totiž posuzovati, zda ta která norma býv. rakouského ... právního řádu byla ještě v platnosti v den 28. října ...“. Tak sami autoři postihli cíl, který si vytkli při sestavování rejstříku směrem do minulosti před 28. 10. 1918.“

- Kindl (2018, str. 4.)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

z 2. listopadu 1918 č. 1/1918 Sb., jímž se upravuje vyhlášení zákonů a nařízení. Pokud bychom v tomto kontextu nahlíželi na situaci nahlíželi čistě z pohledu systematického, je tak nutné vycházet z předpokladu, že autentickou verzí dotčeného právního předpisu byla verze německá.¹¹¹

Druhou zmíněnou možností, díky které lze využít český text právního předpisu, je subjektivně historický výklad, který užil Ústavní soud. V detailech přitom není nutné v rámci této práce rozvádět nad argumentaci použitou Ústavním soudem.¹¹²

111.

„Základní ustanovení o nabytí a pozbytí československého státního občanství obsahoval až do 30.9.1949 (srov. § 10 odst. 1 a § 12 zákona č. 194/1949 Sb., o nabytí a pozbytí československého státního občanství) obecný zákoník občanský (§ 28 až § 32 o.z.o.), který se stal součástí československého právního řádu recepcí provedenou zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, jenž v ustanovení čl. 2 stanovil, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Slově v citovaném ustanovení o tom, že dosavadní zákony a nařízení zůstávají v platnosti "prozatím", je přitom třeba rozumět tak, že zákonodárce měl již na mysli jejich nutnou změnu, a to zejména proto, že jejich autentický text nebyl ve všech případech československý, nýbrž německý nebo maďarský, a také proto, že vzhledem k obsahové duplicitě právního řádu (k rozdílnosti mezi právem platným na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a právem platným na ostatním území Československé republiky) byla vnímána potřeba unifikace [srov. Prof. Dr. František Rouček a Prof. Dr. Jaromír Sedláček: Komentář k Česko-slovenskému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (dále jen "Komentář k o.z.o."), Praha 1935, díl I., str. 28].“

- Citováno z rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. listopadu 2003, sp. zn. 22Ca 466/2002.

112. Z odůvodnění rozsudku (zvýraznění přidáno autorem):

„Výklad v minulosti sice zrušených, nicméně na skutečnosti, které se udály během jejich platnosti, stále aplikovatelných předpisů, se bude lišit s ohledem na specifika těchto předpisů, dále pak s ohledem na dobu, v níž byly vydány, a zejména pak na dobu, v níž došlo ke skutečnosti zakládající aplikovatelnost takového předpisu. V daném případě to znamená, že není zcela rozhodující význam, který mohl být předpisu přikládán, se zřetelem na jeho text a úmysl zákonodárce v roce 1832, kdy byl tento předpis vytvořen, ale nejdůležitější roli naopak bude mít význam, který byl tomuto předpisu přikládán v Československu po roce 1918 a zejména pak v roce 1947, kdy došlo ke sňatku stěžovatelky. Tento význam lze dovodit ne toliko z textu právního předpisu, ale také z publikované judikatury a názorů právní vědy.“

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Aplikace české verze dotčených právních předpisů, která v době přijetí právního textu nebyla autentickou, je tak případná i přes svou tehdejší faktickou nezávaznost. Naopak aplikace čistě formalistická by mohla znamenat porušení principu právní jistoty. Z. Kühn z uvedeného mimo jiné vyvozuje, že „český soud neaplikuje zrušenou ale na základě intertemporálních předpisů použitelnou právní normu „ve vakuu“, tedy neinterpretuje ji jen z jejího samotného textu. Naopak, k tomu, aby tato aplikace byla ústavně konformní, je třeba přihlédnout k „dotvořené normě“, tedy k významu normy vytvořené právní vědou a praxí v době pozdější, a zejména pak v relevantní době, tedy v době, kdy nastala právní skutečnost opodstatňující aplikaci zrušené právní normy.“ Tímto „dotvořením“ lze bezpochyby rozumět také judikaturní činnost především v období první republiky.¹¹³

Nutným důsledkem tohoto přístupu je závěr, zpochybňující v některých případech (zejména historicky vzdálenějších) význam autenticity právního textu při interpretaci po uplynutí dostatečně významné doby a faktu, že

- rozsudek Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2004, č. j. I. ÚS 43/03

113. Že soudní judikatuře byl přikládán nemalý význam již v období před vznikem 1. republiky, resp. v nich měl být obsažen samotný autentický obsah normy, lze ilustrovat například úvodem Bohuslavově sbírce z roku 1916:

„Nad míru důležitý význam, jaký mají v životě právním judikáty nejvyššího soudu, je toho příčinou, že jak praktikům, tak i theoretikům záleží velice na tom, aby měli soubor jejich stále po ruce. Slušíť judikáty pokládati takofka (sic!) za autentický výklad příslušných norem právních a přes to, že soudové nižší nejsou přímo vázáni, aby se jimi řídili, stanse se nicméně zřídka, že se nižší stolice odchýlí ve sporné otázce od názoru nejvyšším tribunálem v judikátu projeveného, kdyžť jí známo, že nejvyšší soud sám, maje se zabývati řešením případu, o něž jde, musil by na zásadě již vyslovené setrvati. Připouštíť instrukce, kterou v té příčině vydal na podkladě Nejvyššího rozhodnutí ze dne 3. října 1854 president nejvyššího soudu pro všechny členy soudu toho a která byla Nejvyšším rozhodnutím ze dne 7. srpna 1872 schválena, aby názor judikátem projevený byl nejvyšším soudem opuštěn jen tehdy, když se na změně judikátu usnese 21členný senát soudu toho, zvláště k tomu účelu svolaný. (Zápis do knihy judikátů - Judikatebuch, která se vedla od r. 1853 pod titulem „Praejudizienbuch“ a teprv od r. 1854 v nové formě má název nynější, děje se jinak, jak známo, na základě usnesení senátu 15členného).“

- Bohuslav (1916, Úvod) Dostupné na https://science.law.muni.cz/knihy/Knihy_judikatu_a_repertoria_nalezu.pdf

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

norma byla dotvořena soudní činností. V uvedeném případě soud navzdory autenticitě německé jazykové verze provedl výklad českého znění právního předpisu.

Nelze popřít, že význam právní normy se může v průběhu času ve vztahu ke znění samotného textu výrazně měnit. Vždy bude nicméně nutné posuzovat hledisko toho, k jak velkému posunu za uplynulý čas aplikace normy došlo, případně zda k němu vůbec došlo.¹¹⁴

V probírané kauze byl jedním z hlavních argumentů pro aplikaci tehdejších standardů ochrany lidských práv také fakt, že nerovné postavení ženy mělo jasné a konkrétně dané důsledky ve vícero oblastech společenského života. Například v oblasti občanského majetkového práva, kdy by opačným výkladem došlo k porušení oprávněných očekávání dalších subjektů a porušení principu právní jistoty.¹¹⁵ Nerovné postavení ženy a od-

114. Ve vazbě na výklad právních předpisů z doby rakouské monarchie může působit tato myšlenka bezvýznamně. Je zřejmé, že jednota právního řádu minimálně na začátku 19. století nedosahovala kvalit moderních právních řádů a jeho konzistence a jednota ve vazbě na jeho aplikovatelnost na území jednotlivých zemí monarchie byla nejistá. V návaznosti na zásadu obecného zákazu retroaktivity, coby jednoho ze základních elementů právního státu, se v tomto případě Ústavní soud s položenou otázkou vypořádal takto:

„V daném případě to znamená, že není zcela rozhodující význam, který mohl být předpisu přikládán, se zřetelem na jeho text a úmysl zákonodárce v roce 1832, kdy byl tento předpis vytvořen, ale nejdůležitější roli naopak bude mít význam, který byl tomuto předpisu přikládán v Československu po roce 1918 a zejména pak v roce 1947, kdy došlo ke sňatku stěžovatelky. Tento význam lze dovodit ne toliko z textu právního předpisu, ale také z publikované judikatury a názorů právní vědy.“

- citováno z rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 43/03, ze dne 20. 12. 2004

115.

„Výklad takovýchto předpisů se bude lišit s ohledem na specifika těchto předpisů, dále s ohledem na dobu, v níž byly vydány, a zejména na dobu, v níž došlo ke skutečnosti zakládající aplikovatelnost takového předpisu. Rozhodující není význam, který mohl být danému předpisu přikládán s ohledem na jeho text a úmysl zákonodárce v době, kdy byl tento předpis vytvořen. Zásadní roli naopak bude mít význam, který byl tomuto předpisu přikládán v Československu po roce 1918 a zejména pak v době, kdy došlo k právní skutečnosti zakládající aplikaci daného předpisu.“ Výklad v minulosti sice zrušených, nicméně na skutečnosti, které se udály během jejich platnosti, stále aplikovatelných předpisů, se bude lišit s ohledem na specifika těchto před-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

lišné standardy vnímání genderové rovnosti v době první republiky jsou mimo to potvrzeny další dobovou i současnou judikaturou.¹¹⁶

pisů, dále pak s ohledem na dobu, v níž byly vydány, a zejména pak na dobu, v níž došlo ke skutečnosti zakládající aplikovatelnost takového předpisu. V daném případě to znamená, že není zcela rozhodující význam, který mohl být předpisu přikládán, se zřetelem na jeho text a úmysl zákonodárce v roce 1832, kdy byl tento předpis vytvořen, ale nejdůležitější roli naopak bude mít význam, který byl tomuto předpisu přikládán v Československu po roce 1918 a zejména pak v roce 1947, kdy došlo ke sňatku stěžovatelky. Tento význam lze dovodit ne toliko z textu právního předpisu, ale také z publikované judikatury a názorů právní vědy.“

- rozsudek Ústavního soudu ze dne 8. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94 (N 14/3 SbNU 73, č. 55/1995 Sb.)

116. Viz rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 22Ca 466/2002 ze dne 26. listopadu 2003. To vyložilo případ, kdy se československá státní občanka za účinnosti vystěhovaleckého patentu provdala za cizince s důkladnou argumentací ve vazbě na postavení ženy v tehdejší společnosti. Při své argumentaci soud posoudil aplikovatelnost vystěhovaleckého patentu ve vazbě na recepční normu. Dovodil, že vystěhovalecký patent je aplikovatelný, že postavení ženy bylo i v oblasti ústavního práva vnímáno odlišně od postavení muže. Klíčová přitom pro soud byla mimo jiné otázka, jak postupovat v případě, kdy by manžel ženy nebyl příslušníkem jiného státu, ale apatridou (tedy osobou bez státní příslušnosti). V případě, kdy by manžel dotčené ženy nebyl cizincem, žena by manželstvím dle názoru soudu o své občanství nepřicházela.

K argumentaci ve vazbě na postavení ženy uvedl soud toto:

„Stylizace obecného zákoníku občanského v době jeho vzniku vycházela z předpokladu, že žena je do jisté míry více zákonem chráněna než muž, ale že má méně práv zejména ve veřejném právu. Toto doznalo změny ustanovením § 106 odst. 1 ústavní listiny ČSR, které v rámci negativního vymezení zásady rovnosti občanů v právech mimo jiné stanovilo, že výsady pohlaví se neuznávají (pozitivní vymezení zásady rovnosti obsahovalo ustanovení § 128 odst. 1 ústavní listiny ČSR, které určovalo, že všichni státní občané Republiky československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství). Na základě toho se od účinnosti ústavní listiny ČSR pojem "hlava" rodiny vnímal jen jako výraz pro souhrn povinností a "stav" manželův nebyl nadále pokládán za nic jiného než za označení životní míry (srov. Komentář k o.z.o., díl I., str. 488). Ústavně zakotvená zásada rovnosti občanů v právech se v době první Československé republiky promítla i v soudní judikatuře v oblasti rodinného práva, která např. dospěla k závěru, že manželka je podřízena manželu jen potud, že je povinna dbát jeho vůle v okruhu domácího řádu, jinak však platí mezi nimi úplná rovnost (srov. rozhodnutí bývalého nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.2.1928 sp.zn. Rv I 1044/27 publikované ve Vážného Sběrce rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky pod č. 7803).

Ani tento posun ve výkladu ustanovení obecného zákoníku občanského upravujících postavení muže a ženy v manželství však nevedl

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Nabízí se rovněž úvaha, jakým způsobem by příslušné ustanovení mělo být interpretováno, byl-li by skutečně vykládán původní autentický německý text, v ideálním případě ze strany soudů v 19. století. Jako východisko je možné využít dobovou doktrínu z roku 1842, která obsahuje srovnání s původní právní úpravou této oblasti před vydáním vystěhovalceckého patentu z roku 1832. Základním východiskem bylo, že úprava v § 19 patentu z roku 1832 znamenala změnu oproti předchozí úpravě v § 32 ABGB ve spojení s vystěhovalceckým patentem z 10. srpna 1784 a dvorním dekretem ¹¹⁷ z 22. prosince 1814:

„Vor Erscheinen des neuen Auswanderungspatentes vom J. 1832 verlor einen Österreicherin durch Ehelichung eines Ausländers die österreichische Staatsbürgerschaft nicht, und mußte, um ihrem Manne ins Ausland zu folgen, erst den Auswanderungs-Consens erwirken. (Allg. b. G. B. §. 32. – Auswanderungspatent vom 10. August 1784. – Hofdekret vom 22. Dez. 1814.)“¹¹⁸

I kdyby se Ústavní soud pustil do hledání a výkladu původního autentického znění příslušného právního předpisu, pravděpodobně by dospěl ke stejnému závěru - že žena ztrácela na základě vystěhovalceckého patentu z roku 1832 postavení občanky okamžikem vzniku manželství s cizincem.

k tomu, že by zvláštní postavení muže v rodinném právu, vyplývající zejména z ust. § 91 a § 92 o.z.o., bylo dobovou teorií a praxí pokládáno za stojící v rozporu s ústavní listinou ČSR nebo že by se v ní dokonce uplatnil názor, že uvedená ustanovení, potažmo ustanovení § 19 vystěhovalceckého patentu, které bylo jejich důsledkem v oblasti právní úpravy pozbývání státního občanství, byla ustanovením článku IX. zákona č. 121/1920 Sb., na základě ustanovení § 106 ústavní listiny ČSR derogována. Nauka tehdy platného ústavního práva naopak tuto zvláštní úpravu postavení muže v manželství pokládala - stejně jako brannou povinnost pouze pro muže, zvláštní ochranu ženy v trestním právu apod. - za výjimku ze zásady rovnosti odůvodněnou přirozenými rozdíly mezi občany (srov. Slovník veřejného práva Československého, svazek II., str. 968).“

- rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 22Ca 466/2002 ze dne 26. listopadu 2003

117. Poznámka: přeloženo z německého „Hofdekret“.

118. von Püttlingen (1842, str. 42)

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Uvedený způsob interpretace byl následně několikrát využit v judikatuře Nejvyššího správního soudu, a to jak za doby první republiky, tak v rámci Československé republiky po revoluci v roce 1989 nebo samostatné České republiky od roku 1993. V době publikace této práce je možné namátkou vycházet například z těchto rozsudků:

- Obdobný případ se týkal sporu, o kterém bylo rozhodnuto rozsudkem Nejvyššího správního soudu se **sp. zn. 12852/25 ze dne 30. 1. 1926**. V tomto případě dotčený muž vůbec nenabyl občanství jiného státu. Stěžovatel však dle názoru soudu pozbyl své rakouské státní občanství již v důsledku vydání povolení k vystěhování, které odpovídalo propuštění ze státního občanství dle ustanovení § 2 vystěhovaleckého patentu.¹¹⁹

119.

„Zemská správa politická nevyhověla žádosti stěžovatelově z 2. února 1924 za uznání čl. státní příslušnosti dle § 1 č. 3 ústavního zákona č. 236/1920 z těchto důvodů: Ustanovení § 1, bodu 3 citovaného zákona mluví o bývalých státních občanech německých, t.j. osobách, které alespoň v den státního převratu byly ještě příslušníky jednoho z těchto států. Tato podmínka u stěžovatele není splněna, neboť německým a uherským státním občanem nikdy nebyl a státní příslušnosti rakouské svého času na základě vystěhovaleckého patentu ze 14. března 1832 pozbyl tím, že se vystěhoval do Ameriky a byl výnosem bývalého ministerstva války z 21. ledna 1904 a osvědčením okresního hejtmánství v H. ze 16. února 1903 z rakouského státního svazku propuštěn. Nebyl-li však v den státního převratu rakouským státním občanem, nemůže též uplatňovati čl. státního občanství dle § 1 bodu 3 citovaného zákona.

...

Vznikem nových států na území bývalého mocnářství rakousko-uherského a teritoriálními změnami v území některých států, nastala potřeba upravit otázku státního občanství v zemích, v nichž nastala změna svrchovanosti státní. Úprava ta mohla se týkati jen těch příslušníků států, kteří se převratem státním dostali pod svrchovanost státu jiného.

...

Stížnost dále namítá, že nebylo nijak prokázáno, že stěžovatel nebyl v den 28. října 1918 státním občanem rakouským, ježto vystěhování samo o sobě nemá za následek ztrátu státního občanství, stěžovatel pak státního občanství v Severo-Americké Unii nenabyl. Také tato námitka není důvodná.

Stěžovatel sám přiznává, že se na základě povolení bývalého okresního hejtmánství v H. v roce 1903 vystěhoval do Spojených států amerických a že se tam usadil. Ze spisů vychází a stěžovatelem v administrativním řízení nebylo popřeno, že stěžovatel byl osvědčením okresního hejtmánství v H. ze 16. února 1903 propuštěn z rakouského státního svazku. Jest ovšem pravda, že vzhledem k ustanovení čl. 4 stát. zákl. zákona z 21. prosince 1867 č. 142 říšského zá-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

- Rozhodnutí **Nejvyššího správního soudu sp. zn. č. 2716/31** ze dne 17. 2. 1931 vykládá okamžik ztráty československého občanství ve vazbě na nabytí jiného státního občanství. Soud dochází k závěru, že podle logiky vystěhovaleckého patentu není nabytí cizího občanství podmínkou ztráty rakouského občanství, což odpovídá případu, rozebíranému výše.¹²⁰
- Rozhodnutí **Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2459/33** ze dne 17. 5. 1933. Tento rozsudek popisuje rozdílné fungování vystěhovaleckého patentu v případech, kdy ke ztrátě občanství došlo v případě muže, který přijal úřad v zahraničí. Soud se přitom zabýval primárně okamžikem, ke kterému došlo ke ztrátě občanství. Pre-

kona nemělo by vystěhování se stěžovatelovo samo o sobě za následek ztrátu státního občanství. Stěžovatel vystoupil však ze státního svazku rakouského za účelem usazení se v cizině a o tom vydáno mu bylo zmíněné osvědčení, které nabylo účinnosti tím okamžikem, kdy se stěžovatel do ciziny vystěhoval. Týmž okamžikem přestal být příslušníkem státu rakouského.“

- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 1926, sp. zn. 12852/25

120.

„Stížnost dále namítá, že ani rakouská, ani uherská předválečná, ani čsl. administrativní praxe neznají ztráty státního občanství v jednom státě bez získání státního občanství ve druhém státě. K tomu sluší podotknouti, že praxe taková, i kdyby tu byla, nemohla by nic změnit na zákonném ustanovení svrchu vylíčeném a zákonné ustanovení to zvrátiti. Pokud se pak stěžovatel dovolává na podporu tohoto svého názoru čsl. zákonů a nařízení, činí tak neprávem, neboť v daném sporu jde o ztrátu státního občanství nastalou již v roce 1896, tedy dávno před účinností čsl. zákonů a nařízení. Jde tedy o ztrátu státního občanství nikoli čsl., nýbrž rakouského, již sluší posuzovati podle předpisů platných v uvedené době, t. j. dle bývalých předpisů rakouských. Podle § 1 uvedeného patentu, pokládá se za vystěhovalce ten, kdo se odebere do cizího státu v úmyslu se nevrátiti. § 7 patentu, vypočítává jednání, ze kterých lze seznati úmysl se vystěhovati, označuje sub lit. c) a d) za jednání takové výslovně pětiletý, resp. 10-ti letý nepřetržitý pobyt v cizině. Podle § 9 ztrácejí ti, kdož se s povolením vystěhovali, vlastnost rakouských poddaných a nakládá se s nimi ve všech občanských a politických vztazích jako s cizinci.

Z předpisů těchto ve spojení s ustanovením § 32 o. z. o., podle kterého ztráta státního občanství vystěhováním upravuje se zákony a vystěhování, vyplývá, že podle předpisů těch pozbývalo se rakouského státního občanství propuštěním ze státního svazku a vystěhováním do ciziny bez ohledu na to, bylo-li nabyto cizího státního občanství čili nic (srov. nález Boh. A 5335/25).“

- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 1931, sp. zn. č. 2716/31

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

misou je, že ke ztrátě rakouského občanství v těchto případech nedocházelo okamžikem nabytí cizího státního občanství, ale v důsledku rozhodnutí příslušného národního orgánu.¹²¹

- Rozhodnutí **Krajského soudu v Ostravě se sp. zn. 22 Ca 466/2002** ze dne 26. listopadu 2003, které vyložilo případ, kdy se československá státní občanka za účinnosti vystěhovaleckého patentu provdala za cizince, přičemž byla využita důkladná argumentace za účelem posouzení postavení ženy v tehdejší společnosti. Soud posoudil aplikovatelnost vystěhovaleckého patentu také ve vazbě na recepční normu.¹²² Dovodil, že vystěhovalecký patent je aplikovatelný, že postavení ženy bylo i v oblasti ústavního práva vnímáno odlišně od postavení muže.¹²³ Klíčová přitom pro soud byla mimo

121.

„Z těchto předpisů je předem zjevno, že nabytí cizího státního občanství jest podle vystěhovaleckého patentu jen objektivním znakem, z něhož možno souditi, že osoba, která se bez povolení odebrala do ciziny, učinila tak s úmyslem zpět se již nevrátiti, že se tedy vystěhovala, a že ztráta dosavadního státního občanství vystěhovalcova jest jako důsledek připjata nikoli k faktu, že osoba ta nabyla cizího státního občanství, nýbrž ke skutečnosti, že se neoprávněně vystěhovala, na což právě z nabytí cizího státního občanství lze usuzovati. Jen touto reflexí lze nabytí cizího státního občanství pojímati jako příčinu, vedoucí k zániku dosavadního státního občanství podle uvedeného § 10 vystěhovaleckého patentu. Podle tohoto ustanovení však nenastává zánik dosavadního státního občanství ex lege, jako bezprostřední důsledek neoprávněného vystěhování, nýbrž teprve jako důsledek výroku, jímž ta která osoba byla uznána vinnou, že se neoprávněně vystěhovala

...

V době tohoto řízení nebylo dosavadní státní občanství vystěhovalcovo zaniklé, a k zániku jeho došlo teprve po skončeném řízení na základě zvláštního výroku o tom, že osoba opustivší státní území jest vinna neoprávněným vystěhováním, a to právě teprve jako důsledek tohoto výroku.

...

Tomu svědčí též úvaha, že sotva by se dal se suverenitou státu sloučiti fakt, aby státní občan - nehledě k případům derivativního nabytí státního občanství cizího - se mohl zbaviti o své újmě a bez součinnosti svého státu svého dosavadního státního občanství již tím, že vstoupí do cizí státní služby.“

- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 5. 1933, sp. zn. 2459/33

122. Bližší argumentace k recepční normě viz níže.

123.

„Stylizace obecného zákoníku občanského v době jeho vzniku vycházela z předpokladu, že žena je do jisté míry více zákonem chráněna než muž, ale že

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

jiné otázka, jak postupovat v případě, kdy by manžel ženy nebyl příslušníkem jiného státu, ale apatridou (tedy osobou bez státní příslušnosti). V případě, kdy by manžel dotčené ženy nebyl cizincem, žena by manželstvím dle názoru soudu o své občanství nepřicházela.

- **Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 10. 2016, č. j. 10 As 190/2016-36** publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3489/2016. V tomto případě se jedná o spor potomků ženy, která se v roce 1928 provdala za maďarského státního příslušníka a tím pozbyla československé státní občanství.

má méně práv zejména ve veřejném právu. Toto doznalo změny ustanovením § 106 odst. 1 ústavní listiny ČSR, které v rámci negativního vymezení zásady rovnosti občanů v právech mimo jiné stanovilo, že výsady pohlaví se neuznávají (pozitivní vymezení zásady rovnosti obsahovalo ustanovení § 128 odst. 1 ústavní listiny ČSR, které určovalo, že všichni státní občané Republiky československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství). Na základě toho se od účinnosti ústavní listiny ČSR pojem "hlava" rodiny vnímal jen jako výraz pro souhrn povinností a "stav" manželův nebyl nadále pokládán za nic jiného než za označení životní míry (srov. Komentář k o.z.o., díl I., str. 488). Ústavně zakotvená zásada rovnosti občanů v právech se v době první Československé republiky promítla i v soudní judikatuře v oblasti rodinného práva, která např. dospěla k závěru, že manželka je podřízena manželovi jen potud, že je povinna dbát jeho vůle v okruhu domácího řádu, jinak však platí mezi nimi úplná rovnost (srov. rozhodnutí bývalého nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.2.1928 sp.zn. Rv I 1044/27 publikované ve Vážného Sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky pod č. 7803).

Ani tento posun ve výkladu ustanovení obecného zákoníku občanského upravujících postavení muže a ženy v manželství však nevedl k tomu, že by zvláštní postavení muže v rodinném právu, vyplývající zejména z ust. § 91 a § 92 o.z.o., bylo dobovou teorií a praxí pokládáno za stojící v rozporu s ústavní listinou ČSR nebo že by se v ní dokonce uplatnil názor, že uvedená ustanovení, potažmo ustanovení § 19 vystěhovaleckého patentu, které bylo jejich důsledkem v oblasti právní úpravy pozbývání státního občanství, byla ustanovením článku IX. zákona č. 121/1920 Sb., na základě ustanovení § 106 ústavní listiny ČSR derogována. Nauka tehdy platného ústavního práva naopak tuto zvláštní úpravu postavení muže v manželství pokládala - stejně jako brannou povinnost pouze pro muže, zvláštní ochranu ženy v trestním právu apod. - za výjimku ze zásady rovnosti odůvodněnou přirozenými rozdíly mezi občany (srov. Slovník veřejného práva Československého, svazek II., str. 968).“

- rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. listopadu 2003, sp. zn. 22 Ca 466/2002

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Stěžovatelé se žalobou domáhali zrušení prvostupňového soudu s poukazem na nemožnost aplikovat vystěhovalecký patent, neboť jejich matka dle jejich názoru nebyla rakouskou občankou a mimo to jde o normu neplatnou. Nejvyšší správní soud elegantně s poukazem na existující judikaturu jednoduše dovedl aplikovatelnost vystěhovaleckého patentu. Za povšimnutí přitom stojí argumentace, kterou se Nejvyšší správní soud vypořádal s argumenty, směřujícím k porušení základních práv matky stěžovatelů a jehož závěr se dostal do první části výroku rozsudku.¹²⁴

124.

„I. Ústavnost z dnešního pohledu zjevně diskriminačních ustanovení vystěhovaleckého patentu č. 2557/1832 Sb. z. s. nelze posuzovat optikou současných lidskoprávních katalogů.“

Z odůvodnění:

„[11] Události, které se děly v meziválečné Evropě i v době krátce poválečné, nelze vnímat optikou soudobé úrovně ochrany lidských práv (srov. obecně nález pléna Ústavního soudu ze dne 8. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94, č. 55/1995 Sb. - Legalita a legitimita dekretů prezidenta republiky). Stejně tak nelze celou otázku diskriminace žen v roce 1928 obejít tím, že se dobové ústavní dokumenty vyplní obsahem z počátku 21. století. Zákaz diskriminace žen byl vnímán zcela jinak v roce 1928 a zcela jinak je vnímán dnes (srov. k tomu též usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/03, týkající se srovnatelné skutkové situace). Ústavní listina Československé republiky (zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky), které se stěžovatelé dovolávají, v § 106 odst. 1 obecně prohlásila, že "[v]ýsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají". Ovšem již další ustanovení, na které stěžovatelé poukazují, vůbec nepamatuje na diskriminaci na základě pohlaví - podle § 128 odst. 1 "všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství".

[12] Jak uváděla dobová judikatura, "[ž]ena provdaná, jejíž manželství nebylo rozvedeno soudem ani prohlášeno za neplatné, nemůže samostatně nabýt státního občanství, nýbrž sleduje [...] v tomto směru svého manžela" (viz nález Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 9. 1923, č. 2599/1923 Boh. A). Tento z dnešního pohledu zjevně diskriminační právní závěr vyplýval nejen ze samotného vystěhovaleckého patentu, ale z celkového vnímání postavení žen v 19. století i v první půli století dvacátého. Ostatně až do konce roku 1949 platil § 91 a § 92 zákona č. 946/1811 Sb. z. s., obecného zákoníku občanského, z něhož vyplývalo nerovné a závislé postavení manželky v rodině (podle § 91 byl muž hlavou rodiny, podle § 92 "[m]anželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná"; viz k tomu blíže Rouček, F.; Sedláček, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: V. Linhart, 1935, vý-

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

Klíčovou otázkou tak v těchto případech zůstává, jakým způsobem je nutné a vhodné řešit případy, kdy by se uvedený význam „dotvořené normy“, postavené na neoficiálním překladu právního předpisu, zásadně lišil od znění příslušných právních předpisů v jejich autentickém znění. Nemalou roli přitom s ohledem na princip právní jistoty hraje náhled příslušné dobové doktríny a jurisprudence.

V této chvíli je jistě namístě položit si otázku, kdy je interpret oprávněn odklonit se ve větší míře od textualistického výkladu autentického znění právního předpisu a přiklonit se k odlišnému významu textu.¹²⁵ Související teoretickoprávní otázky a definice hranic pro aplikaci uvedeného principu, které se v souladu s popsanou situací nabízejí, bohužel výrazně přesahují zaměření této práce a není možné jim věnovat prostor v takovém rozsahu, aby byly odpovídajícím způsobem zodpovězeny. Lze uvažovat například nad situací, nakolik musí mít interpretující silné argumenty pro to, aby popřel autentické znění v případech, kdy by jednotlivé jazykové verze byly ve zřejmém rozporu. Byla by i v těchto případech dostatečným argumentem pro výrazné přiklonění se k teleologickému výkladu rozhodovací praxe dobových soudů? Kdy je skutečně odůvodnitelná rezignace na současné ústavní standardy a standardy ochrany lidských práv pouhým použitím argumentu historického kontextu? Kde leží hranice, při které by

klad k § 32 na s. 300 a dále komentář k § 92, marg. rubrika 8).“

- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 10. 2016, č. j. 10 As 190/2016-36

125. Za určité vodítko je možné považovat například známý judikát Ústavního soudu III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999:

“Z pohledu ústavněprávního nutno stanovit podmínky, za jejichž splnění nesprávná aplikace jednoduchého práva obecnými soudy má za následek porušení základních práv a svobod. Ústavní soud spatřuje tyto podmínky v následujících okolnostech: Základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě.”

- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III ÚS 224/98

1. ÚPRAVA VÍCEJAZYČNOSTI NA ÚZEMÍČESKÝCH ZEMÍ PŘED I. SV. VÁLKOU

byla takováto interpretace nepřijatelná pro jednoznačný rozpor s lidskými právy, jehož důsledky se projeví také v současné době?

Při využití obecných znalostí a příslušných právních aktů jazykového práva aplikovatelného v českých zemích v době rakouské monarchie lze učinit několik dílčích závěrů:

- V období rakouské monarchie byly právní předpisy autentické ve vícero jazykových zněních pouze v několika málo časových obdobích.
- Na územní zemské úrovni docházelo ke střetu principu formální a materiální publicity, kdy adresátům norem mohlo být dostupné právo prostřednictvím neautentické jazykové verze předpisu.
- V období 1. republiky existovala praxe vycházející z českého znění právních předpisů, přestože z formálního hlediska byla autentickým jazykem němčina.
- Při aplikaci starých právních předpisů rakouské monarchie je nutné vycházet z historických reálií a aplikovat dotvořenou normu způsobem, jakým byla aplikována v době vzniku příslušné události.
- Z dostupných zdrojů není ve vazbě na dotčené období možné extrahovat pravidla, která by mohla sloužit jako obecná vodítka pro výklad vícejazyčných právních textů.

2. Výklad vícejazyčných smluv v mezinárodním právu veřejném

V následujícím textu bude rozebrána situace při interpretaci mezinárodních smluv veřejného práva, autentických ve více než jednom jazyce. Bude věnován prostor roli, jakou hrají metody interpretace v souvislosti se současnou mezinárodní úpravou na poli smluvního práva. Z důvodu omezeného rozsahu bude rozbor zaměřen pouze na smlouvy mezinárodního práva veřejného.

Mezinárodní smlouvou je kontrakt, uzavřený subjekty mezinárodního práva veřejného. Těmi jsou především státy a mezinárodní organizace, výjimečně speciální subjekty jako např. Svatá stolice.¹²⁶ Ve většině případů jsou tyto smlouvy uzavírány písemně. Přestože písemná forma není podmínkou jejich platnosti, je základním předpokladem interpretace. Respektive v případě uzavření smlouvy jinou formou než písemnou lze jen velmi těžko mluvit o možnosti interpretace či výkladu.

K písemnému vyjádření ve smlouvě dochází výlučně prostřednictvím jazyka, který je nositelem informace o ujednání stran smlouvy. V případě užití jednoho jazyka jde o znění autentické, tedy znění původní a závazné pro výklad.¹²⁷ V případě mezinárodních smluv dochází při sjednání smlouvy

126. Hendrych (2001)

127.

„Autentifikace (ověření) smlouvy je akt jednajících stran, kterým se text smlouvy stává definitivním a původním. Ověřením uznaly jednající strany text smlouvy za správný a neměnný, s výhradou opravy věcných nebo jazykových chyb, a oficiální, protože pouze tento ověřený text bude považován za původní.“

- Potočný u. Ondřej (2011, str. 236)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

v důsledku odlišné národnosti stran zpravidla k použití více než jednoho jazyka. Ve smlouvě bývá sjednáno, které jazykové verze jsou považovány za autentické. Případně může být určeno jedno jazykové znění jako rozhodující při rozporu ve výkladu.

Mezi jazykovými verzemi považovanými za autentické dochází k situaci, kdy použité výrazy nejsou ekvivalentní a význam některých ustanovení se tak v závislosti na použité jazykové verzi může měnit.¹²⁸ Při následném výkladu je nutné hledat vodítka a metody, které umožní zjištění skutečného významu ujednání.

K interpretaci smluv mezinárodního práva veřejného může v dělení dle subjektů docházet v následujících případech:¹²⁹

1. Smlouvy uzavřené mezi státy, které jsou signatáři VÚSP nebo se řídí jejím režimem na základě ujednání stran.
2. Smlouvy mezi mezinárodními organizacemi navzájem a mezinárodními organizacemi a státy.
3. Smlouvy mezi státy, které nejsou signatáři VÚSP.

128.

Jak upozorňuje Seidl-Hohenveldern, „je namístě být opatrným, jelikož smlouvy, na jejichž vypracování se nutně podílejí zástupci dvou právních řádů, nemohou být většinou jazykově tak pečlivě vytříbené jako vnitrostátní zákony“.

- Seidl-Hohenveldern (2006, str. 74 + 75)

Zásada „*in claris non fit interpretatio*“ (tedy „jasný text nepotřebuje žádný výklad“) je v těchto případech nepoužitelná, neboť jasným nemůže být případ, kdy jedna ze stran znění textu zpochybní.

129. Problémem může být v některých státech povinná implementace mezinárodních smluv zákonem do domácího práva (např. v Kanadě a Velké Británii), takže někteří soudci si ani nemusí být vědomi, že vykládají dokument mezinárodního práva.

2.1 Smlouvy řídící se Vídeňskou úmluvou o smluvním právu

Smlouvy mezi státy jsou nejčastěji využívaným instrumentem mezinárodního práva veřejného. Může jít jak o smlouvy bilaterální, tak o smlouvy multilaterální. Charakteristickým prvkem tohoto vztahu je neomezená suverenita subjektů (pomineme-li možná omezení, plynoucí ze členství v některé z mezinárodních organizací). Jejimi určujícími elementy jsou svrchanost a autonomie projevené vůle států. Existence těchto dvou prvků u subjektů smlouvy má vliv na její charakter a ovlivňuje formu i způsob jejího plnění. Ve vztahu k interpretaci to znamená, že státy se při uzavírání smluv řídí v zásadě pravidly obecného mezinárodního práva.¹³⁰

Tato premisa je pozměněna v případě, že dotčené státy jsou jednou ze stran již uzavřené mezinárodní smlouvy. Nejdůležitějším mezinárodním instrumentem, modifikujícím pravidla uzavírání smluv, je Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969.¹³¹ Ta obsahuje pravidla pro jejich uzavírání, včetně následného výkladu nebo sporů z nich vzešlých. Vztahuje se výhradně na smlouvy, které byly uzavřeny písemně. Smlouvy uzavřené jiným způsobem se řídí obecnými pravidly mezinárodního práva.

Problematika smluv mezi státy a mezinárodními organizacemi, je upravena zvláštní úmluvou o mezinárodním smluvním právu mezi státy a mezinárodními organizacemi,¹³² viz kapitolu 3 této části. Výjimkou jsou smlouvy mezi státy, kterými se zakládají mezinárodní organizace. Ty spadají pod režim VÚSP.¹³³

130. Potočný u. Ondřej (2011, str. 216)

131. Vídeňská úmluva o smluvním právu 1969.

132. Vídeňská úmluva o mezinárodním smluvním právu mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo mezi mezinárodními organizacemi, 1986 (dále jen VÚSPMO).

133. Čl. 5 VÚSP.

2.1.1 Vídeňská úmluva o smluvním právu, její působnost a aplikace

Mezi autory panuje neshoda ohledně původu vzniku VÚSP. Část z nich tvrdí, že je promítnutím do té doby existujících obyčejových a zvykových pravidel do textu mezinárodního právního dokumentu.¹³⁴ Například ale pravidla v části upravující výkladové metody¹³⁵ jsou jinými autory označována za nově vzniklá.¹³⁶ VÚSP tak v některých částech vychází z dosavadních zvyklostí, jinde zavádí novou úpravu.

Jelikož jde o mezinárodní smlouvu, nabízí se otázka, kterých vztahů se týká a které z mezinárodních smluv se mají řídit jejími ustanoveními.

Částečnou odpověď na otázku aplikovatelnosti nám dává samotný text VÚSP. Klíčovými jsou články 4 a 5. Článek 5 je v podstatě jednoznačný.¹³⁷ V dalším výkladu proto bude věnována pozornost článku 4. Ten v českém jazyce zní:

„Čl.4

Tato úmluva se vztahuje jen na smlouvy uzavřené mezi státy až poté, kdy úmluva vstoupila vůči nim v platnost, bez újmy všech pravidel v ní obsažených, vztahujících se na smlouvy podle mezinárodního práva nezávisle na této úmluvě.“

134. David u. a. (2011, str. 95), Harris (2004, str. 786)

135. čl. 31–33 VÚSP.

136.

„Obsah obou článků (pozn.: čl 31 a 32) není kodifikací obecně platných pravidel, nýbrž tvorbou práva nového, tedy příspěvkem k rozvoji obecného mezinárodního práva.“

- Čepelka (1986, str. 55)

137.

„Tato úmluva se vztahuje na každou smlouvu, která je zakládající listinou mezinárodní organizace, a na každou smlouvu přijatou v mezinárodní organizaci, bez újmy všech příslušných pravidel dané organizace.“

- článek 5 VÚSP

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Ustanovení lze rozdělit na dvě části – jednak obsahuje výrok nepřípustnosti její retroaktivní aplikace, jednak garantuje platnost mezinárodního obyčejového práva aplikovatelného bez ohledu na VÚSP.

Již při sjednávání VÚSP byl článek 4 předmětem zvýšeného zájmu a v průběhu jeho formování došlo k několika změnám a úpravám.¹³⁸

Výklad doktríny tohoto ustanovení s ohledem na působnost a aplikaci smlouvy se zaměřuje především na otázku, zdali jej nelze považovat za „*general participation clause*“. Tento výraz označuje ustanovení, které omezuje platnost dané smlouvy či úmluvy výhradně na její signatářské strany. Jedná se o institut, který pochází z období tzv. „válečných smluv“ z konce 19. a počátku 20. století. V současném mezinárodním právu se již běžně nepoužívá.¹³⁹ Pro lepší pochopení je nutné uvést původní anglické znění článku 4:

„Without prejudice to the application of any rules set forth in the present Convention to which treaties would be subject under international law independently of the Convention, the Convention applies only to treaties which are concluded by States after the entry into force of the present Convention with regard to such States.“¹⁴⁰

Z této anglické verze článku 4 není na první pohled zřejmé, zda se nejedná právě o případ „*general participation clause*“. Vierdag ve svém textu z roku 1982¹⁴¹, kde rozebírá právě článek 4 VÚSP, mimo jiné uvádí, že:

„Chápání článku 4 jako „*general participation clause*“ by vážně omezilo princip účinku (*effet utile*) Úmluvy; její význam by byl značně omezen. Její použití vůči mezinárodní smlouvě by vždy podléhalo podmínce, že žádný stát, který není, případně ještě není stranou Úmluvy, by nemohl tuto smlouvu ratifikovat nebo k ní přistoupit. Jakmile by stát,

138. Vierdag (1982, str. 781 an)

139. Boczek (2005, str. 427)

140. Článek 4 VÚSP.

141. Vierdag (1982)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

který by nebyl stranou Úmluvy, přistoupil ke smlouvě řídící se Úmluvou, aplikovatelnost Úmluvy na tuto smlouvu by skončila.“¹⁴²

Takové omezení použitelnosti úmluvy by bylo v příkrém rozporu s úmysly autorů VÚSP a jejich signatářů. Použili-li bychom k interpretaci VÚSP jejích vlastních pravidel, získali bychom další argument pro odmítnutí chápání čl. 4 coby general participation clause. Konkrétně článku 32, radících mezi doplňkové prostředky výkladu také přípravné materiály. Viz 30. plenární zasedání Konference spojených národů o smluvním právu.¹⁴³ Zástupce švédské delegace zde ve zkratce shrnuje, že článek 4 (původně článek 77) předpokládá, že VÚSP bude aplikovatelná mezi státy uzavírajícími mezinárodní smlouvu po tom, co vůči nim vstoupila v platnost, přičemž stranami uzavírané smlouvy mohou být také státy, vůči nimž VÚSP v platnost nevstoupila. Tento výklad podporují také mnohé odborné články.¹⁴⁴ Potvrzuje jej také české znění VÚSP (viz výše), které už problematickou for-

142.

„The reading of Article 4 as a general participation clause would seriously reduce the *effet utile* of the Convention; its significance would be considerably limited. Its operation vis-a-vis a multilateral treaty would always be subject to the condition that no state that is not, or not yet, a party to the Convention could ratify that treaty or accede to it. For as soon as a state that is not a party to the Convention acceded to a treaty governed by the Convention, the applicability of the Convention to that treaty would end.“

- Vierdag (1982, str. 785)

143.

„Mr. BLIX (Sweden) said that his delegation, which had been a sponsor of the proposal just adopted as article 77, wished to explain its positive vote with a clarification on one minor point. It was his delegation's understanding that, when applied to a multilateral treaty, the article meant that the convention would be applicable between States which participated in the conclusion of a multilateral treaty after the convention had come into force for them, although there might be other parties to the same multilateral treaty for which the convention had not come into force.“

- Oficiální záznamy Konference spojených národů o smluvním právu, II. díl, 30. plenární zasedání Konference spojených národů o smluvním právu, 19. května 1969, str. 167

144. Např.: Vierdag (1982); Villiger (2009)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

mulaci neobsahuje a dává tak *ex post de facto* za pravdu výše uvedenému výkladu.

V uvedeném úryvku textu Vierdaga je zmíněn také zásada *effet utile*, které bude věnován prostor především v části 3, věnující se interpretaci práva EU.¹⁴⁵

Zmíněná otázka aplikace VÚSP na případy, kdy je stranou smlouvy stát, který není signatářem VÚSP, se samozřejmě týká jen případů multilaterálních smluv. Při sjednávání smluv bilaterálních se tyto řídí VÚSP v případě, že oba státy jsou signatáři VÚSP, nebo sjednají-li si režim VÚSP ve smlouvě samotné.

VÚSP se tedy aplikuje v případech:

1. bilaterálních mezinárodních smluv,
 - (a) jestliže jsou oba státy signatáři úmluvy;
 - (b) jestliže si to státy sjednají ve smlouvě;
2. multilaterálních smluv,
 - (a) jsou-li všechny státy signatáři VÚSP;
 - (b) jsou-li některé státy signatáři VÚSP, pak na vztahy mezi těmito státy, pro vztahy států, které nejsou signatáři, se užije mezinárodní obyčejové právo;
 - (c) sjednají-li si to strany smlouvy ve smlouvě;
3. u dohod, které nejsou „smlouvami mezi státy“ dle článku 1, sjednají-li si to strany.¹⁴⁶

2.1.2 Články 31 a 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu

VÚSP a potažmo i VÚSPMO obsahují úpravu interpretace v člancích 31–33.

Článek 31 VÚSP obsahuje obecná pravidla pro výklad. Uvádí, že:

145. Viz část 3 bod 3.3.6 této práce.

146. Tato možnost vyplývá z pozitivní formulace článku 1, viz Villiger (2009, str. 59).

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

„1. Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

3. Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:

- a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;
- b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu;
- c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.“

Tato ustanovení VÚSP uvádějí základní vodítka pro modifikovaný jazykový výklad.¹⁴⁷ Ten staví na třech základních pojmech, které definují metody výkladu. Jednak na pojmu „obvyklý význam“. Lze mít za to, že se jedná o odkaz na význam, který je daným výrazům nejčastěji přikládán. Tomu odpovídá také odstavec 4 daného ustanovení, který uvádí možnost výjimky z tohoto pravidla v případech, kdy si to strany ujednají.¹⁴⁸ Tento obvyklý význam nemůže být nicméně chápán v izolaci. Naopak je potřeba výrazy vždy interpretovat „v jejich celkové souvislosti“.¹⁴⁹ Tyto celkové souvislosti jsou blíže definovány v odstavci 2 článku 31:

„Pro účely výkladu smlouvy se kromě textu, včetně preambule a příloh, celkovou souvislostí rozumí:

- a) každá dohoda vztahující se ke smlouvě, k níž došlo mezi všemi stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy;

147. Derlén (2009, str. 21); Wirth (1980, str. 464)

148.

„4. Výraz bude chápán ve zvláštním smyslu, potvrdí-li se, že to bylo úmyslem stran.“

- článek 31 VÚSP

149. Neboli v angličtině použité slovo „context“.

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

a) každá listina vyhotovená jednou nebo více stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy a přijatá ostatními stranami jakožto listina vztahující se ke smlouvě.¹⁵⁰

Tato dvě kritéria interpretace jsou upřesněna třetím pojmem, kterým je „*předmět a účel smlouvy*“, ke kterému má být při interpretaci rovněž přihlédnuto.

Při nahlédnutí tohoto ustanovení optikou interpretačních metod vidíme tři základní postupy interpretace:

- interpretace jazyková;
- interpretace systematická;
- interpretace teleologická.

Dle článku 31 mají být texty smluv interpretovány metodou jazykové a systematické interpretace s přihlédnutím k interpretaci teleologické. Při bližším pohledu jsou v rámci jazykového výkladu zdůrazněny některé prvky.

Jak ale poznamenávají někteří autoři,¹⁵¹ články 31 a 32 neposkytují přesný postup interpretace ani neřadí metody interpretace do vzájemné hierarchie dle významu a nutnosti je užít. Podávají výčet prostředků, které mají umožnit možnost flexibilní výklad, přiměřený konkrétnímu případu. Mělo by dojít k indukčnímu přístupu, všechny prvky by měly být zvažovány při vzájemném spolupůsobení.¹⁵² Přesto tento indukční přístup,

150. Viz čl. 31 odst. 2 VÚSP.

151. Čepelka (2011, str. 101)

152. Viz Oficiální záznamy Konference spojených národů o smluvním právu, II. díl, 30. plenární zasedání Konference spojených národů o smluvním právu, 19. května 1969, str. 95 bod 4.

„Leaving aside the question of the "ordinary meaning", the Commission did not, it is believed, intend in 1964 to establish any positive hierarchy for the application of the means of interpretation mentioned in the four sub-paragraphs of paragraphs 1 and 3 of article 69. It headed the article "General rule of interpretation", in the singular, and it regarded the application of the means of interpretation set out in the article as a combined operation. All the various elements, so far as they are present in any given case, would be thrown into the crucible and their

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

jak vyplývá z praxe, není neomezený. Viz například existující rozhodovací a poradní činnost Mezinárodního soudního dvora, konkrétně například poradní stanovisko Mezinárodního soudního dvora z roku 1950.¹⁵³ V rámci něj soud vymezil základní algoritmus postupu při výkladu ve vazbě na obvyklý význam. Dle názoru soudu je v případě, kdy obecný význam slov zasazených do kontextu umožňuje dojít k jednoznačnému významu, který je přiměřený a odůvodnitelný, není potřeba nadále v interpretaci pokračovat. Pouze v případě nejednoznačnosti je nutné sáhnout po dalších interpretačních metodách.¹⁵⁴ V daném případě tak soud nepřipustil použití dokumentů vzniklých v rámci přípravných prací, neboť obvyklý význam slov již poskytl dostatečnou jistotu o smyslu daného textu.

Článek 32 obsahuje další, tzv. doplňkové prostředky pro interpretaci. Ty poukazují na práci s historickými prameny, konkrétně „*přípravné materiály*“ a „*okolnosti, za nichž byla smlouva uzavřena*“. Jejich aplikace je přitom možná pouze za účelem upřesnění výkladu provedeného dle pravidel článku 31, a to ve dvou případech: pokud je význam nejasný, nebo vede k absurdnímu výsledku.¹⁵⁵ V kontextu vícero autentických znění to

interaction would then give the legally relevant interpretation.“

Pozn.: pravidla k výkladu byla v původním návrhu VÚSP obsažena v čl. 69–71.

153. Poradní posudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 3. března 1950, *Competence of Assembly regarding admission to the United Nations*, ICJ Reports 1950, str. 8.

154.

„The Court considers it necessary to say that the first duty of a tribunal which is called upon to interpret and apply the provisions of a treaty, is to endeavour to give effect to them in their natural and ordinary meaning in the context in which they occur. If the relevant words in their natural and ordinary meaning make sense in their context, that is an end of the matter. If, on the other hand, the words in their natural and ordinary meaning are ambiguous or lead to an unreasonable result, then, and then only, must the Court, by resort to other methods of interpretation, seek to ascertain what the parties really did mean when they used these words.“

- *Competence of Assembly regarding admission to the United Nations*, Advisory Opinion : I.C. J. Reports 1950, str. 8.

155.

Článek 32 - Doplňkové prostředky výkladu

Doplňkových prostředků výkladu, včetně přípravných materiálů na smlouvě a okolností, za nichž byla smlouva uzavřena, lze použít buď pro potvrzení významu, který vyplývá z použití článku 31, nebo pro

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

tak neznamená, že by bylo možné *a priori* upřednostnit jazykovou verzi, ve které pravděpodobně text vznikl a z níž byl poté pravděpodobně přeložen do dalších jazyků. Tím by došlo k narušení rovnoprávnosti všech jazykových verzí. Cílem je v rámci sekundárního výkladu poznání okolností vzniku a zjištění pravděpodobného významu textu, přičemž pro výklad rozdílností vyplývajících z jazykových nesrovnalostí obsahuje VÚSP speciální ustanovení v článku 33, viz níže.

Pravidla pro výklad smlouvy stanovená články 31 a 32 jsou pravidly, založenými na textu smlouvy jako počátečním a určujícím bodu výkladu.¹⁵⁶ To je v protikladu s pravidlem interpretace zastávaným do té doby, stavícím výlučně na předpokládaném úmyslu stran. Úmysl stran býval upřednostněn před samotným zněním textu smlouvy a měl interpretační přednost.¹⁵⁷ Čepelka toto dovozuje zejména ze současného doplňkového cha-

určení významu, když výklad provedený podle článku 31:

- a) buď ponechává význam nejednoznačným nebo nejasným; nebo
 - b) vede k výsledku, který je zřejmě protismyslný nebo nerozumný.
- článek 32 VÚSP.

156. Viz Corten u. Klein (2011, str. 843).

157. Přitom ještě v rámci projednávání textu VÚSP bylo zvažováno, že odkaz na vůli stran bude klíčovým prvkem pro jakoukoliv interpretaci textu smluv. Pro zajímavost lze uvést, že ČSR zastávala pozici textu smlouvy jako klíčového bodu pro výklad. K tomu viz např. ústní stanovisko ČSR z 23. září 1964 (zvýraznění doplněno autorem):

„Ultimately, the Czechoslovak Government shares the view of the Commission that the proposed article 69 containing a general rule of interpretation should proceed from the assumption that the text of the treaty is an authentic expression of the intention of the contracting parties and that the text itself should be the basis from which any interpretation should proceed. However, unlike the International Law Commission which mentioned this assumption only in the commentary, the Czechoslovak Government deems it correct to include it expressly in the wording of draft article 69, paragraph 1, so that it would read as follows: "A treaty, **whose text is presumed to be the authentic expression of the intentions of the parties**, shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to each term". In conclusion, the Czechoslovak Government reserves its right to put forward detailed comments and proposals to the final text of the draft codification of the law of treaties at the international conference of plenipotentiaries which in its opinion, and in the sense of the preliminary recommendation of the International Law Commission, should be con-

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

rakteru přípravných textů, které byly pro určení úmyslu stran zásadní a měly původně při interpretaci prioritní postavení na úkor samotného textu smlouvy. Dále viz bod 2.1.3 této části, věnující se interpretaci smluv, jež se neřídí VÚSP.

Je možné shrnout, že základem interpretace jsou gramatický výklad s důrazem na běžný význam použitých pojmů (použití principu efektivity) s provedením testu racionality a s přihlédnutím k jakýmkoliv dalším úmluvám, praxi či dokumentům, které smluvní vztah utvářejí a doplňují.

2.1.3 Článek 33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu - vodítka pro výklad vícejazyčných smluv

Článek 33 VÚSP míří přímo na interpretaci textu v případě nesrovnalostí v jazykových verzích.

„Čl. 33

1. Byla-li smlouva původně vyhotovena ve dvou nebo více jazycích, má její text stejnou platnost v každém z těchto jazyků, pokud smlouva nestanoví nebo se strany nedohodnou, že v případě rozdílnosti je rozhodující určitý text.
2. Znění smlouvy v jiném jazyce, než v jednom z těch, v němž byl text původně vyhotoven, bude považováno za původní text jen v případě, že to stanoví smlouva nebo se strany na tom dohodly.
3. Předpokládá se, že výrazy použité ve smlouvě mají v každém z původních textů stejný význam.
4. Dojde-li při porovnání původních textů k rozdílnostem ve významu, které nemohou být odstraněny použitím článků 31 a 32, přijme se, s výjimkou případu, kdy určitý text je podle odstavce 1 rozhodující, ten význam, který se zřete-

vened for the purpose of preparing a Convention on the Law of Treaties.“

- Commission (1966, str. 286.)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

lem k předmětu a účelu smlouvy tyto texty nejlépe sblíží.”

Pravidlo autenticity všech jazykových verzí, ve kterých byla smlouva vyhotovena, je přítom ve VÚSP poměrně krátce. Při existenci rozporu v jazykových znění a jeho následné deklaraci tak může dojít ke třem situacím:

- a) Smlouva je vyhotovena ve dvou nebo více jazycích, z nichž je jeden určen jako rozhodný v případě rozdílnosti.
- b) Smlouva je vyhotovena v jednom dalším jazyce, který je rovněž považován za autentický a pro případ rozporů je považován za rozhodující.
- c) Smlouva je vyhotovena ve dvou nebo více autentických jazycích, které mají všechny stejnou platnost i interpretační autoritu.

V dalším textu budou rozebrány uvedené případy s tím, že případy pod písmenem a) a b) jsou věcně obdobné, proto budou pojednány společně.

Výklad smluv autentických ve vícero jazycích v případě určeného rozhodného znění

Možnosti uvedené pod první a druhou odrážkou jsou prakticky velmi podobné. Pod písmenem a) se skrývá případ, kdy je jeden z jazyků smlouvy označen za primární pro účely interpretace. V případě písmena b) jde o realizaci snahy umožnit stranám nalezení původně zamýšleného významu za použití odlišné jazykové verze, která slouží právě pro řešení rozporů.

Velmi dobrým příkladem této varianty, speciálního jazyka určeného jako rozhodující pro případ řešení rozporů, je případ česko-vietnamské Dohody mezi vládou České republiky a Vietnamské socialistické republiky o předávání a přebírání občanů.¹⁵⁸ Jejím výkladem se již několikrát zabýval Nejvyšší správní soud.¹⁵⁹

158. Dohoda mezi vládou České republiky a Vietnamské socialistické republiky o předávání a přebírání občanů obou států ze dne 12. 9. 2007, vyhlášená ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 26/2008 (dále jen Dohoda).

159. Poprvé ve věci 2 As 80/2009 – 67, dále pak např. č. j. 2 As 116/2011 – 72 nebo č. j. 5 As 16/2010 - 106.

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Tato Dohoda byla uzavřena ve třech autentických verzích – české, vietnamské a anglické. Anglická verze je dle podmínek Dohody rozhodnou verzí v případě rozporů. Ve výše uvedených řízeních se jednalo o výklad části textu, jenž specifikoval moment, ve kterém může dojít k předání předání občanů mezi státy na základě rozhodnutí o vyhoštění. Česká verze Dohody tento moment váže na právní moc rozhodnutí o vyhoštění, přičemž v anglickém znění je vázán na vykonatelnost rozhodnutí.¹⁶⁰ Jak bylo zmíněno výše, rozhodným zněním v případě rozporů je znění anglické. Dle tohoto také Nejvyšší správní soud případ posoudil, když uvedl, že:

„České znění Dohody skutečně možnost předání váže na právní moc rozhodnutí o vyhoštění, kdežto v anglickém znění (dostupné na www.senát.cz [sic!]) je užito spojení „an enforceable expulsion order“ – tedy předání je vázáno na vykonatelnost rozhodnutí. V Dohodě přitom bylo sjednáno, že v případě rozdílu ve výkladu (a postačí rozdíl mezi dvěma z autentických znění) je rozhodné znění anglické.“¹⁶¹

Toto je příklad relativně jednoduchého rozhodnutí, kdy strany svým ujednáním vyloučily jakékoliv možné pochyby ohledně významu textu smlouvy ve vztahu k autentickým zněním. V případě vzniku nejasnosti má přednost určené jazykové znění a primárně jeho gramatický výklad. Fakticky tak v případě rozporu nedochází k hledání významu textu porovnáváním jeho různých jazykových verzí.

Jinak tomu bude v případech, spadajících pod bod a), kdy existuje vícero autentických jazykových verzí a je nutné využít pravidla pro výklad uvedená v odstavcích 3 a 4.

160. Výraz „an enforceable expulsion order“.

161. Viz 2 As 80/2009 – 67, str. 5.

Výklad smluv ve více autentických zněních se stejnou interpretační autoritou

V případě s vícero autentickými zněními se v souladu s odstavcem 3 čl. 33 předpokládá, že smlouva neobsahuje rozpory vyplývající z rozdílné terminologie. Resp. uvedené pravidlo stanoví předpoklad existence výkladu, v rámci kterého budou všechny termíny ve všech jazykových verzích mít stejný význam. To vede k hledání celkového výkladu, společného pro všechny jazykové verze a předpoklad jednotného významu textu.¹⁶²

Z předpokladu jednoho významu textu ve spojení s autenticitou textů vyplývá, že je při interpretaci možné se spoléhat na jednu jazykovou verzi smlouvy. Není tak vždy nutné automatické porovnávání s jinou jazykovou verzí, a to až do okamžiku konfrontace vykládajícího s možným rozparem s jinou autentickou verzí smlouvy. Germer dokonce uvádí jako příklad přezkum Charty spojených národů, kdy většina soudců MSD při přezkumu článku 4 odstavce 1 odkazovala pouze na jeho anglickou a francouzskou verzi.¹⁶³ Tento přístup byl dle některých autorů¹⁶⁴ zvolen z praktických důvodů. Při sestavování VÚSP Komisí pro mezinárodní právo byl tento výklad rovněž podpořen zejména z důvodů neúměrného zatížení subjektů v případě nutnosti přezkumu všech jazykových verzí při každém jednotlivě

162. Výklad žádné z jazykových verzí by neměl vést k absurdnímu výsledku. Sekundárním dopadem tohoto předpokladu je zajištění rovného postavení stran, odpovídají-li jednotlivé jazykové verze jejich domovskému jazyku. Dále viz např. Germer:

„Paragraph 3 safeguards "the unity of the treaty" by the presumption that the terms of the treaty are intended to have the same meaning in each text, which means that every effort should be made to find a common meaning for the texts before preferring one to another.”
- Germer (1970, str. 402)

Případně též Wirth:

„A statement of preference for the clearest text was explicitly rejected. An interpreter relying on the Vienna Convention, whether a national official or an international tribunal, would have to reject much of the traditional textual analysis proposed above as inconsistent with this presumption.”
- Wirth (1980, str. 465)

163. Germer (1970, str. 413)

164. Tabory (1980, str. 198-199)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

vém výkladu smlouvy.¹⁶⁵

Germer tedy spoléhá na aktivitu stran, od kterých se předpokládá námitka nesouladu jednotlivých jazykových verzí. Od okamžiku namítnutí nesouladu je nutné přistoupit k interpretaci namítaných nesouladných verzí.

Je nutné poznamenat, že tento předpoklad spoléhající se na správnost již jedné jazykové verze se v zásadě neuplatňuje v rámci práva EU. To je nutné číst vždy v kontextu dalších jazykových verzí a uplatňuje se zákaz izolace.¹⁶⁶ Izolované čtení nemusí vždy vést k interpretaci správné a může vytvářet falešný pocit jistoty jak dokazuje například rozsudek ESD *Ferriere*, kde, přestože italská verze byla jasná a nerozporná, její význam byl chybný ve vztahu ke všem ostatním verzím.¹⁶⁷

Při existenci rozporných znění, která byla namítnuta, a kterou nelze vyřešit na základě souladného výkladu, VÚSP staví do popředí význam účelu a předmětu vykládané smlouvy. Ten má být prostředkem k dosažení jednotného výkladu a odstranění rozporů. Jedná se o teleologický výklad se znaky zásady *effet utile*, který bude rozebrán v části 3 bod 3.3.6. Zásada *effet utile* je přitom v oblasti mezinárodního práva používána odlišně, než tomu je v rámci práva EU. Zatímco v právu EU je zaměřena na dosažení maximálního účelu dotčené normy, v rámci mezinárodního práva míří na nalezení účelu existujícího smluvního vztahu ve smyslu vůle stran v okamžiku uzavření smlouvy aktualizované následnými ujednáními nebo praxi při jejím provádění.¹⁶⁸

Kritérium „účelu a předmětu smlouvy“ bylo zvoleno na popud Spojených států amerických, přičemž předchozí návrh zněl „význam, který maximálním způsobem sblíží texty“.¹⁶⁹ I při interpretaci smluv podle VÚSP zůstává elementárním záměr stran. To především proto, že smlouva je vyjádřením jejich autonomie a prostředkem k dosažení záměrů v daném okamžiku.

165. Commission (1966)

166. Viz kapitolu 3.3. části 3 a popis principu zákazu čtení v izolaci.

167. Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 17. července 1997, *Ferriere Nord SpA proti Komisi Evropských společenství*, věc C-219/95 P.

168. Viz výše výklad k článku 31 odst. 3 písm. a) a b).

169. Překlad autora, v originálu „a meaning which as far as possible reconciles the texts“ - Derlén (2009, str. 25)

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Přesto, že by tento předpoklad mohl být zdánlivě oslaben s přihlédnutím k článku 31, není tomu tak. Dle článku 31 odstavec 3 má být při výkladu smlouvy brán zřetel na „každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy“ a „každou pozdější praxi“, proto by se tato ustanovení neměla týkat výkladu v případě jazykových rozporů, neboť ty vznikly v okamžiku uzavření smlouvy. Naopak článek 32 původní úmysl stran coby argument pro výklad připouští, když uvádí, že:

„Okolnosti, za nichž byla smlouva uzavřena, lze použít buď pro potvrzení významu, který vyplývá z použití článku 31, nebo pro určení významu, když výklad provedený podle článku 31:

- a) ponechává význam nejednoznačným nebo nejasným, nebo
- b) vede k výsledku, který je zřejmě protismyslný nebo nerozumný.“

Z dikce ustanovení 31 navíc plyne, že se jedná o taxativní výčet případů, na které se vztahuje. Čistě jazykový výklad by tak vedl k závěru, že článek 32 nelze použít při interpretaci dle článku 33. Takový přístup by však jednak byl proti smyslu uváděného ustanovení, jednak je popřen přímo v článku 33 odstavci 4, který se na článek 32 odkazuje.¹⁷⁰ Také při odstraňování jazykových rozporů je proto vůle smluvních stran podstatná.¹⁷¹

170.

„4. Dojde-li při porovnání původních textů k rozdílnostem ve významu, které nemohou být odstraněny použitím článků 31 a 32, přijme se, s výjimkou případu, kdy určitý text je podle odstavce 1 rozhodující, ten význam, který se zřetelem k předmětu a účelu smlouvy tyto texty nejlépe sbližuje.“
- článek 33 VÚSP

171. Tomu odpovídá také přístup českých soudů, viz např. rozsudek NSS ze dne 21. července 2009, č. j. 6 Ads 88/2006 -143, bod 39 a 40:

„39. Hlavním úkolem interpretace je tedy zjišťování úmyslu stran z textu smlouvy. Prvořadý význam psaného textu jako základního pramene při zjišťování skutečného úmyslu stran vyplývá z toho, že podepsaný text bývá časově posledním souhlasným projevem vůle smluvních stran, někdy dokonce jediným. Obecné interpretační pravidlo, ob-

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Jak ale uvedla Komise pro mezinárodní právo, žádný z výše nastíněných postupů interpretace nelze upřednostnit a při posuzování je nutno zvlášť přihlížet k důkazům a okolnostem každého jednotlivého případu.¹⁷²

Možnost interpretace dle verze, ve které byla smlouva koncipována předtím, než byla přeložena do ostatních jazykových verzí, a jež se u výkladu vícejazyčných smluv vyloženě nabízí, je nepřípustná. Tento přístup byl ostatně zmíněn již v části výkladu týkající se článku 32 VÚSP, resp. článku 33 odst. 3. Upřednostněním jedné jazykové verze, třebaže by mohla nejlépe vyjadřovat názor stran, by došlo k porušení rovnoprávnosti a autenticity jazykových verzí a tím i samotné smlouvy.

2.2 Smlouvy mezi mezinárodními organizacemi

Samostatnou oblastí je oblast smluv mezi státy a mezinárodními organizacemi a mezi mezinárodními organizacemi navzájem. Pro tyto vztahy nelze použít VÚSP. Úprava je obsažena v samostatné úmluvě, tzv. VÚSPMO. Tato úmluva, uzavřená roku 1986, ale ke dni dokončení této práce dosud nevstoupila v platnost. K tomu má dojít až 30. dnem po datu uložení příslušných dokumentů o ratifikaci či přistoupení celkem 35 států.¹⁷³ Odpovědí

sažené v prvním odstavci čl. 31 Vídeňské úmluvy, stanoví několik interpretačních postupů, jejichž postupné provedení a skloubené aplikování je nezbytné, má-li se dosáhnout správného výkladu mezinárodních smluv.

40. Pokud by se ani tak nedospělo ke zjištění skutečného úmyslu stran, umožňuje Vídeňská úmluva použít ke zjištění skutečného smyslu doplňkové interpretační prostředky, a to přípravné práce a okolnosti uzavření smlouvy (čl. 32). Ustanovení čl. 33 upravuje postup při výkladu smluv, jejichž původní vyhotovení je ve dvou nebo více jazycích.“

- rozhodnutí NSS ze dne 21. července 2009, č. j. 6 Ads 88/2006 -143, bod 39.

172. Commission (1966, str. 226).

173. Viz článek 85 této úmluvy:

„The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or accession by States or by Namibia, represented by the United Nations Council for Namibia.“

Namibie byla v době uzavření VÚSPMO spravována Radou OSN pro Namibii a nabyla nezávislosti až 21. března 1990.

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

na otázku, proč k tomu dosud nedošlo, může být fakt, že státy nepokládají danou úpravu za odpovídající praxi.¹⁷⁴

Pro interpretaci smluvních vztahů mezi mezinárodními organizacemi navzájem a mezinárodními organizacemi a státy je proto nutné použít klasických interpretačních postupů obecného obyčejového mezinárodního práva. Ty jsou nicméně stejně ovlivněny a do určité míry modifikovány existencí VÚSP. Tím *de facto* v praxi dochází k užití postupů v ní uvedených. Viz níže v kapitole 2.3 této části. Na vztahy mezinárodních organizací (obzvláště mezi sebou) se tak do doby nabytí účinnosti VÚSPMO aplikují ustanovení VÚSP, a to buď volbou stran, nebo subsidiárně (v rámci obyčejového práva). V případě nabytí účinnosti VÚSPMO se proto výkladová praxe nezmění, neboť články 31 až 33 VÚSPMO přesně kopírují články 31–33 VÚSP.

2.3 Mezinárodní smlouvy, na které se nevztahuje VÚSP

V mezinárodním právu stále existují případy smluv, na které se nevztahuje působnost VÚSP. Mezi již výše zmíněné případy smluv mezinárodních organizací (které by se měly do budoucna řídit *de facto* obdobnou úpravou, obsaženou ve VÚSPMO) sem můžeme zařadit jednak smlouvy států, které nejsou signatáři VÚSP, jednak smlouvy subjektů, které nemohou být signatáři VÚSP.¹⁷⁵ K lednu 2018 měla VÚSP 116 signatářských států, které ji také ratifikovaly, a dalších 15, u nichž dosud ratifikace neproběhla.¹⁷⁶

Aktuální informace o Úmluvě dostupné na http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-3&chapter=23&lang=en

174. Čepelka (2011, str. 14)

175.

„... vykonavateli veřejné moci, tj. mající též status státu (popř. státu *in statu nascendi* nebo *de facto* režimu, nikoliv tedy jen povstalců), jež se účastníky Vídeňské úmluvy (1969) nemohou stát, ježto jsou ve stavu závislosti či jim v tom brání jiná překážka.“

- Čepelka (2011, str. 12)

176. Aktuální informace dostupné na https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-1&chapter=23&Temp=mtdsg3&clang=_en.

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Při interpretaci smluv mezi státy, které nejsou signatáři, lze vycházet z mezinárodního práva obyčejového. Je nutné užít obecnou zásadu *eius est interpretari cuius est condere* - výklad náleží tvůrci.¹⁷⁷ Dle této zásady by měla být primárně zjišťována vůle stran, přičemž předpokladem je odlišný úmysl stran, než je stanoven v textu. Hlavním zdrojem poznání by tedy byly přípravné materiály a okolnosti sjednání smlouvy, které mají přednost před textem samotným.¹⁷⁸

Jako vhodné považuji zmínit faktický vliv VÚSP na výklad smluv přímo nespádajících do její působnosti. Před vznikem VÚSP byla otázka volby výkladových metod smluv považována za jednu z nejobtížnějších.¹⁷⁹ Proto i přestože se na výklad užije mezinárodní obyčejové právo včetně výše zmíněné zásady, je zřejmé, že samotný přístup k interpretaci je ovlivněn autoritou VÚSP. V praxi jsou články VÚSP upravující interpretační pravidla samy o sobě někdy považovány za vyjádření existujících obyčejových pravidel.¹⁸⁰ Kromě toho nelze popřít i opačný vliv, tedy nakolik se již výkladová pravidla stanovená VÚSP mohla stát mezinárodním obyčejem. Aby mohlo být pravidlo považováno za obyčej, musí naplnit dvě podmínky. Zaprvé podmínku ustálené praxe (musí být dlouhodobě, nepřetržitě a opa-

177. Čepelka (2008, str. 148)

178. Čepelka (1986, str. 55)

179. Potočný u. Ondřej (2011, str. 245)

180. Viz například rozsudek MSD ve věci LaGrand, bod 101:

„In the absence of agreement between the parties in this respect, it is appropriate to refer to paragraph 4 of Article 33 of the Vienna Convention on the Law of Treaties, which in the view of the Court again reflects customary international law.“

- Rozsudek MSD ve věci LaGrand (Germany v. USA), usnesení ze dne 3. března 1999, I.C.J. Reports 1999

Případně viz též rozsudek MSD ve věci Oil Platforms, bod 23:

„The Court recalls that, according to customary international law as expressed in Article 31 of the Vienna Convention on the Law of Treaties of 23 May 1969, a treaty must be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to its terms in their context and in the light of its object and purpose. ...“

- Rozsudek MSD ve věci Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), rozsudek ze dne 12. prosince 1996, I.C.J. Reports 1996

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

kovaně užíváno, tzv. *usus longaevus*, čímž nabude obecného charakteru, tzv. *usus generalis*). Z druhého podmínku obecné důvěry v jeho závaznost (tzv. *opinio iuris*). V případě VÚSP, která je i ze strany nesignatářských států často v rámci smluvních dokumentů využívána lze mít za to, že oba prvky jsou do velké míry naplněny. To potvrzují za nevyvratitelné také někteří akademici.¹⁸¹ V praxi se tedy vztahy nesmluvních států VÚSP často fakticky řídí jejími ustanoveními v rámci jejich obdoby existující v obyčejovém právu.¹⁸²

Také interpretační pravidla článků 31, 32, popř. 33 se tak stala potenciálním obecně platným pravidlem. Proto v případě smluv, sepsaných ve více jazycích, lze předpokládat aplikaci pravidel odpovídajících článku 33 VÚSP, obsahující klauzuli o autenticitě a rovnosti v každém z těchto jazyků, pokud si strany nedohodnou něco jiného.

V rámci užití obecných pravidel mezinárodního práva je možné také sjednání ujednání o postupu při výkladu přímo ve smlouvě. Pak se interpretace řídí pravidly uvedenými v ní.

Určitým specifickým výkladem smluv dle obecných obyčejových pravidel je využití obecně uznávané judikatury MSD, která může být rovněž aplikovatelná. Bez ohledu na jurisdikci založenou v době finalizace této práce u 193 států¹⁸³ a případně dalších smluv, které jsou jeho působnosti výslovně podřízeny, je MSD s jeho výkladovou praxí nutné vnímat jako autoritu na poli výkladu mezinárodního práva. Lze proto předpokládat, že přístup k výkladu založený jeho rozhodovací činností bude tvořit základ také pro přístup k výkladu u sporů, které do jeho působnosti nespádají.

Je vhodné upozornit také na tzv. „doplňková pravidla výkladu“ oby-

181. Viz např. Gardiner (2008, str. 9) nebo Čepelka (2008, str. 103).

182.

„Těmito mimo stojícími státy je přijímán jen její obsah, nikoliv tedy daná smluvní forma (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*). Podle obsahu jejích pravidel se chovají nikoliv z důvodu formální účasti na úmluvě, neboť jejími účastníky právě nejsou. Napříště tedy dbají pouze jejího obsahu (nikoliv smluvní formy), řídí se totiž jen obyčejoprávním ekvivalentem dané kodifikační úpravy.“

- Čepelka (2011, str. 13)

183. Viz <https://www.icj-cij.org/en/states-entitled-to-appear>.

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

čejového práva,¹⁸⁴ která nebyla výslovně zakotvena v textu VÚSP. Jedná se o pravidla, která je možné užít při nejasnostech, které nelze vyřešit klasickými metodami výkladu. Dle Seidl-Hohenvelderna se jedná o tyto zásady:

- Nejasné formulace by měly být vykládány k tíži toho, který je navrhl.
- Zásadně se nepředpokládá omezení suverenity.¹⁸⁵
- Smlouvy jsou zásadně konformní s mezinárodním právem.
- Smlouva se v pochybnostech vykládá ve prospěch dlužníka (*in favor debitoris, in dubio mitius*).
- Zákaz rozšiřování užití analogie.
- Smlouva má být vykládána tak, aby mohlo být dosaženo jejího účelu.¹⁸⁶

Tato pravidla by tak mohla činit rozdíl při výkladu dle VÚSP a dle obyčejového práva. V praxi tomu tak v zásadě nebude, a to s ohledem na ustanovení článku 31 odst. 3 písm. c) VÚSP.¹⁸⁷ Vycházíme-li proto z předpokladu, že se jedná o pravidla mezinárodního práva, využijí se tyto zásady také v případě výkladu dle VÚSP.

184. Seidl-Hohenveldern (2006, str. 75)

185. V případě výkladu smluv mezinárodních organizací do tohoto pravidla poněkud zasahuje užití zásady *effet utile*. To ale předpokládá, že snaha o dosažení „maximální efektivity účelu uzavřené smlouvy“ odpovídá vůli smluvních stran. - Seidl-Hohenveldern (2006, str. 77)

K zásadě *effet utile* dále viz část 3 bod 3.3.6.

186. *Ibid.*, s. 76.

187.

3. Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:

- a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;
 - b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu;
 - c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.
- článek 31 VÚSP

2. VÝKLAD VÍCEJAZYČNÝCH SMLUV V MEZINÁRODNÍM PRÁVU VEŘEJNÉM

Postup při výkladu smluv mimo režim VÚSP by se tak s ohledem na to, že obyčejové právo v otázce výkladu převzalo pravidla článků 31–33 VÚSP, měl v praxi do velké míry shodovat s postupem výkladu dle článku 31–33 VÚSP.¹⁸⁸ Blíže viz kapitolu 2.1 k výkladu dle pravidel VÚSP.

188. Viz např. profesora švédské Univerzity v Lundu Ulfa Linderfalka:

„Parallel to the rules of interpretation laid down in articles 31–33, customary law also contains a set of rules to be used for this purpose. These rules of international custom are identical to the rules laid down in the Vienna Convention – nowadays, a fact on which not only states,^{20} but also authors,^{21} as well as international courts and tribunals,^{22} seem to be in agreement. Articles 31–33 of the Vienna Convention on the Law of Treaties should therefore be seen as evidence, not only of the rules of interpretation that apply according to the convention between its parties, but also of the rules that apply according to customary international law between states in general.“

- Linderfalk (2007, str. 7.)

3. Mnohojazyčnost EU - cesta k porozumění či nový Babylon?

Pro posuzování způsobů interpretace právních textů autentických ve více než jednom jazyce je Evropská unie, spolek států fungujících ve svazku postaveném na vzájemném respektu¹⁸⁹ a ochraně sdílených hodnot¹⁹⁰ ideálním studijním materiálem. V rámci právního systému s celkem 24 oficiálními jazyky dochází pravidelně k situacím, kdy je při výkladu nutné v důsledku nepřesného překladu nebo drobných odlišností v jednotlivých jazycích hledat význam textu napříč autentickými verzemi. Zároveň se vnímání jednotlivých jazyků mění a vyvíjí v čase, a tak i v rámci běžné agendy se „zaběhnutým“ způsobem fungování může docházet k nečekaným situacím a komplikacím, vyplývajícím z jazykové různorodosti. Jako příklad lze uvést jednání Pracovní skupiny pro strukturální změny¹⁹¹ Rady Evropské unie z 1. března 2019, kdy se francouzský zástupce na začátku jednání dožadoval možnosti mluvit francouzsky, přestože se jednalo pouze o setkání na úrovni *attaché*. Na tento požadavek reagovala španělská delegace

189. A to včetně respektu jazykových specifik svých členů, viz čl. 3 odst. 3 Smlouvy o EU:

„Respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.“

190. Viz čl. 2 Smlouvy o EU ve konsolidovaném znění z 26. 10. 2012:

„Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

191. Working Party on Structural Measures.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

a podmínila realizaci francouzského požadavku možností mluvit španělsky. V opačném případě (nebo v případě, kdy nebudou mluvit všichni anglicky) odmítli v jednání pokračovat. To podpořila Itálie. Vše korunoval zástupce Velké Británie, který uvedl, že je ochoten mluvit francouzsky v případě, kdy zástupci Francie budou mluvit anglicky (jedná se o gentlemanskou dohodu, kterou ovšem zástupci Francie běžně nedodržují). Zástupci Francie na tuto nabídku pochopitelně nereagovali. Následovala žertovná nabídka Belgie, že je ochotna mluvit napůl francouzsky a napůl vlámsky. Se svým požadavkem se pochopitelně připojilo také Německo a na závěr navrhli zástupci Itálie, aby všichni mluvili latinsky.¹⁹²

Tato pestrá výměna požadavků, byť byla jistě zčásti míněna žertem, dokládá, že i k využívání vícejazyčnosti je nutné přistupovat pragmaticky. I dobře míněná snaha o diverzitu při stanovování pravidel¹⁹³ může být zásadní překážkou komunikace, zároveň zvýhodnění pouze některých jazyků přináší nerovný přístup také na základní pracovní úrovni. Výše uvedená historka přitom mohla být pouze jedním z mnoha pokusů zástupců Francie prosadit používání jejich rodné řeči v rámci EU.¹⁹⁴

Mohla však také být důsledkem oslabení postavení Velké Británie v důsledku plánovaného vystoupení z EU v roce 2019. I v tomto případě byl nakonec rovný přístup zachován a dle očekávání všech přítomných se debata vedla v angličtině.

Následující text si klade za cíl shrnout vývoj jazykových pravidel od počátku existence EU a vymezit základní předpoklady pro vhodný postup

192. Zaznamenáno dle ústního svědectví zástupce ČR na jednání Pracovní skupiny pro strukturální opatření dne 1. 3. 2019.

193. Za konkrétní vyjádření multijazyčnosti EU při úřední činnosti lze považovat čl. 1 nařízení Rady č. 1/1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství, dle kterého jsou úředními a pracovními jazyky všechny jazyky EU. K úředním a pracovním jazykům EU viz níže.

194. Tu je možné sledovat dlouhodobě. Zkušenost z výše popsaného jednání přitom výrazně předčí známou historku, kdy během vyjednávání o přistoupení Dánska k ES dánská vláda navrhla vzdát se oficiálního statusu dánského jazyka a přijmout angličtinu a francouzštinu jako jediné oficiální jazyky Společenství. To ovšem za podmínky, že Francouzi budou nuceni užívat angličtinu a opačně, viz Palermo (2006, str. 1). Oblast jazyků a výhod spojených s možností využívat svůj mateřský jazyk je tak dlouhodobě oblastí více či méně vážně míněných rozmíšek mezi zástupci členských států, přičemž zejména Francie a Španělsko jsou dlouhodobě pověstné svou nechtí k používání angličtiny na jednáních.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

při výkladu textů autentických ve více než jednom jazyce v rámci EU.

Při studiu problematiky vícejazyčnosti EU je vhodné položit si otázku, proč vícejazyčnost v rámci EU existuje, resp. proč je její existence nutná a odůvodnitelná. Co je důvodem toho, že právní text, často sám o sobě složitý a třeba i víceznačný, je autentický ve vícero jazycích? Zatímco v případech vícejazyčných států nebo mezinárodních smluv je odpověď nasnadě, v případě EU se situace již trochu komplikuje. Myšlenka přístupnosti jazyka jeho adresátům je zřejmá. Proč ale musí být právo EU autentické také v například v maltštině nebo irské gaelštině, jazycích které v daných zemích nejsou výlučné?¹⁹⁵

Evropská unie je coby pluralistický politický projekt sjednocující evropské národy postavena na principu tolerance, vzájemné pomoci a respektu. Vícejazyčnost je jedním z jejích určujících znaků, které chrání základní principy demokracie, svobody a zejména rovnosti.¹⁹⁶

Jazyk představuje jednu z nejsilnějších národních hodnot. Slouží jako sociální a kulturní znak stmelující společnost a zároveň jako způsob dorozumění. Profesor Palermo v souvislosti s mnohojazyčností zmiňuje známý sylogismus „jazyk je prostředkem k identitě, identita je prostředkem k moci, jazyk je prostředkem k moci“.¹⁹⁷ Tento princip, který na úrovni EU zůstává

195. Úředními jazyky Irsko jsou angličtina a irská gaelština. Irská gaelštinu přitom na denní bázi mimo vzdělávací systém využívá pouhých 4,2 % občanů (data publikovaná k 23. listopadu 2017, dostupné na <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp10esil/p10esil/>). Za svůj mateřský jazyk jej v průzkumu z roku 2012 označilo 3 % dotázaných, viz http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf Úředními jazyky Malty jsou angličtina a maltština. Maltština vychází z románských a arabských jazyků, silný vliv má italština, přičemž je využívána spíše staršími obyvateli, viz průzkum z roku 2016 dostupný na <http://multiculturalnsw.id.com.au/multiculturalnsw/language-by-age-and-gender?COIID=2501>. Oproti irské gaelštině je maltština mezi obyvatelstvem běžně využívaným jazykem. Jako mateřský jazyk jí označilo v roce 2012 celkem 97 % dotázaných, viz http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf.

196. Článek 3 Smlouvy o EU:

„...respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.“

197.

„Language instrumental to identity, identity instrumental to power, language instrumental to power“.
- Palermo (2006).

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

zachován, velice zjednodušeně ilustruje sílu a důležitost jazyka. Zároveň odpovídá charakteru a struktuře Evropské unie, jejíž politická legitimita je vystavěna vertikálně na legitimitě jednotlivých členských států.¹⁹⁸

Pro občany členských států má možnost seznámit se s právem EU nezanedbatelný význam. To je základním předpokladem pro existenci „právního státu“ (který je stavebním kamenem EU, viz čl. 21 konsolidované verze Smlouvy o EU¹⁹⁹) a existenci demokratického zřízení vůbec.²⁰⁰ Tento předpoklad se přitom vztahuje nejen na právo přímo aplikovatelné, ale také právo, které je transponováno do jednotlivých právních řádů členských států. Důraz na hodnoty právního státu dokládá také snaha EU o zavedení mechanismu, který by propojil koncepci právního státu s právem na podporu v oblasti politiky soudržnosti.²⁰¹

198. Ibid.

199.

„1. Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva.

2. Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze:

b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;“

200.

„From the Union’s constitutional viewpoint, however, all those provisions mean the normative assumption of the existence of a variety of cultures (and languages) and a constitutional duty to maintain and safeguard them and the constitutional rejection of a single European culture or language.“

- Palermo (2006, str. 12).

201. V době dokončování této práce připravované nařízení o ochraně rozpočtu Unie v případě všeobecných nedostatků týkajících se právního státu v členských státech, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018PC0324>.

Je nutné uvést, že není zřejmý vztah navrhované úpravy ke specifické právní úpravě již existující. Výše uvedený návrh by například umožnil Evropské komisi pozastavit nebo zkrátit příspěvky z fondů pro provádění politiky soudržnosti. Zavedl by se tak mechanismus komplementární k existující právní úpravě na úrovni primárního práva (viz čl. 7 Smlouvy o EU) směřující k omezení hlasovacích práv a na úrovni sekundárního práva (viz např. úprava

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Co znamená vícejazyčnost v kontextu EU? Určité indicie lze nalézt v Nové rámcové strategii pro mnohojazyčnost, naposledy aktualizované v roce 2016:

„Mnohojazyčností se rozumí jak schopnost jednotlivce používat několik jazyků, tak i soužití různých jazykových společenství v jedné zeměpisné oblasti.

Politika mnohojazyčnosti Komise má tři cíle:

- podporovat studium jazyků a jazykovou rozmanitost ve společnosti,
- zasazovat se za zdravé mnohojazyčné hospodářství,
- zajistit občanům přístup k informacím EU v jejich vlastních jazycích.“²⁰²

Mnohojazyčnost Evropské unie je tak prostředkem ochrany práv a omezení nebo znemožnění užití některého z jazyků členských států by znamenalo porušení principu rovnosti. Ovšem v případě nutnosti překladu veškerých textů do jazyků všech členských států (včetně jazyků *de facto* nepoužívaných, jako je např. irština, resp. irská gaelština) by došlo k faktickému ochromení činnosti EU.²⁰³ Ochrana a propagace jazyka konkrétního státu, například právě irské gaelštiny, přesto může být důvodem pro omezení svobody pohybu.²⁰⁴

v tzv. obecném nařízení) umožňující pozastavit využívání prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu, Fondu soudržnosti, Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a Evropského námořního a rybářského fondu.

202. Komise (2005), dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:c11084>.

K podpoře mnohojazyčnosti vzniká na úrovni EU mnoho dokumentů, z roku 2019 viz např. Bruselské prohlášení o mnohojazyčnosti, dostupné na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/iamladp_brussels_statement_cs_v3.pdf

203. Dle dat z roku 2019 nebyla z irské gaelštiny přeložena ani jedna stránka, zatímco do irské gaelštiny bylo přeloženo 19.168 stran textu. Pro srovnání, do angličtiny bylo přeloženo celkem 193.794 stran textu, do francouzštiny 144.514 stran textu. Dostupné na https://ec.europa.eu/info/publications/translation_cs. Současné nastavení umožňuje celkem až 552 různých jazykových kombinací, blíže viz <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/organisation-and-rules/multilingualism>.

204. Viz rozsudek ESD 379/87 Anita Groener v. irský ministr školství, SbSD 1989. V tomto

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Základní otázka tedy zní, kde a jak ustanovit rovnováhu mezi zásadou rovnosti a zásadou hospodárnosti a účelnosti? Jakým způsobem se institucím EU daří naplňovat předpoklady jazykové rovnosti při nutnosti flexibilní komunikace?²⁰⁵

Úkolem EU je zejména poskytnout rámec a možnost pro realizaci a existenci jednotlivých národnostních a kulturních složek. Jak uvádí Palermo, jazyk náleží k národní identitě a tím i suverenitě jednotlivých států. To je promítnuto do právního řádu EU, který uznává vybraný jazyk za klíčovou součást identity každého členského státu, který by měl dále zajistit rozvoj a celkovou ochranu jazykové a kulturní rozmanitosti v rámci daného území.²⁰⁶

Tento předpoklad je potvrzen také v Nové rámcové strategii pro mnohojazyčnost :

„Přestože odpovědnost za další pokrok nesou převážně členské státy (ať už je to na vnitrostátní, regionální nebo místní úrovni), Komise rovněž v rámci svých pravomocí učiní vše, aby posílila povědomí o mnohojazyčnosti a zlepšila soudržnost opatření přijatých na různých úrovních.“²⁰⁷

S vícejazyčností EU je přitom spojena celá řada dalších otázek. Namátkou např.:

případě rozhodoval SDEU o předběžné otázce holandské občanky Anity Groener, které Dublinská univerzita odmítla udělit definitivu s odkazem na její nedostatečnou znalost irštiny (svou znalost neprokázala příslušnou zkouškou). I přes argumenty Anity Groener o minoritní roli irštiny v běžném i univerzitním životě a odkazem na narušení práva svobody pohybu Soudní dvůr přisvědčil irskému státu. Hlavními argumenty pro požadavek dostatečné znalosti irštiny, která je v Irsku úředním jazykem, přitom byla zejména dlouhodobá snaha o jeho podporu. Dle Soudního dvora může specifické jazykové požadavky odůvodnit nejen jejich význam pro výkon dané činnosti, ale také strategie pro prosazování jazykové politiky.

205. Jež probíhá na primární úrovni zejména v angličtině, kterou lze vnímat jako novodobý „*lingua franca*“.

206. Blíže viz např. Palermo (2006, str. 11-12).

207. Komise (2005)

Dále viz Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. března 2009 o mnohojazyčnosti a „An Inventory of Community actions in the field of multilingualism 2011“. Všechny dokumenty dostupné z

http://ec.europa.eu/languages/library/key-documents_type_cs.htm.

- Jaký je přístup občanů EU k mnohojazyčnosti?²⁰⁸
- Jakým způsobem řešit případy, kdy bezprostředně po přistoupení nových členských států nejsou z technických důvodů k dispozici v daném jazyce všechny právní předpisy?²⁰⁹
- Poskytuje v současnosti mnohojazyčný charakter práva EU dostatečné naplnění principu publicity?²¹⁰

3.1 Od kořenů mnohojazyčnosti k pluralitní společnosti - historie vícejazyčnosti práva EU

Počátek Evropských společenství, předchůdce současné Evropské unie, je nutné hledat ve vzniku Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), nazývaného také jako Montánní unie. Ta byla založena „Pařížskou smlouvou“²¹¹ roku 1951. Signatáři této smlouvy bylo celkem šest států – Francie, Německo, Itálie a země BENELUXU, tedy Belgie, Nizozemí a Lucembursko.

V návaznosti na Schumanovu deklaraci z 9. května 1950²¹² byl projekt ESUO způsobem navrácení míru do Evropy. Francouzský ministr zahraničí ve svém projevu předestřel cestu postupných „malých kroků“²¹³ ve sjednocování Evropy a nalézání solidarity ve společném rozvoji. Součástí jeho

208. Určité vodítko poskytují dostupné průzkumy veřejného mínění. Pro zajímavost: dle Eurobarometru v průměru 91 % dotazovaných v České republice souhlasí s tvrzením, že by všechny jazyky EU měly mít rovnocenné postavení (oproti 81 % průměru EU) a pouhých 7 % dotazovaných Čechů oproti 15 % dotazovaných Evropanů s tímto tvrzením absolutně nesouhlasí. Ovšem poměr odpovědí na otázku, zda by instituce EU měly přijmout jeden univerzální jazyk pro komunikaci, již tak jednoznačné nejsou (53 % dotazovaných Evropanů a 51 % dotazovaných Čechů absolutně souhlasí, 42 % dotazovaných Evropanů a 44 % dotazovaných Čechů absolutně nesouhlasí). Viz Eurobarometr: Evropani a jejich jazyky. Sběr dat v období 25/02-11/03/2012.

209. Blíže viz např.: Bobek (2006), Bobek (2007c).

210. Blíže viz bod 3.4.4. této části.

211. Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli. 18. 4. 1951.

212. Schumanova deklarace, 9. května 1950. Dostupné z http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_cs.htm.

213. Tzv. „*politique des petits pas*“.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

myšlenek je rovné postavení signatářských států ve všech ohledech. Tedy i co se týká aspektů kulturních a jazykových.

Pařížská smlouva byla sepsána v jediném autentickém jazyce, kterým byla francouzština.²¹⁴ V rámci zachování rovnosti států se ale francouzština ani přes tlak francouzských delegátů nestala jediným jazykem společenství. Nakonec došlo ke kompromisu. Jediným autentickým jazykem smlouvy zůstala francouzština, přičemž její znění v ostatních jazycích bylo publikováno jakožto překlad.²¹⁵

Dalším krokem evropské integrace bylo založení EHS, a to v rámci tzv. „Římských smluv“ 25. března 1957 v Římě. Přestože jednání směřující k uzavření smlouvy byla vedena ve francouzštině, samotný text smlouvy byl již autentický ve všech čtyřech jazycích:

„Tato smlouva, sepsaná v jediném vyhotovení v jazyce francouzském, italském, německém a nizozemském, přičemž všechna čtyři znění mají stejnou platnost, bude uložena v archivu vlády Italské republiky, která předá její otevřený opis všem vládám ostatních signatářských států.“²¹⁶

Hned první nařízení Rady, vydané 15. dubna 1958, stanoví, že úředními jazyky Společenství jsou němčina, francouzština, italština a nizozemština.²¹⁷ Toto nařízení bude dále rozebráno v bod 3.2.2. této části.

Podobná úprava jako v případě EHS je obsažena také v čl. 190 Smlouvy o EURATOM:

„Tato smlouva, sepsaná v jediném vyhotovení v němec-

214. Viz čl. 100 Smlouvy o založení ESUO:

„Tato smlouva, sepsaná v jediném vyhotovení, bude uložena v archívech vlády Francouzské republiky, která vydá ověřený opis každé z vlád ostatních států, které podepsaly tuto smlouvu.“

- Smlouva o ESUO, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-founding.html>

215. Viz např. Derlén (2009) nebo Berends (2010, str. 11.).

216. Článek 248 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (1957). Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-founding.html>.

217. Nařízení Rady č. 1/1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

kém, francouzském, italském a holandském jazyce, přičemž všechna čtyři znění mají stejnou platnost, bude uložena v archivech vlády Italské republiky, která vydá její ověřený opis každé z vlád ostatních států, které podepsaly tuto smlouvu.“²¹⁸

Stejnou formulaci obsahuje také **Jednotný evropský akt** (samozřejmě s doplněním nových členů tehdejších společenství).²¹⁹

Smlouva o Evropské unii z roku 1992²²⁰ klade v článku 126 důraz na mnohojazyčnost tím, že zmiňuje jako jeden ze svých hlavních úkolů v rámci podpory vzdělávání šíření „evropského rozměru ve vzdělávání, zvláště výukou a šířením jazyků členských států“. Dále obsahuje rovněž frázi o stejné platnosti autentických jazykových verzí. Navíc uvádí „Prohlášení o používání jazyků v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky“, které odkazuje na jazykovou politiku Evropských společenství a předpokládá překlad dokumentů společné zahraniční a bezpečnostní politiky do všech úředních jazyků.²²¹

Amsterodamská smlouva²²² obsahuje totožná vymezení, navíc přidává nový pododstavec o právu občanů Unie písemně se obracet v jednom z úředních jazyků na každý uvedený orgán nebo instituci a právo obdržet odpověď ve stejném jazyce. Podobná ustanovení obsahuje také Nicejská smlouva.²²³

218. Článek 225 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii. (1957). Dostupné na

<https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-founding.html>.

219. Jednotný evropský akt (1986). Dostupné na

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027>.

220. Smlouva o Evropské unii (1992).

Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

221.

„Všechny texty z oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky, které jsou předkládány nebo přijímány na zasedáních Evropské rady a Rady, jakož i všechny texty, které mají být zveřejněny, jsou okamžitě a simultánně překládány do všech úředních jazyků Společenství.“

- Smlouva o Evropské unii (1992). Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html?locale=cs>.

222. Amsterodamská smlouva (1997). Dostupné na

<https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html?locale=cs>.

223. Nicejská smlouva (2001). Dostupné na

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Lisabonská smlouva²²⁴ opět „respektuje jazykovou rozmanitost“, opakuje se zde opět petiční právo a právo obracet se na orgány a instituce Unie v jakémkoliv úředním jazyce. Nově se objevuje právo Rady „stanovit zvláštním legislativním postupem formou nařízení pravidla pro používání jazyků ve vztahu k evropským právům duševního vlastnictví“. Opakovaně se objevuje fráze o autentickém znění ve všech úředních jazycích.

K ochraně jazykové různorodosti na úrovni občanů EU zároveň dochází také prostřednictvím aplikace dalších ustanovení primárního práva. Jako výborný příklad poslouží judikatura k rovnému přístupu ke všem občanům EU bez ohledu na původ navázaná na principy zákazu diskriminace, rovného přístupu a svobody pohybu.²²⁵ V rozsudcích *Mutsch*²²⁶, *Bickel a Franz*²²⁷ položil Soudní dvůr základ pro rovný jazykový přístup ke

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

224. Lisabonská smlouva (2007). Dostupné na

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

225. Viz současné znění článku 3 Smlouvy o EU:

„Unie poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se ochrany vnějších hranic, azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti.“

226. V daném případě šlo o zajištění rovného přístupu k využívání jazykových práv pro všechny občany členského státu v obdobné situaci bez ohledu na státní příslušnost. Robert Heinrich Maria Mutsch pocházel z Lucemburku, bydliště měl v v Belgii v Saint Vith, měste s němčinou coby úředním jazykem. Následně stanul před italským soudem v trestní věci. V rámci řízení se dovolával možnosti využívat němčinu, což bylo právo belgických občanů, žijících ve Verviers. Soudní dvůr následně posuzoval otázku odvolacího soudu v Liege, zda je nutné v trestních věcech poskytnout německy mluvícímu občanovi Evropských společenství právo užívat němčinu v případě, kdy toto právo mají jiní občané Evropských společenství. Soud pochopitelně uvedl, že s ohledem na právo volného pohybu mají občané jedné členské země pracující v jiném členském státě právo vypovídat ve stejném jazyce, jako občané tohoto státu, viz rozsudek Soudního dvora ze dne 11. července 1985, *Státní zastupitelství proti Robertu Heinrichu Maria Mutschovi*, věc 137/84.

227. Soud v dané věci opět posuzoval, zda zásady nediskriminace a volného pohybu zakotvené v primárním právu garantují občanům EU rovný přístup v případě, kdy národní právo přiznává občanům daného státu možnost vedení trestního řízení v jiném než národním jazyce. V konkrétním případě šlo opět o možnost užívat v soudním řízení před soudem v Itálii němčinu (předběžná otázka se vztahovala ke dvěma případům - případu pana Horsta Otto Bickela obviněného za řízení pod vlivem alkoholu a případu pana Ulricha Franze, turisty přistiženého se zakázaným typem nože). Soudní dvůr v tomto případě opět dovodil rovnost přístupu mezi občany Evropských společenství. Uzavřel, že pravidlo, umožňující občanům jednoho státu využívat v rámci trestního řízení jiný jazyk, musí být přiznáno všem občanům Evropských společenství. V opačném případě by se jednalo

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

všem občanům současné Evropské unie, který byl následně rozšířen z oblasti trestního práva také do oblasti práva občanského.²²⁸

Z výše uvedeného lze jasně pozorovat, že jazyková různorodost a ochrana rovnoprávnosti jazyků jednotlivých členských států je od počátku zrodu Evropských společenství a posléze Evropské unie jednou z hlavních střežených hodnot. Jazyk je prostředkem národní identifikace, nositelem specifické kultury, ale také prostředkem seznámení se se závaznými právními předpisy nadnárodní struktury. Jakékoliv formální omezení použitelnosti kteréhokoliv ze současných úředních a pracovních jazyků je otázkou velice citlivou, a to i přesto, že materiálně není fakticky možné např. v průběhu legislativní nebo rozhodovací činnosti absolutní autenticitu jazyků zajistit.

Zároveň vícejazyčnost může být na překážku naplnění jiných základních hodnot EU.²²⁹ Výzvou pro instituce EU, a mezi nimi SDEU především, zůstává potřeba aplikovat mnohojazyčnost účelně a proporcionálně tak, aby nedošlo k narušení nebo ohrožení základních hodnot, na kterých byla současná Evropská unie vystavěna.

o diskriminaci v rozporu s tehdy platným a účinným článkem 6 Smlouvy o evropských společenstvích, viz rozsudek Soudního dvora ze dne 24. listopadu 1998, *Trestní řízení proti Horstu Ottovi Bickelovi a Ulrichu Franzovi*, věc C-274/96.

228. V rozsudku *Rüffer vs. Pokorná* rozvedl Soudní dvůr principy z rozsudků *Mutsch a Bickel a Franz* a vztáhl je na oblast občanského práva. Uvedl přitom, že

Články 18 SFEU a 21 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která opravňuje v občanských věcech předložených soudům členského státu, které mají sídlo v určitém územním celku tohoto státu, k užívání jiného jazyka než úředního jazyka uvedeného státu pouze své občany, kteří mají bydliště v uvedeném územním celku.

- rozsudek Soudního dvora ze dne 27. března 2014, *Ulrike Elfriede Grauel Rüffer v. Kateřina Pokorná*, věc C-322/13.

229.

„It may seem paradoxical that the aspect of multilingualism could become today an obstacle in the process of integration and functioning of the market, where it has existed since the Community itself was born, even though the phenomenon had a lesser scope than now.“

- Ajani (2007, str. 496)

3.2 Tvorba předpisů práva EU

Klíčovým faktorem je pro vícejazyčné právní texty způsob a proces jejich vzniku. Způsob přípravy legislativy je zásadní nejen pro zajištění faktické rovnosti jednotlivých jazykových verzí, ale také může hrát významnou roli při následném výkladu. Právo EU je s ohledem na počet jazykových verzí velmi náchylné ke vzniku nesrovnalostí mezi nimi. Nároky kladené nejen na překladatele a právníky-lingvisty jsou enormní. V rámci legislativního procesu může i přes dominanci angličtiny docházet k vyjednávání v různých jazykových mutacích, přičemž cílem je dosáhnout 24 různých jazykových verzí s totožným obsahem norem. Přestože byly výše popsány důvody, proč není v rámci práva EU možné využít původní text jako jediný nebo hlavní argument pro upřednostnění konkrétního výkladu, je v rámci této práce nutné nastínit okolnosti, za kterých legislativa EU vzniká. Následující text popisuje pro zjednodušení pouze vybrané prvky řádného legislativního postupu.

3.2.1 Přípravná fáze

Pomineme-li fáze, které předcházejí samotnému legislativnímu procesu,²³⁰ začíná základní linka přípravy legislativního aktu řádného legislativního procesu u příslušného generálního ředitelství Evropské komise, do jehož působnosti daná oblast spadá. To připravuje návrh právního předpisu na pracovní úrovni v jednom jazyce. Tímto jazykem je ve většině případů angličtina,²³¹ v některých specifických případech pak francouzština nebo ojedinelé němčina.²³² Přitom je v podstatě jisté, že se text návrhu v jazyce,

230. Je možné zmínit zejména veřejné konzultace, jejichž výsledkem jsou tzv. bílé nebo zelené knihy, případně specifické iniciativy. Blíže viz webové stránky EK, konkrétně dostupné na https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/green_paper.html?locale=cs.

231. V rámci mnohojazyčného společenství, jakým je EU, je pochopitelné, že jeden jazyk musí do určité míry ovládat většina úředníků a politiků tak, aby byl legislativní proces vůbec možný. Obdobná situace existovala v rámci Rakousko-Uherska, viz výše, kdy tuto funkci zastávala do jisté míry obecně akceptovaná němčina (situace byla pochopitelně odlišná v tom, že se jednalo o hlavní jazyk rakouské monarchie, na rozdíl od jazyků s rovnoprávným postavením v rámci EU).

232. V tomto kontextu je vhodné připomenout, že pouze pro malé procento úředníků EK je daný jazyk jazykem mateřským.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

v kterém byl „draftován“, změni dle výsledku vyjednávání v průběhu legislativního procesu, přestože existují dlouhodobé snahy tento faktor eliminovat.²³³ Návrh je pochopitelně konzultován s ostatními dotčenými generálními ředitelstvími nebo jinými příslušnými orgány v rámci EK a precizován. K tomu slouží vnitřní konzultační proces, tzv. Interservice consultation, který je v podstatě obdobou vnitřního připomínkového řízení na národní úrovni. V rámci těchto konzultací musí být odstraněny všechny zásadní rozpory připomínkových útvarů. V případě nemožnosti řešit zásadní připomínky na pracovní úrovni jsou obdobně jako v ČR řešeny na vyšší politické úrovni, tj. na úrovni kabinetů dotčených komisařů. Ty také, po vypořádání všech připomínek, obdrží finální znění.

Pro přípravu legislativy mají dotčení pracovníci k dispozici příručky a publikace, určené osobám podílejícím se na přípravě legislativy (detailněji viz níže).²³⁴ Dlouhodobě je přitom prosazováno zjednodušování ve vazbě

233. Viz níže:

„Ačkoli je rozhodovací proces Komise vícejazyčný a překlad je jeho nedílnou součástí, neexistují zde – například na rozdíl od konzultací mezi útvary – žádná jasná pravidla, která by v tomto procesu vyhradovala čas na překlad. Fáze překladu se obvykle zohledňuje až ke konci procesu zpracování dokumentu, a tak je na její úkor často doháněno zpoždění vzniklé při redakci dokumentu. Aby GR pro překlady zajistilo včasné odevzdání překladu, musí často začít překládat texty, které nejsou konečné, např. protože dosud probíhají konzultace mezi útvary nebo protože je dosud nezkontrolovali právníci-lingvisté. V důsledku toho se některý původní obsah vynechává nebo mění a GR pro překlady může být nuceno překládat více revidovaných verzí, což vede k neefektivnímu využívání zdrojů.“

...

Obecně by se proto mělo začít překládat až v okamžiku, kdy je k dispozici konsolidovaný text, který je výsledkem konzultací mezi útvary, nebo (v případě dokumentů nepodléhajících těmto konzultacím) stabilní konečné znění textu. Odchyly od tohoto pravidla by měly být výjimečné a náležitě odůvodněné. Změny textů v průběhu překladu by navíc měly být v zásadě omezeny na nezbytné minimum (např. by se měly omezit na fázi přijímání).“

- Sdělení Komise: Překlad jako součást rozhodovacího procesu Komise, C(2016)2000/F1, dostupné na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?fuseaction=search>, str. 4 a 7.

234. Viz Sdělení Komise: Překlad jako součást rozhodovacího procesu Komise, C(2016)2000/F1, dostupné na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?fuseaction=search>.

na využívání překladatelských služeb.²³⁵

Návrh je ve vybraných případech²³⁶ ještě v rámci přípravy na úrovni EK, a před předložením návrhu do Interservice consultation, posuzován také ze strany Výboru pro kontrolu regulace (tzv. Regulatory Scrutiny Board),²³⁷ který tvoří předseda a šest dalších odborníků.²³⁸ Tento výbor provádí posouzení dopadů a kvality návrhů, což je hlavním smyslem jeho činnosti. V rámci své činnosti pracuje s jednotlivými jazykovými verzemi a ve spolupráci s autory textu se snaží o eliminaci nepřesností. Ke každému návrhu, kterým se Výbor pro hodnocení dopadů zabývá, je vydáván posudek k hodnocení dopadů navrhované úpravy, který ji provází v rámci dalšího

235.

Překlady v Komisi se řídí pravidly od roku 2001, kdy bylo cílem zjednodušit lingvistické aspekty postupů Komise a snížit objem překladů tak, aby bylo možné držet krok se stále se zvyšující poptávkou. K velké změně došlo v návaznosti na rozšíření v roce 2004, které zviditelnilo potřebu přizpůsobit poptávku po překladech dostupným zdrojům, a to omezením počtu jazykových verzí a délky některých dokumentů. V roce 2005 byla tato pravidla s určitými úpravami zachována a následně v roce 2006 upravena s cílem vytvořit flexibilnější a udržitelnější model pro nadcházející roky. Nyní je třeba, aby se strategie pro překlady, která byla nastíněna ve sdělení z roku 2006, přizpůsobila snahám Komise o zlepšování právní úpravy a o dosažení větší efektivity. - Sdělení Komise: Překlad jako součást rozhodovacího procesu Komise, C(2016)2000/F1, dostupné na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?fuseaction=search>, str. 2.

236. Hodnocení dopadů se nepředpokládá u všech materiálů EK. Které materiály budou hodnocením dopadů procházet, je určováno ze strany Generálního sekretariátu/Výboru pro hodnocení dopadů a příslušnými DG EK. Předpokládá se, že hodnocení dopadů bude prováděno pro všechny legislativní akty dle Legislativního a pracovního programu EK. Blíže viz Pokyny pro hodnocení dopadů Evropské komise, 15. ledna 2009, str. 6. Případně lze vodítko pro dokumenty, u nichž má být posouzení provedeno, nalézt také v bodě 13 v Interinstitucionální dohodě mezi Evropským parlamentem, Radou Evropské unie a Evropskou komisí o zdokonalení tvorby právních předpisů ze dne 13. dubna 2016:

„Komise bude provádět posouzení dopadů svých legislativních i nelegislativních iniciativ, aktů v přenesené pravomoci a prováděcích opatření, u nichž se očekávají významné hospodářské, environmentální nebo sociální dopady. Posouzení dopadů bude zpravidla připojeno k iniciativám v rámci pracovního programu Komise nebo ke společnému prohlášení.“

237. K 1. červenci 2015 nahradil původní Impact Assessment Board. Blíže viz https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/regulatory-scrutiny-board_cs

238. Jedná se o 3 výše postavené pracovníky EK a 3 externí odborníky.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

projednávání. Tento posudek, resp. zpráva, je vydávána v angličtině, francouzštině nebo němčině a nedochází k jejímu překladu do dalších jazyků.²³⁹ Přeloženo do všech úředních jazyků je ovšem shrnutí této zprávy. Zpráva je zveřejněna v okamžiku přijetí návrhu ze strany EK. Přestože se jedná o orgán EK, je na ní nezávislý.²⁴⁰ Primárním účelem tohoto výboru přitom není precizace jazykových znění, ale posouzení vhodnosti a důsledků navrhované legislativy. Teprve v případě, kdy příslušná komisařka či komisař dojdou k závěru, že výsledky hodnocení dopadů odůvodňují přípravu dotčené legislativy, je návrh předkládán do vnitřního konzultačního procesu.

Teprve po ukončení vnitřního konzultačního procesu a věcné finalizaci návrhu předává generální ředitelství, které je jeho autorem, text překladatelské službě EK, resp. Generálnímu ředitelství EK pro překlady.²⁴¹ Toto ředitelství je rozděleno na oddělení²⁴² dle jednotlivých úředních jazyků,²⁴³ v rámci kterých pracují často lingvisté se zaměřením na právo či související obory odpovědní za zpracování příslušného jazykového znění.²⁴⁴ Zásadní pomocí odpovědných úředníků pro zajištění souladu s existující ustálenou terminologií je tzv. systém IATE.²⁴⁵ Tato rozsáhlá databáze umožňuje vyhledávání základních termínů a jejich překlad do jakéhokoliv jazyka EU. Významně také napomáhá jednotnému používání termínů při tvorbě legislativy.

Evropskému parlamentu a Radě EU jsou návrhy předkládány již přeložené do všech oficiálních jazyků včetně základního posudku Výboru pro kontrolu regulace. Tím dochází k zahájení řádného legislativního postupu. V okamžiku předložení návrhu Evropskému parlamentu a Radě EU je před-

239. Viz str. 10 Pokynů pro hodnocení dopadů Evropské komise, 15. ledna 2009.

240. Blíže viz <https://ria.vlada.cz/lepsi-regulace/vybor-pro-kontrolu-regulace/>

241. Blíže viz např. https://ec.europa.eu/info/departments/translation_cs.

242. Anglicky „departements“.

243. Detaily v době dokončení práce dostupné na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/organisation_charts/organisation-chart-dgt_en.pdf.

244. V roce 2017 pracovalo v rámci Generálního ředitelství pro překlady 1 600 překladatelů a 700 podpůrných pracovníků. Viz brožura Tlumočení a předkládání pro EU, dostupná na <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1c437dc0-49c5-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-70578119>

245. Zkratka znamená „Interaktivní Terminologie pro Evropu“ a jedná se o databázi specifické terminologie EU. Blíže viz <https://iate.europa.eu/home>.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

kládán také k vyjádření příslušným orgánům na národní úrovni a výborům, které k návrhu zaujímají stanovisko. Ve velké části případů by měl být návrh předkládán také Výboru regionů a Hospodářskému a sociálnímu výboru. V praxi ovšem v některých případech dochází k jejich opomíjení, a to zejména Hospodářského a sociálního výboru, který není tvořen volenými zástupci.

Okamžikem předložení Evropskému parlamentu a Radě EU zároveň dochází ke zveřejnění jazykových znění návrhů na eur-lexu.²⁴⁶ Na úrovni ČR je toto okamžik, kdy dochází k přípravě tzv. rámcové pozice,²⁴⁷ která vymezuje základní postoj ČR v navrhovaném aktu.²⁴⁸ V praxi začíná příprava rámcových pozic na pracovní úrovni příslušných ministerstev samozřejmě dříve, již v okamžiku, kdy je na pracovní úrovni dostupný dotčený návrh v originálním jazyce (většinou angličtině), přičemž v některých případech je možné v závislosti na proaktivním přístupu daného členského státu dokumenty získat neformálně po tzv. pracovní linii a jejich podobu ovlivnit ještě před finalizací návrhu a jeho zveřejněním. Teprve obdržením českého znění je ale možné začít vypracovávat oficiální podklad přístupu ČR k danému návrhu, tzv. rámcovou pozici.

3.2.2 Vyjednávání o návrzích právních předpisů na úrovni Rady a Evropského parlamentu

Zde je nutné zmínit, jakou roli hrají v legislativním procesu jednotlivé členské státy. Ty jsou do vyjednávání zapojeny primárně v rámci činnosti Rady.²⁴⁹ Přestože Rada EU přijímá postoj až po prvním čtení v Evropském parlamentu, vyjednávání na pracovních skupinách probíhá souběžně s jednáním v Evropském parlamentu. Pokud jde o obsah textu právního předpisu

246. <https://eur-lex.europa.eu/>

247. Blíže viz např. směrnice vlády o postupu při nakládání s dokumenty Rady a jinými dokumenty Evropské unie, projednávání záležitostí Evropské unie v Senátu a Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky a přípravě českého jazykového znění právních aktů (směrnice o nakládání s dokumenty Evropské unie).

248. Blíže viz např. ODOK, výkladový slovník, heslo rámcová pozice <https://help.odok.cz/>.

249. V tomto kontextu není přímo uvažována role europoslanců, kteří jsou rozděleni primárně do frakcí dle svého politického zaměření.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

a vyjednávání na úrovni expertů státní správy jednotlivých členských států, probíhá vyjednávání důležitějších právních předpisů zpravidla v rámci vybrané **pracovní skupiny Rady EU**.²⁵⁰ Přestože v tomto okamžiku jsou dostupná znění návrhu ve všech jazycích, vyjednávání probíhá ve většině případů v angličtině (viz zmíněná příhoda k využívání jazyků na pracovní skupině pro strukturální opatření na začátku této části). Proto se také instrukce a podklady nejen na pracovní skupinu, ale také pro některá jednání na vyšší úrovni na ni navazující (např. COREPER) připravují v mnoha případech v angličtině.²⁵¹ Jednání probíhají za přítomnosti příslušných atašé, zástupců Stálého zastoupení (a případně dalších zástupců členského státu) v Bruselu, a to i několikrát týdně.²⁵² V počátcích projednávání legislativního návrhu členské státy nejprve formulují obecná stanoviska k návrhu, následně v rámci dalších jednání je návrh projednáván článek po článku. Výsledkem těchto jednání, která jsou organizována ze strany předsedajícího členského státu Rady EU, je vytvoření pozice Rady EU ve formě tzv. kompromisního textu. Případně může dojít k dosažení politické dohody formou tzv. „obecného přístupu“,²⁵³ k níž dochází ještě před samotným obdržením postoje Evropského parlamentu v prvním čtení (resp. může být

250. V Radě EU je při každém čtení návrh projednáván na třech úrovních:

- na úrovni pracovní skupiny;
- ve Výboru stálých zástupců (Coreper);
- na zasedání Rady v příslušném složení. - blíže viz <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/decision-making/>

251. Záleží ovšem na přístupu daného resortu - nejedná se o povinnost. V praxi často záleží na tom, zda má reprezentant ČR k dispozici při jednání tzv. aktivní překlad (tj. možnost poslouchat i mluvit v češtině). I v případech, že je aktivní překlad k dispozici, ovšem zástupci ČR často vystupují i poslouchají v angličtině, zejména s ohledem na úsporu času a vyloučení případných nedorozumění, kterým by v rámci překladu mohlo dojít. V případě tzv. pasivního překladu může zástupce ČR mluvit v češtině, jednání ovšem poslouchá v angličtině. V případě, že překlad chybí, instrukce by měla být v angličtině. Jak je uvedeno výše, nejedná se nicméně o povinnost a některé resorty připravují i pro tyto případy instrukci v češtině.

Režim tlumočení a nastavení priorit pro jednotlivá jednání je na členském státu, který si v těchto případech služby tlumočnicků hradí. Nový rozvrh je zpracováván vždy se změnou předsednictví, tj. vždy po šesti měsících.

252. Četnost jednání je dána zejména obdobím ve vazbě na sedmileté cykly víceletého finančního rámce a aktivitou předsedající země.

253. Anglicky známé jako „general approach“.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Evropskému parlamentu k dispozici již při prvním čtení). Pozice Rady EU je ze strany odborníků z jednotlivých států hájena a prosazována²⁵⁴ také v rámci tzv. trialogů, neboli mez institucionálního vyjednávání.

Jak bylo uvedeno, jednání na pracovních skupinách Rady EU probíhá standardně v angličtině, proto je také projednávané znění dotčeného připravovaného předpisu upravováno v angličtině.²⁵⁵ Je zřejmé, že to přináší pro členské státy, v rámci kterých není angličtina úředním jazykem²⁵⁶ jistý diskomfort. S ohledem na rychlost vyjednávání a rozsah projednávaných změn je nicméně práce v jiných jazykových zněních nereálná.²⁵⁷ Na vyšší úrovni Rady EU ovšem už k překladům dochází a dotčení zástupci mohou návrhy diskutovat ve svých národních jazycích.²⁵⁸ Stejně tak jsou překlá-

254. Samozřejmě s ohledem na míru, v jaké se jim podařilo prosadit při vytváření pozice Rady své priority.

255. Viz např. publikace Mnohojazyčnost v praxi od Překladatelské služby Generálního sekretariátu Rady z roku 2012, str. 10:

„Přibližně 70 % celkového počtu stran textů vypracovaných pro potřebu Rady se vůbec nepřekládá, neboť většina pracovních skupin z praktických důvodů používá při jednání jen originální jazykovou verzi daného dokumentu.“

Dostupné na:

<https://www.consilium.europa.eu/cs/documents-publications/publications/language-service-general-secretariat-council-european-union-making-multilingualism-work/>

256. Tento diskomfort pochopitelně nevzniká například v případě Malty nebo Irska, které si za svůj úřední jazyk zvolily maltštinu a irskou gaelštinu, v praxi ovšem běžně užívají angličtinu. Volba jazyka pro tyto státy byla spojena s národní prestiží, přičemž velká část europoslanců z Irska gaelštinu ani neovládá natolik, aby ji mohli v rámci jednání používat.

257. Pro ilustraci je možné uvést zkušenost autora s fungováním pracovní skupiny pro strukturální změny. V rámci vyjednávání nebylo výjimkou, že podklady pro jednání byly doručeny dva pracovní dny před samotným jednáním. V rámci přípravy instrukce na jednání, kterou se zástupce České republiky při jednání řídí, je potřeba pro její sepsání získat vstupy dotčených gestorů (kteří ne vždy pracují pouze v rámci jednoho resortu) a po její finalizaci ji poskytnout k připomínce širokému okruhu připomínkových míst. Doba pro připomínkování činí minimálně 3 hodiny, standardně existuje snaha poskytnout pro připomínkování alespoň 4 hodiny. Následuje zapracování připomínek do instrukce a vypořádání odmítnutých připomínek s dotčenými připomínkovými místy. Teprve je-li dosaženo shody, je možné považovat instrukci za finální, je možné ji vložit do tzv. DAPu - Databáze politik EU, systému provozovaného Úřadem vlády - a příprava je tím dokončena. V případech, kdy podklady pro jednání v pondělí ve 12 hodin obdrží ČR například ve čtvrtek v 18 hodin, je tedy čas pro přípravu a připomínkové řízení velmi krátký a vyžaduje od zúčastněných expertů napříč orgány ve státní správě velmi flexibilní přístup.

258. Za překlady je zde odpovědná Překladatelská služba Generálního sekretariátu Rady EU.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

dány již projednané a přijaté změny legislativních návrhů na úrovni Rady EU.²⁵⁹

Již na nejnižších úrovních vyjednávání zmíněných pracovních skupin Rady EU dochází k funkčním dohodám mezi členskými státy, založeným na obdobných prioritách s cílem získání silnější pozice pro prosazení konkrétního znění do kompromisního textu. I v rámci těchto více či méně formálních dohod spolu členské státy s obdobnými zájmy diskutují společné styčné body a snaží se dosáhnout pokud možno jejich sjednocení nebo vzájemného přiblížení. Poměrně silná spolupráce je přitom navázána mezi státy Visegrádské skupiny V4,²⁶⁰ jejichž zájmy jsou v mnoha oblastech, například v oblasti kohezní politiky, obdobné, nebo skupiny Friends of Cohesion.²⁶¹ V této souvislosti nelze nezdůraznit klíčovou roli angličtiny, kdy v rámci neformálního vyjednávání spolu také státy V4 komunikují v angličtině, případně o anglickém textu, aby diskuze probíhala v rámci jednotné terminologie.

V tomto okamžiku je vhodné zmínit charakter dotčených pracovních skupin. Jelikož je Rada je specifickým orgánem, který může zasedat v 10 různých variantách dle projednávaného tématu,²⁶² zajišťuje kontinuitu činnosti Rady Výbor stálých zástupců, tzv. COREPER, upravený v čl. 16 odst. 7 SFEU. Ten odpovídá za „přípravu práce všech zasedání Rady a za plnění úkolů, které mu Rada svěří“.²⁶³ Jednou z jeho kompetencí je také dle čl. 17 odst. 3 Jednacího řádu Rady zřizovat právě výše uvedené pracovní skupiny (případně jejich zřízení podléhá jeho souhlasu). Výbor stálých zástupců se

259. Viz publikace Mnohojazyčnost v praxi od Překladatelské služby Generálního sekretariátu Rady z roku 2012, str. 8:

„Změny, které jsou do těchto předpisů zaneseny při jejich projednávání v Radě a které jsou často zásadní, překladatelská služba překládá do všech úředních jazyků.“ - dostupné na <https://www.consilium.europa.eu/cs/documents-publications/publications/language-service-general-secretariat-council-european-union-making-multilingualism-work/>

260. Případně v rozšířeném formátu V4+4, tedy zahrnující Bulharsko, Chorvatsko, Rumunsko a Slovinsko.

261. Friends of Cohesion je jednání členských států EU na vysoké úrovni, zaměřené na kohezní politiku.

262. Viz blíže <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/configurations/>

263. Čl. 19 odst. 1 Jednacího řádu Rady EU.

po ukončení vyjednávání na úrovni pracovních skupin ujíhá kompromisního textu a ve snaze odstranit případné rozpory nebo nejasnosti před jeho předložením na Rady se pokouší text dále na vyšší úrovni upravit. Cílem je odstranit maximum výtek nebo sporných oblastí. Po projednání Výborem stálých zástupců může být návrh buď vrácen zpět k další diskuzi na příslušné pracovní skupině, nebo postoupen Radě (ke schválení, nebo k vyřešení sporných otázek politického charakteru a následnému schválení).

Jednotlivá připravená jazyková znění, která EK vyhotovuje, předkládá Radě a Evropskému parlamentu a zveřejňuje na eur-lexu,²⁶⁴ mají proto s ohledem na výše uvedený postup vyjednávání v této fázi spíše informativní charakter přibližující primárně záměry Evropské komise. Teprve po ukončení vyjednávání na úrovni Rady nebo případných dialogů (blíže viz níže) jsou návrhy následně upraveny dle konečné podoby návrhu v jazyce, ve kterém probíhalo vyjednávání.

Specifické postavení má přitom v rámci těchto skupin Rady pracovní skupina právníků-lingvistů. Jejím úkolem je kontrola překladů jednotlivých jazykových verzí návrhů a ověření, že jejich význam odpovídá.²⁶⁵

K legislativnímu návrhu připravuje svou pozici také **Evropský parlament**. V rámci Evropského parlamentu má příslušný návrh na starosti zpravodaj. Jedná se o určeného poslance, jenž zpracovává k návrhu zprávu. Ta je diskutována nejprve v rámci příslušného výboru, následně pak v rámci plenárního zasedání. Při projednávání je zcela běžné, že Parlament k návrhu přijímá pozměňovací návrhy, a to i ve velkém počtu. Na rozdíl od pozice a formulací prosazovaných na úrovni rady, které mají techničtější charakter, bývají pozice Evropského parlamentu a navrhované úpravy textu motivovány politickými cíli a debatami. Nutno podotknout, že návrhy Evropského parlamentu mnohdy s ohledem na charakter debaty čistotě právního textu příliš neprospívají a bývají spíše hodnotově orientované. Samozřejmě i pozici Evropského parlamentu mají členské státy prostřednictvím svých volených zástupců a v závislosti na síle příslušné frakce možnost ovlivnit.

264. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/>.

265. Blíže viz <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/preparatory-bodies/working-party-legal-linguistic-experts/>.

Evropský parlament se tak do vyjednávání zapojuje v následující fázi.

Touto další fází vyjednávání jsou takzvané **trialogy**, kdy dochází k debatám mezi Evropskou komisí coby autorem textu, Radou v pozici odborného garanta a Evropským parlamentem v roli strážce politických hodnot. V této části je vedena diskuze o jednotlivých ustanoveních a jejich podobě navrhované jednotlivými orgány. Cílem je dosažení kompromisu, všechny zúčastněné strany tedy mají definované své priority a případné ústupové strategie v případě částí legislativy, které nepovažují za klíčové. Pro zjednodušení lze uvést, že debaty jsou vedeny tak dlouho, dokud není dosaženo shody o přijatelné podobě návrhu. Po dosažení souladu a dohody nad výslednou podobou textu dochází k jeho přijetí a úpravě jeho překladů v jiných jazycích.

3.2.3 Vybrané metodické dokumenty pro přípravu právních textů

Výše byly popsány zásadní momenty přípravy legislativy na úrovni EK. Pro potřeby odborníků, kteří na přípravě právních textů pracují, existuje několik pomůcek, respektive návodů či příruček, které postupy přípravy dokumentů sjednocují a poskytují vodítka, jak postupovat. Pro úplnost náhledu na proces přípravy legislativy autor považuje za vhodné je zde stručně uvést.

Z pohledu legislativy se jedná především o následující vybrané dokumenty:

1. Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů
2. Společná rukověť pro prezentaci a redakci aktů přijímaných řádným legislativním postupem
3. Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů Evropské unie

Tyto pomůcky obsahují základní vodítka pro úředníky evropských institucí, odpovědných za vytváření návrhů legislativních textů. Pro účely této

práce bude kladen důraz na pasáže, vztahující se k jazyku a mnohojazyčnosti.

Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů:

Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů je nejobecnější ze zmiňovaných pomůcek a má sloužit jako „referenční nástroj pro texty vydávané všemi orgány, institucemi a jinými subjekty Evropské unie“.²⁶⁶ Ambice tohoto dokumentu, vytvořeného již v roce 1997, je přispívat k lepšímu fungování EU coby mnohojazyčného společenství. Klíč k jeho správnému fungování je přitom spatřován v nastavení jednotných postupů již v okamžiku vzniku jednotlivých dokumentů bez ohledu na jejich charakter. Rozsáhlá publikace má čtyři části: pravidla pro dokumenty publikované v Úředním věstníku, pravidla pro všeobecné publikace, pravidla společná všem jazykům a publikace v příslušném jazyce.²⁶⁷ Dokument nastavuje obecné gramatické a typografické postupy a pravidla. Pro interpretaci výsledných textů ve vazbě na mnohojazyčnost vyjma obecného gramatického výkladu nepřináší zásadní vodítka.²⁶⁸

Společná rukověť pro prezentaci a redakci aktů přijímaných řádným legislativním postupem

Cílem tohoto dokumentu, vypracovaného právními a právně-jazykovými službami EK, Rady EU a Evropského parlamentu, je především poskytnout konkrétní vodítka pro základní charakter struktury připravovaných právních aktů, stanovit obecná vzorová ustanovení nebo popsat základy pro prezentace právních aktů pro účely řádného legislativního procesu. Jak uvádí její předmluva, svým charakterem není závazná.²⁶⁹ Obsahuje nicméně

266. Viz Předmluvu Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů.

267. Tato část se liší v závislosti na jazykové verzi pravidel - v české verzi je věnována pravidlům publikace v českém jazyce.

268. V případě gramatického výkladu interpretovi může usnadnit porozumění textu s ohledem na předpoklad, že autor postupoval dle těchto pravidel.

269.

„Společnou rukověť vypracovaly administrativní útvary, a není proto závazná pro politické orgány, které se účastní legislativního procesu.“

konkrétní textaci typových článků, u kterých lze předpokládat, že je autoři legislativního textu s ohledem na koherenci práva EU přeberou. Uvedeny jsou příklady pojmenování konkrétních aktů, citace dokumentů, které mohou být v legislativě uváděny, nebo způsob odkazování. Jedním z důležitých zde uvedených pravidel je také například shoda na shodné grafické úpravě textů v jednotlivých jazycích.²⁷⁰

Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů Evropské unie

Tato publikace je přílohou č. 1 výše uvedené Rukověti. V tomto dokumentu jsou obsaženy konkrétní pravidla a zásady pro tvorbu vícejazyčných textů, které jsou formulované do 22 pokynů, rozdělených do 5 částí. K mnohojazyčnosti mají vztah zejména pokyny části 1, tj. 1 - 5 Obecné zásady, pokyn 6 a pokyn 18.²⁷¹

Pokyn č. 1 zní „**znění právních aktů Unie je jasné, jednoduché a přesné**“. Důraz je kladen na využívání běžného jazyka a jednoduchých pojmů a obrátů, stejně jako koherentního využívání pojmů a obrátů.²⁷² Tento cíl bezpochyby vychází také z mnohojazyčného charakteru práva EU - složitější větné konstrukce a právní obraty jsou náchylnější k chybám při překladu. S jednoduchostí textu mimo jiné souvisí také pokyn č. 4.²⁷³

Výhradním cílem rukověti, obzvláště tam, kde navrhuje vzorová ustanovení, je poskytnout osobám, které se podílejí na redakci právních aktů, soubor nástrojů, které mohou pomoci nalézt řešení v příslušných případech.“ - Společná rukověť pro prezentaci a redakci aktů přijímaných řádným legislativním postupem, Předmluva.

270. Viz část D Společné rukověti.

271. Publikace je reflektována také některými akademiky, viz např. Piris (2004, str. 8).

272. Příručka přitom sama připouští možnost negativního vlivu na přesnost a jasnost textu:

Je zřejmé, že požadavek jednoduchosti může být v rozporu s požadavkem přesnosti. Zjednodušení se často dosahuje na úkor přesnosti a naopak. V praxi je třeba najít odpovídající rovnováhu, aby předpis byl co nejpřesnější, a přitom se nestal příliš obtížným k pochopení. Tato rovnováha může být různá podle toho, komu je předpis určen (viz pokyn 3). - str. 10.

273.

„Ustanovení aktů jsou formulována stručně a jejich obsah by měl být

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Pokyn č. 5 mří výslovně k mnohojazyčnému charakteru práva EU: „Návrhy aktů jsou v průběhu celého postupu vedoucího k jejich přijetí formulovány za použití takové terminologie a větné struktury, jež přihlíží k mnohojazyčnosti právních předpisů Unie; pojmů a termínů příznačných pro kterýkoli vnitrostátní právní systém je třeba užívat s opatrností.“ Obsahem tohoto pokynu je opětovný důraz na jednoduchost, srozumitelnost a komplexní vyjádření. Je doporučováno vyhýbat se specifickým právním termínům s neexistujícími ekvivalenty v jiných jazycích (což posiluje důraz na využívání obecných právních pojmů, v ideálním případě již definovaných ze strany SDEU, čemuž napomáhá mimo jiné výše zmíněný systém IATE; to je konkretizováno také v pokynu č. 6). Pokyn č. 5 rovněž uvádí zmínku o existujícím specifickém „legislativním stylu“.²⁷⁴ Ve vazbě na překlad je zejména akcentována nutnost dostatečného zdrojování (v případě přebírání obrátů z již existujících dokumentů). V posledním odstavci tohoto pokynu je formulována zásada, kterou autor této práce pokládá za velmi podstatnou, a která dobře ilustruje jeden z přínosů mnohojazyčnosti. Tím je možnost odhalení mnohdy zásadních chyb nebo nedostatků „zdrojového textu“, které v rámci běžného projednávání v jednom jazyce nejsou mnohdy zřejmé.²⁷⁵ Tyto zásady, resp. body 5 a 6, použijeme-li je v rámci

co nejstejnorodější. Je třeba se vyvarovat příliš dlouhých článků a vět a zbytečně složitých formulací, jakož i nadměrného užívání zkratk.

274.

„5.4 Cílem je pokud možno a s přihlédnutím ke zvláštní povaze práva Unie a jeho terminologie, aby ti, kdo mají v každém členském státě akt používat nebo vykládat (úředníci, soudci, advokáti atd.), jej vnímali ne jako „překlad“ ve špatném slova smyslu, ale jako text, který odpovídá určitému legislativnímu stylu. Texty plné cizích slov, doslovných překladů nebo žargonu, kterým je obtížné rozumět, jsou zdrojem značné části kritiky práva Unie, které je v důsledku toho vnímáno jako cizí.“

275.

5.5.2 Za druhé si musí redaktor uvědomit, že připomínky od překladatelů a obecně od všech útvarů, které provádějí jazykovou kontrolu textu, mohou být velmi užitečné. Tyto kontroly jsou příležitostí zjistit chyby a nejednoznačnosti v původním znění i po dlouhém období přípravy, a dokonce i poté, co bylo znění návrhu předmětem mnoha diskusí řady lidí – a možná právě proto. Na zjištěné problémy pak lze redaktora upozornit. V mnoha případech je nejlepším řešením spíše

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

interpretace, popisují základní východiska pro správné porozumění textu v rámci gramatického a systematického výkladu. Příručka nabádá již autory právních textů na nejnižší úrovni k využívání obecných pojmů s identickým významem napříč jazyky (tedy ideálně pojmy již definovanými či vyloženými ze strany SDEU) a zachování soudržnosti a návaznosti právních institutů napříč právním řádem EU.

Všechny výše uvedené dokumenty, mimo příspěví k jednoznačnosti a větší srozumitelnosti textů, dokládají snahu o objektivizaci jazyka coby subjektivního nástroje.²⁷⁶ Dochází tak k vytvoření co nejširší možné definovatelné společné základny napříč jazyky tak, aby bylo možné se i přes jejich odlišnost spolehnout na společné porozumění a využívání jednotné legislativní techniky v okamžiku jejich vzniku. Výčet jazykových pomůcek na úrovni orgánů EU výše uvedeným přehledem není v žádném případě vyčerpán.²⁷⁷ Přestože jsou výše uvedené dokumenty adresovány úředníkům evropských institucí, měl by o těchto dokumentech mít povědomí kdokoli, kdo vykládá právo EU. Pravidla zde uvedená mohou interpretujícímu mnohé vyjasnit a umožnit mu vycházet ze stejné hermeneutické základny jako autoři interpretovaného textu.

3.2.4 Dílčí závěr

Z uvedeného vyplývá, že vícejazyčnost procesní stránku přijímání legislativy ve srovnání s běžným vnitrostátním legislativním procesem komplikuje. Přestože tento složitější proces může přinést větší riziko vzniku nejasností nebo chyb spojených s překlady z jazyka, v němž byl předpis vytvořen a převážně vyjednáván, do jazyků jiných, je možné na tento faktor nahlížet jako na pozitivní. Tento stav může být z hlediska teorie práva

změna původního znění než změna překladu.

276. Viz Paunio u. Lindroos-Hovinheimo (2010, str. 398.).

277. Je možné dále zmínit například Příručku legislativní techniky EK, Příručku o aktech přijímaných v rámci Rady nebo interní systém pro sdílení, úpravu a standardizaci dokumentů LegisWrite, který obsahuje základní šablony pro některé typy dokumentů. Blíže viz např. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/call-for-tenders_omin17_legiswrite_oj_s_234-485423_dgt_en.pdf.

přínosný zejména ve vazbě na šíři diskuze, počet zainteresovaných stran a s tím spojenou potenciálně vyšší přesnost přijímaných právních norem. Dle názoru autora přináší vícejazyčnost možnost výrazně zevrubnější kontroly, precizaci textu a kultivaci přijímané legislativy, než tomu bývá v případě textů jednojazyčných. V rámci překladů před konečným schválením textu a posuzováním textů v různých jazykových zněních mohou být odhaleny nepřesnosti nebo slabá místa, které by v případě schvalování právního předpisu v jednom jazyce zůstaly skryty.²⁷⁸ Rovněž nároky na zpracování právního textu autentického ve více než dvaceti jazycích přispívají k tomu, aby text byl maximálně jednoduchý, jasný a srozumitelný.²⁷⁹ Přestože tedy probíhá podstatná část vyjednávání na pracovní úrovni v jednom jazyce, v rámci následných procesů lze předpokládat dosažení vyšší čistoty právního textu a jednoznačnější vyjádření právní normy.²⁸⁰ Autor přitom nezpochybňuje komplikace spojené s případnými nesprávnými nebo nejasnými překlady. Souhrn všech autentických znění ve spojení s odůvodněním však může po ukončení legislativního procesu poskytovat jednoznačnější vyjádření právní normy, než je tomu v případě textů autentických pouze v jednom jazyce. Potvrzení této premisy si nicméně žádá rozsáhlý komparativní výzkum, který přesahuje možnosti této práce.

3.3 Základní východiska pro interpretaci práva EU

V rámci každého právního systému jsou zakotvena pravidla pro výklad jeho jednotlivých norem. Ta mohou být dovozována coby principy nebo přímo zakotvena v samotných právních textech. Při interpretaci práva EU lze přitom identifikovat kladení důrazu na specifická vodítka, usnadňující výklad, případně definující přístup k výkladu. Tyto přístupy, nabývající

278. Dále viz např. Piris (2004, str. 5.).

279. Fakt, že text je vytvářen úředníky, pro něž daný jazyk není mateřským, v kombinaci s tlakem na jednoduchost kvůli následným překladům do dalších jazyků, může přispívat k větší obecnosti a jednoduchosti textu. Tuto premisu je nicméně komplikované ověřit s ohledem na charakter práva EU a nutností jej aplikovat ve 28 státech, což je hlavní prvek, vedoucí k obecnosti a jednoduchosti právních textů.

280. K samotnému přijetí právního předpisu dochází ve všech následně autentických jazycích, ke kontrole tak dochází opakovaně.

při výkladu práva EU důležitosti, nejsou samostatnými výkladovými postupy nebo metodami. Jde o tato specifika, vyplývající z charakteru práva EU a jeho vícejazyčnosti:

- specifické postavení odůvodnění;
- autonomní výklad práva EU, založený na institutech, charakteristických nebo definovaných pro právo EU;
- modifikace teleologického přístupu použitím zásady *effet utile*;
- gramatický výklad založený na srovnávacím jazykovém výkladu;
- kladení zvýšeného důrazu na již existující judikaturu SDEU.

3.3.1 Odůvodnění

V kontextu českého právního prostředí lze odůvodnění, resp. preambuli, jak bývá z anglického výrazu často nazýváno,²⁸¹ definovat jako slavnostní uvozující prohlášení zpravidla ústavních zákonů a mezinárodních deklarácí, které obsahuje základní hodnoty, principy a cíle, na kterých je příslušný zákon či právní řád vystavěn.²⁸²

V kontextu kontinentálního psaného práva se stala nedílnou součástí významných právních dokumentů, a to jak v rámci dokumentů vnitrostátního práva,²⁸³ tak práva mezinárodního,²⁸⁴ nebo specificky práva EU. Právě v rámci práva EU má přitom odůvodnění²⁸⁵ specifické postavení – přímo z primárního práva, Smlouvy o fungování EU, vyplývá, že odůvodnění je nutnou součástí právních aktů.²⁸⁶ Právním aktem je v tomto případě nutné rozumět nejen individuální právní akty (jako například rozhodnutí), ale také normativní právní akty. Klíčové přitom je, že dotčené ustanovení uvádí

281. Oba pojmy jsou v textu používány *promiscue*

282. Viz např. Filip (2011, 102).

283. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky; zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

284. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950).

285. Ve vztahu k odůvodnění je často užíván také pojem recitál. Tím se označují jednotlivá ustanovení odůvodnění. Resp. odůvodnění je tvořeno recitály.

286. Viz článek 296 Smlouvy o fungování EU.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

povinnost, aby odůvodnění bylo součástí daného právního aktu. Jejich obsah je pak zaměřen nejen na důvody a cíle právní úpravy jako celku, nýbrž na rozdíl od odůvodnění v případech jiných právních textů na národní či nadnárodní úrovni často odůvodnění v legislativě EU detailněji rozpracovává význam a způsob aplikace jednotlivých ustanovení právního předpisu.²⁸⁷ Oproti tomu v rámci národního práva je odůvodnění, resp. preambule, často využívána při historickém výkladu k zjištění vůle zákonodárce,²⁸⁸ v případě mezinárodních smluv poté k zjištění úmyslu stran.²⁸⁹ Při interpretaci tak v rámci práva EU odůvodnění poskytuje více než jen poměrně abstraktní hodnoty a cíle, v některých případech také přibližuje představy zákonodárce o způsobu provádění dotčených práv a povinností. Tím získává specifické postavení a hraje klíčovou roli při interpretaci legislativního textu.

Důkazem o častém využití preambulí coby interpretačního vodítka je četná judikatura SD EU. Z ní také vyplývá omezení využívání preambulí jakožto prostředku přiblížení se významu legislativního textu, nemají tedy normativní charakter a neumožňují jít proti jeho smyslu:

„...body odůvodnění aktu Společenství nemají právní závaznost a nemohou být užitečně uplatňovány jako důvod pro odchýlení se od vlastních ustanovení dotčeného aktu ani pro výklad těchto ustanovení ve smyslu zjevně odporujícím jejich znění.“²⁹⁰

Hlavním rozdílem mezi využitím odůvodnění a důvodové zprávy lze spatřovat v její faktické vyšší autoritě. Preambule je na rozdíl od důvodové

287. Viz například Obecné nařízení. Toto nařízení, které je základem pro realizaci politiky soudržnosti v oblasti sdíleného řízení pro programové období 2007–13, ve své preambuli o 130 odstavcích uvádí poměrně podrobný komentář k významu a cílům jednotlivých ustanovení. Pro úplnost lze dodat, že samotný text nařízení, byť rozsahem nepoměrně širší, obsahuje 154 článků.

288. Boguszak u. a. (2003, str. 186).

289. Odůvodnění jsou využívána především v rámci historického a teleologického výkladu, kdy poskytují základní vodítka pro upřesnění hodnot a cílů, stanovených v textu.

290. Viz například *Hauptzollamt Bremen proti J. E. Tyson Parketthandel GmbH hanse j*, C-134/08 [2009] ECR I-02875. Dále poté rozsudky *Deutsches Milch-Kontor GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-136/04 [2005] ECR I-195., bod 32; *Nilsson a další*, C-162/97 [1998] ECR I-7477; *Manfredi*, C-308/97 [1998] ECR I-7685. Bod 30.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

zprávy součástí samotného textu zákona. Na rozdíl od důvodové zprávy tedy prošla řádným legislativním procesem (případně smluvním jednáním, nejedná-li se o legislativní text). Představuje tak kvalifikovaný prostředek k poznání vůle a úmyslů autorů textu zejména v rámci historického výkladu. Sekundárním významem rozvitých preambulí je v rámci práva EU rovněž snaha upřesnit mnohdy obecná ustanovení legislativy, a tím zvýšit právní jistotu a předvídatelnost práva.²⁹¹ Na rozdíl od důvodové zprávy jsou preambule užívány také při výkladu teleologickém, neboť pomáhají přiblížit se smyslu a účelu textu, jak jej autenticky vnímal zákonodárce nebo autor textu. V případě důvodové zprávy o takové autenticitě nelze hovořit. Proto jsou preambule coby vodítka pro výklad textu nenahraditelné.

Přitom je samozřejmě nutné zmínit riziko existence natolik specifické či detailní úpravy, že by měla být obsažena v samotném textu právního předpisu. V rámci legislativního procesu se pochopitelně při vyjednávání objevují tendence „vyřešit“ spornou otázku návrhem na uvedení požadované úpravy do textu odůvodnění namísto v konkrétním článku dané legislativy.²⁹² Jakkoli se může v rámci přijímání legislativního textu jevit toto řešení jako elegantní a při hledání kompromisu lákavé, přináší s ohledem na nenormativní charakter této části právního předpisu při aplikaci více otázek než odpovědí.²⁹³ Jedná se o obdobnou praxi, jakou je využívání tzv. *soft law* pro úpravu povinností členských států, které neplynou přímo z legislativy, a to zejména formou pokynů.²⁹⁴ Uvedená praxe ve vazbě na odůvodnění již však byla na úrovni EU identifikována jako problematická a existuje snaha o její řešení.²⁹⁵

291. Viz Berends (2010, str. 54).

292. Například v rámci vyjednávání legislativy pro využívání fondů EU pro programové období 2021–2027 se rakouské předsednictví pokusilo vyřešit požadavek několika členských států na výslovné uvedení možnosti zřídit na národní úrovni tzv. koordinační orgán návrhem uvést tuto úpravu v preambuli namísto v samotném legislativním textu. Tento způsob úpravy byl prezentován jako dostatečný ze strany rakouského předsednictví v rámci vyjednávání obecného nařízení pro programové období 2021–27 v říjnu roku 2018 na jednání pracovní skupiny Rady pro strukturální opatření. Návrh kompromisu rakouského předsednictví pochopitelně neuspěl a požadovaný text byl následně přenesen přímo do těla předpisu.

293. Blíže viz např. Piris (2004, str. 1).

294. Blíže viz bod 3.2.6 této části.

295. Viz Piris (2004, str. 2).

V praxi plní odůvodnění nezastupitelnou roli zejména při teleologickém a historickém výkladu, a to pochopitelně také v rámci řešení nejasností nebo rozdílů mezi jednotlivými jazykovými verzemi práva EU.

3.3.2 Nařízení 1/1958 a jeho důsledky

S každým rozšířením Evropských společenství a posléze Evropské unie se počet úředních a pracovních jazyků rozšiřoval až na současných 24 autentických jazyků.²⁹⁶

Nařízení 1/1958 upravující užívání jazyků bylo vydáno jak pro společenství EURATOM, tak pro EHS. Existují tedy dvě nařízení 1/1958 – jedno pro Evropskou unii (EU po Lisabonské smlouvě)²⁹⁷ a jedno pro EURATOM,²⁹⁸ který i po nabytí účinnosti Lisabonské smlouvy zůstává samostatným subjektem.²⁹⁹ Následující výklad bude zaměřen na nařízení 1/1958, nařízení č. 1 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství.

Samotné nařízení neobsahuje žádnou konkrétní úpravu pro výklad a interpretaci právních textů. Pouze stanoví, které jazyky jsou úředními a pracovními a jejich obligatorní použití. Rozdíl mezi jazykem „úředním“ a „pracovním“ není ze samotného nařízení patrný. Přestože v oblasti práva tento rozdíl fakticky neexistuje (neboť úřední jazyk je i jazykem pracovním), doktrína věnující se této problematice většinou pojímá jako pracovní jazyky pro interní komunikaci a úřední jako jazyky pro komunikaci s vnějšími subjekty.³⁰⁰ Navíc ještě rozlišuje „skutečné pracovní jazyky“.³⁰¹ Ty jsou jednoduše zjistitelné díky statistice, ukazující, ze kterých jazyků je nejčastěji překládáno. Dle publikace Generálního ředitelství Evropské komise pro překlady je nejčastěji překládaným jazykem angličtina (72,5%), poté francouzština (11,8%), němčina (2,7%). Posledních 13% tvoří ostatní jazyky. Angličtina tak předstihla francouzštinu coby nejčastěji používaný pracovní jazyk.³⁰²

296. V době dokončení práce je Velká Británie stále členem EU.

297. Nařízení č. 1 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství.

298. Nařízení č. 1 o užívání jazyků v Evropském společenství pro atomovou energii.

299. Cihelková u. a. (2010, str. 7).

300. Derlén (2009, str. 5-6).

301. Neboli v angličtině „real working languages“.

302.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Na celkový počet překladů mají přitom zásadní vliv také jednotlivé jednací řády orgánů EU.³⁰³ Například článek 146 jednacího řádu Evropského parlamentu uvádí, že „všechny dokumenty Parlamentu se vyhotovují ve všech úředních jazycích“. Z tohoto pravidla existují výjimky v podobě článku 147,³⁰⁴ které je možné uplatnit v rámci přechodného období, a není-li přes náležitá opatření dostatečný počet tlumočnicků nebo překladatelů. Stejně tak je v článku 146 odst. 2 obsaženo právo každého poslance hovořit v Parlamentu úředním jazykem dle svého výběru. Otázka, zdali je tato úprava dlouhodobě udržitelná a jaké přináší důsledky, dalece překračuje téma této práce. Má však značný význam v rámci přípravy legislativy, viz kapitolu 3.3 této části.

Článek 146 jednacího řádu Evropského parlamentu obsahuje také klauzuli, řešící rozpor mezi jazykovými verzemi předpisů v průběhu hlasování. O případných rozporech mezi verzemi po proběhlém hlasování zde rozhoduje předseda dle článku 171 odst. 5.³⁰⁵

„In 2008, DGT translated 1 805 689 pages. As the breakdown by source language shows, 72.5 % of original texts (including those originating outside the Commission) were drafted in English, 11.8 % in French, 2.7 % in German and 13 % in other languages. English has replaced French as the most widely used drafting language.”
- Commission u. a. (2009).

303. Na možnost podrobnější úpravy vnitřními předpisy odkazuje čl. 6 nařízení 1/1958.
304.

„V přechodném období trvajícím do konce sedmého volebního období(1) jsou přípustné výjimky z článku 146 v případě, že pro některý z úředních jazyků není přes náležitá opatření dostatečný počet tlumočnicků nebo překladatelů.”
- Jednací řád Evropského parlamentu.

305.

„Pokud se po oznámení výsledku hlasování zjistí, že mezi různými jazykovými verzemi jsou rozdíly, rozhodne předseda podle čl. 171 odst. 5 o tom, zda je oznámený výsledek platný. Pokud prohlásí výsledek za platný, rozhodne, která verze je považována za přijatou. Původní verzi však obecně nelze považovat za úřední znění, protože může dojít k situaci, kdy se všechny ostatní jazykové verze od původního znění liší.”
- Jednací řád Evropského parlamentu.

Pravděpodobné vystoupení Velké Británie z EU³⁰⁶ přináší otázku, jaká bude pozice angličtiny, která je oficiálním jazykem právě jen ve Velké Británii. Přestože dosud nejsou známy konkrétní návrhy legislativního řešení v oblasti jazykového práva, je zřejmé, že pro fungování EU jako instituce je angličtina klíčová. To je akcentováno také například v návrhu víceletého finančního rámce pro období 2021–2027, který výslovně uvádí, že překladatelské a tlumočnické služby v angličtině zůstanou zachovány.³⁰⁷ Prosažení vhodného legislativního řešení přitom nemusí být samozřejmé, pro úpravu jazykového nařízení musí být při jednání Rady dosaženo jednomyslné shody.³⁰⁸ Osud angličtiny v rámci EU proto nemusí být bez komplikací, přestože další používání angličtiny coby současné *lingua franca* je pro fungování EU prakticky nezbytné.³⁰⁹

3.3.3 Aplikace obecných právních principů a Listina základních práv EU

Obecné právní principy, vlastní právnímu systému EU, jsou klíčovým prvkem ovlivňujícím interpretaci. Přestože se nejedná o způsob výkladu specifický ve vztahu k mnohojazyčnosti, je vhodné tento aspekt stručně zmínit, neboť zásadním způsobem ovlivňuje výklad teleologický. Od ratifikace Lisabonské smlouvy a tedy od okamžiku závaznosti Listiny základních práv EU³¹⁰ navíc některé z obecných právních principů nalezly specifické vyjádření přímo v jejím textu.

Základní zásady práva EU se překrývají se zásadami mezinárodního práva a vycházejí z jednotlivých právních řádů členských států.³¹¹ Základní

306. Jedná se o situaci aktuální v době finalizace práce.

307. V originálu „Translation and interpretation services in the English language will also remain unaffected.“ Dostupné na https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf

308. Viz čl. 342 SFEU.

309. Viz např. Ginsburgh, V., Moreno-Ternero, J., Weber, S.: The fate of English in the EU after Brexit: Expected and unexpected twists. Dostupné na <https://voxeu.org/article/english-language-eu-after-brexit>.

310. Listina základních práv Evropské unie (2007). Dostupné na https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

311. Viz např. Rösler:

ECJ explained state liability with reference to general legal principles,

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

premisou je rovnost mezi nimi a společné hodnoty, jejichž základní rámec vymezuje čl. 2 SEU.³¹² Aniž by autor této práce měl v úmyslu upřednostňovat některé z těchto hodnot, za klíčové považuje zásady vedoucí k naplňování konceptu právního státu,³¹³ od něhož jsou mnohé ze společných zásad odvozovány. Sem lze zařadit zásady vedoucí k naplňování zákonosti, právní jistoty, rovnosti před zákonem a transparentnosti a přiměřenosti práva.³¹⁴

Závaznost Listiny základních práv EU plyne přímo z čl. 6 Smlouvy o EU ve znění Lisabonské smlouvy. Tento článek neupravuje pouze její postavení součásti primárního práva.³¹⁵ Obsahuje také odkaz na způsob její interpretace³¹⁶ a vytváří další vodítko pro interpretaci jiných předpisů jak na úrovni primárního, tak i sekundárního práva.³¹⁷ SDEU tak musí při své čin-

existing in international law and found in all the Member States (ECJ Joined Cases C-46/93 and C- 48/93 – Brasserie du pêcheur [1996] ECR I-1029, paras 29 ff). Furthermore, Art 11(3) TEU/6(2) EU invites comparative references in providing that the common constitutional traditions of the Member States are a source of fundamental rights (see also Art 340(2) TFEU).

- Rösler (2012, str. 979)

312.

„Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“
- čl. 2 Listiny základních práv EU.

313. Neboli zásad „*rule of law*“ .

314. Viz např. rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 17. ledna 2019, *Trestní řízení proti Petaru Dzivevovi a dalším*, věc C-310/16, body 34 an.

315.

„Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.“

- čl. 6 Listiny základních práv EU

316. Odkaz vede na obecná ustanovení hlavy VII Listiny základních práv EU.

317.

„Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic

nosti zohlednit „základní práva“ jež tvoří „obecné zásady práva Unie“. Přijetím Lisabonské smlouvy vznikl dokument, ilustrující základní zásady primárního práva EU nad rámec zásad a principů zakotvených v primárním právu.³¹⁸ Přestože základní zásady práva EU jako takové nejsou vytvořeny primárním právem ani Listinou základních práv EU, některé z nich jsou jimi fakticky vyjádřeny. To je potvrzováno přímo v rámci činnosti SDEU, který odkazy na Listinu základních práv EU běžně využívá. V důsledku jejího přijetí došlo k posílení role právních zásad a sekundárně také šire možností SDEU k jejich využívání. To je způsobeno charakterem některých práv upravených v Listině základních práv EU. Například právo na řádnou správu, upravené v čl. 41, zakotvuje základní zásady pro výkon správy, přičemž tato zásada se použije rovněž na činnost vnitrostátních orgánů členských států.³¹⁹

V rámci každého výkladu, včetně výkladů založených na rozdílnosti jazykových verzí, je tak nutné přihlédnout při hledání významu textu pomocí metod založených na smyslu a účelu k obecným právním zásadám. A to zejména těm, které jsou zakotveny v Listině základních práv EU. S ohledem na fakt, že se jedná o obecný princip výkladu práva bez zvláštní vazby na vícejazyčný charakter práva EU, nebude mu v rámci této práce věnován širší prostor.

3.3.4 Autonomní výklad práva EU

Specifickým nástrojem souvisejícím s právním jazykem je možnost užití tzv. autonomního výkladu. Odkaz judikátu *CILFIT* na specifickou terminologii

společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.“
– článek 6 odst. 3 Smlouvy o EU (ve znění Lisabonské smlouvy)

318. Srovnej např. zmocnění uvedené v čl. 19 odst. 2 SFEU, na základě kterého jsou EP a Rada oprávněny přijmout základní zásady pro implementaci „opatření k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace“. Podmínkou je, aby tyto zásady vycházely z práva členských států.

319. Článek 51 přitom odkazuje na výhradní aplikaci Listiny základních práv EU v případech uplatňování práva EU, je tedy nutná existence tohoto prvku. Blíže viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 8. května 2014, *H. N. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform a další*, věc C-604/12.

práva EU byl realizován rozsudkem *North Kerry Milk Products*:

„Odstraňování jazykových nesrovnalostí způsobem interpretace může za určitých podmínek jít proti zájmu právní jistoty, a to tehdy, kdy jeden či více relevantních textů může být vykládán způsobem, který i pro obecný a běžně užívaný smysl daných slov nabízí více variant. V takovém případě je vhodnější zjistit možná řešení bez použití relevantních textů.“³²⁰

Tím si SDEU vyhradil možnost určení významu výrazů v kontextu evropského práva. Fakticky to znamená, že SDEU definuje daný výraz v kontextu práva EU, případně daného systému. Význam slova, které bylo jednou takto vyloženo, zpravidla zůstává neměnným a je základem pro další soudní rozhodování. Mnoho dnes známých výrazů evropského práva bylo právě takto definováno judikaturou SDEU.³²¹

V průběhu času tak ze strany SDEU dochází k upřesňování a rozšiřování základu, jež položil rozsudek *North Kerry Milk*, ve smyslu pojetí autonomního výkladu práva EU. Jedná se tak mimo jiné o realizaci zákazu aplikace čtení jedné jazykové verze v izolaci a vede to k nutnosti využívání srovnávacího jazykového výkladu.

320. Pozn.: Překlad autora. V angličtině viz níže:

„The elimination of linguistic discrepancies by way of interpretation may in certain circumstances run counter to the concern for legal certainty, inasmuch as one or more of the texts involved may have to be interpreted in a manner at variants with the natural and usual meaning of the words. Consequently, it is preferable to explore the possibilities of solving the points at issue without giving preference to any one of the texts involved.“

- rozsudek *North Kerry Milk*, bod 11.

321. Nejznámějším příkladem budiž výraz *acquis communautaire*, či výrazy „usazování“, „pracovník“, „směrnice“.

Viz např.: „Soud v tomto pohledu poznamenává, že termín „podnik“, jak byl užit ve Směrnici, je termínem komunitárního práva a nemůže být definován s odkazem na právo členských států.“ - Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. prosince 1995, *Rockfon A/S proti Specialarbejderforbundet i Danmark*, věc C-449/93.

Blíže viz např. rozsudek *Poltorak*,³²² *Kozłowski*³²³ nebo *Dworzecki*.³²⁴

3.3.5 Srovnávací jazykový výklad

Srovnávací výklad je jedním ze specifíků práva EU. Všechny 24 současných úředních a pracovních jazyků³²⁵ má v rámci práva EU stejnou autenticitu a při jazykovém výkladu by tedy v ideálním případě mělo dojít ke srovnání všech 24 jazykových verzí.³²⁶ Srovnávací jazykový výklad souvisí s aplikací doktríny *acte clair*. Otázkou zde totiž stojí, kdy je nutné přistoupit ke srovnání různých jazykových verzí. Snadno se totiž může stát, že ač je právní text v jednom jazyce jednoznačný, při srovnání se zněním v jiných jazycích bude obsah předpisu nejednoznačný.³²⁷

Metoda srovnávacího jazykového výkladu rozhodně není pouze doménou SDEU. Při aplikaci práva EU by k němu měly přistoupit také soudci vnitrostátních soudů. Otázkou, za jakých podmínek, se dlouhodobě zabývá například Michal Bobek. Ten vymezuje základní zásady, kterými by se vykládající subjekt měl v rámci práva EU řídit:

„Úloha srovnání různých jazykových verzí práva Společenství je řízena třemi základními principy:

1. zákaz „čtení“ jedné verze v izolaci;

322. Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 10. listopadu 2016, *Openbaar Ministerie v. Krzysztof Marek Poltorak*, věc C-452/16 PPU, bod 27:

„27. Podle ustálené judikatury Soudního dvora z požadavků jak jednotného používání unijního práva, tak zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení smyslu a rozsahu tohoto ustanovení, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii. ...“

323. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. července 2008. Szymon Kozłowski, *Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Oberlandesgericht Stuttgart - Německo*, věc C-66/08, body 43, 46, 54 a výrok.

324. Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 24. května 2016, *Openbaar Ministerie v. Paweł Dworzecki*, věc C-108/16 PPU.

325. Nařízení 1/1958, platné a účinné před vystoupením Velké Británie z EU.

326. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81.

327. Viz výše kapitolu 2.3 této části.

2. zákaz majorizace; a

3. překonání případných rozporů užitím jiných metod interpretace právního textu, především logické, systematické a teleologické.³²⁸

Základ zásady zákazu čtení jedné jazykové verze v izolaci pochází již z roku do roku 1967, kdy došlo k rozhodnutí ve věci van der Vecht.³²⁹ Tento rozsudek výslovně uvedl: „Potřeba jednotné interpretace nařízení společenství zamezuje tomu posuzovat text daného ustanovení v izolaci, ale v případě pochybností vyžaduje, aby byl interpretován a aplikován ve světle verzí existující ve zbylých třech jazycích.“³³⁰ Z uvedeného nebylo možné dosud vyvodit zásadu zákazu čtení v izolaci jako takovou. Uvedený výklad soudu se mnohem více blíží postupům výkladu dle VÚSP, předpokládající srovnávací výklad v případě nejasností. Přesto je možné jej pokládat za jeden z prvních krůčků na cestě k naplnění vizí současné podoby vícejazyčnosti v rámci EU. K jejímu naplnění došlo již v roce 1969, kdy ESD dovodil povinnost provést výklad ve světle všech tehdejších jazykových verzí.³³¹

328. Bobek (2008, str. 3). Text přeložen autorem této práce.

329. Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. prosince 1967, *Bestuur der Sociale Verzekeringsbank proti J. H. van der Vecht*, věc 19-67.

330. Překlad autora. V originále uvedeno:

„The need for a uniform interpretation of community regulations prevents the text of a provision from being considered in isolation, but in cases of doubt requires it to be interpreted and applied in the light of the versions existing in the other three languages.“

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. prosince 1967, *Bestuur der Sociale Verzekeringsbank proti J. H. van der Vecht*, věc 19-67.

331. Viz bod 3 rozhodnutí Stauder:

„When a single decision is addressed to all the Member States the necessity of uniform application and, accordingly, for uniform interpretation, makes it impossible to consider one version of the text in isolation but requires that it be interpreted on the basis of both the real intention of its author and the aim he seeks to achieve, in 7 the light in particular of the version in all four languages.“

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969, *Erich Stauder proti Stadt Ulm - Sozialamt*, věc 29-69.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Uvedená zásada již byla plně formulována v rámci rozsudku *CILFIT*.³³² V rámci jednoduchosti lze shrnout jako zásadu, že orgány vykládající právo EU mají povinnost při výkladu přihlížet také k jiným jazykovým verzím. A to i v případech, kdy je znění v národním jazyce jednoznačné. Tato povinnost není bezbřehá, je omezena na jednu cizí jazykovou verzi.³³³ Uvedená zásada je dále opakována v řadě dalších rozhodnutí SDEU.³³⁴

Zásada zákazu majorizace byla také zmíněna v mnoha rozsudcích SDEU. Jedná se o zákaz upřednostnění významu jedné či několika jazykových verzí (tzv. majoritních jazykových verzí) na úkor významu jazykových verzí minoritních (ať už by se tak mělo stát na základě jakéhokoliv druhu většiny či menšiny). V opačném případě by došlo k porušení rovnosti všech jazykových verzí, a tím i k porušení nařízení 1/1958, jakož i všech na něj navazujících právních předpisů a právních zásad.

Řešení rozporu mezi jazykovými verzemi majorizací je tak v současné době nepřijatelné a byl několikrát vyvrácen judikaturou SDEU.³³⁵

Třetí zde uvedená zásada, **zásada užití interpretačních metod zaměřených na *telos*** (tj. metod zaměřených na účel), se týká samotného přístupu k výkladu. Jelikož je tomuto tématu věnován prostor v jiných částech této práce, nebude zde samostatně rozebráno.

3.3.6 Teleologický výklad pomocí zásady *effet utile*

V rámci své činnosti SDEU využívá všech výkladových metod v závislosti na charakteru řešeného případu. Teleologický výklad zaměřený na účel, tj. výklad s použitím zásady *effet utile*,³³⁶ lze přitom bez váhání označit za po-

332. K rozsudku viz bod 3.4.3 této části.

333. Stanovisko generálního advokáta - Jacobs - 10. července 1997, *Wiener S.I. GmbH proti Hauptzollamt Emmerich*, věc C-338/95.

334. Viz např. rozsudky *Profisa*, *Stauder*, *Moksel*, *EMU Tabac SARL* apod.

335. Viz primární smlouvy EU. Dále rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, *The Queen proti Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham*, věc C-296/95. Nebo *Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska*, 100/84 [1985] ECR 1169.

336. Přestože odbornou veřejností může být obrat *effet utile* překládán například jako „užitečný účinek“ nebo „pravidlo účinnosti“, dle názoru autora tyto překlady plně neodpovídají jeho významu. I s ohledem na četné používání francouzského obratu i v české odborné literatuře bude v textu využíván bez překladu.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

myslnou korunu výkladových metod, kterou SDEU využívá k řešení nejobtížnějších případů. Při řešení jazykových rozporů, kdy sám text ve většině případů neposkytuje dostatečnou oporu pro zaujetí stanoviska, toto tvrzení platí dvojnásob. Primárně díky využití teleologického výkladu s použitím zásady *effet utile* je možné průběžné dotváření práva EU tak, aby tvořilo soudržný celek. Tento přístup byl jednak založen, ale rovněž využit, již v rámci rozsudku *Van Gend en Loos*,³³⁷ který položil základ pro pojetí práva EU coby právního řádu mezinárodního práva *per se*. Hlavním argumentem pro závěry soudu byly cíle, stanovené v zakládacích smlouvách, resp. účel dotčené právní úpravy. Díky dovozenému výsadnímu postavení práva EU coby specifického nástroje nadnárodní organizace má SDEU možnost se odkazovat na zamýšlený účel dotčené právní úpravy.³³⁸

Účel v tomto smyslu je přitom nutné odlišit od smyslu normy jako takové a úmyslu zákonodárce. Smysl nebo význam normy míří na nalezení jejího významu jako takového – norma sice není posuzována izolovaně, dovozovaný význam nicméně vychází primárně z její aktuální působnosti. Úmysl zákonodárce vyjadřuje původní myšlenku, kterou zákonodárce zamýšlel vtělit do právního textu. Míří do minulosti. Oproti tomu teleologický výklad se zásadou *effet utile* míří pomyslně do budoucnosti – jeho smyslem je identifikace hodnot, k jejichž dosažení by měla norma směřovat, a podřízení významu textu těmto hodnotám tak, aby mohly být naplněny v co nejširším měřítku. Tedy dosažení tzv. maximálního účinku dotčené normy.

Tento specifický přístup k interpretaci, tj. teleologický výklad zaměřený na účel, není vhodné považovat za samostatnou výkladovou metodu. Jedná se o modifikaci teleologického a systematického výkladu, přičemž jeho pů-

337. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. března 1985, *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*, věc 32/84.

338. Přesto jde „pouze“ o často používanou modifikaci teleologického výkladu nikoliv specifický způsob argumentace, viz Bengoetxea:

“[T]here is no special case of European legal reasoning, nor anything particularly European about the way the ECJ proceeds to justify its decisions.”

- Bengoetxea (1993)

vod lze vysledovat do oblasti mezinárodního práva. Je to ale právě posun k systematické a bezrozpornosti právního řádu³³⁹ co činí tento typ výkladu specifickým.³⁴⁰

Přístup k definici zásady *effet utile* se v rámci doktríny drobně odlišuje. Například R. Král označuje metodu *effet utile* jako „doktrínu plné efektivity. Podle ní je nutné upřednostnit výklad, který kromě toho, že je v souladu s účelem daného předpisu nebo pravidla, ještě i co nejúčinněji a nejúplněji zajišťuje dosažení tohoto účelu“.³⁴¹

Kutscher pokládá užití zásady *effet utile* za postup, při němž musí být „ustanovení smlouvy interpretována takovým způsobem, aby bylo co nejúplněji dosaženo jejich cílů, jejich „*effet utile*“, a aby se tento mohl rozvinout. Může mu být rozuměno také v tom smyslu, že interpretace, která zajistí nejlepší „rozvoj“ normy a její nejlepší praktickou užitečnost, musí převážet.“³⁴²

Zásadě *effet utile* odpovídá prakticky také Madurův popis „metateleologického výkladu“. Tvrdí, že teleologická interpretace se nezaměřuje výlučně na cíl příslušných právních pravidel, ale měla by odkazovat na systematické pojetí práva EU v širším kontextu a jeho „ústavní telos“. V podstatě se nejedná o pouhý cíl dané normy, ale také cíl celého právního řádu, v je-

339. Resp. k hodnotám v něm zakotveným a z něj vyplývajících.

340. Viz např. Wintr:

"Všechny interpretační metody jsou však založeny na nějakém typu koherence, ať už například na koherentním užívání jazyka, nebo na hodnotové koherenci právního řádu. Systematický výklad se opírá o koherenci právního řádu na úrovni textu právních předpisů, o předpoklady bezrozpornosti, bezmezerovitosti a provázanosti textů právních předpisů tvořících právní řád. Odlišení systematického a teleologického výkladu tu má ovšem spíše didaktický charakter, vysvětlující poněkud odlišný myšlenkový postup interpreta v těchto případech. Souhlasím ale s Tomášem Sobkem, že "také systematický výklad je založený na teleologických a hodnotových předpokladech. Proč by nás měla zajímat systematika (členění) textu zákona, kdybychom přitom nepředpokládali, že tato systematika povrchově zobrazuje jeho hloubkovou hodnotově-teleologickou strukturu?"

- Wintr (2013, str. 62)

341. Král (2006).

342. Kutscher (1976, str. I-41). Text přeložen autorem této práce.

hož kontextu tato norma existuje.³⁴³

V kontextu práva EU leží podstata zásady *effet utile* v přístupu, při kterém převládá výklad nejlépe odpovídající zamýšleným účelům existence EU a jejího primárního práva, a který je nejvíce způsobilý je naplnit. Ve vztahu k čistě teleologické interpretaci práva se jedná o posun hodnot jako takových ke způsobu, jakým jich má být dosaženo. Konkrétní hodnoty je přitom nutné hledat v primárním právu, tj. zejména v zakládacích smlouvách.

Nutnost užití zásady *effet utile* souvisí s již zmiňovanou skutečností, že Evropská unie je veskrze projektem politického charakteru a všem členům společné hodnoty tvoří jádro celé EU. Funkcionalistický přístup se tak na první pohled zdá být ve spojení s předpokladem nedokonalosti evropského zákonodárce nutností.³⁴⁴ V kontextu jazyka pak zásada *effet utile* slouží k dotváření práva díky nepřesnosti jeho vyjádření.³⁴⁵ Užívaná metoda přitom nicméně neznamena možnost neomezeného vyjádření interpreta,³⁴⁶

343. Maduro (2008, str. 5).

344. V této části autor vychází z obecně definovaných cílů EU. Funkcionalistický přístup pochopitelně přináší mnoho komplikací, zejména ve vazbě na základy právního státu nebo právní jistoty adresátů. Hranice vymezil například rozebíraný rozsudek *Skoma-Lux*, kde SDEU upřednostnil právní jistotu a princip publicity před čistě funkcionalistickou aplikací *acquis communautaire*.

345. Z doktríny viz např.:

„Essentially, language is not only a neutral instrument for expressing the content of law, but also a tool with which to mould it and control it. The way words are defined is a means for structuring reality within the context of law. In EU law, the ECJ defines and names legally relevant social facts. It determines the way words should be used in EU law.”

- Paunio u. Lindroos-Hovinheimo (2010, str. 396).

„Il est admis que le juge participe au processus de création du droit lorsqu'il détermine, concrétise et précise le droit, lorsqu'il comble ses lacunes et le développe. On ne saurait donc parler d'un monopole des organes législatifs dans la création du droit, mais on doit plutôt constater que le juge et le législateur partagent cette mission. Cette constatation s'applique également au juge communautaire et aux institutions légiférantes de la Communauté.”

- Kutscher (1976, str. I-47).

Z judikatury viz například rozsudek *van Duyn*, kde SDEU pomocí odkazu na „užitečný účinek“, resp. účel dané úpravy, dovedl přímý účinek směrnice, což lze považovat za výklad, který by byl jako takový rozporný s čistě gramatickým nebo systematickým výkladem.

346.

„Komunitární soudce se nemůže uchýlovat k občas praktikovanému *non liquet* soudce mezinárodního, tedy s poukazem na absenci jaké-

ale dosažení maximální funkčnosti právního řádu jako takového.³⁴⁷ Pro činnost SDEU je otázkou, zdali by soud měl při použití zásady *effet utile* postupovat spíše v kontextu funkcionalistického nebo koherenčního pří-
stupu.³⁴⁸

3.3.7 Vliv vícejazyčnosti na aplikaci zásady legality a zásady publicity v kontextu práva EU

Klíčovou podmínkou pro interpretaci práva je možnost jeho adresátů seznámit se s jeho zněním. V kontextu práva EU tato podmínka pochopitelně představuje nutnost publikace právních předpisů ve všech oficiálních jazycích EU. ESD již v rámci rozsudku *North Kerry Milk Products Ltd.* upozornil na fakt, že řešení jazykových rozporů může negativně působit na právní jistotu adresátů.³⁴⁹ Otázkou je, do jaké míry je narušení právní jistoty ještě

koliv aplikovatelné normy odmítnout rozhodnout. Uchyluje se proto k teleologickému výkladu obecné zásady nebo obecného ustanovení zakládající smlouvy. Právě zohledněním obecného účelu aplikovaného ustanovení, z něhož vyvozuje „*effet utile*“ pravidla, vstupuje Soudní dvůr do hájemství politiky, neboť účel sledovaný ústavodárcem či zákonodárcem pravidelně bývá politický. Nečiní to kvůli politickým a mocenským aspiracím soudců, nýbrž z nutnosti, jako napravovatel nečinnosti zákonodárce.“
- Malenovský (2004).

347.

„Princip progresivní integrace členských států vzhledem k realizaci cílů smluv neobsahuje jen požadavek politický, ale spíše zakládá právní princip Společenství, tedy ESD musí vzít při interpretaci komunitárního práva v úvahu, zdali naplňuje úkol zajistit respekt práva interpretací a aplikací dotýčných smluv. Jak jinak než interpretací na základě cílů smlouvy, tedy dynamickou a teleologickou interpretací komunitárního práva by mohl soud zajistit tuto funkci?“ - Kutscher (1976, str. 39). Text přeložen autorem této práce.

348. Viz Tomáš Sobek:

„Koherenční imperativ právní hermeneutiky tedy zní: „Vykládej právo tak, abys ho z hlediska jeho celkové koherence prezentoval v tom nejlepším světle.“
- Sobek (2011, str. 94)

349.

„The elimination of linguistic discrepancies by way of interpretation

únosné a jakým způsobem je případně možné řešit s tím spojenou otázku odpovědnosti a dopadů za důsledky takového výkladu. V této části budou rozebrány vybrané případy, kdy mohlo dojít ke zpochybnění principu legality s ohledem na jazykový režim dotčených dokumentů.

Rozsudek Skoma-Lux a jeho aplikace

Největší zatěžkávací zkouškou ve spojitosti se zásadou legality prošla EU v letech následujících po roce 2004, kdy do EU přistoupilo 10 nových států a počet oficiálních jazyků tak skokově vzrostl na 20 jazyků. V souladu s pravidlem formální publicity přitom mělo teoreticky být k datu 1. 5. 2004 dostupné *acquis communautaire* občanům všech přistoupivších zemí kompletně ve všech 20 jazycích.³⁵⁰

K tomu bohužel v oblasti sekundárního práva nedošlo, což bylo opakovaně potvrzeno také ze strany ESD. Prvním rozsudkem, který uvedený fakt konstatoval a vymezil rámec přístupu v otázce publikace právních předpisů ve vztahu k jednotlivým jazykům, bylo rozhodnutí o předběžné otázce ve věci Skoma-Lux. Příklad, věcně se týkající daňové oblasti a porušení celních předpisů, předložil k rozhodnutí ESD Krajský soud v Ostravě. Společnost Skoma-Lux v tomto případě argumentovala tvrzením, že povinnost vyplývající z práva EU, která na ni měla dle tvrzení Celního ředitelství

may in certain circumstances run counter to the concern for legal certainty, in as much as one or more of the texts involved may have to be interpreted in a manner at variance with the natural and usual meaning of the words. Consequently, it is preferable to explore the possibilities of solving the points at issue without giving preference to any one of the texts involved."

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. března 1977, *North Kerry Milk Products Ltd. proti Minister for Agriculture and Fisheries*, věc 80-76.

350. V Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie, bylo v článku 58 uvedeno, že dříve přijaté akty jsou v nově přistupujících státech aplikovány „za stejných podmínek jako znění vypracovaná ve stávajících jedenácti jazycích“. V rámci této logiky se tedy měly řídit článkem 4 nařízení o užívání jazyků EHS/1/1958, dle kterého se „Nařízení a jiné texty obecného dosahu se sepisují v úředních jazycích“.

Blíže se této problematice věnuje např. Michal Bobek, viz Bobek (2006, 2007c,b,a, 2008, 2011, 2010), případně také Morawski u. a. (2008)

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

v Olomouci dopadat,³⁵¹ jí nemohla vzniknout, neboť daná právní norma nebyla oficiálně publikována v českém jazyce v Úředním věstníku EU.

Předkládající soud položil ESD 3 otázky – zda členský stát může uplatňovat vůči jednotlivci nařízení, které nebylo v okamžiku aplikace řádně publikováno v jazyce daného členského státu, zda je případná nevymahatelnost otázkou platnosti nebo výkladu dotčeného předpisu a zda je dané nařízení nutné považovat ve vztahu orgánů členského státu a dotčeného subjektu za neplatné (v případě, kdy by nevymahatelnost vycházela z neplatnosti nařízení).

ESD v daném případě dovedl, s poukazem na zmíněný princip formální publicity, že podmínkou aplikovatelnosti právní normy EU vůči jednotlivci v členském státě je jeho řádná publikace předepsaným způsobem a v jazyce dotčeného členského státu. Pro připuštění aplikace tedy nepostačí fakt, že adresát normy měl možnost se s jejím textem seznámit způsobem, který neměl náležitosti oficiální publikace (a to bez ohledu na to, zda byl takto “neoficiálně” uveřejněn v jazyce adresáta nebo jazyce jiném). Aby bylo možné povinnost vyplývající z předpisu EU aplikovat vůči jednotlivci, je nutné dodržení zákonné formy publikace dotčeného právního předpisu v příslušném jazyce.³⁵²

Soud dále označil danou otázku za problém aplikační, nikoli vyplývající z platnosti dotčeného aktu. Podstatný je v tomto kontextu zejména bod 59 rozsudku:

„Krom toho okolnost, že toto nařízení nelze uplatňovat vůči jednotlivcům v členském státě, v jehož jazyce vyhlášeno nebylo, nemá žádný dopad na skutečnost, že jeho ustanovení, vzhledem k tomu, že toto nařízení je součástí *acquis communautaire*, zavazují dotyčný členský stát ode dne přistoupení.“

351. Povinnost vycházela z ustanovení § 293 odst. 1 písm. d) celního zákona v návaznosti na čl. 199 odst. 1 nařízení č. 2454/93 a týkala se uváděných údajů o víně ve vazbě na sazební zařazení, viz bod 13 rozsudku v této věci.

352. Což vyplývá již z rozsudku ESD 16. června 1998 ve sporu mezi A. Racke GmbH & Co. a Hauptzollamt Mainz ve věci věci C-162/96. Viz také např. Bobek (2007c, str. 7)

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Z této části rozsudku vyplývá, že neaplikovatelná je dotčená právní norma pouze jedním směrem vertikálně, ve vztahu státu vůči adresátům normy. Protože je daná právní norma nadále platná a vůči členskému státu závazná, je příslušný stát povinen se jí řídit. Povinnosti vyplývající z této normy samotnému státu je tak možné se dovolat.

Od okamžiku publikace rozhodnutí *Skoma-Lux*³⁵³ uplynulo deset let. Je proto namístě provést analýzu toho, jakým způsobem se situace v této oblasti vyvíjela a zda, případně jaký, dopad mají dotčené závěry ESD v dnešní době.

Za vyřešenou je možné považovat otázku elektronické publikace práva EU. V důsledku přijetí nařízení (EU) č. 216/2013³⁵⁴ je nadále za autentické a závazné považováno pouze elektronické vydání Úředního věstníku.³⁵⁵ Vydání právních předpisů v elektronické formě Úředního věstníku jsou autentická od 1. 7. 2013.³⁵⁶ Jedinou výjimkou, kdy může být za autentickou považována tištěná verze Úředního věstníku, jsou dočasně případy selhání informačních systémů.³⁵⁷ Tento krok je logickým vyústěním vývoje společnosti, kladoucí důraz na flexibilitu a okamžitou dostupnost informací, kdy se práce s papírovým výtiskem sbírky stala v běžném životě fakticky přežitkem.

Samotný princip nemožnosti aplikovat právo EU vůči jednotlivcům v případech, kdy nebylo oficiálně publikováno v jazyce daného státu, je dále potvrzován. Viz např. *rozsudek SDEU ze dne 12. července 2012 ve věci*

353. Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. prosince 2010 ve věci C-161/06. *Skoma-Lux s. r. o. proti Celní ředitelství Olomouc*. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Nejvyšší správní soud - Česká republika.

354. Přijetí nařízení je přímým důsledkem rozhodnutí ve věci *Skoma-Lux*, viz bod 5 preambule nařízení:

„(5) Soudní dvůr Evropské unie ve věci C-161/06 *Skoma-Lux*, spol. s r. o. v. Celní ředitelství Olomouc rozhodl, že právní akty Unie nelze vůči jednotlivcům vymáhat, pokud nebyly řádně vyhlášeny v Úředním věstníku, a zpřístupnění právních předpisů na internetu nemůže být, při neexistenci jakékoliv právní úpravy v tomto ohledu v právu Unie, rovnocenné platnému vyhlášení v Úředním věstníku.“

355. Tištěná verze je považována za autentickou pouze v případech nepředvídatelného selhání informačního systému, sloužícího k publikaci, tj. Eur-Lex.

356. Viz <http://eur-lex.europa.eu/content/oj/e-oj.html?locale=cs>

357. viz článek 3 nařízení (EU) č. 216/2013

*C-146/11, AS Pimix, v likvidaci proti Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus, Põllumajandusministeerium.*³⁵⁸

Aplikace pokynů EK na národní úrovni s ohledem na jazykový režim

V rámci judikatury SDEU zároveň ovšem dochází k upřesňování širě dokumentů, na které je možné daný výše uvedený princip vztáhnout. Již z logiky věci se princip publikace nevztahuje a nemůže vztahovat na veškeré dokumenty, vytvořené pro aplikaci na úrovni EU.³⁵⁹ SDEU tak například došel k tomu, že publikovány v jazyce členského státu nemusí být například pokyny, které slouží jako pomůcka pro aplikaci sekundárního práva. A to ani v případě, kdy orgán členského státu ve svém rozhodnutí na takové pokyny odkáže.³⁶⁰

358. Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. července 2012, *AS Pimix proti Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus a Põllumajandusministeerium*, věc C-146/11.

359. Viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Christina Kik proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (OHIM)*, věc C-361/01, bod 82, nebo stanovisko Generálního advokáta ve věci C-161/06, *Skoma-Lux s. r. o. proti Celní ředitelství Olomouc*. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Nejvyšší správní soud - Česká republika, bod 37.

360. Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. května 2011, *Polska Telefonia Cyfrowa sp. z o.o. proti Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej*, věc C-410/09, body 37 a 38:

37. Je však třeba uvést, že článek 58 aktu o přistoupení z roku 2003 neukládá Radě, Komisi a Evropské centrální bance přeložit do devíti nových jazyků, které jsou uvedeny v tomto článku, všechny akty orgánů a Evropské centrální banky přijaté před přistoupením nových členských států. Uvedený článek, který upravuje jazykový režim a podmínky vyhlášení aktů přijatých orgány a Evropskou centrální bankou před přistoupením, se omezuje totiž na to, že stanoví, že pouze ty z těchto aktů, jejichž znění byla vypracována v jazycích nových členských států, které jsou úředními jazyky Unie, jsou ode dne přistoupení platné za stejných podmínek jako znění vypracovaná v jiných úředních jazycích a vyhlásí se v Úředním věstníku Evropské unie, pokud byla takto vyhlášena znění v těchto jiných úředních jazycích. **Uvedený článek tak implikuje, že členské státy a orgány provedou výběr aktů, které musí být vyhlášeny v Úředním věstníku Evropské unie, a nevylučuje, že některé akty mohou být nevyhlášeny.** Článek 58 aktu o přistoupení z roku 2003 tedy nevyžaduje vyhlášení v uvedeném úředním věstníku pokynů z roku 2002 v polském znění.

38. Je třeba ostatně zdůraznit, že Soudní dvůr již odmítl existenci obecné právní zásady Unie, podle níž všechno, co by mohlo ovlivnit zájmy občana Unie, musí být za všech okolností vypracováno v jeho ja-

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Může tak docházet k narušování zásady formální publicity. V praxi je někdy aplikace aktů s nezávazným či doporučujícím charakterem na úrovni členských států fakticky ze strany Evropské komise vyžadována, přestože se jedná o *soft law* (za které je nutné například právě pokyny považovat). Příkladem může být třeba rozhodnutí Evropské komise ze dne 14. 5. 2019, kterým se stanoví pokyny pro stanovení finančních oprav činěných na výdajích financovaných z rozpočtu Unie při porušení pravidel pro zadávání veřejných zakázek.³⁶¹ Toto rozhodnutí (které nahradilo původní z roku 2013³⁶²), dostupné v době dokončení této práce pouze ve 3 jazycích EU, zásadním způsobem ovlivňuje aplikaci práva a činnost národních orgánů v oblasti poskytování dotací.³⁶³ Přestože se jedná ve vztahu k členským státům o dokumenty doporučující povahy,³⁶⁴ je jejich dodržování v důsledku kontrolní činnosti EK navazující na kontrolní činnost členského státu fakticky vymáháno.

Na úrovni členského státu probíhá ověřování správnosti kontrolní čin-

zyce (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Christina Kik proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory)* (OHIM), věc C-361/01, body 82 a 83).

361. Originálním názvem „Commission Decision of 14.5.2019 laying down the guidelines for determining financial corrections to be made to expenditure financed by the Union for non-compliance with the applicable rules on public procurement“.

362. Rozhodnutí Komise C(2013) 9527 final ze dne 19. prosince 2013, kterým se stanoví a schvalují pokyny ke stanovení finančních oprav, jež má Komise provést u výdajů financovaných Uní v rámci sdíleného řízení v případě nedodržení pravidel pro zadávání veřejných zakázek

363. Dostupné na https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/decisions/2019/commission-decision-of-14-5-2019-laying-down-the-guidelines-for-determining-financial-corrections

364. Viz Commission Decision of 14.5.2019 laying down the guidelines for determining financial corrections to be made to expenditure financed by the Union for non-compliance with the applicable rules on public procurement, str. 2:

„In this context, it is recommended to the competent authorities in the Member States to apply the criteria and financial correction rates set out in these guidelines when correcting irregularities detected by their own services.“

V původních pokynech z roku 2013 byla obsažena obdobná textace na str. 5:

„Příslušným orgánům v členských státech se doporučuje, aby při opravě nesrovnalostí zjištěných jejich vlastními útvary používaly stejná kritéria a sazby, ledaže by uplatnily normy přísnější.“

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

nosti poskytovatelů dotací z fondů EU v rámci sdíleného řízení ze strany tzv. Auditního orgánu. Účelem jeho činnosti je poskytnout orgánům EU dostatečnou jistotu o tom, že řídicí a kontrolní systém na národní úrovni funguje spolehlivě a poskytuje dostatečnou záruku, že požadované finance splňují nároky právních předpisů jak na úrovni EU, tak na národní úrovni. V rámci své činnosti mimo jiné ověřuje to, zda národní orgány správně identifikují výdaje, které tato pravidla nespĺňují, a zda v těchto případech přijímají vhodné korekce. Činnost Auditního orgánu, jakož i poskytovatelů dotací (tzv. řídicích orgánů), je kontrolována ze strany Evropské komise. A protože orgány Evropské komise jsou vázány zmíněnými pokyny, a tedy i pravidly a výší korekcí zde uvedených, vymáhá dodržování stanovených korekcí rovněž po národních orgánech. V případě, že zjistí na úrovni členského státu odlišný postup, jsou oprávněny přijmout příslušná opatření a vymáhat dodržování postupů, kterými jsou vázány. Těmito opatřeními mohou být jak finanční korekce, tak hrozba pozastavením při přerušení vyplácení žádostí o platbu.³⁶⁵ Tím dochází k přenosu závaznosti pokynů, závazných *de lege lata* pouze pro Evropskou komisi, na úroveň orgánů členského státu. Dochází tak k závažnému zásahu do působnosti členského státu. Přestože již samotné pokyny svou aplikaci na úrovni členského státu předpokládají,³⁶⁶ je nutné připomenout, že toto rozhodnutí je určeno

365. Viz čl. 83 a čl. 142 Obecného nařízení.

366. Viz zmiňovaná citace ze str. 5 rozhodnutí:

„I členské státy odhalují nesrovnalosti; v takovém případě je jejich povinností provést potřebné opravy. Příslušným orgánům v členských státech se doporučuje, aby při opravě nesrovnalostí zjištěných jejich vlastními útvary používaly stejná kritéria a sazby, ledaže by uplatnily normy přísnější.“

A dále v poznámce pod čarou:

„V kontextu strukturálních fondů a Fondu soudržnosti je třeba poznamenat toto:

„Pokyny k řídicím kontrolám prováděným v členských státech u operací spolufinancovaných ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v programovém období 2007–2013“ (sdělení COCOF 08/0020/04 ze dne 5. června 2008) uvádějí stanovisko Komise k tomu, jak by měly být organizovány řídicí kontroly s cílem předcházet nesrovnalostem v oblasti zadávání veřejných zakázek a odhalovat je. Jak je uvedeno v tomto dokumentu, „kontroly by měly být provedeny co nejdříve poté, co dočtený proces proběhne, neboť je často obtížné přijímat nápravná opat-

pouze Evropské komisi. Má jasně vymezenou působnost (jak článek 288 Smlouvy o fungování Evropské unie předpokládá) a vůči členským státům by nemělo být přímo aplikováno, resp. po nich jeho aplikace vynucována. Sama o sobě by tato skutečnost nebyla významná, má však zásadní dopady pro veřejné finance. Uvedené finanční opravy se týkají pouze tzv. vyčíslení nesrovnalosti,³⁶⁷ tedy financí, které není možné vyplatit z rozpočtu EU. Poskytovatelé dotací a finanční úřady ovšem pro účely vymáhání prostředků, využitých v rozporu s právními předpisy nebo rozhodnutím o poskytnutí dotace,³⁶⁸ využívají uložení sankce za porušení rozpočtové kázně. Přitom jsou vázáni zásadou proporcionality, vyložené v mnoha případech v rámci soudní činnosti. Nezřídka tak dochází k případům, kdy jsou korekce ve výši stanovené v pokynech Evropské komise prakticky nevyma-

ření později“. Členský stát je povinen zajistit, aby byly operace vybírány pro financování v souladu s platnými právními předpisy EU a vnitrostátními předpisy [čl. 60 písm. a) a b) a čl. 61 písm. b) bod ii) nařízení Rady (ES) č. 1083/2006] včetně těch, které se týkají zadávání veřejných zakázek:

a) V případě, že vnitrostátní předběžná kontrola zjistí, že nabídkové řízení využitě v případě veřejné zakázky porušuje pravidla pro zadávání veřejných zakázek a daná smlouva dosud nebyla podepsána, měl by řídicí orgán doporučit příjemci, aby zahájil nové nabídkové řízení plně v souladu s uvedenými předpisy, pokud zahájení nového řízení nemá za následek výrazné dodatečné náklady. V případě, že není zahájeno nové nabídkové řízení, řídicí orgán opraví nesrovnalost, **příčemž použije tyto pokyny nebo přísnější pravidla definovaná na vnitrostátní úrovni.** CS 21 CS

b) Pokud je zjištěna jakákoli nesrovnalost po podpisu dané smlouvy a schválení operace k financování (v jakékoli fázi cyklu projektu), **řídicí orgán opraví nesrovnalost, příčemž použije tyto pokyny nebo přísnější pravidla definovaná na vnitrostátní úrovni.**

367. Viz článek 2, odst. 36 Obecného nařízení:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

... nesrovnalostí“ jakékoli porušení ustanovení unijního nebo vnitrostátního právního předpisu týkajícího se jeho uplatňování, které vyplývá z jednání nebo opomenutí hospodářského subjektu zapojeného do provádění fondů ESI, a v důsledku jehož je nebo by mohl být poškozen rozpočet Unie tím, že by byl z rozpočtu Unie uhrazen neoprávněný výdaj;“

368. Pro zjednodušení je v rámci tohoto příkladu uvažováno pouze poskytování dotací dle tzv. velkých rozpočtových pravidel, tj. zákona č. 218/2000 Sb, o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.

hatelné v rámci odvodů za porušení rozpočtové kázně na úrovni příslušných národních orgánů. Dochází tak k nezanedbatelnému systémovému nesouladu, který je způsoben dokumentem charakteru *soft law*, vydaným na úrovni Evropské komise. Pro dokreslení představy o přístupu Evropské komise ke způsobu využívání těchto pokynů je možné uvést, že výše uvedené pokyny z roku 2019 byly příslušným orgánům ČR zaslány až po datu jejich vydání, a to pouze v anglickém znění. Očekávala se přitom okamžitá aplikace a pro jejich zapracování a úpravu postupů na národní úrovni nebyla poskytnuta žádná legisvakační lhůta.³⁶⁹

Z pohledu jazykové stránky tak dochází k situaci, kdy je ze strany EK po členských státech vymáháno plnění pravidel, která fakticky nemají k dispozici v příslušném národním jazyce. Autor nicméně uznává, že z čistě formálního hlediska tato situace odpovídá legislativě a judikatuře SDEU a dochází k ní primárně v důsledku překročení pravomoci Evropské komise při vymáhání pravidel, která pro členský stát nejsou závazná.

Případy aplikace právního předpisu EU nepublikovaného v příslušném jazyce vůči jednotlivcům

Odlišným případem, kdy ustanovení příslušného právního předpisu mohou být vůči jednotlivci aplikována, přestože nedošlo k publikaci dotčeného právního předpisu EU zákonným způsobem v Úředním věstníku, jsou případy adaptace právního předpisu na úrovni členského státu. Pokud dojde k převzetí pravidla vyplývajícího z dotčené legislativy do legislativy národní, je možné ho vůči jednotlivci aplikovat, přestože vychází z nařízení. Příkladem může být rozsudek ve věci *Balbiino AS vs. Põllumajandusminister, Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu- ja tollikeskus*.³⁷⁰ Estonská společnost se v původním sporu domáhala jednak toho, aby vůči ní nebyla uplatňována legislativa EU, jednak toho, aby vůči ní nebyla retroaktivně aplikována pravidla uvedená v národním předpisu.³⁷¹ Hlavním argumen-

369. Informace získaná v rámci profesního působení autora.

370. Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 4. června 2009, *Balbiino AS v. Põllumajandusministerium, Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu- ja tollikeskus*, věc C-560/07)

371. Viz bod. 15 rozsudku.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

tem přitom bylo, že nařízení, na základě kterého byla provedena úprava tohoto národního předpisu, nebyla zveřejněna ke dni přistoupení Estonska k EU v Úředním věstníku Evropské unie. To dle žalobce vytvořilo překážku pro aplikaci pravidel stanovených v národní legislativě a postavených na úpravě v příslušných nařízeních. SDEU v návaznosti na tuto argumentaci uvedl, že:

31. Estonská republika tím, že dne 7. dubna 2004 přijala ÜLTS v původním znění, splnila povinnosti, které vyplývaly z nařízení č. 1972/2003 a 60/2004, když zavedla poplatky z přebytečných zásob zemědělských produktů a vymezila způsoby jejich určení. ÜLTS tak zavedl v Estonsku pro jednotlivce povinnosti bez ohledu na skutečnost, že uvedená nařízení vůči nim nemohla být uplatňována, dokud posledně jmenovaní neměli možnost se s nimi seznámit prostřednictvím řádného vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie v jazyce daného členského státu.

32. Za těchto okolností pravidlo vycházející z výše uvedeného rozsudku Skoma-Lux nebrání tomu, aby byla vůči jednotlivcům uplatněna ta ustanovení nařízení č. 1972/2003 a 60/2004, která byla převzata v rámci ÜLTS. Dané pravidlo by si však mohlo zachovat zbytkovou působnost za předpokladu, že některá ustanovení uvedených nařízení, která nebyla provedena prostřednictvím ÜLTS, by byla uplatněna estonskými orgány vůči jednotlivcům před úředním zveřejněním uvedených nařízení v estonském jazyce. Jak zdůraznil generální advokát v bodě 40 svého stanoviska, vnitrostátnímu soudu přísluší provést případně výklad

ÜLTS za účelem ověření, zda takové okolnosti nastaly.³⁷²

V praxi tak může docházet i při dodržení zásady vyplývající z rozsudku

372. Rozsudek Soudního dvora A (třetího senátu) ze dne 4. června 2009 v řízení *Balbiino AS proti Põllumajandusminister, Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu- ja tollikeskus*, ve věci C-560/07, body 31 a 31.

Skoma-Lux k ukládání povinností jednotlivcům, přestože dotčený právní předpis nebyl publikován v národním jazyce. Podmínkou pro to je převzetí dotčené normy národním právním řádem. Pro účely této práce nyní pomineme fakt, že přímo aplikovatelné předpisy EU by neměly být transponovány, ale pouze adaptovány.

Princip rovnosti jazyků v činnosti Úřadu pro ochranné známky

Jako další příklad omezení povinnosti existence autentického znění ve všech jazycích EU dle nařízení 1/1958 je vhodné krátce rozebrat výše zmiňovaný příklad Christiny Kik, v rámci kterého SDEU výslovně uvedl, že neexistuje obecné právo občanů, aby veškeré dokumenty s potenciálním vlivem na jeho zájmy byly dostupné v jeho národním jazyce. Doslova v rozsudku stojí:

82. Jak navrhovatelka zdůrazňuje, Smlouva obsahuje četné zmínky o používání jazyků v Evropské unii. Nicméně tyto zmínky nemohou být považovány za projev obecné zásady práva Společenství, která by každému občanovi zaručovala právo na to, aby vše, co může mít vliv na jeho zájmy, bylo za všech okolností sepsáno v jeho jazyce.³⁷³

Rozsudek v podstatě dovodil neexistenci principu absolutní obecné rovnosti všech jazyků Společenství na úrovni primárního práva. Článek 314 Smlouvy o Evropských společenstvích se vztahuje pouze na dotčené primární právo. Je úlohou sekundárního práva upravit obecná pravidla jazykového režimu. Nařízení 1/1958 je pak právě aktem sekundárního práva, které je možné sekundárním právem rovněž modifikovat. Mimo to je vždy nutné přihlídnout k působnosti příslušného nařízení – v rámci rozhodování ESD přihlédl také k faktu, že Úřad pro ochranné známky³⁷⁴ není jedním z orgánů a institucí uvedených v článku 7 a v článku 21 Smlouvy o Evropských společenstvích. Soud v daném případě mimo jiné uvedl:

373. Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Christina Kik proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (OHIM)*, věc C-361/01, bod 82

374. O jehož rozhodnutí se v daném případě jednalo, a který se řídí nařízením Rady č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993, o ochranné známce Společenství.

92. Z výše uvedeného vyplývá, že jazykový režim takové instituce, jakou je Úřad, je výsledkem složitého hledání nezbytné rovnováhy mezi zájmy hospodářských subjektů a zájmy společnosti, pokud jde o náklady řízení, ale i mezi zájmy přihlašovatelů ochranných známek Společenství a zájmy ostatních hospodářských subjektů, pokud jde o přístup k překladu dokumentů, které přiznávají práva, nebo o řízení předpokládající účast vícero hospodářských subjektů, jako například námitkové nebo zrušovací řízení nebo řízení o neplatnosti uvedené v nařízení č. 40/94.³⁷⁵

Český příklad - rozhodování SD EU o způsobu aplikace tzv. „výjimky broadcastingu“

Dne 12. září 2019 byl vyhlášen rozsudek Tribunálu ve věci T-629/17 Česká republika proti Evropské komisi,³⁷⁶ ve kterém soud vyložil obsah výjimky z povinnosti vybírat dodavatele prostřednictvím veřejné zakázky v případech tvorby mediálního obsahu. Problematika, na pracovní úrovni často nazývaná „výjimka broadcastingu“, je pro praktiky z oblasti publicity klíčová ve vazbě na realizovatelnost některých zakázek. Z pohledu právního je uvedený spor významný ve vazbě na informace, které prozrazuje o přístupu Tribunálu k výkladu legislativy ve vazbě na rozdíly v jednotlivých jazykových zněních a specifickém způsobu aplikace principu *ignorantia legis non excusat*.³⁷⁷

Základem sporu, ve kterém Česká republika bohužel nebyla úspěšná, je ustanovení čl. 16 směrnice 2004/18/ES, které upravuje předmětnou výjimku broadcastingu. Ta byla transponována do ustanovení § 18 odst. 2 písm. d) zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. Existuje přitom jistý rozdíl mezi zněním směrnice a způsobem, jakým byla výjimka transponována, který dobře ilustruje podstatu sporu. Text směrnice uvádí:

375. Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Christina Kik proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (OHIM)*, věc C-361/01 P, bod 92

376. Rozsudek Tribunálu (sedmého senátu) ze dne 12. září 2019, *Česká republika v. Evropská komise*, věc T-629/17.

377. Blíže viz např. Van Calster (1997, str. 365.)

„Tato směrnice se nevztahuje na veřejné zakázky na služby, které se týkají: [...] b) nabývání, přípravy, výroby nebo společné výroby programového vybavení určeného pro vysílání vysílacími společnostmi a zakázek na vysílací čas [...]“

Naproti tomu v současnosti již neplatný zákon o veřejných zakázkách vyjímá z působnosti zákona případy, kdy „jde o veřejné zakázky zadávané veřejným zadavatelem, spočívající v nabývání, přípravě, výrobě nebo společné výrobě programového obsahu určeného pro vysílání, distribuci a o veřejné zakázky týkající se vysílacího času.“

Při srovnání obou znění je zřejmé, že v českém zákoně chybí slova „vysílacími společnostmi“. Jádro sporu pak spočívalo v tom, jestli je předmětná výjimka vymezena osobnostně. Tedy zda předmětnou výjimkou mohou využít všichni veřejní zadavatelé, nebo je omezena na využití pouze ze strany vysílacích společností. Počátek sporu pochází z roku 2012, kdy došlo k auditu Evropské komise na Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen „OP LZZ“) a EK začala na základě závěrů provedeného auditu poprvé rozporovat způsob aplikace výjimky v ČR. V návaznosti na to proběhl v roce 2014 horizontální audit na všech dotčených operačních programech v ČR, které danou výjimku aplikovaly. Závěrem auditu bylo konstatování, že výjimka je v ČR využívána nesprávně, přičemž tento závěr se nepodařilo zvrátit ani v rámci tzv. slyšení³⁷⁸ před Evropskou komisí v roce 2017. To členskému státu umožňuje pokusit se obhájit svou pozici před vydáním rozhodnutí EK, kterým dojde ke zkrácení příslušné přidělené finanční alokace. Po vydání a doručení tohoto rozhodnutí o finanční korekci v srpnu roku 2017 podala následně ČR žalobu k SDEU. Hlavní žalobní důvod byl založen na porušení čl. 99 odst. 1 písm. a) nařízení č. 1083/2006 ve spojení s čl. 16 písm. b) směrnice 2004/18.³⁷⁹ Žalobu ČR podpořila Polská republika, která byla do sporu připuštěna jako vedlejší účastnice. Soud na počátku shrnul základní předpoklady, vyplývající z příslušné

378. Viz čl. 100 odst. 5 Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999.

379. Viz bod. 14 rozsudku ve věci T-629/17 Česká republika proti Evropské komisi.

právní úpravy, a jádro sporu, tedy zda příslušnou výjimku ze zadávání veřejných zakázek mohou využívat kteříkoliv veřejní zadavatelé, nebo pouze vysílací společnosti. Hlavní argumentace ČR ve prospěch výkladu, svědčícího použití výjimky ze strany jakéhokoliv veřejného zadavatele, byla založena na jazykovém a komparativním výkladu se zohledněním systematicky a smyslu dotčeného ustanovení. Dle výkladu ČR je dotčená výjimka omezena pouze věcně, nikoliv na základě povahy veřejného zadavatele. ČR provedla gramatickou analýzu českého znění, ze které vyplynul nejednoznačný charakter výjimky. Přestože české znění teoreticky umožňuje obě varianty gramatického výkladu, za správnou je s ohledem na pořadí slov ve větě považováno znění zastávané českou stranou. Sousloví „vysílacími společnostmi“ ČR chápe jako předmět rozvíjející charakter a upřesňující vlastnost „programového vybavení určeného k vysílání“. Touto optikou by se výjimka neměla vztahovat na programové vybavení určené pro jakékoli jiné vysílání, jako je vysílání určité korporace pro soukromoprávní účely nebo pro vnitřní potřebu, kde by její existence byla neodůvodnitelná. Dle ČR tak ze znění daného ustanovení vyplývá, že předmět těchto zakázek má být vysílacími společnostmi vysílán, nikoli nabýván. Sousloví „vysílacími společnostmi“ naopak nelze vázat na „nabývání, přípravu, výrobu nebo společnou výrobu“, neboť v tomto případě by věta musela být konstruována jinak. ČR přitom po provedené komparativní analýze připustila, že v některých jazykových verzích je znění výjimky nejednoznačné.³⁸⁰ Polsko podpořilo ČR zejména s ohledem na srovnávací jazykový výklad (provedlo podobnou komparaci jako ČR) a smysl a účel ustanovení.

Dle názoru EK mohou výjimku dle směrnice využít pouze zadavatelé, kteří jsou vysílacími společnostmi. Ve své argumentaci odkazuje především na smysl a účel právní úpravy, přičemž svou argumentaci dokládá zejména odkazem na kontinuitu právní úpravy dané výjimky za použití historického právního výkladu.

Soud zahájil svou argumentaci vytvořením základu pro využití teleologického výkladu se zásadou *effet utile* a připomenutím důležitosti vyklá-

380. Viz bod. 19 rozsudku.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

dat právo EU s ohledem na jeho zamýšlené cíle.³⁸¹ V daném kontextu se jedná o cíl směrnic v oblasti veřejných zakázek „vyloučit riziko, že při zadávání zakázky veřejnými zadavateli budou upřednostněni tuzemští uchazeči nebo zájemci, a zároveň možnost, že subjekt financovaný nebo kontrolovaný státem, územně správními celky nebo jinými veřejnoprávními subjekty se nechá vést jinými než hospodářskými úvahami.“ Soud se dále pokouší použít argumentaci obsaženou v rozsudku *Bayerischer Rundfunk a další*³⁸² s použitím argumentu kontinuity právní úpravy. Dále zdůrazňuje cíl dotčené výjimky, která má „zajistit dotčeným subjektům možnost plnit jejich poslání veřejné služby v naprosté nezávislosti a nestrannosti“,³⁸³ tudíž by se neměla vztahovat na ty subjekty, které veřejnoprávní poslání neplní.

Potud je argumentace SDEU víceméně konzistentní a logická. Problematickou část rozsudku tvoří argumentace od bodu 41 dále. Soud totiž uznává rozpornost uvedené výjimky v jednotlivých jazykových zněních, kterou jako argument využila ČR. Doslova v rozsudku přiznává, že „z hlediska doslovného znění se totiž výraz „vysílacími společnostmi“ obsažený ve formulaci sporné výjimky může potenciálně vztahovat k „nabývání, přípravě, výrobě nebo společné výrobě programového vybavení“ i k „vysílání“, a může se tedy týkat jak veřejného zadavatele, tak způsobu vysílání.“ Soud tak výslovně přiznává, že samotný text ustanovení je natolik nejednoznačný, že není možné nalézt jeho význam bez provedení pokročilého teleologického výkladu s použitím zásady *effet utile*.³⁸⁴ Přitom v rámci vypořádání se s připomínkami stran SDEU pouhým odkazem na zákaz výkladu práva EU v izolaci potlačuje německé a polské jazykové znění, která podporují výklad ČR, aniž by se jimi věcně zabýval.³⁸⁵ Zbytek argumentace soudu je založen převážně na výše zmíněném tvrzení o vazbě dotčené výjimky na „poslání veřejné služby vlastní vysílacím společností“. Jinak ře-

381. Viz bod. 26 rozsudku.

382. Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. prosince 2007, *Bayerischer Rundfunk a další proti GEWA - Gesellschaft für Gebäudereinigung und Wartung mbH*, věc C-337/06.

383. Viz bod 38 an. rozsudku.

384. Viz bod 41a bod 54 rozsudku.

385. Viz bod 55 rozsudku.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

čeno, SDEU uvádí, že pro dosažení správného výkladu daného ustanovení je potřeba, aby byl interpret schopen toto poslání vysílacích společností definovat a aplikovat jej na danou výjimku.

Tento případ se podstatně liší od rozsudku ve věci *Lubella*,³⁸⁶ ve kterém měly německé orgány informaci o tom, že došlo k chybnému překladu.³⁸⁷ Oproti tomu české orgány nejen že tuto informaci neměly, ale v kontextu jiných jazykových verzí byla šance, že zjistí nejasnost, poměrně malá. Pouze v případě, kdy by jich porovnaly dostatečně velké množství, lze předpokládat, že by identifikovaly možné rozdíly. Už vůbec pak nelze hovořit o možnosti jednoduchého nalezení skutečného a tedy i správného znění normy, jak tomu měly být schopny dle názoru ESD německé orgány.³⁸⁸

Výše uvedený závěr SDEU je tak, v případě, že nebude revidován,³⁸⁹ problematický z několika aspektů. Aplikovaný přístup zásadním způsobem relativizuje spolehlivost textu práva EU.³⁹⁰ Do jisté míry lze dokonce uvažovat o porušení principu legality coby jednoho ze základních pravidel právního státu. Autor tohoto pojednání nemá v úmyslu relativizovat zásadu zákazu čtení práva EU v izolaci za účelem zvýšení spolehlivosti jedné či několika jazykových verzí. Jedná se ovšem o otázku odpovědnosti za důsledky prokázané nejednoznačností právního textu. V daném případě

386. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Bükler GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

387. Viz níže, bod 3.4.3 této části.

388. Viz rozsudek *Lubella*:

„Moreover, it is undisputed that the competent German authorities were informed of that error and were therefore in a position to apply the regulation correctly from the outset. In those circumstances, the content of the contested regulation could not be regarded as uncertain.“

- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Bükler GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

389. V době dokončení této práce probíhalo řízení o kasačním opravném prostředku, podaném ze strany České republiky. Viz řízení pod č. j. C-862/19 P.

390. V tomto kontextu je dobré připomenout, že v daném případě se jedná o text směrnice, která v případě její transpozice nemá přímý účinek na jednotlivce, a jejími primárními adresáty jsou členské státy. Bylo by tak možné argumentovat tím, že zvýšená náročnost interpretace je do jisté míry ospravedlnitelná. Takový argument je ovšem svým charakterem politický v okamžiku, kdy nejednoznačnost dané normy má pro konkrétní stát materiální důsledky (k čemuž v tomto případě došlo).

nedošlo k tomu, že by ČR aplikovala české znění dané výjimky v izolaci. V daném případě totiž ani komparativní výklad neposkytl, a s ohledem na rozdílnost jazykových verzí a nejednoznačnost historických pramenů nemohl poskytnout, dostatečně konkrétní vodítka pro nalezení významu textu dovozeného ze strany SDEU. Je proto relevantní otázkou,³⁹¹ zda je v těchto případech možné považovat princip publicity a předvídatelnosti práva za naplněný. V případě, že by odpověď na tuto otázku byla záporná, je namístě uvažovat o částečném přenosu odpovědnosti z členského státu na orgány EU.

Dílčí závěr

Výše uvedené příklady dokládají, že jazyková rovnost není absolutní. Existují příklady, v rámci kterých je s ohledem na funkcionalitu práva EU postupováno pragmaticky. Zde je možné zmínit zásadu platnosti práva EU i přes jeho faktickou nevymahatelnost, vyplývající ze závěrů SDEU v případě Skoma-Lux nebo závěrů SDEU v případech ochranných známek. Tento pragmatický přístup je odůvodnitelný a udržitelný. Mohou se ovšem objevit i takové případy, kdy i při formálním dodržení pravidel může docházet k zásahu do působnosti členských států, což je případ faktického vymáhání pravidel, která pro členský stát nejsou závazná, na úrovni vnitrostátní aplikace práva. Přestože v tomto konkrétním případě není princip legality v zásadě ohrožen (znění dotčených pokynů není pro jednotlivce přímo závazné a národní orgány je musí zapracovat do rozhodnutí o poskytnutí dotace nebo souvisejících dokumentů), jedná se ze strany Evropské komise o praxi, která není v souladu se základními principy sdíleného řízení a lze jen doufat, že bude v budoucnu ze strany SDEU korigována. Případy legislativy, která ani při využití pokročilých metod výkladu neumožňuje dosáhnout se zamýšleného významu normy, by navíc do budoucna měly být diskutovány v návaznosti na související finanční dopady.

391. Přičemž její řešení bohužel přesahuje zaměření této práce.

3.4 Způsob řešení rozporů vyplývajících z vícejazyčnosti v rámci činnosti Soudního dvora Evropské unie

Soudní dvůr EU, před Lisabonskou smlouvou nazývaný Evropský soudní dvůr,³⁹² se skládá ze Soudního dvora a Tribunálu.³⁹³ Působnost obou orgánů je vymezena Smlouvou o fungování EU a statutem SDEU. Ze specifického postavení SDEU coby soudu zajišťujícího dodržování práva při výkladu a provádění primárního práva EU³⁹⁴ vyplývají mimořádné požadavky na jazykový režim soudu.³⁹⁵ Pro základní pochopení fungování SDEU a jeho přístupu k interpretaci vícejazyčných textů práva EU je nutné stručně přiblížit:

- základní principy a charakter rozhodování SDEU,
- principy pro rozhodování SDEU a
- postup a interpretační metody použité při rozhodování.

V následujících bodech budou rozebrány nejprve základní principy a hlavní rozdíly oproti interpretaci vícejazyčných textů v mezinárodním právu, poté statut a jednací řád SDEU a nakonec jednotlivé metody, které SDEU při své rozhodovací činnosti užívá.

392. Z důvodu sjednocení terminologie je v celé práci používán současný název Soudní dvůr EU, a to i v případě judikatury vydané Evropským soudním dvorem.

393. Soud pro veřejnou službu, zřízený rozhodnutím Rady ze dne 2. listopadu 2004 o zřízení Soudu pro veřejnou službu Evropské unie č. 2004/752/ES, Euratom a fungující v letech 2005 až 2016 jako instituce rozhodující spory mezi orgány EU a jejich zaměstnanci, byl bez větší pozornosti veřejnosti zrušen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU, EURATOM) 2016/1192 ze dne 6. července 2016 o přenesení pravomoci rozhodovat v prvním stupni spory mezi Evropskou unií a jejími zaměstnanci na Tribunál. Od září roku 2016 spadá rozhodování sporů v této oblasti do působnosti Tribunálu.

394. Viz článek 19 Smlouvy o fungování EU.

395. Protože má každý členský stát vlastní jazyk a specifický právní systém, musí být Soudní dvůr Evropské unie multijazyčnou institucí. Jeho jazykový režim nemá obdoby u žádného jiného soudu na světě, neboť jeho jednacím jazykem se v konkrétní věci může stát kterýkoli z úředních jazyků Unie. Soudní dvůr totiž musí dodržovat plnou multijazyčnost jednak proto, aby vyhověl potřebě komunikovat s účastníky řízení v jazyce právě projednávaného případu, a jednak proto, aby řádně zpřístupnil svou judikaturu ve všech členských státech. Dostupné na https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/cs/.

3.4.1 Základní principy fungování SDEU

Charakter SDEU má oproti vnitrostátním či mezinárodním soudům svá specifika. Oproti běžnému mezinárodnímu soudu, jako např. MSD, vykazuje určité netypické prvky. Těmi jsou například povinná a výlučná pravomoc SDEU v rámci práva EU, vymezení širokého rámce působnosti nebo volnost užitých pramenů.³⁹⁶ Z té vyplývá také zákaz *denegatio iustitiae*, tedy zákaz odmítnutí rozhodnout z důvodů nedostatku zákonných podkladů, který souvisí s povinností soudu vyplňovat mezery v právu.³⁹⁷ Mezi prameny práva v širším smyslu je tedy nutno zařadit také evropské právní principy.³⁹⁸

Jejich použití pochází z počátků fungování soudu. Především je lze spojovat s rozsudky *Costa vs E.N.E.L.*³⁹⁹ a *Van Gend & Loos*.⁴⁰⁰ Z rozsudku lze vyvodit jednak odkaz na „ducha, systematiku a textaci“, jednak přesah těchto metod a vytvoření jakéhosi „hermeneutického rámce“. ⁴⁰¹ Ten se stal součástí výkladu SDEU a základem pro užití obecných právních principů zejména s ohledem na užití zásady *effet utile*. Viz blíže bod 3.3.7 této části.

Význam SDEU pro formování práva EU podtrhuje fakt, že SDEU má v rámci EU roli „nejvyšší instance“. Jedná se o jedinou instituci, která disponuje pravomocí provádět závazný výklad práva EU a zajišťování koherence práva EU. To vysvětluje nutnost užití interpretačních metod založe-

396. Petřů (2011, str. 34).

397. Tichý u. a. (2006, str. 244).

398. „*les principes du ius commune europaeum*“ - Kutscher (1976, str. I-8).

399. Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964, *Flaminio Costa proti E.N.E.L.*, věc 6-64.

400. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. března 1985, *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*, věc 32/84.

401.

„Legal interpretation at the Court of Justice is governed by text, context and telos or purpose. These are the three methods indicated early on in the *Van Gend en Loos* judgment by the reference to “the spirit, the general scheme and the wording” of the legal provisions which the Court has to interpret. But the Court has done more than simply refer to these methods of interpretation. It has, in effect, deduced from the treaties a particularly hermeneutic framework distinct from that of traditional international law.” - Maduro (2008, str. 4).

ných na hledání účelu a smyslu, jež směřují k dosažení základních hodnot EU.⁴⁰²

3.4.2 SDEU a jeho jazykový režim – jednací řád SDEU

Význam pro právní interpretaci vícejazyčných textů SDEU má bezpochyby jeho jazykový režim. Ten je zakotven v jednacím řádu (resp. jednacích řádech jednotlivých soudů) a řídí se následujícími zásadami:

„Jazykový systém Soudního dvora je založen na třech hlavních zásadách, a sice na

1. zásadě jednacího jazyka (někdy též zvaného „jazyk řízení“), na
2. zásadě jednoho pracovního jazyka, kterým je od vzniku Soudního dvora až do současnosti francouzština, a na
3. zásadě respektování jazyka, který si ke svému vyjadřování zvolí jednotliví členové unijních soudů.
4. Čtvrtou, doplňkovou zásadu by bylo možné nazvat zásada ekonomie provozu evropských institucí, neboť se snaží udržet objem zadaných překladů na uzdě (v roce 2011 byl Generálnímu ředitelství překladatelské služby Soudního dvora zadán k překladu téměř 1 000 000 stran).“⁴⁰³

Tyto zásady vyplývají z hlavních dokumentů upravujících jazykový režim SDEU. Jsou jimi jednací řád a statut SDEU.

Jednací řády jsou odlišné pro každý ze tří soudů tvořících Soudní dvůr EU.⁴⁰⁴ Jednacím jazykem soudu se rozumí zpravidla jazyk žalobce, tedy jazyk návrhu zahajujícího řízení.⁴⁰⁵ Uvedeny jsou výjimky, kdy je jazyk obligatorně vymezen. Typicky se jedná o případy, kdy žaloba směřuje proti

402. Viz interpretační metody zpravidla užívané konečnými instancemi národních soudů.
403. Lovriš (2013). Dostupné na <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/02/o-touze-pravnika-pracovat-s-originalem.html>.

404. Jsou jimi Soudní dvůr *stricto sensu*, Tribunál a Soud pro veřejnou službu. Pokud bude dále použito výrazu „Soudní dvůr“, rozumí se jím Soudní dvůr *stricto sensu*. - Ibid.

405. Článek 37 (2) Jednacího řádu SDEU.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

členskému státu nebo fyzické či právnické osobě některého členského státu nebo v řízení o předběžné otázce. Pak se jednacím jazykem stává úřední jazyk tohoto státu. Toto pravidlo platí jak pro Soudní dvůr, tak pro Tribunál i Soud pro veřejnou službu.⁴⁰⁶ Na základě společné žádosti účastníků řízení je možné, aby byl jako jednacím jazyk zvolen jiný z jazyků, uvedených v odstavci 1.⁴⁰⁷ V případě rozhodování SDEU o kasačním opravném prostředku proti rozhodnutím a usnesením Tribunálu je jednacím jazykem jazyk rozhodnutí Tribunálu.

Jednacím jazyk je jazykem vedení sporu. Jsou v něm vedeny spisy a související dokumenty, stejně jako i protokoly a rozhodnutí. V případě, že je některý z dokumentů vyhotoven v jiném jazyce, je nutný jeho překlad do jazyka jednacímho.⁴⁰⁸ Pokud členský stát přistupuje jako vedlejší účastník, je oprávněn používat svůj úřední jazyk. V jednacím jazyce jsou také vyhotovována rozhodnutí. Podstatným faktorem pro následnou interpretaci je fakt, že znění dokumentů vyhotovené v jednacím jazyce (nebo jiném povoleném jazyce) je zněním rozhodným.⁴⁰⁹ Tím se snižuje riziko vzniku nesouladu mezi jednotlivými jazykovými verzemi příslušných dokumentů. Paradoxně ovšem může dojít k tomu, že při překladu daného dokumentu do jednacímho jazyka dojde k chybě. Přesto toto pravidlo výrazně snižuje náklady soudu a neoddiskutovatelně zjednodušuje interpretaci rozsudků.

Pravidlem rozhodného znění není dotčena povinnost SDEU poskytnout přístup ke svým dokumentům ve všech úředních jazycích EU dle nařízení 1/1958.

„Jeho jazykový režim (rozuměj Soudního dvora EU) nemá obdoby u žádného jiného soudu na světě, neboť jeho jed-

406. Ten se s ohledem na článek 29 svého jednacímho řádu řídí jazykovými pravidly jednacímho řádu Tribunálu. - Článek 29, Jednacím řád Soudu pro veřejnou službu.

407. Odstavec 1 vyjmenovává všechny pracovní a úřední jazyky EU.

408. Jednacím řád uvádí možnost překladu pouhého výňatku z dokumentu z důvodu jeho obsáhlosti, viz článek 37 Jednacímho řádu SDEU.

409.

„Rozhodným zněním dokumentu je znění vyhotovené v jednacím jazyce nebo případně v jiném jazyce povoleném podle článků 37 nebo 38.“

- Článek 41, Jednacím řád SDEU,

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

nacím jazykem se v konkrétní věci může stát kterýkoli z úředních jazyků Unie. Soudní dvůr totiž musí dodržovat plnou mnohojazyčnost jednak proto, aby vyhověl potřebě komunikovat s účastníky řízení v jazyce právě projednávaného případu, a jednak proto, aby řádně zpřístupnil svou judikaturu ve všech členských státech.“⁴¹⁰

Rozsudky SDEU jsou uveřejňovány ve Sbírce rozhodnutí,⁴¹¹ a to ve všech úředních jazycích.

Jazykové služby SDEU jsou realizovány interními překladatelskými službami.⁴¹²

S nutností překladu také souvisí otázka reálného pracovního jazyka SDEU, kterým je už od počátku jeho existence francouzština. Jedná se o interní jazyk SDEU, ve kterém se reálně pracuje a do nějž musí být přeložena všechna podání. Ve francouzštině se také zpravidla píší rozsudky.⁴¹³ Objevuje se tedy otázka, zda se zde nemůže jednat o „rozhodnější než rozhodné znění“, které lépe vyjadřuje názor soudu.

Přestože by existence francouzštiny jako „skutečného původního“ jazyka rozhodnutí mohla svádět k diskuzím o významu autory zamýšleném, ve finále je formálně rozhodným pouze znění rozsudku v jednacím jazyce řízení.⁴¹⁴

410. Oficiální text na stránkách SDEU. Dostupné na http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/.

411. Dostupná na <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/eu-case-law/reports.html?locale=cs>

412.

„Soudní dvůr zřizuje útvar poskytující překladatelské a tlumočnické služby složený z odborníků, kteří mají odpovídající právní vzdělání a důkladnou znalost několika úředních jazyků Unie.“

- Článek 42, Jednací řád Soudního dvora.

413.

„Vzhledem k tomu, že porady soudů Unie probíhají francouzsky, některé písemnosti nejsou k dispozici v jiných jazycích. Proto musí každý tlumočnický působící u Soudu výborně rozumět psané francouzštině.“

- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_10739/cs/.

414.

3.4.3 Judikát *CILFIT*

Počátky prvních rozsudků vyjadřujících se ke způsobům řešení odlišností v jazykových verzích lze vysledovat již v rámci nejstarší rozhodovací činnosti ESD. V této souvislosti je možné zmínit například rozsudek ve věci *Bosch*,⁴¹⁵ v rámci kterého porovnání jazykových verzí provedl generální advokát Lagrange.⁴¹⁶

Základním judikátem, jenž založil základní pravidla pro řešení nesrovnalostí mezi jazykovými verzemi, je ale bezpochyby až rozsudek *CILFIT*.⁴¹⁷ Ten zavedl jednak pravidla týkající se povinnosti státních soudů předložit otázku interpretace Soudnímu dvoru EU, jednak vymezil základní pravidla přezkumu v případě jazykových nesrovnalostí mezi jednotlivými jazykovými verzemi.

Mimo jiné tak byla vytvořena doktrína *acte clair*. Ta představuje případy, kdy členský stát není povinen předložit případ k posouzení Soudnímu dvoru EU.⁴¹⁸

K roli francouzštiny se vyjádřil také Derlén:

„In theory therefore the French text carries no special weight for the interpretation of a judgement, except when the language of the case happens to be French, but in practice it can be assumed that the French language version is the version which best expresses the opinion of the ECJ.”

- Derlén (2009, str. 5)

415. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 4. 1962, *Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd proti Robert Bosch GmbH a Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn*, věc 13-61.

416. Stanovisko generálního advokáta Lagrange ze dne 27. února 1962, *Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd proti Robert Bosch GmbH a Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn*, věc 13-61, strana 15.

417. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81.

418. V českém právním prostředí lze její vliv demonstrovat např. na judikatorní činnosti NSS:

„[63] Soudní dvůr ve věci *CILFIT* vymezil doktrínu *acte clair* jako výjimku z povinnosti soudu členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou (čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie). Soudní dvůr dále prohlásil, že dříve než soud členského státu dospěje k závěru, že jím posuzovaná otázka představuje *acte clair*, musí si být jist, že by tato otázka byla stejně zřejmá i soudům jiných členských států a Soudnímu dvoru (*CILFIT*, odst. 16). Při posu-

Definice *acte clair* vychází z bodů 16. až 19. rozsudku:

16. Konečně může správné použití komunitárního práva být do té míry zjevné, že neexistuje žádný prostor pro rozumnou pochybnost ohledně rozhodnutí předběžné otázky. Vnitrostátní soud může však vycházet z tohoto předpokladu jen tehdy, jestliže je přesvědčen o tom, že též pro soudy ostatních členských států a Soudní dvůr by existovala stejná jistota. Jenom tehdy, jestliže tyto předpoklady jsou splněny, může vnitrostátní soud nesplnit svoji povinnost obrátit se na Soudní dvůr a místo toho otázku zodpovědět ve vlastní působnosti.

17. Zda taková možnost existuje, je třeba zodpovědět s ohledem na vlastnosti komunitárního práva a specifickou problematiku jeho výkladu.⁴¹⁹

Tyto zásady doktríny byly zopakovány a přesněji vymezeny v dalších rozsudcích. Například v rozsudku *Lubella*.⁴²⁰ Soud ve zkratce zopakoval, že nařízení nesmí být interpretována v izolaci, nýbrž v případě pochyb musí být interpretována a aplikována ve světle jiných jazykových verzí. Poté odkázal na doktrínu *acte clair* řka, že „odpovědné německé orgány (authori-

zování takové otázky musí být dále přihlédnuto k typickým znakům evropského práva a určitým překážkám v jeho výkladu. Jde zejména o fakt, že evropské právo je publikováno v řadě jazykových znění, přičemž všechny jazykové verze mají stejnou platnost. Nadto evropské právo používá vlastní terminologii, a to i tam, kde by se určitý výraz ve všech jazykových verzích shodoval. Konečně každé ustanovení evropského práva musí být posuzováno v jeho kontextu a vykládáno ve světle všech ustanovení evropského práva, jeho účelu a stavu jeho vývoje v době, kdy má být aplikováno. (CILFIT, odst. 17 – 20).

[64] V tomto rozhodnutí Soudní dvůr rovněž stanovil, že pouhý fakt, že jeden z účastníků sporu namítá spornost výkladu evropského práva, nutně neznámá, že soud členského státu musí položit předběžnou otázku (CILFIT, odst. 9).“

- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. 1 As 93/2009 - 273.

419. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81. Překlad rozsudku citován z Tichý (2006, str. 459 an).

420. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Búker GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

ties) byly informovány o této chybě (chyba v překladu) a tedy byly v pozici, kdy mohly nařízení správně aplikovat. Za těchto podmínek nemohl být obsah sporného nařízení nahlížen coby nejasný.“⁴²¹

Pro zjednodušení je možné doktrínu *acte clair* přirovnat k institutu tzv. „jednoduchých případů“, jak je poprvé vymezil Ronald Dworkin na příkladu soudce Herkula. Hlavní rozdíl oproti vnitrostátnímu právu, na které byla teorie původně namířena, zde spočívá v tom, že v případech, kdy se objeví nejasnost, kterou nelze vyřešit „jednoduchou interpretací“,⁴²² soud nepřistoupí k využití metod nadstandardních, ale postoupí otázku výkladu SDEU.

Richard Král uvádí povinnost vnitrostátních orgánů pracovat při interpretaci nařízení EU minimálně s jednou cizojazyčnou verzí.⁴²³ To v podstatě odpovídá zásadě zákazu výkladu práva EU dle pouhé jedné jazykové verze, jak ji formuluje M. Bobek.⁴²⁴

Tato zásada se týká jak případů, kdy je znění v národním jazyce nejednoznačné, tak i případů, kdy je jednoznačné (v těchto případech může orgán nejednoznačnost zjistit porovnáním s jinou jazykovou verzí).⁴²⁵ Tato povinnost je omezena. Nelze totiž po vnitrostátních orgánech racionálně požadovat porovnávání všech jazykových verzí.⁴²⁶ Tyto zásady lze analogicky aplikovat také na jiné právní akty, než jsou nařízení.

Doktrína *acte clair* slouží k jednoznačnému výkladu práva v rámci EU a zároveň zabraňuje zahlcení SDEU bagatelními případy.

Judikát CILFIT se v následujících bodech přímo dotkl jednotlivých výkladových metod, které má při interpretaci práva s ohledem na různost jazykových verzí k dispozici:

421. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Búker GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95. Body 17 a 18. Citace rozsudku přeložena autorem práce.

422. Tedy lingvistickou a komparativní metodou při srovnání dvou či tří verzí.

423. Král (2006, str. 90).

424. Bobek (2008, str. 3). Dále viz citované rozsudky, např. rozsudek *Profisa, Stauder, Moksel a EMU Tabac SARL*.

425. Viz rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 17. července 1997, *Ferriere Nord SpA proti Komisi Evropských společenství*, věc C-219/95 P. .

426. Stanovisko generálního advokáta - Jacobs - 10. července 1997, *Wiener S.I. GmbH proti Hauptzollamt Emmerich*, věc C-338/95.

18. Především je třeba přihlížet k okolnosti, že předpisy komunitárního práva jsou zakotveny v dokumentech v několika jazycích a že různé jazykové verze jsou všechny současně závazné; výklad komunitárního předpisu vyžaduje tedy srovnání jeho jazykových verzí.

19. I v případě shody jednotlivých jazykových verzí je třeba přihlížet k tomu, že komunitární právo používá vlastní, zvláštní terminologii. Kromě jiného je třeba zdůraznit, že právní pojmy komunitárního práva a stejně znějící právní termíny v různých národních právních řádech nemusejí mít bezpodmínečně stejný obsah.

20. Každý předpis komunitárního práva je třeba posuzovat v jeho souvislostech a ve světle celého komunitárního práva, jeho cílů a vývojového stadia v době používání dotčeného předpisu.⁴²⁷

Do popředí zde logicky vystupuje komparativní výklad, tedy srovnání jednotlivých jazykových verzí. Ten ovšem většinou nepovede k řešení rozporu, nýbrž k jeho vzniku.⁴²⁸ Protože ale nelze upřednostnit jednu či několik jazykových verzí před jinou jen na základě principu majority, je nutné přistoupit k dalším interpretačním metodám.

Jako první je uvedena nutnost vzít v úvahu vlastní zvláštní terminologii evropského práva. Tedy originální autentické výrazy typické pro právní

427. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81. Překlad rozsudku citován z Tichý (2006, str. 459 an).

428. Přesto existují rozhodnutí, kde soud vychází primárně ze srovnání jazykových verzí a k odkrytí obsahu normy mu postačuje provést srovnání různých jazykových znění. Viz např. rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 26. ledna 1984, *Ludwig-Maximilians-Universität München proti Hauptzollamt München-West*, věc 45/83, odstavec 13 (zvýraznění provedeno autorem):

„As regards the fact that the German version of Article 3 (1) of Regulation No 1798/75 contains not only the words "instruments" and "apparatus" but also the word "Geräte" (utensils), it should be noted that that cannot confer upon that linguistic version a wider meaning that that implied by the other versions which do not contain that word. Therefore no special significance should be attributed to the word "Geräte" in the German text.“

systém EU, které mají v kontextu práva EU specifický význam. S tím souvisí také princip autonomního výkladu, který je rozebrán v následujícím bodu.

Dále je zmíněna potřeba lingvistického a hermeneutického rozboru při srovnání jednotlivých verzí vzhledem k možné rozdílnosti významů v jednotlivých jazycích.⁴²⁹ Konečně v bodě č. 20 odkazuje na teleologický výklad a výklad pomocí metody *effet utile*. Viz bod 3.3.7 této části.

Tím rozsudek *CILFIT* položil základ pro rozhodování ve věcech, souvisejících s významovou růzností jednotlivých jazykových verzí.

3.4.4 Způsob řešení jazykových rozporů ze strany SDEU

SDEU jakožto instituce s absolutní rozhodovací autoritou v rámci EU je hlavní interpretační autoritou práva EU. Jak bylo výše demonstrováno, jeho vliv nejen na způsob uplatňování práva, ale v podstatě také úspěšnost právní úpravy, je klíčový. Postupy a úvahy SDEU lze proto považovat za vzor pro správný výklad práva EU. V ideálním případě by se postup subjektů vykládajících právo EU měl v co největší míře shodovat s postupem SDEU. Například pokud by národní soudy při výkladu norem užívaly *a priori* jiné interpretační postupy a metody než SDEU, mohly by při své činnosti dojít k odlišnému výsledku. To je pochopitelně v rozporu se zásadou přednosti práva EU, zájmem na sjednocování rozhodovací činnosti a požadavkem rovného a spravedlivého procesu vůbec.

Jistou komplikací pro replikaci výkladových postupů SDEU představuje fakt, že výklad SDEU je téměř vždy založen na vícero metodách výkladu. I v případech, kdy je jedna z použitých metod majoritní, jsou další metody využívány k ověření a podepření dosažených závěrů. Jinak řečeno, závěry dosažené jednou formou výkladu se SDEU pokouší podepřít metodami dalšími. To zároveň neznamená, že nelze definovat základní tendence v posuzování právních textů a způsob přístupu SDEU k jednotlivým typům problémů. Snaha o porozumění způsobu logiky interpretace právních no-

429. Jako příklad uvádí Derlén směrnici 93/13. Zde anglická verze obsahuje označení „goods“, zatímco francouzská slovo „biens“. Mezi těmito dvěma výrazy existuje zásadní rozdíl, neboť ač obě znamenají v obecném jazyce „věc“, v právním jazyce slovo „goods“ slouží pro vymezení movitých statků, kdežto slovo „biens“ zahrnuje jak statky movité, tak statky nemovité. - Derlén (2009, str. 6).

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

rem u SDEU a dostatečná znalost judikatury SDEU by tak měly být základem pro jakoukoliv aplikaci práva EU ze strany národních soudů. Pokud jde o jednotlivé výkladové metody, pro účely práva EU lze vycházet z rozdělení jednotlivých metod interpretace v rámci vnitrostátního práva.⁴³⁰ Nicméně jak uvádí Kutscher, „počet principů a metod, kterými soudce disponuje při interpretaci práva, je prakticky nevyčíslitelný.“⁴³¹ Základem pro nalezení vhodného postupu pro řešení jazykových rozporů je proto spíše definice specifických východisek a maximální zohlednění postupů aplikovaných v obdobných případech. Z toho důvodu jsou níže detailněji rozebrány dvě klíčové metody pro řešení jazykových rozporů v právu EU – komparativní jazykový výklad a teleologický výklad s využitím zásady *effet utile*.

Shrnutí obecných vodítek pro interpretaci práva EU je možné nalézt v práci Kutschera. Vypořádává se s otázkou hierarchického členění těchto metod. Uvádí, že primárně je výklad založen na „běžném významu“ slov a slovních spojení právního textu v kontextu „obvyklé terminologie“.⁴³² Pokud jazykový výklad odhalí jeho „jeho jasný a zřejmý význam“ a byla provedena kontrola pomocí jiných metod výkladu, je dosažený výsledek dostačující. Tyto případy jsou ovšem velmi vzácné. V dalším textu budou rozebrána možná úskalí, spojená s užitím jazykové metody.

Co se týká použití dalších metod interpretace, není možné, jak už bylo v rámci této práce několikrát uvedeno, je hierarchicky rozdělit.⁴³³ Metody jsou buď užívány v kombinaci, nebo k vzájemnému potvrzení. Příkladem

430.

„Ses méthodes d'interprétation sont donc en principe identiques à celles qu'utilisent les juridictions nationales des États membres.“
- Kutscher (1976, str. I-6).

431. Kutscher (1976, str. I-5). Text přeložen autorem této práce.

432. Kutscher (1976, str. I-17). Dále viz podbod „Jazykový výklad a úskalí jeho užití“ v této části.

433.

The specificity of the ECJ is that the linguistic, systemic and purposive arguments are normally combined rather than ranked in order of preference and applied only if the doubt persists.”
-

může být rozsudek *Continental Can*.⁴³⁴ V tomto rozsudku soud výslovně uvádí odkaz na modifikovaný teleologický, systematický, jazykový a historický výklad, a to v jejich kombinaci.⁴³⁵ Důraz je přitom kladen na „ducha“ úpravy a jeho účel. Tomu odpovídá také názor bývalého generálního advokáta M. P. Madura, který tvrdí, že „právní interpretace Soudního dvora je řízena textem, kontextem a cílem (telos) nebo účelem“.⁴³⁶

Parametrem volby vhodné interpretační metody je dle Kutschera intuice soudce či jeho „soudnost“.⁴³⁷ V podstatě tak přiznává, že pro dosažení spravedlnosti je nutné se na úkor právní jistoty spolehnout na zkušenost soudce a kvalitu jeho odborného subjektivního úsudku.

Velmi pěkné a přehledné členění způsobů rozhodování ze strany SDEU lze v rámci české doktríny nalézt v publikaci Iva Petru, ⁴³⁸ kde na vybrané judikatuře přehledně popisuje způsoby přístupu soudního dvora k řešení jazykových rozporů.⁴³⁹ Ani tento přehled přitom neposkytuje algoritmus pro výklad nebo pravidla přednosti, o jejichž definici se v rámci českého práva pokusil například Jan Wintr.⁴⁴⁰

Přesto lze z judikatorní činnosti SDEU vyvozovat určité závěry, plynoucí z frekvence využití jednotlivých metod. SDEU při své činnosti primárně užívá metodu teleologickou a systematickou s využitím zásady *effete utile*. S ohledem na vícejazyčný charakter práva má velký význam me-

434. Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. února 1973, *Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi Evropských společenství*, věc 6-72.

435. Zajímavostí je v tomto případě také rozdíl v jednotlivých jazykových zněních rozhodnutí. V anglickém znění stojí:

„In order to answer this question, one has to go back to the spirit, general scheme and wording of Article 86, as well as to the system and objectives of the Treaty. These problems thus cannot be solved by comparing this Article with certain provisions of the ECSC Treaty.”

- Rozsudek Soudního dvora 6-72 ze dne 21. února 1973. *Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi Evropských společenství*.

Ve francouzské verzi je však místo „general scheme“ užit výraz „l'économie“, v německé verzi pak „Aufbau“.

436. Maduro (2008, str. 4).

437. „discernement“ - Kutscher (1976, str. I-16).

438. Petru (2011).

439. Viz zejména tabulku na stranách 99-100.

440. Wintr (2013).

toda srovnávací (komparativní). Přestože sám Kutscher pokládal výklad gramatický a historický za druhořadý,⁴⁴¹ metoda historického výkladu začíná v současnosti opět nabývat na důležitosti.⁴⁴² Opět je ovšem nutné zdůraznit, že nikoliv za účelem rekonstrukce „původního“ jazykového znění, v němž byl předpis koncipován, ale ke zjištění okolností, za jakých byl přijat.

Jazykový výklad a úskalí jeho užití

Lingvistická interpretační metoda, tedy jazykový výklad, bývá právními teoretiky často považována za garanta právní jistoty. Při tomto tvrzení se vychází z předpokladu, že jazyk je nositelem jednoznačných významů a hodnot a vychází-li tedy soud z textu zákona, pouze aplikuje pravidla stanovená pro danou situaci. Mimo to je jazykový výklad nutně základem pro jakýkoliv výklad. Tento předpoklad je zejména v případě právních textů autentických ve více jazycích mnohdy značně vzdálen skutečnosti.

Jazyk je nositelem významu. Ovšem hodnoty nesené slovy a obsah sdělení jsou vždy předmětem subjektivního posouzení a výkladu interpreta. Jsou totiž založeny na víře a důvěře v to, že tato slova mají nést daný význam. Jednoduše poté může dojít k situaci, kdy se očekávání autora a adresáta textu liší. Při výkladu a rozhodování musí soudce uvážit, jaký je význam textu. Zpravidla se text vykládá s ohledem na „obecný význam“ textu, viz níže. Jak už bylo řečeno, v oblasti vnitrostátního práva užívajícího jeden jazyk společný pro všechny adresáty jsou případy nejednoznačnosti textu méně časté než v případě vícejazyčných textů. V rámci práva EU dochází k tomuto zkreslení zpravidla v rámci přípravy legislativy a překladu prvotního textu do dalších jazyků. Viz blíže kapitolu 3.3 této části. Již v případě tvorby právního textu ve dvou a více jazycích může docházet ke

441. Ibid.

442.

„Využití historické metody bylo dříve limitováno především neexistencí nebo nedostupností přípravných prací. Tak bylo fakticky nemožné její užití. Dnes, kdy se dostupnost těchto pramenů podstatně zvýšila, je tato metoda čím dál více využívána.“ - Berends (2010, str. 22). Text přeložen autorem této práce.

zkreslením. V případě překladu nicméně dochází k působení dalšího subjektivního prvku, totiž osoby překladatele. Ten právní text překládá s ohledem na vlastní přesvědčení a znalost. Výsledný přeložený text proto může velmi pravděpodobně obsahovat jisté nepřesnosti a odchylky od původního významu.

Samotný srovnávací jazykový výklad povede k řešení jazykových rozporů jen velmi výjimečně. Od roku 1967, kdy byl vydán rozsudek *van der Vecht*,⁴⁴³ jenž kromě toho, že položil základ pro zákaz čtení textu v izolaci, byl rozhodnut formou srovnávacího lingvistického výkladu, se situace výrazně změnila. Oproti tehdejším čtyřem jazykům má v dnešní době SDEU k dispozici jazyků 24, možnost nalezení společného významu pouze za pomoci jazykových pravidel je tak méně pravděpodobná.

Dalším, v této práci již zmiňovaným případem rozhodnutí čistě pomocí jazykového výkladu je případ *Lubella*.⁴⁴⁴ Důvodem vzniku nejasnosti byl v tomto případě jednoznačně chybný německý překlad dotčeného ustanovení, což ESD v rozsudku vysloveně uvádí a srovnává „chybně přeložené“ německé znění s ostatními jazykovými verzemi.⁴⁴⁵

Využití čistě jazykového výkladu se značně zúžilo po posledním velkém

443. Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. prosince 1967, *Bestuur der Sociale Verzekeringsbank proti J. H. van der Vecht*, věc 19-67.

444. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büber GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

445.

„In this case, with the exception of the German version, all the language versions of the contested regulation relate only to sour cherries. It is clear, as the Commission and the Spanish Government maintain, that the German version originally contained a material error, in that it used the term 'Süßkirchen' rather than 'Sauerkirschen' — an error which was subsequently rectified. However, since that version mentioned the CN codes applicable to sour cherries, that ambiguity could perfectly well have been resolved by reference to the other language versions of the regulation. Moreover, it is undisputed that the competent German authorities were informed of that error and were therefore in a position to apply the regulation correctly from the outset. In those circumstances, the content of the contested regulation could not be regarded as uncertain.“

- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büber GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

rozšíření EU v roce 2004.⁴⁴⁶ Přesto příklady využití čistě lingvistického výkladu existují. Viz např. spor *Komise proti Španělskému království*.⁴⁴⁷

V daném případě byl diskutován jazykový rozdíl u španělských slov *biológico* a *ecológico* v souvislosti s nařízením 2092/91/EC,⁴⁴⁸ definujícím označování zemědělských produktů a potravin. Ve věci šlo o označení produktů ekologického zemědělství ve španělštině. Konkrétně španělské výrazy *biológico* a *ecológico* mají ve španělštině odlišný význam. Ve smyslu nařízení 2092 je produkt ekologického zemědělství označen výrazem *ecológico*. Problém nastal ohledně užití slova *biológico* nebo jeho derivátu *bio*. Tato si velká část spotřebitelů ztotožňuje právě s ekologickým zemědělstvím. Ve Španělsku ale v případě takového označení produktů výrobci nemuseli naplnit podmínky stanovené pro produkty ekologického zemědělství, neboť pro tyto byl vyhrazen pojem *ecológico*, případně jeho derivát „*eco*“. Podstatným pro rozhodnutí soudu bylo, jak těmto dvěma termínům rozumí španělská spotřebitelská veřejnost.

Odlišný názor zastávala Komise, která pokládala oba termíny za zaměnitelné, a Španělský stát. Ten argumentoval faktem, že termín „*bio*“ není ve Španělsku natolik rozšířený jako ve zbytku EU, a že ve španělštině odkazuje na potraviny zdraví prospěšné, nikoliv produkty ekologického zemědělství. Přiložila také dotazník, ve kterém většina respondentů odpověděla, že pod termínem „*bio*“ si představí mléčné produkty.

SDEU zamítl žalobu Komise s tím, že legislativa EU nezakazovala, aby produkty nezískané ekologickou metodou nesly označení *bio*. Zároveň však upozornil, že z úpravy platné od 24. února 2004 lze takový zákaz dovést.⁴⁴⁹

446. V době dokončení této práce došlo od té doby k dalším dvěma rozšířením – v roce 2007 přistoupením Bulharska a Rumunska, a v roce 2013 přistoupením Chorvatska.

447. *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, C-135/03 [2005] ECR I-6909. Dalším příkladem je může být rozsudek *Paola Faccini Dori v. Recreb Srl*, C-91/92 [1994] ECR I-3325.

448. Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 ze dne 24. června 1991 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin.

449. Viz rozsudek:

„Článek 2 nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 ... musel být vykládán tak, že nezakazoval, aby produkty nezískané ekologickou metodou produkce nesly ve Španělsku na označování, v propagačních materiálech nebo

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

SDEU takto rozhodl proto, že z důvodu rozdílnosti použité terminologie v jednotlivých členských státech nelze přičítat některému ze států odpovědnost⁴⁵⁰ za nepřesné označení, vzniklé při přípravě a překladu normy.⁴⁵¹

Zároveň je tento judikát jedním z mála případů, kdy SDEU nepřistoupil k teleologické interpretaci a vycházel z interpretace jazykové. Důvodem pro to ovšem bylo opět zachování smyslu úpravy. SDEU zde přímo nezkoumal účel samotné normy a přihlédl spíše k subjektivnímu chápání předmětných slov samotnými spotřebiteli.⁴⁵²

Tento případ přesně ilustruje, proč SDEU (a *de facto* ani žádný jiný soud) nemůže spoléhat čistě na jazykový výklad předpisu. Jazyková interpretace je vždy obrazem subjektivního porozumění danému textu.⁴⁵³ Při

v obchodních dokumentech označení „biológico“ nebo jeho předponu „bio“.

...

„Tentýž článek 2, ve znění nařízení Rady č. 392/2004 ze dne 24. února 2004, musí být vykládán tak, že od nynějška zakazuje, aby takové produkty nesly ve Španělsku na označování, v propagačních materiálech nebo obchodních dokumentech označení „biológico“ nebo jeho předponu „bio“.“

- *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, C-135/03 [2005] ECR I-6909.

450. V duchu zásady, že „normotvůrce by měl předvídat, jakým způsobem bude jím vytvořený normativní text vykládán.“ - Boguszak u. a. (2003, str. 179).

451. Berends (2010).

452.

„V projednávané věci Komise kromě výše uvedených informací týkajících se určitého užívání výrazů „biológico“ a „bio“ na španělském trhu neprokázala, že na tomto trhu tyto výrazy obecně španělským spotřebitelům dávají najevo, že dotyčné výrobky byly získány ekologickou metodou produkce. Ačkoliv v tomto ohledu pochybnosti vyjádřené Komisí ohledně průzkumu veřejného mínění, kterého se dovolává španělská vláda, nepostrádají relevanci, nic to nemění na tom, že Komise nepředložila žádnou skutečnost prokazující, že v okamžiku uplynutí lhůty stanovené odůvodněným stanoviskem bylo ve Španělsku užívání výrazů „biológico“ nebo „bio“ k označení produktů získaných ekologickou metodou produkce rozšířeno natolik, že španělský spotřebitel tyto výrazy spojoval s ekologickou metodou produkce.“

- *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, C-135/03 [2005] ECR I-6909.

453.

„But if we look at the question more closely it becomes apparent that

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

soudní činnosti je v závislosti na zkoumané věci vždy užít určitý rámec pro porozumění zkoumanému textu. Jedním z nejčastějších je tzv. „everyday language“, tedy jakýsi „každodenní jazyk“.⁴⁵⁴ Tím se rozumí význam, který danému textu nebo termínu přisuzuje majorita společnosti. Jiným rámcem pro posuzování poté může být právní význam textu. Tedy význam, který je obecně přijímán mezi právní veřejností, v okruhu profesionálů.

V případě právních dokumentů autentických ve více než jednom jazyce je velmi náročné nalézt jeden právní rámec pro výklad textu ve všech jazycích tak, aby bylo dosaženo spravedlnosti ve smyslu oprávněných očekávání osob, na něž právní úprava dopadá. SDEU tedy nemůže zajistit ani garantovat přesný význam slov. Výjimkou je výše zmíněný autentický jazyk EU,⁴⁵⁵ k jehož vzniku došlo právě na základě judikatorní činnosti SDEU. Jedná se ovšem o termíny většinou úzce spojené s originárními instituty práva EU, které přesahují jednotlivé autentické jazyky.

Dalším hlediskem v neprospěch užití jazykové interpretace SDEU je počet jazykových verzí, které by měly být porovnávány. Z původní výhody, spočívající v ujasnění smyslu textu prostřednictvím srovnání znění v různých jazycích, se stala komplikace. V případě srovnávání 24 jazykových verzí⁴⁵⁶ je více než pravděpodobné, že budou nalezeny nesrovnalosti. Při celkových 276 možných kombinacích srovnání jazyků je toto riziko značné.

Přítom vzhledem k jazykové politice EU⁴⁵⁷ není přijatelné, aby byl při výkladu jakýkoliv jazyk upřednostněn.⁴⁵⁸ Stejně tak není možné přihlížet

subjectivity cannot be avoided: rather, it is an inherent element of all legal interpretation. In essence, legal interpretation is in all important aspects like any human understanding based on the interpreter's individual knowledge base.”

- Paunio u. Lindroos-Hovinheimo (2010, str. 410).

454. Např. v rozsudku 349/85 z roku 1988. *Denmark v Commission*. Nebo případ C-135/03 z roku 2005, *Commission v Spain*.

455. Viz část 4 kapitoly 2.4 „Autonomní výklad práva EU“.

456. Aktuální v době ukončení práce.

457. Viz např. nařízení 1/1958, Komise (2005) apod.

458. Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, *The Queen proti Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham*, věc C-296/95. Nebo také rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. ledna 2003,

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

k tomu, že většina těchto verzí je překladem z původní jazykové verze, v níž byl předpis koncipován. Zvýhodnění jedné jazykové verze není v žádném případě přijatelné.⁴⁵⁹ V případech, kdy soud rozhodl ve prospěch nebo na základě jedné jazykové verze, bylo tomu tak proto, že nejlépe odpovídala účelu a smyslu úpravy, nikoliv z důvodu její vyšší autority.⁴⁶⁰

Zde je nutné zmínit rozsudek *Régina vs Pierre Bouchereau*, který je považován za jeden ze základních kamenů výkladu rozdílných jazykových verzí textů práva EU. Uvedený rozsudek je zároveň dobrým příkladem toho, jak vícejazyčnost může komplikovat přiblížení se smyslu textu i v případě použití preambule dotčeného předpisu.⁴⁶¹ V rámci řízení o předběžné otázce upozornila vláda Velké Británie na skutečnost, že vykládaný termín lze nalézt také v preambuli, přičemž z kontextu lze dovodit jí prosazovaný význam termínu „opatření“⁴⁶² v ustanovení článku 2 a 3. Soudní dvůr v návaznosti na to provedl srovnávací výklad s dalšími jazykovými verzemi se závěrem, že vyjma italské verze textu všechny ostatní jazykové verze užívají v obou dvou člancích rozdílné termíny. Při snaze soudu využít preambule jako interpretační pomůcky se ukázal nesoulad v jazykových verzích i v této části předpisu. Z toho Soudní dvůr pochopitelně dovodil, že srovnávací výklad neposkytuje dostatečná vodítka pro právně závazné rozhodnutí.⁴⁶³

„Odlišné jazykové verze komunitárního předpisu musí být vykládány jednotně, tudíž v případě odlišností mezi verzemi musí být předmětné nejasné ustanovení vykládáno s ohledem na účel a obecnou systematiku norem, jichž je součástí.“⁴⁶⁴

Nani Givane a další proti Secretary of State for the Home Department, věc C-257/00.

459. Viz výše *EMU Tabac SARL*.

460. *Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska*, 100/84 [1985] ECR 1169.

461. Blíže viz bod 3.3.1 této části.

462. V originálu „measures“.

463. „13 A comparison of the different language versions of the provisions in question shows that with the exception of the Italian text all the other versions use different terms in each of the two articles, with the result that no legal consequences can be based on the terminology used.“

464. Překlad autora, v originále viz:

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Uvedený příklad je potvrzením očekávatelného předpokladu o nedostatečnosti samostatného využití jazykového a případně srovnávacího výkladu. Zároveň čistě jazyková interpretace SDEU nemá potřebnou autoritu vůči stranám. Je vždy obrazem subjektivního porozumění danému textu, který se i s odkazem na „*everyday language*“ může lišit a je často nejasný (neboť běžný jazyk se liší v závislosti na použití v dané situaci). Nehledě na to je právo EU interpretováno také na vnitrostátní úrovni a argumentace SDEU tedy musí být bezrozporná a přesvědčivá, aby mohla dosáhnout svého účelu sjednocování výkladu práva.⁴⁶⁵

Na závěr tohoto bodu lze zmínit případ *Euro Tex Textilverwertung*.⁴⁶⁶ V dané věci by SDEU teoreticky byl schopen rozhodnout již na základě jazykového výkladu. V rozsudku došlo k porovnání minimálně 9 jazykových verzí,⁴⁶⁷ přičemž došel k závěru, že jeden z výkladů v některých jazykových verzích neobstojí.⁴⁶⁸ Konečné rozhodnutí učinil s odkazem na systematicku a účel dané úpravy, jímž mělo být zjednodušení administrativní zátěže. Opačný výklad by přitom zamýšlené zjednodušení nepřinesl.

Teleologický výklad zaměřený na účel, použití zásady *effet utile*

SDEU je jednou z nejdůležitějších institucí EU a významně se podílí na vývoji a směřování celé Unie. Přestože se jedná o „soud“, je otázkou, kde začíná a končí soudcovská pravomoc při rozhodování o záležitostech s nádechem politickým. Je nutné připomenout známé rozsudky ve věcech *van*

„The different language versions of a text must be given a Community uniform interpretation and hence in the case of divergence between the versions the provision in question must be interpreted reference to the by purpose and general scheme of the rules of which it forms a part.”

- Régina v Pierre Bouchereau, 30-77 [1977] ECR 1999.

465. Paunio u. Lindroos-Hovinheimo (2010, str. 402).

466. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. června 2007, *Euro Tex Textilverwertung GmbH proti Hauptzollamt Duisburg*, věc C-56/06.

467. Viz bod 24 a 25 rozsudku.

468. Viz bod 26 rozsudku.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

Gend & Loos,⁴⁶⁹ *Costa vs ENEL*,⁴⁷⁰ nebo případně *Simmenthal II*.⁴⁷¹ Všechny tyto rozsudky výrazně ovlivnily pojetí EU a posunuly integraci do další fáze. A všechny využily ve svém odůvodnění odkaz na základní hodnoty vyjádřené v primárním právu a účel dotčené právní úpravy. Zároveň poskytují náhled na posun výkladu práva EU ze strany SDEU oproti právu mezinárodnímu.⁴⁷² To je⁴⁷³ samozřejmě v rámci práva EU nepoužitelné.⁴⁷⁴ EU disponuje vlastní subjektivitou a její systém je definován společnými hodnotami založenými primárním právem, stejně jako přenosem části suverenity členských států. Za účelem zajištění soudržnosti jejího specifického právního systému⁴⁷⁵ je proto nutné upřednostňovat výkladové metody zaměřené na hledání smyslu a zejména účelu dané právní úpravy, ke kterým je možné řadit výše popsany teleologický výklad za použití zásady *effet utile*.⁴⁷⁶

Základní rámec pro užití teleologického a systematického výkladu ve vazbě na řešení jazykových rozporů poskytl SDEU v již rozebraném rozsudku *CILFIT*.⁴⁷⁷ Pro zopakování je vhodné připomenout tři základní pravidla z něj plynoucí:

469. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. března 1985, *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*, věc 32/84.

470. Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964, *Flaminio Costa proti E.N.E.L.*, věc 6-64.

471. Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA*, věc 106/77.

472.

„The model for interpreting Community law adopted by the ECJ can be traced back to the Vienna Convention on the Law of the Treaties. Article 31 of the Convention gives the general rule for interpreting international treaties. The starting-point is the ordinary meaning of the treaty text followed by context and other interpretative methods. It should be noted, however, that the ECJ has never explicitly referred to the Convention. And, in any event, the ECJ inversed the order of interpretative methods provided in the Convention in the *Van Gend en Loos* case.”

- Paunio u. Lindroos-Hovinheimo (2010, str. 2).

473. Stejně jako Vídeňská úmluva o smluvním právu

474. Kutscher (1976, str. I-31).

475. Vymezeného primárně právě rozsudkem ve věci *van Gend & Loos*.

476. Viz blíže bod 3.3.7 této části.

477. Viz bod 3.4.3 této části.

3. MNOHOJAZYČNOST EU - CESTA K POROZUMĚNÍ ČI NOVÝ BABYLON?

- soud by měl při rozhodování vzít v potaz různé jazykové verze právního předpisu,
- v právu EU se může vyskytovat „vlastní zvláštní terminologie“,⁴⁷⁸
- „předpis ... je třeba posuzovat v jeho souvislostech a ve světle celého komunitárního práva, jeho cílů a vývojového stadia v době používání dotčeného předpisu.“⁴⁷⁹

Výše uvedené zásady odpovídají modifikovanému teleologickému výkladu za použití zásady *effet utile*. Jinak řečeno, rozsudek CILFIT položil základ pro řešení komplikovaných jazykových nejasností primárně na teleologickém výkladu při použití zásady *effet utile*. Základní algoritmus a detaily jeho použití jsou detailněji popsány v části 4 této práce.

Uvedený princip je přítomen ve velké části judikatury SDEU a je stabilně využíván jako východisko pro řešení jazykových rozporů a jeho použití je možné ilustrovat na judikatuře níže.⁴⁸⁰

Pro zajímavost je možné zmínit také případ ruského fotbalisty I. Simutenka.⁴⁸¹ V tomto specifickém případě SDEU vykládal článek 23 dohody o partnerství mezi EU a Ruskem.⁴⁸² V rámci dohody mělo Společenství zajistit, „...aby ruští státní příslušníci legálně zaměstnaní na území členského státu nebyli předmětem diskriminace založené na státní příslušnosti, co se týče pracovních podmínek, odměny nebo propouštění z pracovního poměru ve srovnání se státními příslušníky dotyčného členského státu.“⁴⁸³ Předmětem sporu bylo zamítnutí jeho žádosti o vydání licence pro výkon

478. Viz bod 3.3.4 této části.

479. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81. Překlad rozsudku citován z Tichý (2006, str. 459 an).

480. Blíže viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 1977, *Auditeur du travail proti Bernard Dufour, SA Creyf's Interim a SA Creyf's Industrial*, věc 76-77.

481. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. dubna 2005, *Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura a Real Federación Española de Fútbol*, věc C-265/03.

482. Dohoda zřizující partnerství mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ruskou federací na straně druhé, podepsané dne 24. června 1994 na Korfu a schválené jménem Společenství rozhodnutím Rady a Komise 97/800/ESUO, ES, Euratom ze dne 30. října 1997.

483. Jedná se o neoficiální překlad, viz bod 3 rozsudku.

činnosti profesionálního hráče. Španělský národní soud následně položil ESD otázku, zda dohoda o partnerství Společenství-Rusko brání tomu, aby se na pana Simutenka vztahovalo omezení o maximálním počtu nominací hráčů třetích zemí. V první fázi ESD došel k tomu, že žaloba je, s ohledem na přímý účinek daného ustanovení dohody, přípustná. Při samotném výkladu dotčeného ustanovení dohody o partnerství Společenství-Rusko přitom ESD využil teleologický výklad se zásadou *effet utile*. Podstatným rozdílem ovšem je, že se jednalo o výklad mezinárodní smlouvy, nikoliv smluvního dokumentu v rámci práva EU. Zjištěný účel, o který SDEU opřel svou argumentaci, proto nesměřoval k naplnění cílů EU, ale k naplnění cílů dané dohody, jimž byla „postupná integrace mezi Ruskem a širší zónou spolupráce v Evropě“. Soud proto k výkladu zaujal restriktivní přístup a odlišil pracovní podmínky⁴⁸⁴ v rámci uzavřené dohody od pravidel pro přístup k zaměstnání na úrovni EU. To je podstatné pro rozlišení režimů ochrany v rámci EU a na základě uzavřené dohody. Na výsledek samotného sporu toto rozlišení nicméně nemělo přímý vliv⁴⁸⁵ a pan Simutenko byl v následném sporu pravděpodobně úspěšný.

484. Ve smyslu obecné pracovní podmínky, odměna a propouštění.

485. Viz bod 37 rozsudku:

"Krom toho v uvedených rozsudcích Bosman a Deutscher Handballbund Soudní dvůr rozhodl, že takové pravidlo, jako je to v původním řízení, se týká pracovních podmínek (výše uvedený rozsudek Deutscher Handballbund, body 44 až 46). Okolnost, že čl. 23 odst. 1 dohody o partnerství Společenství-Rusko se tedy použije pouze co se týče pracovních podmínek, odměny a propouštění z pracovního poměru, a nevztahuje se tedy na pravidla týkající se přístupu k zaměstnání, je tedy nerozhodná."

4. Interpretační pravidla vybraných typů vícejazyčných textů

V rámci předcházejících tří částí byly rozebrány a představeny vybrané typy situací, ve kterých může docházet k interpretaci vícejazyčných právních textů v oblasti veřejného práva, s výjimkou právních textů ve vícejazyčných státech. Cíl této části je dvojitý:

- jednak shrnout dosažené poznatky v popsáných případech a derivovat ideální scénář postupu pro řešení rozporů, plynoucích z rozdílů v jazykových verzích a
- analyzovat vliv vícejazyčnosti na spolehlivost jednotlivých výkladových metod.

Níže uvedené postupy jsou zobecněným a ideálním scénářem, vycházejícím z pravidel přednosti v daných případech. Při konkrétním výkladu je vždy nutné postupovat *ad hoc* s ohledem na specifika daného případu.⁴⁸⁶ Ve všech níže uvedených případech je přitom stále základním předpokladem existence a praktické dodržování pravidla formální publicity a dostupnost autentických znění příslušných textů. V opačném případě (byť může být dostatečně zachováván princip materiální publicity) nejsou v praktické rovině úvahy o rozdílech významu v odlišných jazykových zněních relevantní.⁴⁸⁷

486. Viz Wintr (2013, str. 11).

487. Viz např. Wintr (2013, str. 45):

„Je-li primárním objektem interpretace kontinentálního práva právní předpis, nemůže nezačít jeho textem.“

4.1 Historické vícejazyčné právní texty a jejich interpretace současnými soudy

V části číslo 1 byl popsán vývoj jazykového práva a základní východiska pro výklad vícejazyčných textů na území českých zemí před 1. světovou válkou. Z provedené analýzy je možné dovodit předpoklady pro výklad historických textů.

Na počátku výkladu oficiálních právních textů historických zemí s vícejazyčným charakterem je v první řadě potřeba identifikovat příslušnou právní úpravu postavení konkrétních jazyků. Z příslušné právní normy je možné dovodit, zda text může mít vícejazyčný charakter, a také které jazyky je možné pokládat za autentické znění. V této oblasti je přitom nutné vzít v potaz možnou rozdílnou místní působnost jednotlivých jazykových znění i v rámci jednoho státu nebo jedné země.⁴⁸⁸ V některých případech lze v existujících jazykových normách, případně jiných normách upravujících oblast užívání jazyků, nalézt východiska pro samotný výklad nebo preferenci konkrétní výkladové metody. Již v této fázi je proto teoreticky možné dojít k závěru, že pro příslušný vztah je jedna z jazykových verzí určující.

Po ověření, že se v daném případě jedná o právní text s vícejazyčným charakterem, a zajištění příslušných jazykových znění se další postup od běžných výkladových postupů mírně liší. Po základním gramatickém výkladu a zjištění předpokládaného významu normy je nutné identifikovat, kdy došlo k rozhodné skutečnosti, na kterou je právní text aplikován. To může být určující pro výsledek a způsob porozumění vykládanému textu. S ohledem na to, zda dochází k aplikaci historického práva na posouzení vztahů, k nimž došlo v minulosti, nebo zda by byl právní text aplikován na právní vztahy vzniklé v současnosti (případně pozdější době), je možné dojít k odlišným závěrům. Ty se mohou lišit zejména v důsledku posunu chápání role základních právních institutů a rovněž ve vazbě na úroveň ochrany osobnostních práv, která se průběhu času mění. Viz příklad uve-

488. Viz např. rozdíly v postavení jazyků za Rakousko-Uherska v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

dený v části 1 kapitole 1.2, kdy se postavení ženy ve společnosti od období 1. republiky výrazně změnilo.

Po časovém určení rozhodného období je dalším krokem zajištění podkladů pro subjektivně-historický výklad. Zásadní vodítka jsou opřena o poznatky způsobu aplikace dané normy v příslušné době a jsou obsažena v rozhodovací činnosti správních nebo soudních orgánů na daném území, případně doktríně z daného období. Tyto dokumenty jsou klíčem pro rozkrytí významu norem při každé aplikaci historických právních textů na rozhodné skutečnosti z minulosti. Závěr, získaný na základě historických pramenů, je zároveň vhodné ověřit pomocí logického a teleologického výkladu, aby převzatý výklad nevedl k absurdním či zřejmě nespravedlivým závěrům.

Pro účely vícejazyčných právních textů může mít historický výklad přednost před zásadou formální publicity s ohledem na vícejazyčný charakter daného textu. Jinak řečeno, způsob, jakým byl daný právní text vykládán v rozhodném období, je důležitější, než formální lpění na autenticitě různých jazykových znění a gramatickém výkladu, prováděném optikou současných právních standardů.

Základní algoritmus při výkladu historických právních lze proto vyjádřit následovně:

1. Zjištění aktuálně platného a účinného jazykového práva.
2. Identifikace autentických znění příslušných právních textů.
3. Provedení základního gramatického výkladu.
4. Zajištění historických zdrojů a provedení subjektivně-historického výkladu.
5. Ověření závěrů pomocí logického a teleologického výkladu.

V rámci historických textů je tak možné uzavřít, že vícejazyčnost jako taková ve většině případů nebude sama o sobě problematická. Použitím existující výkladové praxe a subjektivně-historického výkladu lze předpokládat vyřešení naprosté většiny otázek plynoucích z rozdílnosti jazykových

znění. Pouze v případech, kdy by bylo nutné vícejazyčné historické právní předpisy aplikovat na události v současnosti, resp. v období, v rámci kterého lze identifikovat posun k výkladu oproti dostupným historickým zdrojům, bude postup odlišný. V takovém případě bude nutné po provedení kroku 4., tj. subjektivně historického výkladu, v rámci kroku 5. pomocí teleologického a logického výkladu odůvodnit, proč není historický výklad relevantní. V případě potřeby lze samozřejmě předpokládat doplnění teleologického výkladu výkladem komparativním.

Pro další teoretický výzkum může být zajímavá otázka, jakým způsobem by bylo nutné přistupovat k případům, kdy by se uvedený význam historickou praxí „dotvořené normy“, postavené na neoficiálním překladu právního předpisu, zásadně lišil od znění příslušných právních předpisů v jejich autentickém znění, případně jaké hodnoty by musely být porušeny, aby použití historické praxe bylo nadále nepřípustné.

4.2 Výklad právních textů v mezinárodním právu veřejném

Základní algoritmus pro výklad vícejazyčných právních textů v mezinárodním právu veřejném lze ve zkratce popsat následovně.

V první fázi je nutné identifikovat, zda existuje mezinárodní úmluva, jež by měla vliv na interpretaci dané smlouvy. Jak bylo popsáno v části 2, existují v závislosti na stranách smlouvy v zásadě tři nejčastější varianty - smlouva spadá do působnosti VÚSP, do působnosti Vídeňské úmluvy o smluvním právu mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo mezi mezinárodními organizacemi z roku 1986, nebo se jedná smlouvu, jež se řídí zásadami mezinárodního práva.

Výše již bylo prokázáno,⁴⁸⁹ že článek 4 VÚSP není možné považovat za tzv. *general participation clause*.⁴⁹⁰ V případě multilaterálních smluv se

489. Viz část 2 bod 2.1.1 této práce.

490. Viz výše, znamenalo by, že všechny státy musí být pro účinnost VÚSP jejími signatáři. V opačném případě by bylo možné VÚSP aplikovat jen v případě vztahů, kdy jsou všechny státy signatáři.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

VÚSP bude aplikovat vždy na vztahy mezi státy, které jsou signatáři VÚSP, nebo sjednají-li si to ve smlouvě. Obdobě v případě bilaterálních smluv se VÚSP bude aplikovat na případy, kdy jsou oba státy signatáři nebo si to ujednájí ve smlouvě. V případě nesignatářů pouze sjednají-li si to strany výslovně ve smlouvě.

V případě vztahů podřízených VÚSP je potřeba zjistit, zda byl konkrétní jazyk určený jako rozhodující v případě rozporů. Pokud tomu tak je, bude rozpor vyřešen díky tomuto rozhodnému znění, a to s důrazem na obecný význam slov zasazených do kontextu a při zohlednění postupů podle článku 31 a 32. Tedy v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy. Blíže viz část 2 pododstavec 2.1.2 této práce. V případě opačném, tedy pokud rozhodné jazykové znění určeno nebylo, je při porovnávání jazykových verzí a hledání významu vhodné vycházet z předpokladu, že terminologický rozpor neexistuje. Tedy že jednotlivé termíny či obraty mají ve všech jazykových zněních stejný význam. Hledání společného významu ovšem nemůže vést k absurdním či nesmyslným závěrům, musí odpovídat významu, účelu a předmětu vykládané smlouvy. Blíže viz část 2 bod 2.1.3 této práce.

Další smlouvou, kterou by se mohly smlouvy v rámci mezinárodního práva veřejného do budoucna řídit, je VÚSPMO. Ke dni dokončení této práce nebyla ratifikována dostatečným počtem signatářských států a nenabyla dosud účinnosti. V této situaci se proto vztahy, na něž by se mohla vztahovat, řídí obecnými zásadami mezinárodního práva. V okamžiku, kdy nabude účinnosti, se postup pro výklad bude naprosto shodovat s výše popsaným postupem dle VÚSP.⁴⁹¹

Poslední možností výkladu jsou případy neupravené specifickým smluvním dokumentem a spadající do oblasti obecného mezinárodního práva veřejného. Dochází-li k interpretaci textu, který s ohledem na jeho strany nespadá do působnosti ani jedné z výše uvedených norem, mohou nastat dvě základní možnosti. V prvním případě si strany pravidla interpretace určí výslovně ve smlouvě, případně odkáží na mezinárodní úpravu, která tato

491. Články obou úmluv týkající se interpretace jsou shodné.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

pravidla obsahuje.⁴⁹² Druhou možností je, že postup při výkladu zůstane neupravený a použije se obyčejové právo. Jak bylo vyloženo výše,⁴⁹³ VÚSP má na obyčejové právo v mezinárodněprávním kontextu významný vliv a v praxi je možné výkladová pravidla popsaná v člancích 31–33 VÚSP pokládat za kodifikované obyčejové právo. S výjimkou výše uvedených pomocných zásad výkladu,⁴⁹⁴ specifických pro mezinárodní právo veřejné, lze proto aplikovat výše popsaný postup výkladu dle VÚSP.

Základní algoritmus řešení jazykových rozporů mezinárodních smluv je proto následující:

1. Určení zda výklad daného textu spadá do režimu existující VÚSP.⁴⁹⁵
2. Ověření, zda byl určen rozhodný jazyk v případě rozporů mezi autentickými verzemi.
3. Provést jazykový výklad s důrazem na běžný význam slov⁴⁹⁶ a snahou o nalezení významu společného všem jazykovým verzím.
4. Pouze v případě, že výsledek provedeného jazykového výkladu je nejednoznačný nebo vede k nesmyslným závěrům,⁴⁹⁷ je potřeba

492. Nejčastěji se bude jednat právě o VÚSP.

493. Viz část 2 této práce.

494. Jedná se o tyto zásady:

- Nejasné formulace by měly být vykládány k tíži toho, který je navrhl.
- Zásadně se nepředpokládá omezení suverenity.
- Smlouvy jsou zásadně konformní s mezinárodním právem.
- Smlouva se v pochybnostech vykládá ve prospěch dlužníka (*in favor debitoris, in dubio mitius*).
- Zákaz rozšiřování užití analogie.
- Smlouva má být vykládána tak, aby mohlo být dosaženo jejího účelu.

495. Případně v budoucnu VÚSPMO. Tento krok je nicméně možné vnímat jako formální právě s ohledem na předpoklad, že pravidla pro řešení jazykových konfliktů upravena ve VÚSP je možno pokládat za existující obyčej.

496. S výjimkou výrazů, jimž strany výslovně či konkludentně přiznaly zvláštní smysl.

497. Viz např. Poradní posudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 3. března 1950, Competence of Assembly regarding admission to the United Nations, ICJ Reports 1950, str. 8:

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

provést systematický a teleologický výklad při zohlednění pozdějších úprav či praxe, které mohly ovlivnit význam textu.

5. Odstranit přetrvávající nejasnosti nebo ověřit dosažený význam za použití doplňkových prostředků výkladu dle článku 32.

4.3 Výklad práva EU Soudním dvorem EU

Předpoklady pro výklad práva EU ve vazbě na jazyk jsou výrazně složitější než v ostatních případech popsaných v této práci a vyžadují vždy *ad hoc* přístup. Z judikatury SDEU je přitom možné ve vztahu k problémům spjatým s vícejazyčností identifikovat několik v předchozích částech detailně popsaných předpokladů:

1. specifické postavení odůvodnění, resp. preambulí;
2. zákaz majorizace jedné jazykové verze;⁴⁹⁸
3. omezená možnost využití gramatického výkladu a zákaz čtení textu v izolaci;
4. autentický výklad některých pojmů;
5. časté využívání teleologického výkladu s důrazem na účel úpravy, využití zásady *effet utile*;
6. povinnost jednotného výkladu práva EU bez ohledu na jazykovou verzi se zohledněním stávající judikatury SDEU.

„If the relevant words in their natural and ordinary meaning make sense in their context, that is an end of the matter. If, on the other hand, the words in their natural and ordinary meaning are ambiguous or lead to an unreasonable result, then, and then only, must the Court, by resort to other methods of interpretation, seek to ascertain what the parties really did mean when they used these words.“

498. Tento předpoklad přitom nevylučuje možnost soudu rozhodnout „ve prospěch“ pouze jedné jazykové verze, pokud ta nejlépe odpovídá významu daného ustanovení. Viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 1977, *Auditeur du travail proti Bernard Dufour, SA Creyf's Interim a SA Creyf's Industrial*, věc 76-77.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

Uvedené předpoklady nemohou poskytnout řešení ve všech případech nejednotnosti mezi jazykovými verzemi. Jsou nicméně základem pro hledání skutečného významu textu a odstranění rozporů vycházejících rozdílného vyjádření.

Postup pro nalezení skutečného významu právní normy EU vyjádřené v různých jazycích textem s více či méně odlišným významem začíná pochopitelně u textů samotných. Pro ověření, zda v daném případě skutečně došlo k jazykové nejednotnosti je potřeba srovnat daný způsob vyjádření normy s dalšími jazykovými verzemi. Prvním krokem by proto ve všech případech mělo být **provedení komparativní jazykové analýzy** v textu několika dalších jazyků. Srovnání všech 24 verzí by přitom bylo značně neefektivní – cílem této fáze výkladu je především ověření existence odlišnosti jazykových znění a získání dostatečné jistoty, že daná odlišnost skutečně existuje.⁴⁹⁹ Komparativní analýza bude ve většině případů pouze prvním krokem k dalšímu výkladu.⁵⁰⁰ Text ani prakticky nemůže být jediným kritériem pro hledání smyslu normy.⁵⁰¹

Následujícím krokem je rešerše existující judikatury. S ohledem na dlouholetou činnost SDEU existuje poměrně velká šance, že stejným nebo obdobným případem se již v minulosti zabýval. V případě, kdy k interpretaci dochází národním soudem, který zvažuje podání předběžné otázky k SDEU, je zapotřebí vést v patrnosti doktrínu *acte clair*. Tedy pravidlo, že národní soud není povinen předběžnou otázku položit v případech, které již v minulosti byly soudem vyřešeny. V případě, kdy obdobný případ již byl rozhodován, je nejen vhodné, ale přímo nutné⁵⁰² aplikovat závěry

499. V některých případech může být odlišnost zdánlivá a může vycházet z toho, že konkrétní jazykové znění připouští dvojí možný výklad, přičemž jeden z nich odpovídá ostatním jazykovým zněním. Tento předpoklad se ovšem v naprosté většině složitějších případů s ohledem na rovné postavení všech jazyků a zákaz majorizace neuplatní. Tímto způsobem mohou být „vyřešeny“ především některé jednoduché případy, v rámci kterých není pochyb o smyslu a účelu normy. Viz například již zmíněný spor *Ludwig-Maximilians-Universität München*

500. Nicméně může docházet i k případům, kdy již provedení komparativní analýzy bude v zásadě dostatečné pro jejich vyřešení. Viz například výše popsany případ *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, kdy SDEU rozhodl pouze díky použití jazykové metody a komparaci s textem předpisu v jiných jazycích.

501. Maduro (2008, str. 8-9).

502. Jedná se o případy se shodnými rysy. V případě významné odlišnosti, skutkové nebo

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

SDEU analogicky. Do této fáze rovněž spadá ověření, zda některé z termínů vykládaného textu již nezískaly v rámci práva EU svůj autentický význam.

Další postup je již orientován na hledání smyslu a účelu právní normy - využití teleologického výkladu se zásadou *effet utile*. Ten je nutné využít především s ohledem na možnou pravděpodobnost selhání klasického teleologického výkladu v případech, kdy dochází k porovnání odlišných jazykových znění, která jsou autentická. I v případě, že za použití teleologického výkladu dojdeme v konkrétních jazycích k významu, který v daném případě může odpovídat smyslu a významu daného textu, nevyloučí to možné odchylky či odlišnosti ve významu v závislosti na použitém jazyce. V rámci teleologického výkladu ve dvou různých jazykových zněních tak lze potenciálně dojít k odlišnému závěru. Jednotčím prvkem a jakýmsi kompasem zajišťujícím soudržnost právního řádu EU jsou společné hodnoty, jichž má být dosahováno. Proto je jak bylo popsáno výše potřeba rozšířit teleologický výklad do abstraktnější roviny a zaměřit se na výsledek, ke kterému má dotčená právní úprava směřovat.⁵⁰³ Sledovaný účel, pokud je správně určen, by měl sloužit jako jasný hodnotový kompas pro sjednocení významu interpretovaného textu. Vodítka pro to, co vše je nutné v rámci hledání významu právní normy zohlednit, lze nalézt v existující judikatuře.⁵⁰⁴ Významným vodítkem pro identifikaci účelu konkrétní normy jsou výše popsaná odůvodnění.⁵⁰⁵ Ta nezřídka obsahují přímo definici konkrétních hodnot, k nimž má legislativa směřovat. Výklad systematický přitom v rámci práva EU nestojí dle autora této práce samostatně. V případě jazykových odlišností může samozřejmě systematika napomoci k odstranění rozporů. K tomu ale v drtivé většině případů dochází nikoliv izolo-

právní, je potřeba mít za to, že se o obdobný případ nejedná.

503. Tato praxe odpovídá také praxi SDEU, kdy v rámci judikatury soud v naprosté většině případů zmiňuje kromě smyslu právní úpravy rovněž její účel.

504. Viz např. rozsudek *CILFIT*:

„v souvislostech a ve světle celého komunitárního práva, jeho cílů a vývojového stadia v době používání“.

Nebo rozsudek *Régina v Pierre Bouchereau*:

„s ohledem na cíl a systematiku pravidel, kterých je součástí“.

505. Viz pododstavec 3.3.1 této práce.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

vaně, ale v rámci hledání smyslu či účelu dotčené normy. I v případě, kdy je prováděn rozbor postavení textu ve vazbě na primární právo EU, děje se tak při zohlednění účelu dané normy. Systematika daného předpisu je tak často vnímána jako vyjádření vedoucí k podtržení účelu daného textu.

V rámci práva EU lze při velkém zobecnění popsat postup pro řešení problémů vyplývajících z vícejazyčnosti v následujících bodech:

1. Provedení komparativního jazykového výkladu a případná identifikace rozporu.
2. Ověření, že obdobný případ již nebyl v minulosti rozhodnut ze strany SDEU, případně ověření, že dotčené pojmy nejsou vyloženy specifickým způsobem v rámci práva EU; aplikace doktríny *acte clair*.
3. Ověření, že některé z užívaných termínů nemají v rámci práva EU specifický význam.
4. Provedení teleologického výkladu při zohlednění dvou níže uvedených předpokladů:
 - (a) Zaměření se na účel dotčené právní úpravy, využití zásady *effet utile*.
 - (b) Využití odůvodnění daného předpisu zejména pro určení účelu příslušné normy.
5. Případné ověření dosaženého výsledku prostřednictvím dalších výkladových metod.

Pro úplnost je vhodné upozornit na omezené možnosti využití historického výkladu⁵⁰⁶ a okolností vzniku daného právního textu. Jak bylo popsáno, legislativní proces na úrovni EU obsahuje mnoho fází, v jejichž rámci je často pracováno s omezeným počtem jazyků. Všechny jazykové verze jsou ovšem přijímány jako autentické a zákonodárci schvalují legislativu

506. Vyjma již zmíněných odůvodnění, která mají specifické postavení.

vždy ve svém jazyce. Kromě toho také není s ohledem na zákaz majorizace jedné jazykové verze možné případné odlišnosti označit za chybu v překladu a bez dalšího je odmítnout. I v případě, kdy jsou k dispozici informace o tom, že úmysl Evropské komise coby předkladatele nebo Evropského parlamentu coby zákonodárce mířil ve prospěch konkrétního výkladu, nelze tuto skutečnost použít jako ultimátní argument.⁵⁰⁷

4.4 Vliv rozdílnosti v jazykovém vyjádření na spolehlivost výkladových metod

Podstatnou otázkou, spojenou s výkladem vícejazyčných textů, je vliv jazyka (resp. vícero jazykových verzí daného textu) na spolehlivost metod, pomocí kterých dochází k jeho výkladu. Díky zhodnocení tohoto vlivu by mělo být možné potvrdit či vyvrátit premisu, že výklad vícejazyčných textů se podstatným způsobem liší od výkladu textů autentických pouze v jednom jazyce. Na základě předchozích částí proto bude provedena krátká analýza⁵⁰⁸ spolehlivosti používaných interpretačních metod. Spolehlivost je v těchto případech závislá na míře závislosti dané metody na jazyce jako takovém. S rostoucí mírou nespolehlivosti textu by měla klesat spolehlivost na něm postavených výkladových metod.

4.4.1 Jazykový výklad

Výklad založený na jazyce je nespolehlivostí právního textu ovlivněn zásadně. Pokud je identifikovaný problém jazykové povahy a vyplývá z jazykových rozdílů, jedná se vždy o důsledek komparativního výkladu. V případě nesrovnalostí v jednotlivých verzích není pro řešení v zásadě možné použít doslovný výklad, ve většině případů je odlišná větná stavba, resp.

507. SDEU při svém rozhodování v případě potřeby zjišťuje a zohledňuje, co přijetí předpisu předcházelo. Například ve výše zmíněném případě rozsudku *Broadcastingu* se soud v návaznosti na tvrzenou kontinuitu úpravy dotčené výjimky průběhem legislativního procesu zabýval, viz bod 49 rozsudku. Také v tomto případě zmínka o přípravných pracích sloužila spíše jako podpůrný argument pro argumentaci, založenou na smyslu a účelu daného ustanovení.

508. Podrobné zkoumání spolehlivosti výkladových metod by vydalo na samostatnou vědeckou práci.

jazykové vyjádření, podstatou řešeného problému. A to i přesto, že komparativní gramatická metoda zůstává základním kamenem pro jakýkoliv další výklad.

Přestože v některých výjimečných případech, jak bylo popsáno výše, může jazykový výklad vést i v případech vícejazyčných textů k nalezení řešení,⁵⁰⁹ jedná se o případy výjimečné, v rámci kterých je vždy nutné potvrdit výsledek alespoň jednoduchým výkladem zaměřeným na *telos*.

Výše uvedené činí jazykový, resp. gramatický výklad pro odstraňování jazykových rozdílů zásadně nevěrohodným a zpochybňuje jeho použití při hledání významu textu.

4.4.2 Systematický výklad

Systematický výklad založený na postavení dotčené normy v právním řádu není ze své podstaty v zásadě na jazyku závislý. Vodítka, která poskytuje, jsou sice odvozována z textu, nicméně nikoliv ve vazbě na jeho význam, ale ve vazbě na jeho postavení či umístění v rámci daného právního textu nebo právního řádu jako takového. Odlišnosti v textu či terminologii by proto na jeho spolehlivost neměly mít zásadní vliv. Lze tak připustit jeho využitelnost pro řešení jazykových rozporů.

Relevantní otázkou je, do jaké míry se jedná o výklad použitelný samostatně. V rámci práva EU je ze strany SDEU často využíván ve spojení s výkladem teleologickým. Jako takový umožňuje zorientovat se v hodnotách dotčené právní úpravy a vztahu vykládané normy k jiným ustanovením právního předpisu.⁵¹⁰

Lze předpokládat, že vícejazyčnost nemá na spolehlivost systematického výkladu zásadní vliv a je možné jej považovat za stejně spolehlivý, jako v případě interpretace právního textu autentického v jednom jazyce.

509. Zde nejsou uvažovány případy, kdy je stanovena rozhodná verze, případně neexistuje pochybnost o spolehlivosti jedné jazykové verze, viz bod 2.1.3 části 2. Uvažovány jsou naopak případy řešení „skutečných“ rozporů ve vícejazyčných textech, viz bod 3.4.4 části 3.
510. Zejména v případě výkladu, který by mohl vést ke kolizi s jinou normou, je systematický výklad prakticky nenahraditelný.

4.4.3 Logický výklad

Logický výklad nabízí ve vazbě na řešení jazykových rozporů omezený způsob využití. Spolehlivost logického výkladu je do jisté míry spojena s konkrétním argumentem. Všechny argumenty logického výkladu jsou ovšem založeny na samotném jazyce a doslovném znění textu. Proto v případech složitých případů nemusí nutně poskytnout řešení, resp. jednoznačné vodítko ve prospěch jednoho z možných významů. Jeho využití je proto v případech konfliktů mezi jazykovými verzemi vícejazyčných textů do jisté míry omezené. Mezi základní argumenty logického výkladu lze zařadit:

- *argumentum a contrario* – je založen na presumpci, že je-li jistý předpoklad pravdivý, jeho opak pravdivý být nemůže;
- *argumentum per eliminationem* – předpokládá, že je-li v rámci dané množiny určeno konkrétní pravidlo pro jeden prvek, není možné jej aplikovat na prvky ostatní;
- *argumentum per analogiam*, resp. *a simili* – pokud něco platí pro konkrétní situaci, lze to aplikovat také na situace s obdobnými rysy;
- *argumentum a fortiori* – argumenty *a maiori ad minus* a *a minori ad maius* rozšiřují dle situace působnost na případy, které lze zařadit do konkrétní hierarchické množiny;
- *argumentum ad absurdum* – vylučuje takový výklad, který by vedl k nemožným nebo absurdním závěrům.

Využití výše popsaných argumentů bude vždy záviset na charakteru řešeného rozporu. Například v případě *Komise proti Španělskému království* by ani jeden z uvedených případů k řešení nevedl. V jiných případech lze ale předpokládat časté použití zejména argumentů *per analogiam* a *ad absurdum*.⁵¹¹ Rovněž lze předpokládat častější využití argumentů *a forti-*

511. V těchto případech je ovšem otázkou, zda spor založený na rozdílných jazykových zněních vůbec vznikne. Předpokladem je, že problematická jazyková znění by připouštěla

ori.⁵¹² Ostatní argumenty budou využívány dle konkrétní situace, ovšem téměř vždy bude nutné ověřit jejich spolehlivost teleologickým výkladem.

4.4.4 Teleologický výklad

Teleologický výklad jistému vlivu jazyka podléhá,⁵¹³ celkovou spolehlivost lze i tak označit za vysokou. Zaměřuje se na význam dané normy, přičemž výklad vychází z textu právního předpisu. Při hledání významu nejasného textu vystupují do popředí zamýšlené či chráněné hodnoty, které tvoří základ, *telos*, do něj vtělený. Hledaný význam je skryt za slovy, na jejichž nespolehlivosti je tento typ výkladu postaven.⁵¹⁴ Pokud dochází k použití zásady *effet utile*, jsou cíle výkladu posunuty směrem k hodnotám, které mají být dosaženy, a způsobům k tomu vedoucím.⁵¹⁵ To umožňuje větší odpoutání se od samotného textu a poskytuje interpretům širší možnosti argumentace ve vazbě na hledané řešení. Výsledek je proto možné považovat za věrohodný a vliv vícejazyčnosti na tuto výkladovou metodu za omezený. Blíže viz část 3 této práce.

4.4.5 Historický výklad

Výklad založený především na okolnostech vzniku daného textu je vždy závislý na charakteru dotčeného textu. V případech historických textů může mít nezastupitelnou roli. Jak bylo demonstrováno v části 1, klíčové je, k jakému období je potřeba historický výklad vztáhnout. Ne vždy se totiž jedná o okamžik vzniku dotčené normy. Naopak pro správné posouzení dotčených skutečností je u historických textů a historických událostí nutné navázat jej k okamžiku, kdy došlo k rozhodné skutečnosti. Posouzení vychází

více než jeden výklad pojmu. Pokud by jeden z těchto významů vedl k absurdnímu výsledku, je pochopitelné, že by bylo nutné použít význam druhý. Případ, kdy by konkrétní jazykové znění připouštělo pouze jeden význam, který by vedl k nemožným nebo absurdním výsledkům, nebude v praxi příliš častý. VÚSP v článku 31 například výslovně uvádí, že pokud by výklad vedl k absurdnímu výsledku, je nutné využít doplňkových prostředků výkladu.

512. Zejména ve spojení se systematickým výkladem.

513. Zejména v případech, kdy je využíván na izolovanou část textu.

514. Ve smyslu nutnosti jeho užití.

515. Alespoň oproti formálně neutrálnímu teleologickému výkladu, jenž by měl směřovat k nalezení skutečného významu normy a nikoliv využívat argumentaci zamýšlenými cíli.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

z historické praxe. Vícejazyčnost sama o sobě proto tento přístup neznevěrohodňuje.

Historický výklad je podstatný rovněž při řešení rozporů v rámci mezinárodních smluv.⁵¹⁶ Zde slouží ke zjištění úmyslu stran a vychází zejména z přípravných materiálů. Negativní vliv vícejazyčnosti textu smlouvy je proto rovněž omezený.

Oproti tomu v rámci práva EU má historický výklad specifické a nepříliš silné postavení. Jak bylo popsáno výše,⁵¹⁷ legislativní proces EU je velmi složitý. V rámci vyjednávání dochází dlouho k precizaci textu, přičemž ve finálních fázích mohou v rámci hledání kompromisu převážít obecnější formulace, které mohou vést k nižší srozumitelnosti textu. Okolnosti, které vedly ke vzniku konkrétního znění v jednom z jazyků, tak nelze považovat s ohledem na zákaz majorizace za rozhodné, v některých případech mohou být (s ohledem na složitou diskuzi) také zavádějící. Problematické či nejednoznačné pasáže se mohou vyskytovat také v rámci přípravných prací. Navíc, i pokud by z přípravných prací vyplývalo, že pravděpodobně došlo k chybě při překladu, je stále dotčené jazykové znění autentické. Výchozí diskuse z rozsudku *Lubella* již není možné použít. Historický výklad přesto má nadále svůj význam v rámci teleologického výkladu, kde slouží jako zdroj informací o pravděpodobných důvodech finálně přijatého znění. Viz např. stanovisko generálního advokáta Jacobse ve věci *ARD proti PRO Sieben Media*. V něm upozornil, že původní text, ve kterém byl právní dokument koncipován, má sloužit a vždy sloužil primárně jako historický pramen. Tedy jako doplňkový zdroj informací k nalezení smyslu právní normy.⁵¹⁸ Případně viz také rozhodnutí ve věci *Stauder*,⁵¹⁹ ve kterém se ESD odvolává na připomínkové řízení proběhnuvší před přijetím předmětného rozhodnutí uvnitř Evropské komise a odkaz na tyto připomínky v samotném odůvodnění rozhodnutí. Případně viz též rozsudek *Broadcas-*

516. Viz část 2.

517. Viz kapitolu 3.2 této části.

518. Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 28. října 1999, *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Rundfunkanstalten (ARD) proti PRO Sieben Media AG, za přítomnosti SAT 1 Satellitenfernsehen GmbH, Kabel 1, K 1 Fernsehen GmbH*, věc C-6/98.

519. Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969, *Erich Stauder proti Stadt Ulm - Sozialamt*, věc 29-69.

ting.⁵²⁰

Historický výklad tak nelze považovat za jednoznačně spolehlivý ve všech případech. Pro řešení jazykových rozporů má ovšem u některých typů textů nezastupitelnou roli.

4.4.6 Specifické přístupy pro výklad vícejazyčných textů

Pro odstranění těchto pochybností je v závislosti na charakteru daného písemného právního textu autentického ve více než jednom jazyce možné pro účely interpretace uplatnit mimo běžné výkladové metody některé již zmiňované specifické přístupy:

- **využití specifických jazykových interpretačních klauzulí**

V případě existence aplikovatelných interpretačních klauzulí není jejich využití otázkou volby, ale povinností. V důsledku jejich využití proto problém spojený s vícejazyčností odpadá a je možné postupovat klasickými výkladovými metodami. Není proto nutné zabývat se jejich spolehlivostí.

- **komparativní jazykový výklad**

Použití komparativního jazykového výkladu samo o sobě v naprosté většině případů neposkytuje vodítko pro vyřešení rozporů mezi odlišnými významy v jednotlivých jazykových verzích. Viz zákaz majorizace a autentický charakter všech znění. Právní norma tak má v teoretické rovině vícero vyjádření, přičemž srovnání některých z nich je vhodným výchozím bodem pro většinu případů výkladu, nelze je ovšem považovat za spolehlivý způsob pro řešení rozporů.

- **využití teleologického výkladu za použití zásady *effet utile***

Při zaměření se na účel normy je možnost ovlivnění výkladu v důsledku nepřesnosti nebo odlišnosti v textu výrazně nižší – účel normy, vyjádřený zejména v primárním právu EU, případně preambulích, by měl být zřejmý.

520. Viz bod 3.3.6 této části.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

Proto jsou hodnoty, k jejichž dosažení právní norma, resp. právní text směřuje, jasným kompasem pro nalezení jeho významu. Tento koncept odpovídá tzv. metateleologickému výkladu, zmíněnému ve stanovisku Generálního advokáta Madura.⁵²¹ Tuto metodu lze považovat v návaznosti na jazykové nejasnosti za nejspolehlivější a nejméně vázanou na jazyk. Blíže viz část 3 a argumentaci k teleologickému výkladu.

- **teleologický výklad s využitím odůvodnění, resp. preambulí**

Viz teleologický výklad výše. Odůvodnění pouze usnadňuje orientaci v základních hodnotách či cílech textu.

- **historický výklad se zaměřením na zjištění úmyslu stran**

Viz bod 4.4.5 k historickému výkladu výše. Použití tohoto specifického historického výkladu je možné v případech, kdy je úmysl stran relevantní a klíčový pro daný právní text. Spolehlivost této metody je proto silně spojena s vhodností jejího použití a samozřejmě také s věrohodností dostupných přípravných dokumentů. V případě, kdy byly dokumenty vyhotovovány pouze v jednom z uvedených jazyků, lze jich využít v rámci osvětlení úmyslu stran, nikoliv s ohledem na použitou terminologii. Vícejazyčnost proto nemá v případě jejího vhodného užití zásadní vliv.

- **výklad plynoucí ze specifického pojmosloví**

Vícejazyčnost nemá na spolehlivost specificky definovaného pojmosloví žádný vliv. Resp. v mnoha případech byla vícejazyčnost právě důvodem pro vytvoření nových definic některých termínů.

521. Viz Maduro (2008, str. 5).

Závěr

Cílem této práce bylo rozebrat vybrané relevantní případy existence vícejazyčných právních textů, analyzovat použitelné výkladové metody a nabídnout přehled ideálních postupů pro řešení jazykových nejasností a rozporů v závislosti na typu a původu dotčeného vícejazyčného právního textu.

První část práce byla věnována vícejazyčnosti na území českých zemí v historickém kontextu. Ve vybraném časovém období trvání rakouské monarchie od roku 1620 do počátku první světové války byly popsány základní jazykové předpisy mající vliv na autenticitu právních předpisů ve vazbě na jazyk a jejich uplatňování na území českých zemí. Následně byla provedena analýza činnosti současných soudů, aplikujících historické právní předpisy. V jejím rámci byly vysvětleny základní přístupy a východiska k výkladu tehdejších textů a důvody pro aplikaci subjektivně-historického výkladu. Bylo rovněž popsáno, proč není v rámci výkladu tehdejších norem možné uplatňovat současné standardy právní interpretace.

Část druhá se zabývala režimem smluv v rámci vztahů mezinárodního práva veřejného. Část byla s ohledem na typ smluv rozdělena na tři kapitoly s ohledem na to, zda se smlouvy řídí úpravou ve VÚSP, případně zda se jedná o smlouvy potenciálně spadající do režimu VÚSPMO. Z provedeného rozboru vyplynulo, že postupy ve všech třech případech budou obdobné, a to s ohledem na fakt, že pravidla pro výklad textu ve VÚSPMO odpovídají úpravě ve VÚSP. Ta přitom vychází z obyčejových pravidel a za dobu svého používání již sama získala charakter obyčeje. Vodítka pro řešení jazykových rozporů v oblasti mezinárodního práva veřejného je tak možné nalézt převážně v článcích 31–33 VÚSP.

V části třetí byly analyzovány specifika výkladu práva EU. Po krátkém

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

historickém úvodu, na kterém byly demonstrovány kořeny vícejazyčnosti EU v primárním právu, následoval zjednodušený popis řádného legislativního postupu s důrazem na jazykové aspekty, které mohou ovlivnit kvalitu konečného textu. Bylo demonstrováno, že i přes autenticitu jazykových verzí a zákaz aplikace práva EU v izolaci probíhá příprava a vyjednávání legislativních textů do velké míry v jednom jazyce. S tímto předpokladem se zároveň například přímo v interních postupech EK počítá.⁵²² Tento faktor vede k potenciálním chybám v překladu, ve svém souhrnu v důsledku komplexnosti legislativního procesu umožňuje v komparativním kontextu přesnější vyjádření obsahu normy. Při rekonstrukci norem práva EU je přitom nutné respektovat jeho specifika definovaná do velké míry existující judikaturou. Řešení jazykových rozporů je s ohledem na vysoký počet jazyků velmi často zaměřené hodnotově při využití kritéria účelu dotčené normy. S ohledem na specifický charakter práva EU může být v důsledku upřednostnění výkladu vedoucího k dosažení sledovaných hodnot do jisté míry zasažena právní jistota jeho adresátů. Judikatura SDEU (resp. dřívějšího ESD) nicméně tvoří autonomní soudržný systém navzájem propojených hodnot práva EU, který respektuje specifická východiska pro výklad – zákaz čtení v izolaci, zákaz majorizace, výjimečné postavení odůvodnění, autonomní terminologii a další. Při řešení jazykových rozporů je tak vždy nutné pohybovat se v jeho rámci.

Čtvrtá část shrnula postupy popsané v předchozích třech částech a nabídla koncentrovaný a zobecněný přehled kroků či přístupů, aplikovatelných při interpretaci vícejazyčných textů. Kromě těchto zobecněných a zjednodušených základních postupů byl připojen krátký rozbor spolehlivosti výkladových metod v situacích jazykových rozporů. Autor vycházel z předchozího textu a obecných poznatků o způsobu použití těchto metod. Spolehlivost jednotlivých metod souvisí s typem vykládaného textu. Za jednoznačně spolehlivé lze pro účely řešení jazykových rozporů označit systematický a teleologický výklad. Za použitelné, ovšem s nutností ověření,

522. Viz výše zmíněné Sdělení Komise: Překlad jako součást rozhodovacího procesu Komise, C(2016)2000/F1, dostupné na <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/index.cfm?fuseaction=search>, str. 4.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

je možné považovat metodu logickou a historickou. Jednoznačně nespolehlivá je v naprosté většině případů metoda jazyková. Posouzení spolehlivosti výkladových metod ve vazbě na jazyk nicméně nebylo hlavním cílem této práce a zasloužilo by si samostatné vědecké pojednání.

Ve srovnání s jednojazyčnými texty se ty vícejazyčné odlišují primárně nutnou komparací a vyšším důrazem na interpretační metody, které je možné považovat za spolehlivé. Vícejazyčnost jako taková nevedla ke vzniku nových interpretačních metod, pouze ke specifickému způsobu jejich užívání a případně jejich modifikaci. Samozřejmě s výjimkou komparativního výkladu specifického pro vícejazyčné texty. Komparativní výklad sám o sobě může v případě jazykového rozporu potenciálně poskytnout vodítko pro nalezení skutečného významu a smyslu daného textu. V mnoha jednoduchých případech⁵²³ může rozpory také vyřešit. A to přesto, že v praxi právě komparativní výklad přináší samotné uvědomění si potenciálního rozporu mezi jazykovými verzemi textu.

Mnohem větší problém než pro samotnou interpretaci přináší v případě legislativy vícejazyčnost problém ve vazbě na realizaci principu publicity a předvídatelnosti práva. Na své adresáty buď může klást výrazné nároky,⁵²⁴ nebo ve vazbě na vzniklou nejasnost zásadně ztěžuje jeho porozumění.⁵²⁵ Nástroj,⁵²⁶ který má primárně publicitě ve smyslu možnosti seznámit se s obsahem textu sloužit, se tak stává vlastní Achillovou patou.

V případě, kdy neexistuje specifická interpretační úprava,⁵²⁷ jsou rozpory mezi jazykovými verzemi řešeny primárně běžnými výkladovými metodami. Samozřejmě při splnění nutných podmínek a dodržení potřebných východisek pro daný specifický případ. Základem pro řešení rozporů mezi jazykovými verzemi textů autentických ve vícero jazykových verzích je proto primárně přizpůsobení postupu charakteru textu, v závislosti na něm určení specifik a východisek pro něj určujících, a jejich následné zohlednění

523. Myšleno tzv. „easy cases“.

524. Viz zásadu zákazu čtení právního textu v izolaci.

525. Viz část 3 bod 3.3.7.

526. Myšleno vícejazyčnost.

527. Taková, jež upravuje způsob výkladu odlišně od běžných výkladových postupů, viz například jazykové interpretační normy ve vícejazyčných státech.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

při aplikaci postupů popsaných v části 4 této práce.

Vybrané případy, jimž byla věnována tato práce, samozřejmě nelze považovat za vyčerpávající výčet typů vícejazyčných textů. Jak bylo zmíněno v úvodu, v textu nebyla popsána problematika vícejazyčných textů ve státech s vícero úředními jazyky. Hlavním důvodem je širší této oblasti a specifická úprava přístupu k výkladu v jednotlivých státech.

Jako ideální příklad pro samostatnou vědeckou práci v oblasti vícejazyčnosti by se do budoucna jevila například Kanada. Její právní řád je založen nejen na kombinaci angličtiny, francouzštiny⁵²⁸ a v některých oblastech jazyku Inuitů, ale také na kombinaci anglosaského a kontinentálního práva. V rámci výkladu tak nedochází pouze ke střetávání odlišných jazykových verzí, ale často také k rozdílům vycházejícím z odlišného pojetí právních institutů dle kontinentálního práva v případě francouzské verze, a dle práva anglosaského ve verzi anglické. Zároveň se jedná o zemi využívající tzv. co-drafting, tedy přípravu legislativy v obou jazycích zároveň. Postupy pro řešení jazykových rozporů jsou navíc upraveny zvláštní interpretační normou, tzv. Interpretation Act.

S vícejazyčností je spojeno mnoho dalších témat pro samostatný výzkum. Jedním z nich může být korelace mezi vícejazyčností a spravedlností. Tedy zda jazyková rozmanitost, jakkoliv může být příčinou nejasností, nemůže v rámci interpretace vést ke spravedlivějšímu výsledku tím, že poskytne větší, resp. přesnější informační základnu pro výklad. Například v rámci práva EU a zákazu aplikace práva EU v izolaci může vykládajícího doslova vést k hlubšímu zamyšlení se nad smyslem a významem daného textu. Případně v oblasti mezinárodního práva veřejného k lepšímu porozumění záměru autorů. Přestože tak vícejazyčnost formálně interpretaci komplikuje (postup je složitější, generuje nesrovnalosti mezi textem, zahrnuje povinnou komparaci apod.), mohla by tato komplikace interpretu vést k nalezení jeho spravedlivějšího, resp. správnějšího obsahu.⁵²⁹ To sa-

528. Ta se uplatní prakticky téměř výlučně na území provincie Quebec.

529.

„The comparison between the different versions, and the resulting discovery of discrepancies between them, can show up weaknesses in the 'source text'. It points out the difficulties in interpreting it that

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

možřejmě za předpokladu, že součástí každé interpretace bude alespoň minimální komparace jiných jazykových verzí, resp. interpret bude disponovat znalostí, která je dostatečná pro provedení takové komparace.

Jak již bylo uvedeno, cílem této práce bylo provést analýzu vybraných případů, způsob použití ideálních výkladových metod a definovat vhodný základní algoritmus s ohledem na typ textu. Tyto cíle byly v rámci práce naplněny, závěry a vhodné postupy byly popsány ve čtvrté části. Věřím, že tato práce přispěje do odborné diskuze v oblasti vícejazyčných textů nejen ve vztahu k jejich výkladu, ale také například jejich přípravy nebo způsobu jejich využívání.

otherwise would not have been detected or would have been detected only at the stage of implementation of the legislation. Confronted with the difficulties raised by the texts they had drafted, at the stage when they are being translated, the officials responsible have to realize that the translators cannot always be blamed for the sometimes poor quality of drafting of EU legislation. The 'source text' also has to be subjected to serious examination, and the officials should learn to draft it in a simpler and clearer way."

- Piris (2004, str. 5)

Seznam zkratek

ABGB

císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (Všeobecný zákoník občanský)

Boh. A

Označení sbírky judikátů Nejvyššího správního soudu z období let 1918-1948, která je pojmenována podle svého uspořadatele, senátního prezidenta Nejvyššího správního soudu Josefa V. Bohuslava jako tzv. „Bohuslavova sbírka“. - citováno ze stránek Nejvyššího správního soudu⁵³⁰

EHS

Evropské hospodářské společenství

EK

Evropská komise

EP

Evropský parlament

ESD

Evropský soudní dvůr

Listina základních práv EU

Listina základních práv Evropské unie

530. Dostupné na www.nssoud.cz

MSD

Mezinárodní soudní dvůr⁵³¹

Obecné nařízení

Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006

OZZ

Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého, tzv. Obnovené zřízení zemské

Rada EU

Rada Evropské unie

Rozsudek Régina v Pierre Bouchereau

Rozsudek Soudního dvora ve věci Régina v Pierre Bouchereau, 30-77 [1977] ECR 1999.

Rozsudek Łódź

Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. července 2016 ve věci C-294/16 PPU: JZ proti Prokuratura Rejonowa Łódź - Śródmieście.

Rozsudek North Kerry Milk

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. března 1977 ve věci 80-76: North Kerry Milk Products Ltd. proti Minister for Agriculture and Fisheries.

531. Viz <https://www.icj-cij.org/>.

4. INTERPRETAČNÍ PRAVIDLA VYBRANÝCH TYPŮ VÍCEJAZYČNÝCH TEXTŮ

SDEU, případně také Soudní dvůr

Soudní dvůr EU⁵³²

Smlouva o ESUO

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) –
tzv. Pařížská smlouva z 18. dubna 1951

VÚSP

Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969

VÚSPMO

Vídeňská úmluva o smluvním právu mezi státy a mezinárodními
organizacemi nebo mezi mezinárodními organizacemi ze dne 21.
března 1986

Zákon o mimosoudních rehabilitacích

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

532. Z důvodu sjednocení terminologie je v celé práci používán současný název Soudní dvůr EU, a to i v případě, kdy se jedná o Evropský soudní dvůr.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- [Ajani 2007] AJANI, Gianmaria: Coherence of European Private Law and Multilingualism: Two Opposing Principles. In: *Int'l Bus. LJ* (2007), S. 493
- [Bartoš 2011] BARTOŠ, Ondřej: *Jazykové právo v první ČSR*, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Diplomarbeit, 2011
- [Baxa 1935] BAXA, Bohumil: *Dějiny práva na území republiky československé*. 1935
- [Bednář u. Hrejsa 1931] BEDNÁŘ, František ; HREJSA, Ferdinand: *Toleranční patent, jeho vznik a význam*. Svaz národního osvobození, 1931
- [Bengoetxea 1993] BENGOETXEA, Joxerramon: *The legal reasoning of the European Court of Justice: towards a European jurisprudence*. Clarendon Press Oxford, 1993
- [Berends 2010] BERENDS, Wouter J.: *The Interpretation of Multilingual EU Legislation The Practice of the European Court of Justice and its Consequences for Legal Certainty*, Universiteit Utrecht, Diplomarbeit, August 2010
- [Berger 1999] BERGER, Tilman ; PETRBOK, V. Lunga R. Tydlitát J. (Hrsg.): *Užívání češtiny jako úředního jazyka v druhé polovině 18. století na příkladě města Chrudimi*. 1999

- [Bobek 2007a] BOBEK, M: Soudní dvůr Evropských společenství - UAB Profisa: K výkladovým "opravám" nesprávných překladů práva Společenství. In: *Soudní rozhledy* (2007), S. 363–66
- [Bobek 2006] BOBEK, Michal: K absenci řádného vyhlášení komunitární legislativy v jazycích nových členských států. In: *Soudní rozhledy* 12 (2006), Nr. 2006, S. 449–468
- [Bobek 2007b] BOBEK, Michal: Publikace obecně závazných právních předpisů v historickém a srovnávacím pohledu. In: *Jurisprudence I.* (2007), Nr. 1, S. 13–21
- [Bobek 2007c] BOBEK, Michal: The binding force of Babel / EUI Working Paper. 2007. – Forschungsbericht
- [Bobek 2008] BOBEK, Michal: On the Application of European Law in (Not Only) the Courts of the New Member States: 'Don't Do as I Say'? In: *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 10 (2008), S. 1–34
- [Bobek 2010] BOBEK, Michal: Corrigenda in the Official Journal of the European Union: Community law as quicksand. In: *RRDE* (2010), S. 33
- [Bobek 2011] BOBEK, Michal: *The multilingualism of the European Union law in the national courts: beyond the textbooks.* na, 2011
- [Boczek 2005] BOCZEK, B.A.: *International law: a dictionary.* Scarecrow Pr, 2005 (2)
- [Boguszak u. a. 2003] BOGUSZAK, J. ; ČAPEK, J. ; GERLOCH, A.: *Teorie práva.* Aspi Publishing, 2003
- [Bohuslav 1916] BOHUSLAV, Josef V. (Hrsg.): *Knihy judikatu a repertoria nálezů.* Nákladem právnické jednoty v Praze, 1916
- [Cihelková u. a. 2010] CIHELKOVÁ, Eva ; ŠVARC, Zbyněk ; BIČ, Josef: Lisabonská smlouva - nový rámec pro mezinárodně právní postavení Evropské unie a její vnější činnosti. In: *Současná Evropa* (2010), Nr. 2

- [Commission u. a. 2009] COMMISSION, European u. a.: Translating for a multilingual community. In: *Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities* (2009)
- [Commission 1966] COMMISSION, United Nations International L.: *Yearbook of the International Law Commission*. Bd. II. United Nations Publications, 1966
- [Corten u. Klein 2011] CORTEN, Olivier ; KLEIN, Pierre: *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: a commentary*. Bd. I. Oxford University Press, 2011
- [Čepelka 1986] ČEPELKA, Č.: *Právo mezinárodních smluv: Vídeňská smlouva o smluvním právu (1969) s komentářem*. SPN, 1986
- [Čepelka 2008] ČEPELKA, Č. Šturma P.: *Mezinárodní právo veřejné*. C.H. Beck, 2008
- [Čepelka 2011] ČEPELKA, Č. Šturma P. Balaš V.: *Právo mezinárodních smluv*. Aleš Čeněk, 2011
- [David u. a. 2011] DAVID, Vladislav ; SLADKÝ, Pavel ; ZBOŘIL, František: *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou, 2. vyd.* Leges, 2011
- [Darlén 2009] DERLÉN, M.: *Multilingual interpretation of European Union law*. Bd. 67. Kluwer Law International, 2009
- [Filip 2011] FILIP, Jan: *Ústavní právo České republiky: Základní pojmy a instituty Ústavní základy ČR*. Masarykova univerzita, 2011
- [Gardiner 2008] GARDINER, Richard K.: *Treaty interpretation*. Oxford University Press, USA, 2008
- [Germer 1970] GERMER, P.: Interpretation of plurilingual treaties: A study of article 33 of the Vienna Convention on the Law of Treaties. In: *Harv. Int'l. LJ* 11 (1970)
- [Geryk 2008] GERYK, Josef: *Osvícenské právnictví - základ novodobého práva*, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Diss., 2008

- [Harris 2004] HARRIS, D.J.: *Cases and materials on international law*. London: Sweet & Maxwell, 2004
- [Hendrych 2001] HENDRYCH, D.: Hendrych a kolektiv, *Právní slovník*, 2. In: *Vydání. Praha: CH Beck* (2001)
- [Horáček 1928] HORÁČEK, Cyril: *Jazykové právo Československé Republiky: Kritická studie*. Nákl. Knihovny sborníku věd právních a státních, 1928
- [Hulík 2011] HULÍK, Milan: *Historický vývoj jazykového práva v českých zemích*, Univerzita Karlova, Právníká fakulta, Diss., 2011
- [Hácha u. a. 1929] HÁCHA, Emil ; HOBZA, Antonín ; WEYR, František ; HÖTZEL, Jiří ; LAŠTOVKA, Karel ; HAVELKA, Jiří: *Slovník veřejného práva československého*. Nakladatelství: Polygrafia RM Rohrer., 1929
- [Janda 1933] JANDA, Bohumil: *Československá vlastivěda, díl V*. In: *Osvěta. Praha: Sfinx* (1933)
- [Jireček 1888] JIREČEK, Hermenegild: *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého*. Nákladem F. Tempského, 1888
- [Kapas 1913] KAPRAS, Jan: *Právní dějiny zemí koruny české. Díl 1, Právní prameny a vývoj právnictví*. Unie, 1913. – Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:703d49a0-2534-11e5-855a-5ef3fc9ae867>
- [Kindl 2018] KINDL, Vladimír: O původně rakouských právních předpisech, které se dnem 28. října 1918 staly součástí československého právního řádu, a o jejich vyhlášení. In: *Příloha časopisu Právní fórum* 8 (2018), S. 1– 11
- [Kliment 1936] KLIMENT, Josef: *Obecní zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Linhart, 1936
- [Komise 2005] KOMISE, EU: *Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost*. 2005. – Forschungsbericht

- [Král 2006] KRÁL, Richard: *Nařízení ES z pohledu jejich vnitrostátní aplikace a implementace*. CH Beck, 2006
- [Králík 2018] KRÁLÍK, Lukáš: Český zemský zákoník. In: *Právní prostor* (2018). – Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/cesky-zemsky-zakonik>
- [Kutscher 1976] KUTSCHER, H: *Méthodes d'interprétation vues par un juge à la Cour*. Publications officielles des Communautés européennes, 1976
- [Kühn 2005] KÜHN, Zdeněk: K interpretaci a aplikaci starých předpisů z doby rakouské monarchie. In: *Jurisprudence* 14 (2005), Nr. 8, S. 61–64. – ISSN 1210–3977
- [Linderfalk 2007] LINDERFALK, Ulf: *On the interpretation of treaties: the modern international law as expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*. Bd. 83. Springer Science & Business Media, 2007
- [Lovtriš 2013] LOVTRIŠ, M.: O touze právníka pracovat s originálem. In: www.jinepravo.cz (2013)
- [Maduro 2008] MADURO, Luís M.: Interpreting European Law-Judicial Adjudication in a context of constitutional pluralism. In: *Available at SSRN 1134503* (2008)
- [Malenovský 2004] MALENOVSKÝ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému*. 4. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 467 pp.(Edice učebnic PrF MU v Brně; č. 339) / ISBN 80-210-3375-4. 2004. – Forschungsbericht
- [Malý 2010] MALÝ, Karel: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Leges, 2010. – 640 S.
- [Malý 2018] MALÝ, Karel: Stopadesáté výročí vydání Prosinčové ústavy. In: *Právněhistorické studie* 47 (2018), Nr. 2, S. 62–67

- [Malý u. Sivák 1993] MALÝ, Karel ; SIVÁK, Florián: Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do roku 1918. In: *H&H, Jinočany* (1993)
- [Morawski u. a. 2008] MORAWSKI, Wojciech u. a.: Late publication of EC law in languages of new Member States and its effects: Obligations on individuals following the Court's judgment in Skoma-Lux. In: *Common Market Law Review* 45 (2008), Nr. 3, S. 705–725
- [Nermuth 1936] NERMUTH, Ant: Sjednoceni a Republikace Prevzatych Pravnich Predpisu. In: *Pravny Obzor* 19 (1936), S. 473
- [Otto 1896] OTTO, Jan: *Ottův slovník naučný*. Bd. 10. J. Otto, 1896
- [Pacák 1897] PACÁK, Bedřich: *Několik slov pravdy k jazykovému nařízení*. Beaufort, 1897
- [Palermo 2006] PALERMO, Francesco: Linguistic Diversity within the Integrated Constitutional Space. In: *European Diversity and Autonomy Papers–EDAP* 2 (2006), Nr. 2006, S. 1–44
- [Paunio u. Lindroos-Hovinheimo 2010] PAUNIO, E. ; LINDROOS-HOVINHEIMO, S.: Taking Language Seriously: An Analysis of Linguistic Reasoning and Its Implications in EU Law. In: *European Law Journal* 16 (2010), Nr. 4, S. 395–416
- [Petrů 2011] PETRŮ, Ivo: *Metody jazykového výkladu evropského práva*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011
- [Piris 2004] PIRIS, Jean-Claude: The Legal Orders of the European Union and of the Member States: Peculiarities and Influences in Drafting. In: *Eur. JL Reform* 6 (2004), S. 1
- [Potočný u. Ondřej 2011] POTOČNÝ, Miroslav ; ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část. 6., doplněné a rozšířené vydání. In: *CH Beck* (2011)
- [Pražák 1895] PRAŽÁK, Jiří: *Rakouské právo veřejné*. Nákl. jednoty právnické, 1895

- [von Püttlingen 1842] PÜTTLINGEN, Johann V.: *Die gesetzliche Behandlung der Ausländer in Oesterreich nach den daselbst gültigen Civilrechts-, Straf-, Conmercial-, Militär-und Polizei-Normen, nebst einer einleitenden Abhandlung über die österreichische Staatsbürgerschaft*. Überreuter, 1842
- [Rösler 2012] RÖSLER, Hannes: Interpretation of EU law. In: *Max Planck Encyclopaedia of European Private Law 2* (2012), S. 979–82
- [Schjerve 2003] SCHJERVE, Rosita R.: *Diglossia and power: language policies and practice in the 19th century Habsburg Empire*. Bd. 9. Walter de Gruyter, 2003
- [Sedláček 1998] SEDLÁČEK, Jaromír: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Bd. 1. Codex Bohemia, 1998
- [Sedláček u. Spáčil 2012] SEDLÁČEK, Jaromír ; SPÁČIL, Jiří: *Občanské právo československé: všeobecné nauky*. Wolters Kluwer Česká republika, 2012
- [Seidl-Hohenveldern 2006] SEIDL-HOHENVELDERN, I: *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vyd. Praha: ASPI / ISBN 80-7357-178-1. 2006. – Forschungsbericht
- [Sobek 2011] SOBEK, T.: *Právní myšlení, kritika moralismu*. Praha-Brno, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011
- [Sullivan 2004] SULLIVAN, Ruth: Challenges of Interpreting Multilingual, Multijural Legislation, The. In: *29 Brook. J. Int'l L.* (2004)
- [Šalák 2011] ŠALÁK, Boris: *Apelační soud v letech 1749 až 1790 (1850)*. In: *PhD.* (2011)
- [Tabory 1980] TABORY, Mala: *Multilingualism in international law and institutions*. Kluwer Law International, 1980
- [Tichý 2006] TICHÝ, Luboš: *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Linde, 2006

- [Tichý u. a. 2006] TICHÝ, Luboš ; ARNOLD, Rainer ; ZEMÁNEK, Jiří ; KRÁL, Richard: Evropské právo, 3. vydání. In: *Praha: CH Beck* 928 (2006)
- [Tilsch u. Spáčil 2012] TILSCH, Emanuel ; SPÁČIL, Jiří: *Občanské právo: část všeobecná*. Wolters Kluwer Česká republika, 2012
- [Van Calster 1997] VAN CALSTER, Geert: The EU's Tower of Babel—The Interpretation by the European Court of Justice of Equally Authentic Texts Drafted in more than one Official Language. In: *Yearbook of European Law* 17 (1997), Nr. 1, S. 363
- [Vierdag 1982] VIERDAG, EW: The Law Governing Treaty Relations Between Parties to the Vienna Convention on the Law of Treaties and States Not Party to the Convention. In: *The American Journal of International Law* 76 (1982), Nr. 4, S. 779–801
- [Villiger 2009] VILLIGER, M.E.: *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*. Martinus Nijhoff, 2009
- [Weyr 1924] WEYR, František: *Soustava československého práva státního*. Bd. 23. Fr. Borovỳ, 1924
- [Wintr 2013] WINTR, Jan: *Metody a zásady interpretace práva*. Auditorium, 2013
- [Wirth 1980] WIRTH, David A.: Multilingual Treaty Interpretation and the Case of SALT II. In: *Yale Studies in World Public Order* 6 (1980), S. 429–470

Judikatura

Judikatura ČSR

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 1926, sp. zn. 12852/25.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. června 1935, č. j. 16.877/35.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 5. 1933, sp. zn. 2459/33.

Judikatura ČR

Rozsudek ÚS ze dne 8. března 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94.

Rozsudek ÚS ze dne 12. září 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/2006.

Rozsudek ÚS ze dne 20. prosince 2004, č. j. I. ÚS 43/03.

Rozsudek NSS ze dne 31. března 2010, č. j. 2 As 80/2009-67.

Rozsudek NSS ze dne 4. září 2012, č. j. 1 As 93/2009-273.

Rozsudek NSS ze dne 31. května 2011, č. j. 5 As 16/2010-106.

Rozsudek NSS ze dne 21. července 2009, č. j. 6 Ads 88/2006 -143.

Rozsudek NSS ze dne 24.02.2012, čj. 2 As 116/2011-72.

Rozsudek NSS ze dne 5. 10. 2016, č. j. 10 As 190/2016-36.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. srpna 2016, sp. zn. 3A 159/2015.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. listopadu 2003, sp. zn. 22 Ca 466/2002.

Judikatura na ESD a SDEU

Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 4. 1962, *Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd proti Robert Bosch GmbH a Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn*, věc 13-61.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964, *Flaminio Costa proti E.N.E.L.*, věc 6-64.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. prosince 1967, *Bestuur der Sociale Verzekeringsbank proti J. H. van der Vecht*, věc 19-67.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969, *Erich Stauder proti Stadt Ulm - Sozialamt*, věc 29-69.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. února 1973, *Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi Evropských společenství*, věc 6-72.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. března 1977, *North Kerry Milk Products Ltd. proti Minister for Agriculture and Fisheries*, věc 80-76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. října 1977, *Regina proti Pierru Boucherea*, věc 30-77.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 1977, *Auditeur du travail proti Bernard Dufour, SA Creyf's Interim a SA Creyf's Industrial*, věc 76-77.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA*, věc 106/77.

LITERATURA

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, věc 283/81.
- Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 26. ledna 1984, *Ludwig-Maximilians-Universität München proti Hauptzollamt München-West*, věc 45/83.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. března 1985, *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*, věc 32/84.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. března 1985, *Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska*, věc 100/84.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. července 1985, *Státní zastupitelství proti Robertu Heinrichu Maria Mutschovi*, věc 137/84.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. července 1988, *Alexander Moxsel Import und Export GmbH & Co. Handels-KG proti Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung*, věc 55/87.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. listopadu 1989, *Anita Groener proti Minister for Education and the City of Dublin Vocational Educational Committee*, věc C-379/87.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. července 1994, *Paola Faccini Dori proti Recreb Srl.*, věc C-91/92.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 7. prosince 1995, *Rockfon A/S proti Specialarbejderforbundet i Danmark*, věc C-449/93.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. října 1996, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG proti Hauptzollamt Cottbus*, věc C-64/95.

- Stanovisko generálního advokáta Jacobse z 10. července 1997, *Wiener S.I. GmbH proti Hauptzollamt Emmerich*, věc C-338/95.
- Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 17. července 1997, *Ferriere Nord SpA proti Komisi Evropských společenství*, věc C-219/95 P.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, *The Queen proti Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham*, věc C-296/95.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 19. listopadu 1998, *Trestní řízení proti Gunnar Nilsson, Per Olov Hagelgren a Solweig Arrborn*, věc C-162/97.
- Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 25. listopadu 1998, *Giuseppe Manfredi proti Regione Puglia*, věc C-308/97.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. listopadu 1998, *Trestní řízení proti Horstu Ottovi Bickelovi a Ulrichu Franzovi*, věc C-274/96.
- Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 28. října 1999, *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Rundfunkanstalten (ARD) proti PRO Sieben Media AG, za přítomnosti SAT 1 Satellitenfernsehen GmbH, Kabel 1, K 1 Fernsehen GmbH*, věc C-6/98.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. ledna 2003, *Nani Givane a další proti Secretary of State for the Home Department*, věc C-257/00.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Christina Kik proti Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (OHIM)*, věc C-361/01 P.
- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. dubna 2005, *Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura a Real Federación Española de Fútbol*, věc C-265/03.

- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. července 2005, *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, věc C-135/03.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 24. listopadu 2005, *Deutsches Milch-Kontor GmbH proti Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, věc C-136/04.
- Rozsudek Soudního dvora (osmého senátu) ze dne 19. dubna 2007, *UAB Profisa proti Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, věc C-63/06.
- Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. června 2007, *Euro Tex Textilverwertung GmbH proti Hauptzollamt Duisburg*, věc C-56/06.
- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 11. prosince 2007, *Skoma-Lux sro proti Celní ředitelství Olomouc*, věc C-161/06.
- Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. prosince 2007, *Bayerischer Rundfunk a další proti GEWA - Gesellschaft für Gebäudereinigung und Wartung mbH*, věc C-337/06.
- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. července 2008, *Szymon Kozłowski*, věc C-66/08.
- Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 2. dubna 2009, *Hauptzollamt Bremen proti J. E. Tyson Parketthandel GmbH hanse j*, věc C-134/08.
- Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 12. května 2011, *Polska Telefonia Cyfrowa sp. z o.o. proti Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej*, věc C-410/09.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. března 2014, *Ulrike Elfriede Grauel Rüffer v. Kateřina Pokorná*, věc C-322/13.

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. května 2014, *H. N. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform a další*, věc C-604/12.
- Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 24. května 2016, *Openbaar Ministerie v. Paweł Dworzecki*, věc C-108/16 PPU.
- Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 10. listopadu 2016, *Openbaar Ministerie v. Krzysztof Marek Poltorak*, věc C-452/16 PPU.
- Rozsudek Tribunálu (sedmého senátu) ze dne 12. září 2019, *Česká republika v. Evropská komise*, věc T-629/17.
- Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 17. ledna 2019, *Trestní řízení proti Petaru Dzivevovi a dalším*, věc C-310/16.
- Rozsudek Tribunálu (sedmého senátu) ze dne 12. září 2019, *Česká republika v. Evropská komise*, věc T-629/17.

Judikatura MSD

- Rozsudek MSD ve věci *LaGrand* (Germany v. USA), usnesení ze 3. března 1999, I.C.J. Reports 1999
- Rozsudek MSD ve věci *Oil Platforms* (Islamic Republic of Iran v. United States of America), rozsudek ze dne 12. prosince 1996, I.C.J. Reports 1996

Metodologie výkladu vícejazyčných právních předpisů

Abstrakt

Hlavním účelem této práce je provést analýzu vybraných typových situací, ve kterých dochází k interpretaci vícejazyčných předpisů. Snahou autora je identifikovat základní principy a zásady výkladu, které se v těchto případech objevují. Díky nim jsou popsány obecné postupy postup ve vazbě na vícejazyčnost a řešení problémů s ní spojených tak, aby mohl být nalezen nejvhodnější význam daného textu.

Práce je rozdělena na čtyři základní části. První je věnována historickému exkurzu a vícejazyčnosti na území českých zemí v minulosti. Za pomoci dobové literatury je popsána legislativní úprava jazykového práva mezi rokem 1620 a počátkem první světové války na území českých zemí. Druhá část je věnována případům, kdy je nutné tehdejší právo vykládat ze strany současných soudů. Je shrnuta základní judikatura relevantních soudů ČR a jsou zde zdůrazněny základní předpoklady pro úspěšnost takového výkladu.

Druhá část se zabývá mezinárodními smlouvami práva veřejného. Přestože se nejedná o právní předpisy ve formálním smyslu, mezinárodní smlouvy mezi státy navzájem nebo s jinými subjekty mezinárodního práva mají často normativní charakter a jsou proto pro tuto práci relevantní. Největší část je věnována zásadám výkladu s důrazem na vícejazyčnost dle Vídeňské úmluvy o smluvním právu, která je v této oblasti klíčovým dokumentem.

Třetí část věnující se výkladu práva EU je rozdělena do několika kapitol.

Rozebrána je historie vícejazyčnosti Evropské unie s důrazem na primární právo, charakteristické procesy normotvorby ve vazbě na jazyková specifika, základní východiska výkladu práva EU a způsoby řešení rozporů vycházejících z vícejazyčnosti, které vyplývají z rozhodovací činnosti SDEU. Prostor je věnován také dopadům vícejazyčnosti na zásadu legality, resp. zásadu publicity.

Část čtvrtá shrnuje a zobecňuje principy analyzované v předchozích částech a nabízí základní metodiku pro v textu práce analyzovaných případech. Tedy v rámci vícejazyčných historických předpisů, mezinárodních smluv nebo práva EU. Část z ní je věnována také krátkému posouzení vlivu vícejazyčnosti na spolehlivost výkladových metod.

Klíčová slova: vícejazyčný autentický interpretace

Methodology of interpretation of multilingual legislation

Abstract The main purpose of this thesis is to analyze selected cases of interpretation of the multilingual legislation. Author identifies the basic principles of interpretation that appear in these cases. They are subsequently used to describe the general procedures of the multilingual interpretation and to solve problems related to it so that the most appropriate meaning of the text could be found.

The thesis is divided into four basic parts. The first part is devoted to the historical excursion and description of multilingualism at the territories of the Lands of the Bohemian Crown in the past. The legislation on language law between 1620 and the beginning of the First World War in the lands of the Bohemian Crown is described with the use of historical literature. The second chapter of this part is devoted to the study of the cases of interpretation of the historical legal texts by the contemporary courts. The basic case law of the relevant courts of the Czech Republic is summarized and the general prerequisites for the successful interpretation are emphasized.

The second part deals with international treaties of public law. Although these texts are not to be supposed legal acts in a formal sense, international treaties between States or with other subjects of the international law are often normative in nature and they are therefore relevant to this work. The largest part of this part is devoted to the principles of interpretation under the Vienna Convention on the Law of Treaties, which is the key document in this area.

The third part dealing with the interpretation of EU law is divided into

several chapters. It comprises the historical background of the EU multilingualism with emphasis on primary law, the description of the basic legislative processes in relation to its linguistic specifics, basic principles of the interpretation of EU law and analysis of the relevant CJEU jurisprudence. The impact of multilingualism on the application of the legality principle or publicity principle is also analyzed.

The fourth part summarizes and generalizes the principles described in the previous parts and offers a basic methodology for interpretation in the analyzed cases. That means in the context of multilingual historical regulations, international treaties or EU law. Part of the part is also devoted to a short assessment of the impact of the multilingual character of the text on the reliability of the interpretation methods.

Keywords: multilingual authentic interpretation